הצופה

היום

הפרק:	תהלים נד־נח
המשנה:	כלים כא:ו־כב:ב
הדף — בבלי:	גיטין נה
ירושלמי:	תענית יא
ההלכה:	או״ח קנה־קנט
רמב״ם:	יבום וחליצה רח
הזריחה:	5.31
השקיעה:	7.40
סוף זמן ק״ש:	8.09

פרשת בחוקותי

	יום ששי	שבת
	ל״ו בעומר	ל״ז בעומר
הפרק	תהלים נד־נח	תהלים נט־סד
המשנה	כלים כא־כב, כא	כלים כב, ב־ג
הדף — בבלי	גיטין נה	גיטין נו
ירושלמי	תענית יא	תענית יב
ההלכה	או״ח קנה־קנט, יב־כב	או״ח קנט, ג־ה
רמב״ם	יבום וחליצה רח	נערה בתולה א־ג
הזריחה	5.31	5.31
השקיעה	7.40	7.41
סוף זמן ק״ש	8.09	8.09

הדלקת הנר

	כניסה	מוצ״ש
ירושלים	7.00	8.20
תל־אביב	7.18	7.28
חיפה	7.12	8.23
באר־שבע	7.16	8.14
אילת	7.12	8.15

יום שישי, כ״א אייר תשמ״ו (30.5.1986) • שנה נ׳ • גליון 14099 • המחיר: 0.55 ש״ח, כולל מע״מ

* עתון התנועה העולמית של המזרחי הפועל־המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר־אילן ז״ל

הדו״ח האחרון של מנדלבום כנגיד בנק ישראל מוגש היום

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

נגיד בנק ישראל ד״ר משה מנדלבום יגיש היום את הדו״ח השנתי של הבנק לשנת 1985 לממשלה וביום ראשון הוא יקיים מסיבת עיתונאים שבה יפורסם הדו״ח לציבור.

זהו הדו״ח האחרון של ד״ר מנדלבום כנגיד בתפקידו זה — ולאחר מכן הוא עוזב "הגיע את התפטרותו" בעקבות דו״ח ועדת בייסקי.

הדו״ח השנתי סוקר את מצב המשק בשנת 1985 ובדבריו עומד הנגיד ההיתה גם להתפתחויות הכלכליות בחמשת החודשים הראשונים השנה והמדיניות הכלכלית.

רוב בקבינט נגד חקירה משטרתית לראש השב״כ

וייצמן: שמיר אישר את מעשי השב״כ * שמיר: רק לאחר הפעולה נודע לי על הארועים * פרס מנע משרי המערך לנצל את הנושא לניגוח שמיר *

מאת סופרנו המדיני בירושלים

[illegible]

פרס דחה את הצעת ראש השב״כ להתפטר

לא אדרוש דין וחשבון משמיר — נצטרך לחשוף סודות כדי לאפשר לאנשי השב״כ להתגונן — לא סולפו מסמכים

[illegible]

בר לב: המשטרה לא מדליפה אבל עדיף בלעדיה...

[illegible]

זמיר זעם על מינוי גולדנברג - עד שהתברר שהוא כלל לא מונה

[illegible]

זמיר הורה למפכ״ל המשטרה לפתוח בחקירה

מאת דוד פרידמן, כתב "הצופה"

[illegible]

שר האוצר משה נסים בראיון ל"הצופה":

כוח הקניה גבוה — אין להרשות עליות שכר

הגידול בצריכה פוגע בייצוא — נטפל בכך באמצעות שמירת גובה התקציב ומניעת גידול בשכר * לא הוגן להטיל מס על זקנים וצריך למצוא תחליפים גם לאגרת חינוך * מצפה למימוש כל המלצות ועדת בייסקי

מאת יצחק דוריש, סופר "הצופה"

[illegible]

פרסי. השפעתו על כך בלימת האינפלציה יהודית מדרגות הכס.

(סוף בעמוד 2)

ויתור ישראלי על נוסח השאלה לבורר טאבה

פרס, שמיר ורבין הסכימו לוותר על המילה ה"נכון" בשאלה שתוצג לבורר על מקום הגבול — ומשמעות הוויתור היא שהבורר יהיה כמעט מוכרח לפסוק לטובת מצרים

מאת כתבנו המדיני בירושלים

[illegible]

(סוף בעמוד 2)

נרצחו שני בכירים ו־3 חיילים מצד״ל

יצאו לדיונים על יישובו של כפר נטוש מחוץ לרצועת הבטחון — שלושת החיילים היו צריכים לאבטח את הבכירים

[illegible]

ארצות הברית שוקלת יוזמת שלום חדשה למזרח התיכון

[illegible]

(סוף בעמוד 2)

אגרת מארצות הברית לישראל נגד התיישבות עולי אתיופיה ביו״ש

[illegible]

רבנים מהגוש המזרחי ומישראל ישתתפו בוועידת רבני אירופה

[illegible]

חב״ד: השירות בצה״ל - ערך מקודש

מאת סופר "הצופה"

[illegible]

במלאת שמונה שנים לפטירתה של יקירתנו

חנה רחל ולנר ז״ל

תתקיים אזכרה

ביום חמישי כ״ז באייר תשמ״ו (5.6.86), בשעה 5.00 אחה״צ בבית העלמין בקריית שאול

— נפגשים ליד שער בית העלמין —

המשפחה

לישיבה תיכונית ע״י חדרה

דרושים לשנה״ל תשמ״ז

מורים ל:

ביולוגיה	12 ש״ש	אנגלית	14 ש״ש
פיסיקה	18 ש״ש	מתמטיקה	16 ש״ש
מחשבים	18 ש״ש	כימיה	4 ש״ש
גאוגרפיה	4 ש״ש		

לימודי התיכון מתקיימים בשעות אחה״צ

רכז הדרכה * מדריכים * ספרן/ית

המעוניינים יפנו בצירוף קורות חיים ותעודות.
לת.ד. 283 רמת־גן, עבור מוסד

חטיבת הצנחנים משחררי ירושלים

במלאת 19 שנה לשחרור ירושלים ע״י חיילי החטיבה מזמינה מפקדת החטיבה את חיילי החטיבה בעבר ובהווה לקחת חלק בארועים לציון חלקה של החטיבה בקרב ולהעלאת זכרם של הנופלים.

הארוע יתקיים ביום ה׳ ה־5 ביוני 1986 כ״ז באייר תשמ״ו

שעה	מקום	ארוע
14.30	הר־הרצל	אזכרה לנופלים
15.30	אנדרטאות גדודיות	טכס התייחדות עם נופלי הגדוד
17.00	גבעת־התחמושת	עצרת ממלכתית
18.00	גבעת־התחמושת (בחורשה מאחורי אתר ההנצחה)	מפגש רעים במסגרות גדודיות ויחידות חטיבתיות

להתראות — מפקדת החטיבה

נעלה

המצע להידוש פני התנועה

ביום הבחירות לתנועה הדתית־לאומית

חזקו אותנו, נשוה "אמונה" ונגביר בח בעשיה החינוכית־חברתית למען הילד ולחיזוק המשפחה

לבית הכנסת המרכזי רמת יוסף בת־ים

דרוש חזן יר״ש

בעל קול חזק וערב לתפילות מוספים בימים נוראים הבעל״ט

לפנות בשעות הערב
טל׳ 03-865337
למר חיים קלינר

ב״ה

אלחנן זילבר — נעמית סלומון

בני־ברק

מאורסים

יום ירושלים

ביום חמישי בערב, אור ל־כ״ח אייר תשמ״ו (5.6.86), בשעה 8.00 עד שעה 11.00

נזכור את יום שחרור ירושלים בתפילה חגיגית, בשירה ובדברי תורה והגות

הציבור מוזמן

ישיבת היכל אליהו ירושלים

רח׳ דבוטינסקי 31 (מלפנים ישיבת עץ חיים מונטרה)

אמנ״ה — אולפנת בני עקיבא

כפר־סבא, רח׳ תל חי 6 • ת.ד. 144 • טל׳ 052/26121־2

לשנה״ל תשמ״ז

דרושים:

* מרכז/ת פנימיה
בעל/ת השכלה תורנית ונסיון בחינוך ובהדרכה • מגורים במקום

* אם בית

* אחראית חדר אוכל

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים והמלצות.

חינית

אופנת בגדי נשים ונערות

בני־ברק • רח׳ הרב קוק 8 • קומה א׳

לרגל הרחבת הסלון

מבצע מיוחד של שמלות העונה ●

● שמלה ב־100 שקל

מבחר גדול ומגוון * דגמים חדשים

פתוח:

10.00—12.00 לפנה״צ, 5.00—7.30 אחה״צ

למוסד ציבורי רפואי דתי בירושלים

דרושים לעבודה מיידית

דובר/ת למשרה חלקית

מזכירה בכירה (דוגמת)
עברית + אנגלית + הדפסה
למחלקת יחסי ציבור.

עובד/ת מעבדה לרפואה גרעינית
העבודה עם חומרים רדיואקטיביים

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים מלאים — ת״ד 7555 ירושלים 91074.

למוסד ציבורי דתי בירושלים

דרושים:

1. מנהל/ת חשבונות במשרה חלקית
2. מזכירה בעלת נסיון עם ידע בהדפסה בעברית ובאנגלית במשרה מלאה (15 — 8)

מועמדים יפנו טלפונית לקביעת ראיון — 249732 ,248113

מחלקה לקבורה עממית • מרכז אליצור — אליצור

הצב״ד

לצעדת ירושלים גוש־עציון

לציון ח״י בגוש

מרכז קהילתי מ.א. גוש־עציון

פרטים והרשמה מרכז אליצור 03-5464602

מ.א. גוש עציון 02-931567

על המצפה

„פרשה" ונזקיה הבטחוניים

פרשת „הפקיד הבכיר" איננה יורדת מראש החדשות. היא מוסיפה להעסיק את הממשלה, הכנסת ואת שירותי הבטחון. בימים האחרונים אנו עדים לקרב מילולי בין היועץ המשפטי לממשלה לבין ראש הממשלה. בעוד מר שמעון פרס דבק בגרסתו שאין להטיל דופי באיש העומד בראש השב"כ, סובר פרופ' יצחק זמיר, כי יש להשהותו מתפקידו ולערוך חקירה נגדו בעקבות האומר לפיו, לכאורה, ראש שירותי הבטחון הדיח למסירת עדויות שקר וכו'. בשלב זה שני הצדדים כחופרים היטב בעמדותיהם. לפי הדברים המתפרסמים — הקרב הוא על דעת הקהל, יותר מאשר על הגנה על אושיות הצדק ושלטון החוק, אחרת ודאי היו נמנעים להופיע בפני התקשורת.

המחלוקת הפומבי בסוגיא שהסתיקה יפה לה, גרם נזק לבטחון המדינה. וזאת עוד בטרם החלה החקירה — הלכה למעשה. ניתן איפוא לשער, מה יקרה, אם תיפתח חקירה רשמית והפרשה כולה תתחיל להתגלגל בפני ערכאות.

לכעין טובת העם והמדינה יש להפסיק את ההתנצחות הפומבית. חובה לנקוט צעדים מתאימים, כדי למנוע הדלפת ידיעות לכלי התקשורת בחו"ל שלבסוף חוזרות אלינו כ„בומראנג" ומכות בצורה קשה את צרכי הבטחון של ישראל.

היועץ המשפטי לממשלה באחת מהופעותיו רמז על תופעה זו של העברת מידע לחו"ל שבסופו של דבר הבהיר גם לנו את מהות הנושא והויכוח המתנהל סביבו. עם זאת סתם ולא פירש, מה יחסו להדלפות.

דומה שאם יש מקום לחקירה בראש וראשונה חובה לחקור את המדליפים שבהדלפותיהם גררו את המדינה אל תוך ויכוח שאת תוצאות הנזק החמור שזה יגרום קשה לשער.

שנית, ראוי לבחון, מדוע החליט היועץ המשפטי לממשלה להסתמך על חומר שהגיע לידו מאת גורמים שלגביהם יש יסוד להניח שהם „אינטרסנטיים" ובין היתר מטרתם לסגור חשבון עם ראש שירותי הבטחון.

שלישית, היועץ המשפטי חייב הסבר, מדוע החליט להתעלם מעמדת הממשלה והקבינט הבטחוני שלה והורה לפתוח בחקירה, אחרי שנושא זה נחקר בשעתו ויש להתייחס אליו כאל נושא סגור.

רביעית, אם ראש שירותי הבטחון אכן פגע באושיות הצדק ושלטון החוק, כיצד ניתן להסביר את הסכמתו של היועץ המשפטי להמנע מחקירה, אם ראש השב"כ יפרוש מתפקידו?

חמישית, מה בדעת היועץ המשפטי לעשות, כדי להביא לדין גם את אלה מבין עובדי השב"כ שהיו מעורבים בפרשת האוטובוס של „אגד" שנחטף ועתה הם מופיעים כמאשימים?

השאלות הנ"ל מחייבות תשובה בטרם נגשים לפתוח בחקירה נגד ראש שירותי הבטחון.

ואחרון־אחרון, אם לבסוף בכל זאת תגבר דעתם של אלה הסוברים, כי יש לערוך חקירה, לגבי מהימנות העדויות שראש שירותי הבטחון מסר לוועדות שחקרו את פרשת האוטובוס יש להמנע מהקמת ועדת חקירה ממלכתית. אם תיערך חקירה הרי יש לדאוג לכך שהיא תשא אופי פנימי וסודי באחד והבודקים יכנו עם אנשים שדרכי עבודתו של שירות הבטחון בהירים להם. כל חקירה אחרת תחטיא את מטרתה ואף תגדיל את הנזק לבטחון המדינה בכלל ולשירות הבטחון שלה בפרט.

הסובייטים והטירור

האם החליטה מוסקווה להצטרף למלחמה נגד הטירור? — שאלה זו עלתה על הסדר בעקבות הידיעות שהגיעו מברית־המועצות לפיהן מיכאל גורבצ'וב אמר למשלחות מסוריה ולוב אותן קיבל בקרמלין כי אספקת נשק סובייטי מותנית בהסכמתם להמנע מסיוע לארגוני טירור.

אם יתברר שאכן כך ינהגו הסובייטים, הרי שלפנינו תפנית חשובה במלחמה בטירור הבינלאומי. בכל הנוגע לסוריה, יש יסוד להניח כי לפחות כלפי חוץ היא תקבל את התנאי שהציב גורבצ'וב, לא כן לוב.

נשיא סוריה הצהיר בעת ביקורו ביוון שארצו רואה עצמה נפגעת מהטירור. באותה הזדמנות גילה כי בזמן האחרון נהרגו מאות אזרחים סוריים כתוצאה מפעולות טירור שהופעלו נגדם. לעומת זאת, שליט לוב קדאפי אינו מסתיר את תמיכתו בארגוני טירור. הוא מתגאה בפעולותיו אלה, אמנם, בשעה שנוח לו אף הוא משתדל לצמצם את חלקה של לוב בפעילות טרוריסטית. אולם אין בזה, כדי לנקותו מאחריות.

בימים אלה נמסר, כי שליט לוב שילם מליוני דולארים לאחד מארגוני הטירור תמורת הפיגועים שביצע בכמה מארצות אירופה.

מכל מקום העובדה שברית־המועצות החלה להרים את קולה נגד ארגוני טירור יש בה משום תפנית, אם כי אין להתעלם מהתייצבותה של ברית־המועצות לימינו של ארגון טרוריסטי מובהק ושמו אש"ף. שליטי הקרמלין הזהירו השבוע את ישראל, אם תעיז לפגוע באש"ף ברית־המועצות תושיט לעזרתו של ארגון זה.

יוצא איפוא שגם אם הסובייטים מדברים נגד המלחמה בטירור, הם מופיעים כמו ד"ר ג'קיל ומיסטר הייד. מצד אחד — לוחמים בטירור, מצד אחר מגינים על טירוריסטים.

חיזוריו של חוסיין אחרי אסאד

ביקור הפתע שהמלך חוסיין ערך השבוע בדמשק מורה לנו, כי ההתקרבות בין ירדן לסוריה איננה טקטית בלבד. יש לה השלכות גם על הנעשה בזירה המזרח־תיכונית. אם ביקורו הראשון של חוסיין בדמשק היה בחזקת „ביקור נימוסין", הרי שבביקורו זה נועד לתיאום עמדות ובחינת תוכניות שלשתי המדינות עניין מיוחד בהן.

לפי הדיווחים, הנושא העיקרי בשיחות חוסיין־אסאד קשור במלחמת איראן—עיראק. מלך ירדן הציע לנשיא סוריה להתפייס עם עיראק. אסאד, מסתבר, לא דחה על הסף את הצעתו. לאחרונה חל קרע בין דמשק לטהראן. שליט סוריה רוגז על שליחיו של איאתולה חומייני שאינם מוכנים לקבל את בקשותיו לשחרר חטופים המוחזקים על־ידם וכו'.

לא מן הנמנע איפוא, כי בעתיד הקרוב נוכל לחוש בשינוי במדיניותה של סוריה כלפי עיראק, תוך הינתקות בשלבים מאיראן. אם זה יקרה, ראוי להדגיש, יהיו לכך השלכות על המערך המזרח־תיכוני בכלל ועל החזית המזרחית בפרט.

כזכור, לפני שנים עיראק מלאה תפקיד מרכזי ב„חזית המזרחית". כתוניתה אף השתתפו במלחמות נגד ישראל. כך זה היה בימי „מלחמת ששת הימים" וכן ב„מלחמת יום הכיפורים". גייסות עיראקיות חשו לעזרת הסורים במלחמתם נגד ישראל.

עיראק היא היחידה מבין המדינות הערביות שהשתתפו באופן פעיל במלחמה נגד ישראל ואשר לא חתמו על הסכם שביתת נשק אתה. כך שמבחינה פורמאלית לפחות — נמצא מצב המלחמה בינה לבין ישראל.

יתר על כן, עיראק העניקה מחסה לארגוני מחבלים משמתה נגד ישראל.

לפיכך עלינו לבדוק את מהלכיו של חוסיין בעין פקוחה ואוזן קשובה ולהמנע בכל האפשר מלהיות מושפעים מדברים המתפרסמים בכלי התקשורת, כאילו כל כוונתו של חוסיין היא למתן את סוריה ולהביאה אל שולחן הדיונים לפתרון הסכסוך הערבי־ישראלי.

ספק רב, אם סוריה היא פרטנר לשיחות על פתרון הסכסוך הערבי־ישראלי. היא היתה ונשארה קיצונית בעמדותיה. למעשה, היא אף מוסיפה לדגול באופציה הצבאית כדרך יחידה לפתרון הסכסוך. לא זו בלבד, נשיא סוריה חאפז אל־אסאד לא ויתר עדיין על חלומו להקים את „סוריה הגדולה" שלפי חשבונו ארץ־ישראל היא חלק בלתי נפרד ממנה.

לכן, אפילו אם בשלב מסויים אסאד יסכים להצטרף אל שולחן הדיונים לפתרון הסכסוך הערבי־ישראלי תהיה זאת הצטרפות טאקטית בלבד כאשר מאחוריה מסתתרת מזימת מלחמה. בהזדמנות זו חשוב להדגיש, כי אסאד לא יצטרף לשום יוזמה מדינית, בלא שיתופם של הסובייטים במסגרת ועידה בינלאומית. תוצאות של ועידה כזאת ידועות מראש. גם אם הכינוס זו תעמוד בסימן של הסתה למלחמה נגד ישראל.

בנסיבות אלה ראוי לבחון לאן פניו של חוסיין; האם התקרבותו לסוריה איננה מבשרת שינויים לרעה בעמדותיו וביחסו כלפי ישראל? האין לראות בצעדים שנקט משום חיסול מוחלט של „האופציה הירדנית" שחלק מהמדינאים הישראלים עדיין תולים בה את יהבם?

אלוף (מיל.) זורע: שקר במערכת הבטחון הוא בעיני סוף המדינה

אלוף (מיל.) מאיר זורע אמר אמש כי אם יוכח שמשקרים בשב"כ יהיה צורך לעשות „סדר בשירותי הבטחון, אך אם יוכח שהטענות נגד ראש השב"כ לא היו נכונות, יהיה צורך להביא לדין את אלה שהעלו את הטענות.

זורע, שעמד בראש ועדת החקירה לפרשת האוטובוס בקו 300 לפני שנתיים, רואיין בתכנית „מבט".

„אם מתגנב השקר לתוך דיווחי מערכת הבטחון, זה סוף המדינה בעיני" — אמר הדובר, בציינו כי יש להקים ועדת חקירה ממלכתית סודית, ולהביא את מסקנותיה ביחס לשאלה מי אשם ומי לא; לציבור.

זורע הטעים, כי עד כה נטען בציבור, שאנשים מסויימים, שהיו בצמרת השב"כ, טוענים שראש השב"כ הדיח לשקר ואנשיו שיקרו בחקירה ומשפט.

עד שלא יוכח הדבר, יש להתייחס לעדויות בחקירה כאל עדויות אמת. „אם יוכח הדבר, אני רואה אותו כחמור ביותר, לא מבחינת האוטובוס והמחבלים, אלא משום שמדובר על דיווח אמת או שקר במוסדות הבטחון".

הדובר הוסיף, כי „הסכנה החמורה ביותר לבטחון היא אם בתוך הבטחון נמצא דיווח שקר".

עם זאת שלל חקירה גלויה בפרשה, בציינו כי הציבור זכאי לדעת רק את הדבר העקרוני, אבל אין לחשוף פרטי פרטים, והחקירה צריכה להתנהל בסודיות גמורה.

שמיר: לא לוועדת חקירה

בתשובה לשאלת כתבים באיזו מידה ידע על פרשת האוטובוס בימים שהתחוללה, אמר אתמול יצחק שמיר: „לדעתי מה שראש ממשלה צריך לדעת ואיני חייב לומר לאף אחד מה ידעתי ומה לא ידעתי".

במהלך ביקור בעיר עמנואל בשומרון, הדגיש שמיר באוזני כתבים, כי יותר מדי דובר בפרשה, והדבר פוגע בשירותי הבטחון. עמדתו היא שכל חברי הקבינט מאוחדים בדעתם שיש לאפשר לראש השב"כ אברהם שלום להמשיך בתפקידו.

שמיר ציין כי פרופ' זמיר נמצא במצב של התפטרות והוא צריך לסיים את תפקידו. לדבריו, יש מקום לבדוק אם אין בידיו של איש אחד יותר מדי סמכויות.

השר שמיר הדגיש, כי הוא מתנגד להקמת ועדת חקירה, ואמר: „שבענו ועדות חקירה ולא שבענו מהן נחת. הוועדות האלה גורמות לחשיפת יתר ואינן מביאות תועלת".

בריה"מ שוקלת הגדלת הסיוע הצבאי לסוריה

מוסקווה, (עיר) — מנהיג בריה"מ מיכאיל גורבצ'וב התחייב להמשיך לתמוך בסוריה ורמז כי הקרמלין שוקל להגדיל את הסיוע הצבאי למדינה זו, שהיא בעלת בריתה העיקרית במזה"ת.

גורבצ'וב נתן את ההבטחה הזאת במהלך שיחותיו עם סגן נשיא סוריה, עבדול חלים חדאם, המבקר עתה בבריה"מ. הוא אמר לחדאם, כי נוכח האיומים הגוברים והולכים מצד ארה"ב וישראל, בודקת מוסקווה את האפשרות להגדיל את הסיוע שהיא מגישה לסוריה.

הוארך מנדט כוח האו"ם ברמת הגולן

מרכז האו"ם (עיר) — מועצת הבטחון קיבלה אתמול החלטה פה אחד להאריך ב־6 חודשים נוספים את המנדט של כח האו"ם ברמת הגולן.

באותה ישיבה גם הביעה המועצה תמיכה בהצהרה מטעם מזכ"ל האו"ם, חוויר פרז דה קואיאר, בה נאמר כי למרות השקט השורר בתקופה זו בגבול ישראל—סוריה, טומן המצב במזה"ת בכל זאת סכנות בקרבו, והדבר לא יבוא על תיקונו עד שיושג הסכם כולל.

● 12 נתינים לובים נצטוו לצאת את איטליה, לאחר שהוכרזו כ„בלתי רצויים" בה — על כך הודיעה משטרת רומא אתמול. ביופה הכוח הלובי במדריד, אשר שמו נקשר על פי דיווחים עיתונאיים בקבוצת טירור אנטי־ציונית, עזב אתמול בחשאי את ספרד.

עובדי הדואר מאיימים לשבות בשבוע הבא

מאת חיים פיקרש
סופרנו בתל־אביב

עובדי רשות הדואר יפתחו בעיצומים בתחילת השבוע הבא אם הנהלת המשרד לא תמלא אחר ההסכמות להעניק דרגות לעובדים.

ועד העובדים מסר שכל ההבטחות של ההנהלה עד כה לא מולאו ולכן בדעת העובדים לפתוח בתחילת השבוע בעיצומים ולאחר מכן להחריפם עד כדי שביתה כללית ללא הגבלת זמן.

ברשות הדואר מועסקים קרוב ל־5000 עובדים וכן למעלה מאלף קבלני משנה.

הפגנה בפריס נגד הדוקטורט למכחיש קיומם של תאי גזים

פריס (עפט"א) — מאות בני אדם הפגינו אתמול ליד יד הזכרון לקורבנות השואה בפריס, במחאה נגד הענקת תואר ד"ר באוניברסיטת נאנט לאדם שטען בעבודת הדוקטורט שלו כי הנאצים מעולם לא הפעילו תאי גזים להשמדת היהודים.

כזכור, הוגשה עבודת הדוקטורט ע"י המהנדס אנרי רוק, והאוניברסיטה בנאנט העניקה לעבודה ציון גבוה.

ההפגנה שנערכה באיזור שהיה בעבר הגטו של פריס, כונסה ע"י כמה איגודים יהודים ולא יהודים של לוחמי מחתרת לשעבר ושל מגורשים.

פוצצו שני בתיהם של רוצחי החייל דוד מנוס

בתיהם של המעורבים בחטיפתו וברציחתו של החייל דוד מנוס ז"ל בכפר דיר בלוט שבשומרון פוצצו אתמול בצהריים. כתב עתיים דוד פרידמן מוסר, כי פיצוץ הבתים התאפשר לאחר שבג"צ דחה ביום שני האחרון את עתירתם של בני משפחתם של המעורבים בפרשה וקבע, כי בסמכותו של המפקד הצבאי ביהודה ושומרון להורות על פיצוץ הבתים.

הבתים שפוצצו שייכים לתאופיק איברהים עבדאללה, שעמד בראש החוליה ואשתו למיה מערוף חסן עבדאללה בעלת אזרחות ברזילאנית. הבית השני שנהרס שייך לחבר נוסף בחוליה — מוסטפה מחמוד קארעש.

כתב עתיים מציין, כי חטיפתו ורציחתו של החייל דוד מנוס היו בחודש נובמבר 1984. כתב האישום נגד המעורבים בפרשה הוגש לפני 10 ימים לבית הדין הצבאי בשכם והתהליך השיפוטי בעניין עדיין תלוי ועומד. מלבד הרצח של החייל דוד מנוס מואשמים חברי החוליה גם בהנחת שני מטעני חבלה באיזור המרכז, מטענים שלא התפוצצו.

נשיא המדינה חיים הרצוג על יחסי דתיים־חילוניים:

פתיל רועם, חומר נפץ

קיימים גילויים של אלימות פרועה מצד אחד ושנאה לדת עד כדי אנטישמיות מצד שני — אנו על נתיב העימות ✡ הרב לאו: הסטטוס קוו מתכרסם, הציבור הדתי חש שהוא נלחץ אל הקיר ✡ טדי קולק: הציבור הדתי משניא את עצמו

הקיטוב על רקע דתי הוינו הבעיה הפנימית הקשה ביותר שלפניה ניצבת החברה הישראלית — סבור נשיא המדינה חיים הרצוג, שנשא את דברי הפתיחה ביום עיון בנושאי „סובלנות וקיום יהודי — דתיים ולא דתיים", שנערך אתמול בבית הנשיא בירושלים.

יום העיון התקיים במסגרת פורום נרחב של 120 אישי ציבור, שהתכנסו ביוזמת נשיא המדינה, אשר בעתיד עי צוות מצומצם שפסק בהנחת הפורום. מטרת הפורום היא לדון בבעיות החברתיות השונות של מדינת ישראל.

נשיא המדינה אמר, עלינו סבר על נתיב העימות הוודאי. „כל המחלוקות המתפרצות מפעם לפעם במקומותינו אינן אלא שביבי אש מן הפתיל הרועם, פתיל ההשתייה המוליך במהירות אל חבית חומר הנפץ".

הוא הוסיף, כי הוא חש בקיצוניות גוברת הבאה לידי ביטוי גם באלימות פרועה ומכוערת בבילזל בשם שמים ומנגד בגילויים מחפירים של שנאה לדת, ביזוי קודשי ישראל ותופעות הגובלות באנטישמיות תוצרת בית.

הנשיא הרצוג הציע כנקודת מוצא לשלול לחלוטין כפיה ואלימות ולעודד את הסובלנות וההתחשבות ההדדית. לדבריו, רק על בסיס זה אפשר יהיה לבנות מערכת יחסים מתוקנת.

ניתוק מוחלט

ראש עיריית ירושלים טדי קולק אמר, כי במשך השנים חונך הציבור החילוני בירושלים לכבד את הציבור החרדי, אך בשנים האחרונות חל מיפנה והציבור החילוני היה במצב של השגחות, פחד וחוסר הבנה.

לדבריו, היום נוצר מצב שהחילונים בירושלים חיים בניתוק מוחלט מן החרדים.

לדבריו, אומנם את האלימות ברחוב החרדי מבצעת רק קבוצה קטנה, אבל „לא הצלחנו לגרום לכך, שהגדולים בתורה יתנגדו בתוקף לאלימות". לדעתו, הציבור החרדי משניא את עצמו על החילונים. הוא תלה את הקולר גם בעובדה שהמפלגות הגדולות מחזרות אחר המפלגות החרדיות ונאלצות לעשות להם ויתורים בתחומים שונים.

אפשר לחיות בצוותא

רב הישוב תקוע, הרב מנחם פרומן, סיפר על החיים הקהילתיים בישוב שבו הם חילונים ודתיים החיים בצוותא. לדבריו, הויכוחים בין התושבים אינם בחלקים חזקים בין התושבים החילונים לדתיים אלא ההתפלגות היא על פי העניין.

הסופרת שלומית הראבן, אמרה כי הציבור הדתי עצמו חלוק בדיעותיו.

שלומית הראבן טענה כי כדי לסיים קונפליקט יש צורך במנהיג כריזמטי המקובל על הציבור אך לציבור החרדי והדתי אין היום מנהיג המסוגל לאחד אותם. היא ציינה כי הסמכות המאוחדת היחידה האפשרית היהודית במדינה היא החוק. „אי קבלתו של החוק פירושו ש„איש את אחיו חיים בלעוהו".

חיים במצור

רב העיר נתניה הרב ישראל לאו אמר כי הן הדתיים והן החילוניים חיים בתחושה של מצור. הציבור החרדי, אמר הרב לאו, מרגיש כי הסטטוס קוו שנקבע עם הקמת המדינה מכורסם כל הזמן.

„למשל שידורי טלויזיה ופתיחת בתי קולנוע בשבת ואפילו פרסומות של בגדי ים צועדים ברשות הרבים.

„יש פריצה לאורך כל הדרך" אמר הרב לאו. „הציבור הדתי מרגיש, שלוחצים אותו לקיר, וגם הציבור החילוני מרגיש שהוא במצוקה".

הוא בירך על היוזמה של נשיא המדינה לקיים את הדיון והציע גם לכנס פורום מצומצם אשר יתמודד עם השאלה המרכזית „מי אנחנו".

חשד למעורבות „כך" בהצתת דלת ביתו של ערבי בירושלים

אלמונים הציתו אמש את דלת דירתו של יחיא מחמוד ברחוב בר כוכבא בשכונת הגבעה הצרפתית בירושלים וקיים חשד, כי היתה זו התנכלות מכוונת על כך שערבי מתגורר בשכונה יהודית.

בעל הדירה הצליח לכבות את האש בכוחות עצמו, אך לדלת נגרם נזק. המשטרה מצאה ליד הדלת שרידי חומר דליק.

מחמוד סיפר לחוקרי המשטרה, כי לאחרונה הוא קיבל מכתבי איום ברוזים בחתימת תנועת „כך" וכן צוירו סיסמאות ליד דלת ביתו.

מתנועת „כך" נמסר, כי הם מתנגדים לפעולות לא חוקיות למרות שיש הבנה למניעים שהביאו יהודים לנקוט בצעדים נגד ערבים.

תחזית מזג האוויר

מזג האויר היום יהיה מעונן חלקית עד בהיר, תשקיף לשבת: הטמפרטורות יעלו במקצת.

הטמפרטורות: ירושלים 12—24, תל־אביב 18—25, באר־שבע 16—28, הגולן 13—26, צפת 13—24, טבריה 18—32, נצרת 16—25, עפולה 17—28, שומרון 15—26, לוד 16—27, יריחו 17—33, אילת 20—36 מעלות.

יוזמת שלום אמריקנית

(סוף מעמוד ראשון)

נה ערבית נוספת, באמצע חודש יוני.

אולם שר ההגנה האמריקני קספר וויינברגר אמר בשידור טלוויזיה: „אינני יודע אם העניין הזה הוסדר סופית. אין ספק שהיו דיבורים בעניין זה ויש כמה מדינות שגילו עניין בביקור".

פקיד שביקש להישאר בעילום שם אמר כי קרוב לוודאי שירדן תיכלל במסע במקרה ששולץ יחליט לבוא. אך הוא הוסיף, כי הוא טרם החליט על כך ולפי שעה אין כל תיכנון מעשי לקראת ביקור כזה.

רשת „אנ.בי.סי" מסרה, כי שולץ מהסס לבוא למזה"ת אלא אם כן יהיה בטוח מראש שיוכל להשיג פריצת דרך לקראת שיחות שלום בין מדינות ערב לבין ישראל. עם זאת, יתכן שיסתפק גם בכך שמשש יעניק חיים חדשים למאמצי השלום.

לדברי „אנ.בי.סי" מבקש שולץ במיוחד לדון עם מצרים בשאלה אם במסגרת של הסכם שלום כולל תהיה מוכנה לקבל עליה את האחריות לפלשתינים ברצועת עזה. כמו כן מבקש שולץ ללחוץ על מצרים וישראל ליישב את הסכסוך ביניהן בשאלת טאבה.

נוסף לכך מבקש שולץ ליישר את ההדורים בסעודיה, נוכח מורת הרוח שעוררה שם החלטת הקונגרס למנוע מכירת נשק למדינה

הפקיד האמריקני אמר, כי הדיווח של „אנ.בי.סי" הוא בגדר של ניחוש. אך הוא אישר עם זאת, כי הרעיונות הללו כלולים בין הנושאים שיועלו מן הסתם לדיון אם אכן יחליט שולץ לערוך את הביקור.

אמונה — נוה מיכאל
כפר ילדים ונוער דתי
פרדס חנה
טל' 063-77104
מיקוד 37000

ד ר ו ש י ם:
1. מדריכים לקבוצות ילדים גילאי 12—10
2. מדריכות/מטפלות לקבוצות בי"ס יסודי
3. מדריכות — מחנכות קבוצתיות לבי"ס על־יסודי
4. אמהות־בית
דיור במקום לתפקידים הנ"ל חובה
5. עובדים סוציאלים
6. אחות מוסמכת

מועמדים דתיים מתבקשים לפנות בכתב בציון השכלה ונסיון.

אלוף ברית המועצות לשעבר בשחמט עולה ארצה ביום ראשון

ניתנו היתרי יציאה למספר משפחות

אלוף השחמט לשעבר של ברית המועצות בוריס גולקו, אשר ניהל במשך 7 שנים מאבק למען היתר עליה, הגיע אתמול לוינה בדרכו לישראל.

משרד החוץ האמריקני הודיע אתמול כי הסובייטים הודיעו לארה"ב שיתירו ל־119 אנשים לעזוב את בריה"מ ולהצטרף לקרוביהם בארה"ב.

גולקו נראה קשיש יותר מ־38 שנות חייו, כאשר הגיע לנמל התעופה של וינה במטוס של חברת התעופה הסובייטית „אירופלוט" עם אשתו אנה ובנם דוד בן 7.

הוא סירב לנהל שיחות ארוכות עם כתבי העתונות והועבר משם בהדורות על ידי אנשי הסוכנות היהודית.

עם זאת ציין, כי יש בדעתו להשאר בוינה עד יום א', ואחרי כן ייצא לירושלים.

לשאלה בנוגע להתכוונותו בעתיד השיב רק זאת: „זו היא שאלה מסובכת כאדי".

במקביל לגולקו ומשפחתו ניתנו היתרי יציאה גם למספר אנשים אחרים, וביניהם משפחה יהודית.

בת למשפחה יהודית בת 4 נפשות במוסקווה אמרה אתמול כי המשפחה קיבלה היתר עליה לישראל. היא הוסיפה, כי ידוע לה על 4 משפחות אחרות שקיבלו אף הם היתר עליה.

ההיתרים ניתנו בעת ובעונה אחת עם סיום הוועידה על מגעים אנושיים בין המזרח והמערב, שהסתיימה השבוע בבירת שוויץ. כנס זה נערך כחלק מן הוועידה לעניני בטחון ושיתוף פעולה באירופה.

ויתור ישראלי בטאבה

(סוף מעמוד ראשון)

סופר היועץ המשפטי של משרד החוץ האמריקני.

סופר נסע לקהיר עם ההצעה, ר בשובו משם יתברר לנו אם הויתור שבר את הקרח בוויכוח סביב ניסוח שכל הבוררות.

נציגי מצרים לא היו מוכנים בשום פנים לקבל את ההצעה, להציג את השאלה לבורר עם המלה „הנכון".

אברהם סופר, הגיע אתמול אחרי הצהריים מירושלים לקהיר והביא עמו את ההצעה הישראלית החדשה. סופר נתקבל מיד לשיחה על ידי שר החוץ המצרי, עיסמת עבד אל־מגיד.

בתום הפגישה עם מר סופר הודיע שר החוץ המצרי כי מצרים החליטה לכנס את „הוועדה הלאומית" לענין טאבה, ועדה זו מורכבת בעיקר מנציגי משרדי ההגנה והחוץ.

שר החוץ המצרי הוסיף כי הושגה התקדמות בשיחות טאבה אולם עדיין יש חילוקי דעות בין ישראל לבין מצרים בנוגע לדרכי יישובו של הסכסוך. הוא לא נתן כל פירוט באשר לסיבת חילוקי הדעות הללו.

מצרים דרשה בכל תוקף למחוק את המילה „הנכון" בטענה שמשמעו מצנה כאילו המיקום הנוכחי של סימני הגבול אינו נכון.

משמעות הויתור היא כי הבורר יהיה כמעט „מוכרח" לפסוק לטובת מצרים.

פקידים בלשכתו של ראש הממשלה שמעון פרס אמרו כי ישראל דרשה שינתן לשני הצדדים להסביר את עמדתם במיסמך הבוררות, אולם מצרים התנגדה לכך.

הרב דרוקמן: שמירת השבת — לא רק לדתיים

במפגש עם ציבור לא דתי אמר ח"כ הרב דרוקמן כי שמירת השבת בפרהסיה איננה רק עניינו של הציבור הדתי כי אם צורך חיוני של העם כולו.

עוד הוסיף ואמר כי חילולה של השבת בפרהסיה ישראלית הינה איבוד הזהות היהודית של מדינת ישראל דבר שגם דתיים וגם שאינם דתיים צריכים לשלול אותו.

ראיון עם שר האוצר

(סוף מעמוד ראשון)

● אין דיונים בהשלה עם נסיעות לחו"ל. לשולחני לא הגיע שום הצעה כזו ואינני יודע כל תכנית כזו. רק אם תהיה בעיה במטבע חוץ אזי נדון בנושא זה. עכשיו אין בעיה כזו. אינני רואה מקום לנסיעות כתחליף לויתור על המסים האמורים או אחרים.

● אנו מתכוונים להביא בהקדם לאישור הממשלה מינויו של נגיד חדש לבנק ישראל. אשר שהדבר יהיה עוד בישיבת הממשלה ביום ראשון הקרוב.

● בעניין יישום המלצות ועדת בייסקי לגבי ראשי הבנקים: אני אתויק בדעתי מאז הגשת הדו"ח כי אין צורך להתגייר עם האנשים מעבר למה שקבעה הועדה עצמה. היא קבעה זמן למנהלי הבנקים והכן נוסף לדירקטוריונים. למקרה שהמנהלים עצמם לא יפעלו עפ"י ההמלצה. סברתי וציינתי שהמלצות יכובדו. התקוה שלי לא נתבדתה. היא התמלאה כמעט לגבי ההמלצות האישיות. אני מניח שבתוך 30 היום הנוספים יבואו על מקומם גם שאר ההמלצות בתחום האישי, כולל ההמלצה המתייחסת למנכ"ל בנק דיסקונט רפאל רקאנטי.

ועכשיו - הכל לקלפי!

ביום שלישי הבא עלינו לטובה — יום שהוכפל בו כי טוב — ייערכו בחירות לועידת התנועה הדתית לאומית ולמועצות הסניפים.

מאז נתכנסה הוועדה לשיקום התנועה, ואחריה הוועדה המרכזית לעריכת המפקד והבחירות — בוצעו כמה הליכים לקראת היום הזה, שבו יבואו לידי מיצוי הכנות מורכבות בשלבים שונים. התהליך הדימוקרטי שאיש אינו זכאי לשלול אותו, יבוא לקיצו בהטלת פתקי הצבעה לקלפי ובקוים שהוא יניב פירות שיאפשרו לתנועה להמריא ליעדיה.

על פרטי ההכנות לקראת יום זה, נמתחה ביקורת מצדדים שונים וגם סוד זה תרם לה משלה. שזה משסבר לא ניתן לתקן את הפגמים — יש למצות את אשר נעשה במידה מקסימאלית. ביקורת כלשהי, תיראה עתה כביקורת סרק בלבד. ביום זה חייבים למצות את המקסימום מכל התשתית שהונהגה בתקופה של שנה והרי כשם שאין טוב בלי רע אין גם רע בלי טוב.

לקראת יום זה שלישי צריך לזכור כמה עובדות יסוד:

אין מערערים על העובדה המעציבה שמעמדה של התנועה הדתית לאומית ירד פלאים; שהפילוגים הפנימיים והפרישות גרמו בה בכל פה. עד שאיבדה את כוחה כגורם מאזן בין הקצוות ובכלים של ססיות הבחירות ובהן גם ההתנבלויות לקתאבסוס של הסטאטוס קוו המפורסם. התנועה הדתית־לאומית, כמו זרמים דתיים אחרים, שאבתה את כוחה מזה שגם מפלגת העבודה וגם הליכוד פונים לעבודה לקראת סגירר קואליציוני אפשרי, העלול להרעך כל יום. השטל של התנועה הדתית־לאומית שלול משבר אמון הקיף בהנהגה אבל הוא גם הגורם שרים חלק נכבד במגישה ברשת התנועה.

העובדה השניה היא שמה שלא עשו תוצאות הבחירות לכנסת העשירית, שלא עוררה את מנהיגי התנועה מאדישותם נוכח התבוסה — עשתה התבוסה השנייה שנפלה על התנועה בתוצאות הבחירות לכנסת הי"א... או אז הוקמו בזו אחר זו שתי הוועדות הנ"ל, שלא הניחו לתנועה לשקוע שוב באפס כמעשה. סייעה בכך עובדה נוספת שבניגוד לתוצאות הכנסת הראשונה — הטפטפו הנהות של התנועה בממשלה ובכנסת ספח של התנועה ונציגיה יום יום, ועורר אותם שלא לקפוא על קרשי התבוסה.

אם נתעלם, כדרוש עתה, מהמציאות שבה פעלה הוועדה למפקד ולבחירות — הרי על רקע הנסיבות שנוצרו אחרי הבחירות לכנסת ה־11, הצליחה לעורר כמיהה לאחדות ולמשיכת כוחות חדשים שעמדו מנגד, לשיקומה. עובדה: בימים אלה מתנהלת התמודדות ערה בין חברים—ות, על מנדאט לועידה או למועצת הסניף. אכן, ההתמודדות מתנהלת על רקע אישי בלבד וטרם השכלנו למצוא מסגרת כתהליך לוויכוח אידיאולוגי ולדיון בבעיות התנועה, המדינה והעם — ויש להצטער על זה — אבל גם התמודדות אישית מוסיפה נופך מעניין לבחירות עצמן.

מאות רבות של מועמדים, כשכל אחד מהם פתח לתומכיו האפשריים — יגרמו לכך שאלפים רבים של חברים ותיקים והאהדים מוצרים בנושא הבחירות האלי־אלי, שיותר מפי־פרסיות אלה, שגם בהן מועלים נושאים ציבוריים — יהוו תחליף לאסיפות הבחירות שהסכנו להן. כך נעצרת לראשונה אווירה תוססת של התעניינות בנושאים חיוניים של התנועה.

מה שחשוב עתה ביותר הוא שחברים—ות, רבים ככל האפשר, לא יתרשלו במילוי החובה הכוסות, המוטלות על כל מי שנימנה על החברים במוסד כלשהו המתנהל באורח דימוקרטי. האם לא התריעו כגבי ההנהגה על שאין היא מקיימת בחירות ושמאז תשל"ג לא היו בחירות אמיתיות? הייתכן שלא כל מי שזכאי לכך — לא ינצל זכות זו?

חובה על הבוחרים שיניחו לקלפי כשלפניהם מחנות רשימה אישית של מועמדים — יסמנו את הכוכבים בעיניהם, את אלה שהם חושבים אותם למתאימים לשנות את התנועה ושבידיהם הם יכולים להפקיד את הפקדון היקר של בחירת דרך שינהיג את התנועה מכאן ואילך.

ביום זה — הקדישו נא שעה קלה מזמנכם וממחשבותיכם לסייע לתנועה להרכיב הנהגה. נצלו נא את ההזדמנות היקרה שצפיתם לה זמן רב ולא תאשימו עצמכם בהזנחה והבהכם התנועתית.

החוק, הבטחון והמדינה

פרשת החקירה נגד „הפקיד הבכיר", מעוררת כמה שאלות ותמיהות.

השאלה הראשונה היא: איך קרה ומדוע שעניין רגיש זה שצריך להידון בחדרי חדרים בטרם מתחילה החקירה המדוברת — יוצא לרשות הרבים? מי, ומדוע, הדליפו לעתונאים בישראל ולסוכנויות חוץ?

השאלה השניה: מדוע לא מנע ראש הממשלה, או מי שהיה אחראי לכך, את פירסום העובדה שהנושא נדון בקבינט במעטה של סודיות, כבר־סיל — פרסום שמשך לנושא את הסקרנות של כל מאן דבעי?

ואחרון אחרון: האם חוקי המדינה צריכים לשרת את המדינה או המדינה ובמשותה נועדו לשמש את החוק, שהוא כאילו מטרה בפני עצמו?

מה קרה באוטובוס מס' 300 בקו „אגד" לכיוון אשקלון? ארבעה מחבלים לכדו אוטובוס על נוסעיו שהיו בסכנת מות ואכן חיילת אחת נהרגה ושאר הנוסעים כמעט היה בינהם לבין מותם. כוחות הבטחון התפרצו ממש ברגע האחרון ובמהלך החילוץ נהרגו במקום שני מחבלים ושנים אחרים נראו כמי שמובלים על ידי כוחות החילוץ. כל הארוע התנהל בנוכחות אנשים רבים ובהם גם עתונאים וצלמים (בפוקלאנד הרחוקה. שם התנהלו קרבות בין צבא בריטי לצבא ארגנטינה, לא הורשו עתונאים לנוכח!) הם ראו את השניים חיים. מה בדיוק קרה אחר כך לא ידוע לבני התמותה פשוטים כמונו, אך הסתבר שאף הם נהרגו בסערת המתח הטבעי אחרי מבצע החילוץ.

מדינת ישראל ואזרחיה שרויים במצב מלחמה עם אויבים אכזריים שאינם נרתעים משום מעשה שעו אכזרי ובלבד לרצוח יהודים באשר הם יהודים. בשעת חירום שוררים חוקים ונוהלים מתמירים לענישה אך בו בזמן יש כאלה המוזילים פליות והשלמה. חייל — או חיילים — בשעת קרבות ראויים להתחשבות ולהקלה אם שגו בפעולה כלשהי או בהערכת נסיבות ולא הרי שוגה ליד שולחן הכתיבה במשרדו ממוזג האוויר, כהרי חייל שהמוות אורב לו מכל פינה.

הציבור בישראל, ברובו, לא השלים עם העובדה שמחבלים שרצחו יהודים בדם קר — יושבים רק בבילוי של כמה שנים בבתי סוהר ממשלתי. שופטי הרוצחים, מנעים מלהעניש אותם כגמולם, על פי הוראות השלטונות הישראלים ואף שאני מניח, שאף הם נהגים כך בזדון שיינים — הרי הם רחוקים מהמקום והנסיבות של הפשע. לא כן כוחות הבטחון בעצם האירוע הבלני, כשהיו עלולים להפגע, או במותו הזמן של שביות אחריו.

קצין גבוה שעבר שלבים של חקירה ושיפוט — כמי שאף הוא נחשד בגרימת מוות לשניים — יצא זכאי. על שום מה מצא היועץ המשפטי לנכון לחטט בנושא ולשרוד אותו מחדש ולדרוש חקירה של אישיות אחרת אשר לכל היותר דרגת אשמתו יכולה להיות כמו זו של אותו קצין שיצא זכאי? מדוע לא מצא לנכון להתחשב בהדים המגוברים של החקירה המבוקשת העלולה, ללא הברית והערכת הנסיבות, לחדש את ההשמצות והקטרוגים על ישראל? כלום זה המקרה שצריך למצות בו את החוק הפורמאלי תוך פגיעה בדמות ישראל, שיחסה לרוצחים הנופלים בידיה, אין משלו בכל העולם? הצדקנות הישראלית היתרה לגורלם של שני רוצחים, שרק לפני כמה שנים איימו על אוטובוס מלא נוסעים יהודים — איננה במקומה ויש לשכוח את האירוע העצוב וזאת גם אם החקירה המתבקשת איננה מכוונת לגילוי זהות האשמים במותם, אלא אם, בקשר לאותו אירוע לא נעשו בשב"כ דברים אשר לא כן.

בקשר למקרה הזה, הזכירו את הטרגדיה של טוביאנסקי ז"ל אשר בהלכות השחרור נחשד בבגידה והוצא להורג ו„פסק הדין" בוצע בו במקום ואילו האחראי לטעות איומה זו הועמד למשפט. איך אפשר להשוות את הריגת טוביאנסקי, חבר ההגנה ולוחם קוממיות ישראל, שלא נמצא בו דופי והכל התברר כטעות איומה, לארבעה רוצחים אלה?

אכן, הפעם הטעות היתה מצד היועץ המשפטי הרוצה ליישם את האמת המתה של החוק, נגד המטרה שהחוק חייב לשרת אותה — היא המדינה, אבל לאחר כל הפרסומים נראה לי שעתה אין מנוס מלערוך את החקירה המבוקשת שכן אי קיומה, יהוה עתה גרוע פי כמה. ואם תיערך ואף אם תגמש תביעה משפטית אין החקירה והמשפט רשאים להתעלם מהגישה של הממשלה, הנושאת באחריות העיקרית, לבטחון המדינה ולישום החוקים!

●

במקרה קראתי בימים אלה את ספרו של הפילוסוף תומס הובס „לויתן" ושם כתובים הדברים הבאים:

„ומאחר שמצבו של האדם, כמו שהוסבר בפרק הקודם, הוא מצב של מלחמה הכל בכל, וכל אחד נדרג או כפי שירותו שכלו, ואפשר לו להשתמש ולהיעזר בכל דבר לשם שמירה על חייו מפני אויביו — נבכאנו למקדים שבמצב כזה לכל אדם זכות לכל דבר ואפילו לגופו של הזולת. לפיכך, כל זמן שקיימת זכות טבעית זו של כל אדם לכל דבר, כן הנבגע שהוא עלובה לשום אדם בכל שיהא חזק או חכם, שיוציא אותה תקופת זמן שהטבע קוצב לו ברגיל להיי בני מינו. על כן צו הוא, או כלל קבע, של השכל: „כל אדם חייב לשאוף לשלום, במידה שתקוה לו להשיגו; וכשאינו יכול להשיגו, זכאי הוא לבקש ולנצל כל אמצעי הסעד והיתרונות של המלחמה". חלקו הראשון של כלל זה, כולל את החוק הטבעי הראשון והיסודי, והוא „בקש שלום ורדפהו". חלקו השני — את תמצית הזכות הטבעית היא ל„הגן על עצמנו בכל האמצעים שברשותנו".

האובססיה של ה„גזענות"

האובססיה של „הגזענות" מוסיפה להשתולל. סיעות השמאל בכנסת ניסו — ונכשלו — להשיג הצבעת אי אמון בממשלה בשל חוסר יכולתה להעביר את החוק נגד הגזענות בכנסת.

כבר הוסבר רבות כי אין בישראל גזענות. ההגדרה של גזענות מתאימה לקבוצת אנשים השונאים בני עדות או לאומים אחרים על שום יחודם, צבעם או גזעם. אפילו הכהניסטים אינו שונא ערבים משום שהם ערבים אלא משום שהם מתנכלים ליהודים ולשאיפותיהם. הכהניזם, המבית שניתן לגרש את הערבים מישראל מהווה סירוף וכן גם סגנון הפעילות שלו — אבל אין לזה ולגזענות ולא כלום.

מקורות בחו"ל, מהם שאינם מתייחסים באהדה לבני עמים אחרים. אינם יכולים להיות בסיס לפרשנות גזעית אלא לייחודו של עם ישראל כעם נבחר ונבדל מעמים אחרים. אין הם יכולים לשמש מקור ואסמכתא לאי־כיבוד או לפגיעה בכל אדם באשר הוא אדם ואזרח.

כאשר אוני קולטות את מילת הגנאי „גזענות" הרי זה מזכיר לי את הדיאלקטיקה הבולשוויסטית, להכתים בכינוי „פאשיסט" לכל מי שאינו נמנה על שורותיהם או אינו מוכר על ידיהם כידיד.

האינטר־פרלמנטרית של השמאל לגזענות מבקשת לתוך מושג זה את המאבק נגד התבוללות ואפילו נגד נישואי תערובת. אילו היה מתקבל חוק נגד גזענות הם היו כוללים במושג זה גם איסור פעילות נגד נישואים בין ערבים ליהודים. אך הם עושים לנו „טובה" ומבטיחים לנו שלא יאסרו עלינו להתפלל בנוסח התפילות המקובל אף שהוא כולל, בביטוי, אלמנטים „גזעניים".

נציגי המפד"ל בכנסת ואתם גם נציגים דתיים אחרים אינם צריכים לקחת חלק באובססיה הזאת. אם מפלגת העבודה מוכנה לשלם מס שפתיים לסיעות השמאל — שתעשה זאת לבדה או יחד עם סיעת הליכוד, אם תסכים לכך.

אשר לכהניזם ושגיונותיו. יש בישראל די חוקים שיכולים לרסן את אנשיהם ולמנוע מהם את ההתגרות בערבים והשירות הפקיד שהם מעניקים לקיצונים הערבים.

כולם גאונים...

בעוד שהיינו מיצרים על התואר „רבי" שהופך הפקר וכל מי שרוצה להתהדר בו — יבוא ויזכה בו — בא עלינו התואר „הגאון".

אין עיני צרה במתהדרים בתואר מכובד זה ור עפר אני תחת כפות רגליהם של הנושאים בו, אבל ילמדונו רבותינו:

הרמב"ם, הרמב"ן, רש"י, רבנו תם, ר' יוסף קארו ועשרות ומאות גדולי הדורות מהראשונים והאחרונים לא השתמשו בתואר זה. מה שאין כן בחוגי האגודה — ה„ליטאים" והחסידים כאחד.

תפתחו את עתוני האגודה („יתד נאמן" ו„המודיע") ותיווכחו שאין שם עוד רבנים — כולם גאונים...

בהמתם של צדיקים

הטכנולוגיה המתקדמת צועדת מחיל אל חיל — וזאת גם בחוגים המנסים להתעלם ממנה.

זוכרים את אתונו של בלעם שחוללה מהפך (בלשון זמננו) אצל בלעם? זוכרים את החמור של פנחס בן־יאיר אשר סירב לאכול מזון בלתי מעושר?

עתה בא האולדסמוביל המפואר של ראש ישיבת פוניבז' שלוכלך על ידי אלמונים מחוגי המתנגדים לו (להרב שך — לא לאולדסמוביל) והולל שערה בבני ברק.

אכן, זמנים מודרניים על אף הכל.

הדובר מוסיף להטעות

דובר קופת חולים ממשיך לטייח את המצב בתחום התרופות במוסד ומתעל בסבל החברים, שאינם מקבלים את התרופות וזקוקים לריצות אין סוף לבית המרקחת.

לפני כמה ימים ראיתי ב„דבר" במדור „מכתבים למערכת" מכתב של חבר התמהה את סבלם של החולים הכרוניים. על זה משיב הדובר הנכבד שניתנו הוראות כי מנה חדשית לא תחולק ליותר משתי פעמים. כלומר: שהחולה יקבל את התרופה החדשית אבל לא בבת אחת אלא בשתי פעמים.

לכאורה הקלה ניכרת: ראשית — התרופה תגיע לחולה אלא שהחולה יצטרך ללכת לבית המרקחת רק פעמיים בחודש. האם אין אלה ממש ימות המשיח — לעומת מה שקורה בחדשים האחרונים?

התקשרתי עם הרוקח הראשי בבית המרקחת שלי ושאלתיו אם אמנם באה הישועה בעקבות הוראות אלה?

מסתבר שהוראה כזאת אמנם ניתנה לפני הרבה חדשים אבל אין בינה לבין המצב בפועל ולא כלום וזה לא נשתנה ולא ישתנה גם בהבל (תרתי משמע) עצו של הדובר.

יום הבחירות

כ"ה אייר תשמ"ו

3.6.86

קום והשלם את המלאכה!

בעוד ארבעה ימים, ביום שלישי, כ"ה אייר תשמ"ו 3.6.86 (בין השעות 12.00-22.00) יתקיימו, אי"ה, הבחירות לועידת התנועה הדתית לאומית ולמועצות הסניפים.
התנועה הדתית לאומית קוראת לך לקיים זכותך, למלא חובתך ולהצביע.

להלן רשימת הקלפיות וכתובותיהן לפי אזורי הבחירה.

אזור	ישוב	מס. קלפי	מיקום קלפי
0101	בית השיטה	1	במזכירות הישוב 065-77794
0101	טירת צבי	2	במזכירות הישוב 065-80011
0101	לביא	3	במזכירות הישוב 067-99214
0101	מעלה גלבוע	4	במזכירות הישוב 065-87426
0101	עין הנציב	5	במזכירות הישוב 065-82911
0101	שדה אליהו	6	במזכירות הישוב 065-80611
0101	שלוחות	7	במזכירות הישוב 065-82111
0102	טירת צבי	1	מזכירות הישוב 03-9371888
0102	כפר עציון	2	מזכירות הישוב 03-935111
0102	מגדל עוז	3	מזכירות הישוב 02-931455
0102	סעד	4	מזכירות הישוב טל. 051-90111
0102	עין צורים	5	מזכירות הישוב טל. 055-88222
0102	עלומים	6	מזכירות הישוב טל. 057-943671
0102	קבוצת יבנה	7	מזכירות הישוב טל. 055-29111
0102	ראש צורים	8	מזכירות הישוב טל. 02-931775
0201	אחיעזר	1	במזכירות הישוב טל. 08-230425
0201	תמר	2	במזכירות הישוב טל. 03-985353
0201	צפריה	3	במזכירות הישוב טל. 03-985053
0202	בית עוזיאל	1	מזכירות הישוב
0202	ברקת	2	מזכירות הישוב
0202	יד רמב"ם	3	מזכירות הישוב מס' בית 93 טל. 08-220233
0202	חדיד	4	מועדון מס' בית 87 טל. 229123
0202	טירת יהודה	6	מזכירות המושב
0202	נחלים	7	מזכירות הישוב
0203	בית גמליאל	1	מזכירות המושב טל. 08-2137133
0203	בן זכאי	2	מזכירות הישוב
0203	בני דרום	3	מזכירות המשק טל. 055-21435
0203	ניר גלים	4	מזכירות הישוב טל. 055-24907
0205	כפר יעבץ	1	מזכירות הישוב טל. 052-61624
0205	עזריאל	2	מזכירות הישוב טל. 053-63129
0205	פורת	3	מזכירות הישוב טל. 052-61935
0206	אבן שמואל	1	משרדי המועצה טל. 051-885364
0206	אחוזם	2	מזכירות הישוב טל. 051-881407
0206	איתן	3	מזכירות הישוב טל. 051-881374
0206	נועם	4	מזכירות הישוב טל. 051-881344
0206	עוזה	5	מזכירות הישוב טל. 051-881032
0206	רווחה	6	מזכירות הישוב טל. 051-881120
0206	שלוה	7	מזכירות הישוב טל. 051-881372
0207	זרחיה	1	מזכירות המושב טל. 055-82843
0207	מרכז שפירא	2	בית החברה טל. 055-82201
0207	משואות יצחק	3	מועדון הישוב טל. 055-81101
0207	שפיר	4	מועדון במושב טל. 055-82822
0208	בית הגדי	1	במזכירות הישוב טל. 057-941017
0208	זמרת	2	במזכירות הישוב טל. 057-941045
0208	זרועה	3	במזכירות הישוב טל. 057-941047
0208	יושיביה	4	במזכירות הישוב
0208	שובה	5	במזכירות הישוב טל. 057-941019
0208	שוקדה	6	במזכירות הישוב טל. 057-944289
0209	גבעולים	1	במזכירות הישוב טל. 057-941313
0209	כפר מימון	2	במזכירות הישוב טל. 057-941043
0209	מלילות	3	במזכירות הישוב טל. 057-941032
0209	שבולים	4	במזכירות הישוב טל. 057-942776
0209	שרשרת	5	במזכירות הישוב טל. 057-941031
0209	תקומה	6	במזכירות הישוב טל. 057-941068
0211	גני טל	1	במזכירות המושב
0211	נווה דקלים	2	במזכירות המושב
0211	נצר חזני	3	במזכירות המושב
0211	עצמונה	4	במזכירות המושב
0212	גאולי תימן	1	מזכירות הישוב טל. 063-65267
0212	הזורעים	2	מזכירות הישוב טל. 067-96137
0212	כפר הרואה	3	מזכירות הישוב טל. 063-66333
0212	כפר פינס	4	מזכירות הישוב טל. 063-77233
0212	ניר עציון	5	מזכירות הישוב טל. 04-942542
0212	שדה אילן	6	מזכירות הישוב טל. 067-67233
0213	חיספין	1	במזכירות הישוב טל. 067-63360
0213	נוב	2	מזכירות המושב טל. 067-63149
0213	קשת	3	מזכירות המשק
0213	רמת מגשימים	4	מזכירות המשק
0213	יונתן	5	מזכירות המשק טל. 069-60311
0213	שדמות מחולה	6	מזכירות המשק טל. 065-87084
0214	דלתון	1	מזכירות המושב טל. 069-30361
0214	חזון	2	מזכירות המושב
0214	כלנית	3	מזכירות המושב
0214	כפר שמאי	4	מזכירות המושב
0215	כרם בן זמרה	1	מזכירות המושב טל. 069-89556
0215	מירון	2	מזכירות המושב טל. 069-89361
0215	עלמה	3	מזכירות המושב טל. 069-89544
0216	בית מאיר	1	בית העם טל. 02-911389
0216	מחסיה	2	בית העם טל. 02-914110
0216	נחם	3	בית העם טל. 02-911250
0216	תעוז	4	בית העם טל. 02-911325
0216	תרום	5	בית העם
0217	אביעזר	1	בית העם טל. 02-913086
0217	גפן	2	בית העם טל. 02-83678
0217	ישעי	3	בית העם טל. [illegible]
0217	תירוש	1	בית העם טל. 02-913086
0301	אלון מורה	1	*
0301	קדומים	2	*
0301	קרני שומרון	3	*
0301	שבי שומרון	4	*
0302	בית אל	1	*
0302	כוכב השחר	2	*
0302	כפר אדומים	3	*
0302	מכמש	4	*
0302	נווה צוף	5	*
0302	עפרה	6	*
0302	פסגות	7	*
0302	שילה	8	*
0303	אלקנה	1	בנין המשטרה במרכז הישוב, אלקנה
0303	אריאל	2	בנין מפלגת העבודה, אריאל
0303	יקיר	3	*
0303	עמנואל	4	*
0304	אלון שבות	1	מועדון הספריה ליד הדואר
0304	אפרת	2	בנין המועצה מול ביהכנ"ס הספרדי החדש
0305	מעלה אדומים	1	מעון יום של האשה הדתית מעלה אדומים
0305	ק. ארבע	2	מעון יום של האשה הדתית ק. ארבע
0305	מישור אדומים	3	ישיבת ברכת משה מישור אדומים
1001	קרית שמונה	1	*
1001	קרית שמונה	2	*
1001	קרית שמונה	3	*
1101	חצור	1	*
1101	חצור	2	*
1101	חצור	3	*
1201	צפת	1	בית בוסל רח' ירושלים מול עיריית צפת
1201	צפת	2	בית בוסל רח' ירושלים מול עיריית צפת
1201	צפת	3	בית בוסל רח' ירושלים מול עיריית צפת
1202	צפת	1	מרכז קהילתי ולפסון רח' הפלמ"ח
1202	צפת	2	מרכז קהילתי ולפסון רח' הפלמ"ח
1202	צפת	3	מרכז קהילתי ולפסון רח' הפלמ"ח
1202	צפת	4	מרכז קהילתי ולפסון רח' הפלמ"ח
1301	טבריה	1	בית גיל, שיכון ג' ע"י קופת חולים
1301	טבריה	2	בית גיל, שיכון ג' ע"י קופת חולים
1301	טבריה	3	בית גיל, שיכון ג' ע"י קופת חולים
1302	טבריה	1	בית הנוער הדתי שכון ד' ע"י בי"ס חמד
1302	טבריה	2	בית הנוער הדתי שכון ד' ע"י בי"ס חמד
1302	טבריה	3	בית ההסתדרות, שיכון ד' ע"י קופת חולים
1302	טבריה	4	בית ההסתדרות, שיכון ד' ע"י קופת חולים
1303	טבריה	1	בית דוד קרית שמואל רח' ביאליק
1303	טבריה	2	בית דוד קרית שמואל רח' ביאליק
1303	טבריה	3	מועדון הקשיש, בית רייסוף רח' הקישון
1401	מגדל העמק	1	סניף הפוהמ"ז רח' הנשיאים 506 מגדל העמק
1401	מגדל העמק	2	סניף הפוהמ"ז רח' הנשיאים 506 מגדל העמק
1401	נצרת עילית	3	סניף הפוהמ"ז רח' שומרון 1/4 טל. 065-76634
1401	נצרת עילית	4	סניף הפוהמ"ז רח' שומרון 1/4
1501	כרמיאל	1	סניף הפוהמ"ז רח' מעלה הכרמים
1501	מעלות	2	סניף הפוהמ"ז, רח' המיסדים 24
1501	נהריה	3	סניף הפוהמ"ז רח' המיסדים 24
1501	נהריה	4	ביהכנ"ס אורות חיים גבעת אוסישקין
1601	קרית אתא	1	סניף הפוהמ"ז אולם א', נהרדע 3 טל. 04-442474
1601	ק. אתא	2	סניף הפוהמ"ז אולם ב', נהרדע 3
1601	ק. אתא	3	ביהכנ"ס המרכזי רח' עוזיאל פינת הנרייטה סולד
1602	ק. אתא	1	חנות ליד ביכנ"ס פיסצ'שזה, העצמאות 102
1602	ק. אתא	2	ביכנ"ס האשכנזי המרכזי בר אילן 8, ק. פרוסטיג
1602	ק. אתא	3	פנימיית "פורת יוסף", המיסדים 10
1602	ק. אתא	4	ביכנ"ס האשכנזי המרכזי, בר אילן 8
1701	ק. מוצקין	1	סניף הפוהמ"ז, רח' הירדן 1, טל. 04-714401
1701	ק. מוצקין	2	סניף הפוהמ"ז, רח' הירדן 1, טל. 04-714401
1701	ק. מוצקין	3	סניף הפוהמ"ז, רח' הירדן 1, טל. 04-714401
1801	עכו	1	סניף הפוהמ"ז רח' קפלן 15
1801	עכו	2	אולם השמחות "אור תורה" קפלן 14
1801	עכו	3	אולם השמחות "אור תורה" קפלן 14
1802	[illegible]	4	סניף הפוהמ"ז רח' [illegible] 141
1901	חיפה	1	מעון ילדים "אמונה" רח' קדושי דמשק 2 פינת אלנבי 119 חיפה
1901	חיפה	2	סניף בני עקיבא קרית אליהו רח' יפו 147 חיפה
1901	חיפה	3	בית הכנסת הרב קופרשטוק רח' צפת 3 חיפה
1901	חיפה	4	משרדי אמונה רח' ירושלים 27
1902	חיפה	1	בית הפועל המזרחי רח' החלוץ 59
1902	חיפה	2	בית הכנסת המשמרת הצעירה רח' הרב הרצוג 8 א'
1902	חיפה	3	בית המורה רח' ארלוזורוב 92 חיפה
1903	חיפה	1	סניף בני עקיבא ליד בית הכנסת הגדול נוה שאנן
1903	חיפה	2	מרכז קהילתי נוה שאנן רח' התיכון 39 נוה שאנן חיפה
1903	חיפה	3	סניף בני עקיבא ליד בית הכנסת סיני, אחוזה חיפה
1903	חיפה	4	אולם האירועים שליד בית הכנסת ברח' אהוד 18 חיפה.
2101	ק. ביאליק	1	שכ' קרית שמריהו רח' העצמאות 13 טל. 04-701764
2101	צור שלום	2	סניף הפועל המזרחי במקום
2101	ק. ים	3	בית הפוהמ"ז רח' אשר 1 טל. 04-751574
2101	ק. ים	4	בית הפוהמ"ז רח' אשר 1 טל. 04-751574
2201	עפולה	1	עפולה עילית, מתנ"ס בית אשכול
2201	עפולה	2	גבעת המורה, מתנ"ס בית פנק
2201	עפולה	3	רח' מנחם 31, סניף הפוהמ"ז טל. 065-21507
2301	טירת הכרמל	2	רח' הפלמ"ח 38
2301	יקנעם	3	סניף הפוהמ"ז במרכז הישן.
2401	ק. חיים	1	*
2401	ק. שמואל	2	ישיבת בנ"ע רח' הים התיכון
2401	ק. שמואל	3	בנין בנ"ע רח' הראי"ה
2401	ק. שמואל	4	בנין בנ"ע רח' הראי"ה
2501	פרדס חנה	1	בית ספר "שילה"
2501	פרדס חנה	2	בית ספר "שילה"
2501	פרדס חנה	3	בית ספר "שילה"
2502	כרכור	1	בית ספר "ישורון"
2502	כרכור	2	בית ספר "ישורון"
2502	כרכור	3	בית ספר "ישורון"
2601	חדרה	1	סניף הפוהמ"ז רח' הראשונים ג. אולגה טל. 063-31085
2601	חדרה	2	בי"ס ממ"ד מוריה שכ' יצחק טל. 063-31281
2601	חדרה	3	בית כנסת "שושנים לדוד" רח' אלי כהן ג. אולגה
2602	חדרה	1	סניף הפוהמ"ז, רח' הנשיא 4
2602	חדרה	2	מועדון "פאר" שכונת אלרם
2602	חדרה	3	ביה"ס הדתי פאר עם, ש. בית אליעזר
2701	גבעת עדה	1	סניף הפוהמ"ז, שיכון עמידר טל. 063-89454
2701	חיבת ציון	2	במועדון חיבת ציון
2701	טבעון	3	סניף הפוהמ"ז רח' האירים 2.
2701	תל חנן	4	סניף הפוהמ"ז, רח' דרך בר יהודה 72
2701	ימין אורד	5	*
2702	כפר חסידים	1	מועדון בנ"ע בית חגי (במרכז הכפר)
2702	רכסים	2	בית הפוהמ"ז, דרך הרב 1, טל. 04-952937
2702	שדה יעקב	3	מזכירות הישוב
2801	זכרון יעקב	1	סניף הפוהמ"ז סמטת יעבץ 9
2801	זכרון יעקב	2	בית בני-עקיבא, שיכון דרום
2801	בנימינה	3	סניף הפוהמ"ז (המשחטה לשעבר) רח' העצמאות
2901	אור עקיבא	1	מחלקת הגביה רח' הרב קוק 10
2901	אור עקיבא	2	סניף הפוהמ"ז רח' הרב קוק 10
2901	אליכין	3	סניף הפוהמ"ז
2901	אלישיב	4	במועדון הקטן
2901	עתלית	5	סניף הפוהמ"ז רח' החרוב טל. 04-942003
3001	בית שאן	1	סניף בית שאן רח' שטוכמאן 1 טל. 065-86068
3001	בית שאן	2	סניף בית שאן רח' שטוכמאן 1
3001	בית שאן	3	מועדון בדואר הישן רח' העיר העתיקה
3101	ירושלים	1	מעון מקסיקו רח' גואטמלה 22
3101	ירושלים	2	מועדון ההסתדרות רח' הרפובליקה הדומיניקנית
3101	ירושלים	3	מועדון ההסתדרות רח' הרפובליקה הדומיניקנית
3102	ירושלים	1	מעון רמות 01 רח' שיבת ציון טל. 02-866636
3102	ירושלים	2	סניף בנ"ע רמות 02 רח' חיים גרינברג 15
3102	ירושלים	3	בית כנסת צעירי הר-נוף רח' הר נוף
3103	ירושלים	1	מעון גבעת מרדכי רח' מן 2 טל. 02-690322
3103	ירושלים	2	תפארת בנים (בית מרגוע) רח' החלוץ 29 טל. 02-525866
3103	ירושלים	3	ישיבת נתיב מאיר, הפיסגה בית וגן טל. 02-422572
3104	ירושלים	1	פאני קפלן רח' מגן האלף 7 טל. 02-814525
3104	ירושלים	2	*
3104	ירושלים	3	*
3104	ירושלים	4	*
3105	ירושלים	1	מועדון ילדים בית שרה רח' בן ציון 9 טל. 02-537074
3105	ירושלים	2	מועדון ילדים בית שרה רח' בן ציון 9 טל. 02-537074
3105	ירושלים	3	פנימיית סמינר ליפשיץ, שדרות המאירי 11 טל. 02-522084
3105	ירושלים	4	פנימיית סמינר ליפשיץ, שדרות המאירי 11 טל. 02-522084
3106	ירושלים	1	בית כנסת "בית דוד" נווה יעקב בלוק 608
3106	ירושלים	2	*
3106	ירושלים	3	*
3107	ירושלים	1	מעון ילדים רח' שיטרי הלכות טל. 02-27286
3107	ירושלים	2	בית מאיר, המלך ג'ורג' 54 טל. 02-248113
3107	ירושלים	3	אוסישקין 57 נחלאות (בית פרסי) טל. 02-234147
3108	ירושלים	1	מכללת "אמונה" דרך בית לחם 104 טל. 02-715767
3108	ירושלים	2	מעון "אמן", עמק רפאים 2, טל. 02-631016
3108	ירושלים	3	סניף בנ"ע, רח' הרב הרצוג
3108	ירושלים	4	"אולם דניאל" ק. שמואל רח' חרל"פ 36
3109	ירושלים	1	בית כנסת ישראל הצעיר, רח' אבשלום חביב - ליד המתנ"ס
3109	ירושלים	2	*
3109	ירושלים	3	*
3109	ירושלים	4	גילה ה' בית הכנסת, רח' תירוש
3110	ירושלים	1	בית הפועל המזרחי, חזנוביץ 1
3110	ירושלים	2	בית צעירות מזרחי, רח' רש"י 60 טל. 02-539646
3201	אבן יהודה	1	סניף הפוהמ"ז רח' שבזי 45
3201	כפר יונה	2	סניף הפוהמ"ז, רח' עולי הגרדום
3201	קדימה	3	סניף הפוהמ"ז רח' כצנלסון 82
3201	תל מונד	4	*
3301	נתניה	1	סניף בנ"ע רח' ריינס 2
3301	נתניה	2	בית כנסת "בית מאיר" רח' משה שפירא 40
3301	נתניה	3	בית כנסת "אוהל שלמה" רח' הזית 1 עין התכלת
3301	נתניה	4	בית גיל הזהב (בית הבורסה) סוף שד' ויצמן פינת סוקולוב
3302	נתניה	1	מרכז קהילתי "שבי ציון" רח' אבן עזרא 27 שכ' בן-ציון
3302	נתניה	2	בית כנסת "ישורון", שמואל הנציב 34
3302	נתניה	3	מועדון החברה רחוב הגליל 16 פינת ירושלים
3302	נתניה	4	עדיין לא הוחלט
3303	נתניה	1	מעון יום אמונה, רח' גליקסון פינת אבא הלל
3303	נתניה	2	בית כנסת "נצח ישראל" רח' פ"ת 23
3303	נתניה	3	בית כנסת "ישראל הצעיר", שד' הר הבית פינת אברהם שפירא
3303	נתניה	4	בית כנסת "היכל משה", רח' טשרניחובסקי 9
3304	נתניה	1	בית כנסת "בית אל" רח' דוקטור מרק 1 שכון ותיקים
3304	נתניה	2	בית כנסת "נצח בנים" רח' קפלן 20 ש. ותיקים
3304	נתניה	3	בית כנסת "אהבת שלום" רח' נחום, ש. דורה.
3304	נתניה	4	מועדון הנוער העובד והלומד הדתי (ע"י סניף הדואר) ק. נורדאו
3304	נתניה	5	בית כנסת "חסד ואמת" ש. אזורים (ע"י קופת חולים)
3401	כפר סבא	1	סניף בני עקיבא רח' הכרמל פנת רח' בר אילן
3401	כפר סבא	2	סניף בני עקיבא רח' הכרמל פנת רח' בר אילן
3401	כפר סבא	3	סניף בני עקיבא רח' הכרמל פנת רח' בר אילן
3501	רעננה	1	סניף בנ"ע, רח' ברנדייס, טל. 052-31432
3501	רעננה	2	ביכנ"ס לצעירים "לכו נרננה" רח' ברנדיס טל. 052-449097
3501	רעננה	3	סניף הפוהמ"ז, ברנדייס, טל. 052-31432
3501	רעננה	4	ביכנ"ס הפוהמ"ז ברנדייס
3601	הרצליה	1	בי"ס רמב"ם רח' פנקס
3601	הרצליה	2	תלמוד תורה חסד לאברהם רח' יצחק שדה הרצליה
3602	הרצליה	1	נוה ישראל מרכז מסחרי רח' בר כוכבא
3602	הרצליה	2	בית ספר "בר אילן"

مطابق للأصل

طبق الأصل

אזור	ישוב	מס. קלפי	מיקום קלפי
3602	הרצליה	3	אולם ע"י בית הכנסת הר סיני שכ' יד התשעה
3602	הרצליה	4	בית ספר בר אילן
3701	הוד השרון	1	סניף הפוהמ"ז רח' התקומה 6 טל. 053-444218
3701	רמת השרון	2	סניף הפוהמ"ז רח' הרב קוק
3701	רמת השרון	3	*
3801	ראש העין	1	סניף בני עקיבא, שכון עממי - הסכון
3801	ראש העין	2	סניף בני עקיבא, שכון עממי - הסכון
3801	ראש העין	3	סניף בני עקיבא, שכון עממי - הסכון
3801	ראש העין	4	סניף בני עקיבא, שכון עממי - הסכון
3802	ראש העין	1	סניף הפוהמ"ז, רח' מעודה 9, טל. 9360180
3802	ראש העין	2	סניף הפוהמ"ז, רח' מעודה 9, טל. 9360180
3802	ראש העין	3	סניף הפוהמ"ז, רח' מעודה 9, טל. 9360180
3901	עמישב	1	סניף בני עקיבא רח' עדש אפיק (ע"י קופ"ח) עמישב
3901	פתח תקוה	2	מעון תנועת "אשה דתית לאומית" רח' דיזאל, שעריה
3901	פתח תקוה	3	ביכנ"ס תפארה, רח' הרצל פנת הלר
3902	פתח תקוה	1	ישיבת תורה ומלאכה רח' הרב הרצוג ב. אברהם
3902	פתח תקוה	2	ישיבת תורה ומלאכה רח' הרב הרצוג ב. אברהם
3902	פתח תקוה	3	ישיבת תורה ומלאכה רח' הרב הרצוג ב. אברהם
3903	פתח תקוה	1	ישיבת כפר גנים, רח' יד הבנים
3903	פתח תקוה	2	ישיבת כפר גנים, רח' יד הבנים
3903	פתח תקוה	3	ביהכנ"ס "ישראל הצעיר" רח' קדיש לוז 7
3904	פתח תקוה	1	בית בנ"ע רח' חפץ 13
3904	פתח תקוה	2	בית בלומה בית ברנדה
3904	פתח תקוה	3	בית בנ"ע רח' חפץ חיים 13
3904	פתח תקוה	4	ביכנ"ס משכן שלום, רח' מוסטובוי
4002	תל אביב	1	רח' הבושם 10 כפר שלם
4002	תל אביב	2	ביהכנ"ס המרכזי רח' האלוף נוה צה"ל
4002	תל אביב	3	מועדון הסניף רח' עבס 3 שכונת התקוה
4002	תל אביב	4	"בית ישעיהו" רח' צלנוב 18
4003	תל אביב	1	דירת משפ' ווהב רח' דם המכבים 12 רמת ישראל
4003	תל אביב	2	מועדון המשך שינקין רח' בר ציון 3
4003	תל אביב	3	ביכנ"ס "גבורת ציון" ציטלין 24
4003	תל אביב	4	סניף הפוהמ"ז רח' אחד העם 108
4004	תל אביב	1	קהילת ורשה 26 הדר יוסף
4004	תל אביב	2	מועדון הסניף רח' ברודצקי 33
4004	תל אביב	3	מועדון ביהכנ"ס המרכזי שד' סמטס 22
4004	תל אביב	4	מועדון אמונה דיזנגוף 209
4101	גני תקוה	1	החנות של דדעי מאיר מרכז פרוינד
4101	גבעת שמואל	2	סניף הפוהמ"ז רח' הרצל 12
4201	בני-ברק	1	מועדון שח"ל שיכון ה' רח' שחל
4201	בני-ברק	2	ביה"ס ממלכתי דתי "סגולה" אהרונוביץ 33
4201	בני-ברק	3	מועדון שח"ל
4201	בני-ברק	4	ביה"ס ממלכתי דתי "סגולה",
4202	בני-ברק	1	ביהכנ"ס "בית במברגר" יהודה הלוי 7 (של הפוהמ"ז)
4202	בני-ברק	2	סניף הפוהמ"ז רבי טרפון 1
4202	בני-ברק	3	ביהכנ"ס "גלעד" שד' כפר עציון שכון ד'
4202	בני-ברק	4	סניף הפוהמ"ז רבי טרפון 1
4203	בני-ברק	1	"בית בנגי" רח' גוטליב 6
4203	בני-ברק	2	ביהכנ"ס המרכזי רח' מוהליבר
4203	בני-ברק	3	ביהכנ"ס של הפוהמ"ז עדת האשכנזים שיכון ו'
4203	בני-ברק	4	ביהכנ"ס המרכזי רח' מוהליבר
4204	בני-ברק	1	מועדון בנ"ע קרית הרצוג רח' נורוק
4204	בני-ברק	2	מתנ"ס רח' אברבנאל פינת צבי ק. הרצוג
4204	בני-ברק	3	מתנ"ס רח' אברבנאל פינת צבי ק. הרצוג
4205	בני-ברק	1	מועדון בנ"ע רח' בריט 8 פרדס כץ
4205	בני-ברק	2	המרכז הקהילתי ע"ש הרב זאב וסרלהוף ז"ל רח' מנחם 25
4205	בני-ברק	3	בית האבות (בית מנוחה לקשישים) רח' הרב קוק 31
4301	קרית אונו	1	ביכנ"ס "אמונה ודעת" גולומב 23
4301	קרית אונו	2	ספרית ביכנ"ס מרכזי, וינגייט 22
4301	קרית אונו	3	ביכנ"ס צעירי ישראל, רח' שלמה המלך
4401	גבעתיים	1	המרכז הקהילתי התורני גבורת מרדכי רח' הרצוג 26
4401	גבעתיים	2	בית הפוהמ"ז רח' הל"ה 56
4501	רמת גן	1	סניף משנה של הפוהמ"ז-עמידר רח' פומפדיתא 3
4501	רמת גן	2	ביהכנ"ס יד גיבורים, רח' הרואה פינת נגבה
4501	רמת גן	3	ביהכנ"ס השר משה רח' השר משה פינת רח' הרואה
4502	רמת גן	1	ביהכנ"ס דובב עת רח' אהרונסון
4502	רמת גן	2	ביהכנ"ס השר משה רח' השר משה פינת רח' הרואה
4502	רמת גן	3	ביהכנ"ס "דובב עת" רח' אהרונסון
4503	רמת גן	1	ביהכנ"ס גאולי ישראל רח' עזריאל 4 רמת השקמה
4503	רמת גן	2	סניף הפוהמ"ז רח' מיתקין 4
4503	רמת גן	3	ביהכנ"ס שארית ישראל, שד' העם הצרפתי פנת רח' אביבים
4601	חולון	1	בית הפוהמ"ז, רח' ביאליק 27 טל. 841229
4601	חולון	2	לשכת המס של הפוהמ"ז, רח' חומה ומגדל 27 טל. 841229
4601	חולון	3	ביהכנ"ס סוכת שלום רח' הרב קאפח 20
4602	חולון	1	בי"ס תיכון דתי "יבנה", רח' דובנוב 4 טל. 807211
4602	חולון	2	מבנה המשמר האזרחי, רח' חביבה רייך
4602	חולון	3	*
4701	בת ים	1	מועדון בני עקיבא רח' הרצל 62
4701	בת ים	2	מועדון בני עקיבא רח' הרצל 62
4701	בת ים	3	מועדון בני עקיבא רח' הרצל 62
4702	בת ים	1	מועדון בני עקיבא, רח' מוכרי הסיגריות, רמת הנשיא
4702	בת ים	2	מועדון בני עקיבא, רח' מוכרי הסיגריות, רמת הנשיא
4702	בת ים	3	מועדון עציון רח' ירושלים 67
4702	בת ים	4	מועדון עציון רח' ירושלים 67
4703	בת ים	1	מועדון קבילתי לוצק רח' השלושה 7 עמידר
4703	בת ים	1	מועדון קהילתי לוצק, רח' השלושה 7 עמידר
4703	בת ים	3	ישיבת בני עקיבא "אדרת" שד' בר אילן 40
4703	בת ים	4	ישיבת בני עקיבא "אדרת" שד' בר אילן 40
4801	אור יהודה	1	*
4801	אור יהודה	2	*
4801	אור יהודה	3	*
4901	ראשון לציון	1	סניף הפוהמ"ז רח' תרמ"ב 6 טל. 941472
4901	ראשון לציון	2	מקלט רמת אליהו, רח' מסילת השלושה 8
4902	ראשון לציון	1	סניף אמונה רח' מולכו 12
4902	ראשון לציון	2	צריפי שלמון רח' גיסין 4
4902	ראשון לציון	3	מרכז קהילתי רח' אלפסי (בי"ס קהן לשעבר)
4902	ראשון לציון	4	סניף בנ"ע - שיכון הפוהמ"ז, רח' נורדאו
5001	אזור	1	סניף הפוהמ"ז רח' יצחק שדה 2
5001	באר יעקב	2	סניף הפוהמ"ז, רח' רמב"ם 2 טל. 08-221648
5001	בית דגן	3	סניף הפוהמ"ז רח' ז'בוטינסקי 46
5001	יהוד	4	רח' צבי ישי 8, מול המועצה הדתית
5101	גמזו	1	*
5101	חפץ חיים	2	*
5101	כפר חב"ד	3	*
5101	מבשרת ציון	4	*
5101	שעלבים	5	*
5102	לוד	1	המועצה הדתית, רח' גרוסבול 13 טל. 08-224274
5102	לוד	2	המועצה הדתית, רח' גרוסבול 13 טל. 08-224274
5201	קרית עקרון	1	סניף הפוהמ"ז רח' הרב דוד 25
5201	קרית עקרון	2	סניף הפוהמ"ז רח' הרב דוד 25
5201	מזכרת בתיה	3	*
5301	רחובות	1	מרכז קהילתי חב"ד רח' התקוה
5301	רחובות	2	מתנ"ס מרגולין רח' מרגולין
5302	רחובות	1	סניף הפוהמ"ז רח' הרצל 148
5302	רחובות	2	מרכז אברהם רח' מנוחה ונחלה פינת רח' מילר
5302	רחובות	3	מרכז פא"י רח' עזרא
5302	רחובות	4	בית ההסתדרות, אושיות, רח' החבורה
5303	רחובות	1	ביהכנ"ס "אוהל שי" רח' מלצר
5303	רחובות	2	מתנ"ס מרמורק רח' ארלוזורוב 17
5303	רחובות	3	מתנ"ס קרית משה, רח' צבי הורוביץ
5401	רמלה	1	סניף הפוהמ"ז רח' אחד העם 24
5401	רמלה	2	סניף הפוהמ"ז רח' אחד העם 24
5501	יבנה	1	סניף הפוהמ"ז רח' הלילך ע"י הרבנות והמועצה הדתית
5501	יבנה	2	סניף הפוהמ"ז רח' הלילך ע"י הרבנות והמועצה הדתית
5501	יבנה	3	סניף הפוהמ"ז רח' הלילך ע"י הרבנות והמועצה הדתית
5501	יבנה	4	סניף הפוהמ"ז רח' הלילך ע"י הרבנות והמועצה הדתית
5601	נס ציונה	1	סניף הפוהמ"ז רח' בן גוריון
5601	נס ציונה	2	ביכנ"ס "עזרא הסופר", יד אליעזר
5601	נס ציונה	3	בית פנוי, קיבוץ גלויות 45
5601	נס ציונה	4	טירת שלום, ביהכנ"ס "דמרי"
5701	אשדוד	1	*
5701	אשדוד	2	*
5701	אשדוד	3	*
5702	אשדוד	1	*
5702	אשדוד	2	*
5702	אשדוד	3	*
5702	אשדוד	4	*
5801	גדרה	1	סניף הפוהמ"ז רח' ויצמן 12, שכ' ציון
5801	גדרה	2	ביהכנ"ס "אוהל יעקב" רח' ויצמן 12
5901	אשקלון	1	מעון אמונה "רמת אשכול"
5901	אשקלון	2	מעון אמונה "רמת אשכול"
5901	אשקלון	3	מועדון תקותינו, גבעת ציון
5901	אשקלון	4	מועדון תקותינו, גבעת ציון
5902	אשקלון	1	בנק המזרחי, מרכז אפרידר
5902	אשקלון	2	בנק המזרחי, מרכז אפרידר
5902	אשקלון	3	סניף המפד"ל, שכ' שמשון רח' ביאליק
5902	אשקלון	4	סניף המפד"ל, שכ' שמשון רח' ביאליק
5903	אשקלון	1	מרכז שפירא, מועדון ברח' שפירא ע"י בי"ס רותם
5903	אשקלון	2	מרכז שפירא, מועדון ברח' שפירא ע"י בי"ס רותם
5903	אשקלון	3	מרכז בורטין מועדון ברח' אפרים צו
6001	קרית מלאכי	1	סניף הפוהמ"ז רח' המ"ג טל. 82193
6001	קרית מלאכי	2	סניף בני עקיבא רח' המ"ג טל. 82193
6101	גן יבנה	1	סניף הפוהמ"ז נוה ציפורה 1.1
6101	בני עיש	2	סניף הפוהמ"ז במרכז הישוב, בני הישוב
6101	כרם יבנה	3	ישיבת ההסדר במקום
6201	בית שמש	1	סניף הפוהמ"ז רח' ארלוזורוב 412
6201	בית שמש	2	סניף הפוהמ"ז רח' ארלוזורוב 412
6301	קרית גת	1	סניף בני עקיבא
6301	קרית גת	2	סניף בני עקיבא
6301	קרית גת	3	סניף הפוהמ"ז, בית יצחק
6302	קרית גת	1	סניף בנ"ע
6302	קרית גת	2	בניף בני עקיבא
6302	קרית גת	3	בית תרבות מועצת הפועלים
6501	שדרות	1	*
6501	שדרות	2	*
6501	שדרות	3	*
6601	נתיבות	1	סניף הפוהמ"ז רח' אבוחצירה 40
6601	נתיבות	2	סניף הפוהמ"ז רח' אבוחצירה 40
6601	נתיבות	3	סניף הפוהמ"ז רח' אבוחצירה 40
6602	נתיבות	1	סניף בנ"ע רח' אבוחצירה
6602	נתיבות	2	סניף בנ"ע רח' אבוחצירה
6602	נתיבות	3	סניף בנ"ע רח' אבוחצירה
6701	אופקים	1	סניף הפוהמ"ז
6701	אופקים	2	סניף הפוהמ"ז
6701	אופקים	3	סניף הפוהמ"ז
6701	אופקים	4	סניף הפוהמ"ז
6702	אופקים	1	מט"ב ליד סניף הפוהמ"ז
6702	אופקים	2	מט"ב ליד סניף הפוהמ"ז
6702	אופקים	3	מט"ב ליד סניף הפוהמ"ז
6702	אופקים	4	מט"ב ליד סניף הפוהמ"ז
6801	באר שבע	1	רח' יעקב אבינו 32 שכונה ד'
6801	באר שבע	2	רח' יעקב אבינו 32 שכונה ד'
6801	באר שבע	3	רח' יעקב אבינו 32 שכונה ד'
6801	באר שבע	4	רח' יעקב אבינו 32 שכונה ד'
6802	באר שבע	1	בי"ס להשתלמות מורים רח' וינגייט (ליד מקיף ד)
6802	באר שבע	2	בי"ס להשתלמות מגבים רח' וינגייט (ליד מקיף ד)
6803	באר שבע	1	הסיפריה העירונית, רח' דרך המשחררים
6803	באר שבע	2	הסיפריה העירונית, רח' דרך המשחררים
6803	באר שבע	3	הסיפריה העירונית, רח' דרך המשחררים
6803	באר שבע	4	הסיפריה העירונית, רח' דרך המשחררים
6901	דימונה	1	בית הפוהמ"ז, רח' הנשיא 41, טל. 057-59386
6901	דימונה	2	בית הפוהמ"ז, רח' הנשיא 41, טל. 057-59386
6901	דימונה	3	בית הפוהמ"ז, רח' הנשיא 41, טל. 057-59386
7001	ירוחם	1	*
7001	ירוחם	1	*
7001	מצפה רמון	3	*
7001	ערד	4	סניף הפוהמ"ז מרכז מסחרי מס. 3
7001	אילת	5	סניף הפוהמ"ז 423/4
7101	יפו	1	סניף הפוהמ"ז שד' ירושלים פינת הבעש"ט 152 טל. 862074
7101	יפו	2	סניף הפוהמ"ז שד' ירושלים פינת הבעש"ט 152 טל. 862074

*** אם אינך מוצא את הקלפי שלך ברשימה התקשר מיד לועדת הבחירות המקומית או לסניף הפועל המזרחי באזורך לקבלת מידע.**

להלן רשימת יו"ר ועדות הבחירות המקומיות ומספרי הטלפון שלהם:

המקום	שם היו"ר	כתובת/טלפון
אלקנה	ניסן סלומיאנסקי	ע. 9362333 ב. 9362052
אלון שבות	נפתלי גרינשפן	ע. 02-935160 ב. 02-931088
אבן יהודה	יששכר טביב	הבנים לין יעקב
אור עקיבא	יצחק בכלוף	063-62223
אשקלון	א. קיפמן	ע. 051-22217 ב. 051-33677
אזור	אברהם כהן	552640
אופקים	שמעון כליפא	ע. 057-941395 ב. 057-942518
אילת	אהן אהרון	059-79031
אליכין	אלגוב עדי	053-25223, 063-65737
אשדוד	זיכרמן יעקב	055-25788
באר יעקב	כיף זכריה	08-221648, 08-228517
באר-שבע	רויטר אריה	057-412696
	נ"מ מנצור זכריה	ע. 057-922105, 057-411689
בית דגן	מור משה	רמב"ם 39
בית שאן	יהושע אביטן	ע. 065-86749 065-88934
בית שמש	אלי בן לולו	02-913381
בני ברק	הרמן שרגא	ע. 613617, 03-785441
בני עייש	יפרח חנניה	ע. 055-91046 ב. 055-96183
בנימינה	חדד יחיאל	ע. 04-513521 ב. 063-88672
בת ים	אריה לוי	ע. 629211, 629963
גבעתיים	יחיאל שדמן	740366
גבעת עדה	שרעבי משולם	שכ' יוספטל
גבעת שמואל	וטיטו ניסים	5322832
גדרה	שלום כהן	ע. 055-92516 ב. 055-91939
גן יבנה	ימין בכור	055-74758
גני תקוה	חיים רוטנברג	ע. 353167 ב. 376681
דימונה	סויסה אברהם	ע. 057-54062 ב. 057-53780
הוד השרון	מדמון צדוקי	052-441184
הרצליה	צבי וייס	ב. 052-87750
זכרון יעקב	שרעבי ניסים	ב. 063-99970
חדרה	ביסקילה יוסף	063-30871
חולון	יוסף זילברצן	846451
חיפה	שטטמן משה	ע. 04-641437 ב. 04-668972
חצור הגלילית	אלגלי יוסף	ע. 069-37550 ב. 069-35363
טבריה	יגאל ביבי	ע. 067-20043, 067-22073
טירת הכרמל	טוויל ניסים	ע. 04-6631274 04-572379 ע. 663121
יהוד	פופלבסקי אברהם	362981
יפו	בוקאי שלמה	823208
יקנעם	ינון כהן	04-993011
ירוחם	חזות דוד	057-89388
ירושלים	דוכיניץ יהודה	02-225587
כרמיאל	מדי אליהו	04-986092
כפר יונה	ברזילי ציון	053-85740
יבנה	שמואל כהן	ע. 439150, 08-439719
כפר חסידים - רכסים	רוני זריבי	ב. 04-952339 ע. 04-952031
כפר סבא	ראובן ראובני	052-22298 052-22034
לוד	יעקב בוכריץ	08-220919
מגדל העמק	עמרם ביטון	065-40327
מבשרת י-ם		
מעוז ציון	אשר לזימי	ע. 02-341781 02-344336
מצפה רמון	גבנו ברוך	דרך רמון 12
מעלות	אלי שטרית	04-979120
נהריה	מרדכי וקנין	ע. 04-968411/2
נס ציונה	דמרי יוסף	08-475219
נצרת עילית	(אביעד יעקב)	065-70094
נתיבות	ניסים אליקים	057-942434
נתניה	דב טנא	053-22069
עכו	חיים אסולין	04-916426
עפולה	עהרי שלום	065-23372
ערד	בן שלמה חיים	057-956528
עמישב	דרשן נסים	ע. 919964 ב. 9323847
עתלית	יצחק דנינו	04-942638
פרדס חנה	ראובן אוחנה	063-70104
פתח תקוה	אברהם מרמורשטיין	916429
צפת	שלמה האופט	069-30124
קדימה	ברכה חיים	053-99015
קרית אונו	פרופ' יגאל כהן	הרצפלד (העבודה) 27
קרית ארבע	מייבסקי משה	ע. 02-961560 ב. 02-961601
קרית אתא	שושנה צונגלר	04-440906
קרית ביאליק	כהן אליהו	04-711849
קרית טבעון	שפס מנחם	04-936025
קרית גת	שמואל אסולין	ע. 051-881703 ב. 051-881289
קרית ים	וסרמן יוסף	04-78181
קרית מוצקין	הרב שכטר	ב. 04-711597
קרית מלאכי	בוהדנה מיכאל	055-83885
קרית עקרון	ישורון סעדיה	08-411812
קרית שמואל	וויס עמינדב	04-713360
ראש העין	ישראל ברזילי	9227438
ראשון לציון	שלמה צוריאל	946784
רחובות	שטינמץ ברוך	ב. 08-475012 ע. 472289
רמלה	נתן רוגלר	08-223202
רמת גן	דב פרסה	704808
רמת השרון	שמריהו יוסף	5426647, 5426247
רמת פנקס	נעים עמוס	
רעננה	בליצקי אברהם	052-25074
שדרות	אביטן שמעון	051-97455
שלומי	פרץ שלמה	04-968365
תל-אביב	עו"ד משה אורנשטיין	ב. 229385 ע. 611260
תל חנן (נשר)	עמר משיח	ב. 04-226403 ע. 04-221115
מבוא חורון	שלום עצר	08-261911-4
שבי שומרון	אריה עופר	ד.נ. שומרון 44859

התנועה הדתית לאומית

הרמטכ"ל בחנוכת גן זכרון לחללי צה"ל באוני' ת"א:

מבחן להצלחת המפעל הציוני — כוח הרצון ותחושת השייכות

...ב שנזכור היום, 38 שנים ... המדינה, כי המבחן האי... להצלחה המפעל הציוני בעצם יש דבר כוח הר... הקיבוצי ותחושת השייכ... מעבר לכל מחלוקות. זה ...ק צורך — אלה תנאי ל... ותנו" — אמר אתמול ב... מבן הרמטכ"ל אלוף דן ... שומרון במקס חנוכת גן הזכרון ... לי אוניברסיטת תל אביב ... יפות ישראל.

הטקס נערך בקריית האוניברסיטה ברמת אביב, בהשתתפות ראשי האוניברסיטה, ידידים ואורחים וגב' אסתר סידי, אשר תרמה את הקמת הגן.

אלוף דן שומרון אמר, כי כאשר אנו עוסקים בימי הזכרון ואתרי הגבורה לחללי צה"ל, מקננת בנו תחושה, מחוייבות עמוקה להמשיך בדרכם של הנופלים. דרך זו מלווה דרמה אנושית, בה עומדים אנשים אלו אל מול האומה הגדולה, כאשר בתוכם פנימה מתחולל מאבק בין אושר אישי וערכי — בין רצונותיו של היחיד ובין צרכי האומה, ובמאבק פנימי קשה זה החליטו אלו שנפלו, בבחירה אישית, לתת ולא לקחת.

אלוף שומרון הוסיף, כי מוסד אקדמי זה חייב להיות גם נדבך מחנך, והבדיר שבזה הוא זקוק לאתר זכרון לנופלים אולי יותר ממשמעות השכול.

„אינני חושב שקיימת נחמה למשפחות הנופלים, אך דרושה אמונה כי הקרבן לא היה לשווא וכי מותם היום ימשיך להקרין לנו ולבאים אחרינו".

פתח את הטקס נשיא האוניברסיטה, פרופ' משה מני, אשר ציין כי גב' אסתר סידי תורמת כאן מלגות יום הכיפורים לסטודנטים, ועתה היא תרמה את הקמת גן הזכרון לחללי מערכות ישראל.

יו"ר חבר הנאמנים של האוניברסיטה בנו גיטר אמר, כי 146 סטודנטים ומורים מאוניברסיטת תל אביב נפלו במערכות ישראל. אנדרטת הזכרון לזכרם הוקמה לפני יותר משנה, ועתה נצטרף סביבה גן הזכרון.

מקהלת הרבנות הצבאית השמיעה משירה.

יוצאי ברסלאו אימצו את ישיבת „בית יהודה" בכפר מימון

...קם חלוקת מילגות לתלמידים ... וסיים ממשיכת בני עקיבא ... ת יהודה" כפר מימון נערך ב... ז הקהילתי „איחוד שיבת ...".

מילגות חולקו מקרן על שם הרב ... אל מאיר סימונסון ורעייתו חנה ... מחסידי ברסלאו במלאות 50 ... לפטירתו של הרב סימונסון. ... עם הנהלת הקרן ברוך ארי גר... ע, צויד עקיבא הופמן — יו"ר ... ין „צנטרה" שהבטיח תמיכתו ל... לת הקרן. והרב אלחנן שטלי...

... דיבורו אליעזר לוין — יו"ר ... ן יוצאי ברסלאו שהודיע על ... ץ הישיבה ע"י יוצאי ברסלאו. ... יופי ד"ר יוסף ולך ואליעזר מ... ר שהעלו קווים לדמותו של הר... הרב יצחק לוי — ראש ישיבת ... ת יהודה" שנשוי לנכדת הרבנית סימונסון ז"ל לימי משניות והיה ליוצאי ברסלאו על אימוץ הישיבה.

בחלוקת המלגות התכבדו יוסף וולף מקבוצת יבנה, המוציא לפועל של עזבון הרבנית ז"ל, פרופ' שלמה סימונסון, אליעזר לוין, זאב בן אהרן ורעייתו.

מכתבי ברכה הגיעו מהשר ד"ר יוסף בורג והרב משה צבי נריה שציין כי באימוץ יב"ש „בית יהודה" ע"י ממשיכים יוצאי ברסלאו את חזון החיים של הרב סימונסון ז"ל שפעל לקירוב לבבות לתורה ולמצוות.

מנכ"ל מרכז ישיבות בני עקיבא הרב אברהם ציאמנט הציג תעודת הוקרה לנאמן המרכז חוי זאב בן אהרן. והרוזה. שהראום אמר. תם לב ה„אל מלא רחמים".

הנחה עזרא הרמטן, סמנכ"ל מרכז ישיבות בני עקיבא ומנהל הקרנות למלגות.

נחירה מעלה את לחץ הדם ועלולה לגרום לליקוי לב

נחירה עלולה להביא לליקויים נוספים רציניים. — כמו לחץ דם גבוה בגיל צעיר — דעה זו הובעה בכינוס השנתי של האגודה האמריקאית לקידום המדע בפילדלפיה.

ד"ר דיוויד פרבנקס, מביה"ח לרפואה של אוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון אמר כי במקרים מסויימים גורמת הנחירה להפסקת הנשימה, לשבשוש החושים בשעות היום, ואף לליקוי לב.

כ־5 מיליוני אמריקאים סובלים מתופעות כאלה. ושעור הנחירה עולה עם הגיל, נאמר בכינוס. בקרב הגברים, נוחרים כ־20 אחוז בגיל השלושים והשיעור עולה ל־60 אחוז בקרב גילאי ה־60. בקרב הנשים, לעומת זאת, עולה שיעור הנחירות בקו תלול מ־5 אחוזים ל־40 אחוזים מגיל שבכגות גיל.

סיכויי הנחירה בבני אדם בעלי גוף שמן פי שלושה על סיכויי הנחירה בבני אדם בעלי משקל רגיל.

ניתן להקל על נחירה על ידי הרגלי התעמלות, הימנעות מנטילת כדורי שינה, הפסקת שתיית אלכוהול שעות מספר לפני השינה. אמצעים אחרים — הגבהת ראש המטה, ושינה תוך שכיבה על הצד, ולא על הגב.

„לאומי" ישלם ללקוח רווחי מניות שנרכשו בטעות

בנק לאומי לישראל הוחיב... ב תשלום רווחי מניות ללקוח ... נרכשו מתוך טעות.

בשנת 1980 קנה התובע רפאל ... יגל מניות בבנק לאומי. עקב ... טעות ברישום, קנה הבנק במקום ... כמות פי עשרה ממה שנדרש ממנו. ... מניות נשאו רווח, מאיר שילם ... עבור כל המניות, אך הבנק סרב ... ...מץ גם הוא את הטעות ושלח לו ... ידעה שהקניה הנוספת מבוטלת. ... מאירי הגיש תביעה לבית המשפט ... בשנת 1980 וטען, כי הבנק הוא ... ייאב ולכן כל רווח למעשה ל... ... לת. נציגי הבנק טענו, כי הלקוח ... אינו רשאי לקבל לרווחים שנבעו מ... ... טעות, כמו כן הגיש הבנק מיסמך ... פי תקנה הטעות עד לפני שידע ... לית התובע עצמו.

שופטת השלום שרון, קבעה כי ... אינה נותנת אמון במסמך שהגיש ... הבנק לבית המשפט. „המיסמך ש... הוגש רק מעיד תהיה בדבר דרכי פעולת הבנקי אמורה.

השופטת שרון קבעה, כי העובדה שהעיסקה נעשתה בכספו של הלקוח שחשבונו חוייב ברבית חריגה בשל משיכת היתר שנבעה מקמעמת, היא הקובעת, ובאשר להתנהגות הבנק, קבעה, „בהקשר זה הגדיל הבנק לעשות, כאשר באופן חד צדדי תוך התעלמות מהדינים החלים על יחסי בנק־לקוח ביטל את הרכישה תוך שילשול לרווחים לכיסו של הבנק. בהתנהגות זו יש טעם לפגם".

בפסק הדין חוייב בנק לאומי לשלם למר מאירי 500 ש"ח ושכר טירחה לעורך דינו מיכאל לב, כן נקבע שהרווחים על המניות כולן משנת 80 שייכים למר מאירי.

קנס 500 ש"ח על גניבת חשמל

תושב קרית ים, ברוך אבו צירה (35) הורשע אתמול בבית משפט השלום בחיפה בגניבת חשמל וחוייב בתשלום 500 ש"ח, עם. כמו כן הוטל עליו להתחייב בהתחייבות כספית על סכום של 1500 ש"ח שימנע מעבירה דומה משך שנה וחצי.

הנאשם הובא לדין בפני השופט יוסף קלאוזנר לאחר שהתביעה טענה, כי משך כחמש שנים היתה דירתו מחוברת לרשת החשמל שלא כחוק.

הנאשם טען להגנתו, כי רכש את הדירה עם החיבור הבלתי חוקי לרשת החשמל, בלא ידיעתו.

קיצוץ מכסות המים — יגרום נזק להדרים

קיים חשש לגורל היבול הפרי בפרדסים, אם יוחלט קיצוץ במכסות המים להשקיית הפרדסים, אמר אתמול דובר המועצה לשיווק פרי הדר בישראל.

שלמה אריאלי סמנכ"ל חברת תנובה אקספורט בישראל אמר, כי המחיר הטוב שהושג במטבע חוץ לרוב זני ההדר הישראלי היה בזכות איכות הפרי. הן בשל צורתו החיצונית והן בשל תכולתו עם פרי הדר מספרד, מרוקו וקפריסין.

השנה הגיע סחיב יצוא ההדרים לכ־37.5 מיליון תיבות פרי, כ־8 אחוזים יותר מאשר בשנה הקודמת וצפויה הכנסה של כ־180 דולר לכל טונה תפוזים וכ־200 דולר לכל טונה אשכוליות.

* כ־300 רופאים מכל רחבי הארץ התכנסו אתמול לכינוס המדעי השנתי של איגוד הכירורגים בישראל במלון „גני שולמית" באשקלון.

הכינוס נפתח ע"י יו"ר האיגוד פרופ' אריק דורסט, יו"ר הועדה המארגנת של הכינוס, ד"ר ישראל ש... מאשקלון ומנהל בית החולים ה... שלתו באשקלון ד"ר שמעון ... שפרי.

שנתיים בפועל למסייע בפרשת רצח אשה

מאסר שנתיים בפועל הוטל אתמול בבית המשפט המחוזי בתל־אביב על תושב מגדיאל בן 24 שהורשע בסיוע לאחר מעשה בפרשת רצח אשה ושריפת גופתה.

יחזקאל יחזקאל הובא לדין יחד עם קרוב משפחה שלו עזרא יחזקאל בן 32 ממגדיאל שנמצא אשם ב־רצח־בבך־לי ב־8 באפריל אשתקד, בשעות הלילה, בביתו במגדיאל גרם למותה של אשתו רגינה.

האשמות הועלו גם נגד יחזקאל יחזקאל וגם הוא הואשם תחילה ברצח, אך זכה מאשמה זו ע"י השופטים שולמית ולבשטיין, יעקב קדמי ועדנה שבקי. אשמתו התחלפה לסיוע לאחר מעשה ואילו עזרא יחזקאל שנמצא אשם ברצח אשתו ובשריפת גופתה לאחר מכן, נדון בשעתו למאסר עולם.

בהלה בעקבות דליקה ב„אמקור"

בהלה נגרמה אתמול בערב ב־עקבות דליקה, שפרצה באחד מן התנורים במפעל המקררים „אמקור" ברחוב גיבורי ישראל בתל אביב.

הדליקה פרצה בתנור ואחזה גם בארובת האיוורור. למקום חשו כוחות גדולים של כבאים ומד"א ב־עקבות הודעות טלפוניות רבות, ש־העבירו למוקדי העזרה הראשונה.

האחראי על המשמרת בתחנת כיבוי האש אמר לכתב עתים, כי היה חשש כי המדובר בדליקה גדולה, ולנוכח הקריאות הרבות שהגיעו לתחנה נשלח למקום כוח מתוגבר. אולם לאחר שהוברר, כי המדובר בדליקה קטנה, שכובתה עד מהרה, נותר במקום רכב אחד, שעסק ב־איתור האש ובמניעת התפשטותה.

דובר מד"א מסר, כי כוחות גדו־לים של מד"א חשו אף הם למקום בעקבות ההודעה על חשש לנפגעים בבניין, אך התברר כי היתה זו בהלת שווא, והאמבולנסים חזרו.

נהג „אגד" נהרג בתאונה

נהג אוטובוס „אגד חבילות", רון ספי בן 22 מנתניה, נהרג אתמול בבוקר, בהתנגשות בין האוטובוס לבין משאית באזור פוריה.

כתב עתים בצפון מוסר, כי משאית מסוג סמיטריילר התנגשה חזיתית באוטובוס „אגד" חבילות סמוך לשעה 05.30 לפנות בוקר. נהג האוטובוס נהרג במקום ואילו נהג המשאית נפצע באורח בינוני והועבר לטיפול בביה"ח „פוריה" שליד טבריה.

50 שנה לפטירת נחום סוקולוב — בכינוס בתל־אביב

דמותו של נחום סוקולוב כעיתונאי וכמדינאי הועלתה אתמול, במלאות 50 שנה לפטירתו, בכינוס שנערך ב„בית סוקולוב" בתל אביב מטעם אגודת העיתונאים, ועדת העורכים והתכנית ללימודי עיתונאות של אוניברסיטת תל אביב, בנוכחות עיתונאים ומשתתפים.

יו"ר ההנהלה הציונית, אריה דולצין אמר, כי סוקולוב היה סופר, עיתונאי, דיפלומט ומדינאי, ובכל תפקיד היה המוכשר והמבריק ביותר. הוא נאם ברהיטות ב־7 שפות. בספרים ובמאמרים עסק בנושאים מגוונים, החל מדברי הגות צ־יונית וספרות יפה ועד מדע.

„סוקולוב היה אבי חלוץ העיתונות העברית החדשה. ערך את ה־עתונים „היום", „הצפירה" ו„העולם". הוא יצר את הקורא העברי החדש. היה ספוג בתרבות מזרח ו־מערב אירופה ובקיא בתרבות ישראל", אמר מר דולצין.

בביה"ס „כדורי" שלרגלי התבור נחנך בית כנסת

מאת א. צבי נבקין

בתפילות החגיגיות בשבת ה־ראשונה להפעלתו השתתפו הרב האיזורי לגליל התחתון הרב ישעיהו הרצל, שתרם רבות להקמת בית הכנסת, הרב בקרמן, רבה של „עליית הנוער", הרב דואק, פיימן מטבריה, תלמידים רבים בראשם מנהל המוסד, יחזקאל פינסי, שחזר באחרונה להפקידו אחרי שהות בשליחות המוסדות באוסטרליה.

בחגיגה הרשמית לחנוכת בית הכנסת השתתפו ראש המועצה האזורית של הגליל התחתון דני גוי־פינקל, ראש המועצה המקומית כפר תבור מיכה גולדמן, מנהל החינוך ההתיישבותי האזורי אברהם שינפלד, סגן מנהל המחוז מר צבי כץ ומנהל המחלקה לחינוך באיזור מר שבח גל־און.

תלמיד תיכנן מערכת רמזורים

מרדכי כנרי, תלמיד במגמת הנדסאי חשמל במכללת „אורט סינגלובסקי", מנהל מדור התחבורה בעיריית רשל"צ, אינג' ס. רוס, ציין שהעבודה עונה על הדרישות שהציבה העירייה ה־מליץ ליישם את התכנית שפיתח כנרי, במערכת הרמזורים של ראשון לציון.

במערכת זו מתבצע הפיקוח על צמתי הרמזורים באמצעות מחשב מרכזי ותקשורת אלחוטית. בד"כ מתבצעת בקורת מ־מספר מרכזי בקרה וכתוצאה מחוסר תיאום ביניהם נגרמות תקלות רבות. פיקוח על מערכת הרמזורים ממרכז בקרה אחד, כפי שתיכנן תלמיד „אורט", ימנע תקלות, יאפשר חסכון ב־כח־אדם ויחסוך לנהגים התרגזויות.

תינוק בסגנון ממשלת האחדות

התינוק בעל שני הראשים שנולד לא מכבר בעיר סיודאד בוליבאר בדרום ונצואלה יצא מבית החולים והוסע לקראקאס לצורך ניתוח שבו יהיה החידוק הוכס בלהיות אביו. סגל בית הרופאה בן 29. ה־תינוק השקל לצורות והרשם ב־מירשם התושבים כשני בני אדם. יש לו שתי קיבות, שני לבבות ו־שני עמודי שדרה בתוך גוף אחד, אולם רק זוג אחד של ידיים ור־גליים. שני הראשים מגיבים ב־אופן נפרד לחלוטין לגירויים מ־בחוץ ושניהם אוכלים באופן נורמלי. מצבו כעת טוב.

הודעה
ועדת הבחירות המקומית בחולון מודיעה
כי קלפי מס. 2 באזור 4602 הועברה מביכנ"ס „בית אל" לביכנ"ס „גבורת ישראל" קרית שרת, רח' חביבה רייך 14.
תנועה דתית לאומית — ועדת בחירות מקומית — חולון

עליות מתונות במניות

מאת בני מרי

מגמה מעורבת עם נטיה ל־עליות שערים סימנה אתמול את שבוע המסחר האחרון לחודש זה. במהלך המסחר נרשמו עליות שערים ל־169 מניות כנגד 101 מניות שירדו ו־108 אחרות שנסחרו ללא שינוי בשערן. מחזור העיסקות ב־מניות החופשיות הסתכם אתמול ב־7.6 מיליון ש"ח.

אתמול בבורסה

בענפי ההשקעות הסולידיים היתה אתמול יציבות עם נטיה קלה ביותר לירידות שערים. המניות הבנקאיות שבהסדר נסחרו ביציבות, או ב־תנודות שערים עד 0.5% לשני הכיוונים. למניות נרשם עודף היצע התחלתי קטן (0.44 מיליון ש"ח), ומחזור העיסקות הסתכם ב־3.1 מיליון ש"ח. התשואות שנקבעו בענף נעו בין 12.15% (פועלים צ"ש) ל־11.70% (מזרחי צ"ש). במהלך ה־שבוע נרשמה עליה ממוצעת של 0.07% במניות הללו.

לאגרות החוב הצמודות למדד הו־פיעו עודפי היצע של 0.8 מיליון ש"ח, באגרות „הגליל" היו תנודות עד כ־1.5% לשני הכיוונים, באגרות הצמודות ב־80% למדד היתה יציבות ונטיה לירידות עד 0.7%. ב„בשגיא" היתה יציבות ועליות מתונות. אגרות החוב הדולריות „רמוף" עלו בדרך כלל ב־0.6%. ב„אדמיף" היו תנודות עד 0.6% לשני הכיוונים, ותנודות עד כאחוז לשני כיוונים היו בגלבוע, אם כי היו יותר עליות שערים. מחזור העיסקות בשוק האג"ח הסתכם אתמול ב־6.5 מיליון ש"ח מזה 1.5 מיליון ש"ח היה בגליל ו־1.4 מיליון ש"ח ב־רמון.

בשוק המניות החופשיות שררה אתמול בדרך כלל יציבות ברוב ה־מניות הכבדות המובילות בשוק. ה־פעילות המעניינת יותר התרכזה ב־מניות הצי־כבדות שבהן יש אפשרות טובה יותר לנוע את התנודות המניות. כך היה למשל במניות פטרוכימיים (+4.0%), קפטאות פזות (+7.2%, +6.8%), ססקטרוניקס (+2.8%, +2.6%), מרכז (+10%) ואחרות.

בין המניות שנמשכה בהן תנופת עליות השערים החדות היו עת (ק2, +10%), אלרן מ' (+10%), ירדן (+10%) ואחרות.

קרנות הנאמנות לא הזרימו אתמול ביקושים גדולים לרוב המניות מאחר ולא קיימת להם כוונה לשפר את תשואת הקרנות. וזאת בגלל ש־קרנות הגיבור החודש תשואה נאה. בבורסה שוררת דריכות לקראת מבצעי ההפצה של קרנות בנק ה־מזרחי ובנק הפועלים. הציפיות הן שמבצעי ההפצה יביאו לגיוס הון לקרנות.

שערי המניות

המניה	השער	השינוי בנקי'	ב־%
אי.די.בי	82220	+320	+0.4
אגוד	61300		
דיס' א'	105370		
מזרחי	33980		
סנונית 0.1	1095		
פועלים	56550	−280	−0.5
כללי	143050		
בליל	35380		
מימון 1.0	47500		
צ' אמ' 1.0	ה.מ.		
דנות 1.0	ה.מ.		
הבינלאומי	3588	−62	−1.7
פ.ע.בי.	4090	+50	+1.2
ארנים	13600	−1100	−7.5
ל. משי ש'	5075	+25	+0.5
פ. משי	1382		
משכן ש'	2569	−51	−2.0
עצמאות	8160	+260	+3.3
טפ' ר"צ ש'	14680	+981	+7.2
מירב	4780	−20	−0.4
שלטון	380		
ל. תע' ש'	5250	+20	+0.4
המסה	545		
הפניקס 0.1	1600		
סקוריטס	2720	+120	+4.6
ציון 0.5	ה.מ.		
דלק ש'	5820	+1000	+1.8
הראל 1.0	2500	−200	−7.4
שופרסל א'	5390	+50	+0.9
אחרים	645		
אפ' 1.0	24400	−190	−0.8
דנקנר	4840	−60	−1.2
הלב 0.5	ה.מ.		
נכסים	2670	−30	−1.1
גב"ים 0.5	2540	−6	−0.2
הכ' הישוב	51000	+800	+1.6
ישפרו	2715	+65	+2.5
ישרס	13260	+260	+2.0
סולל־בונה	ה.מ.		
רסקו ב"ד	6800		
אורדן 1.0	11100	+50	+0.5
אי.פי.	768	−45	−5.5
אלי 0.25 ש'	3835	+5	+0.1
אלקטרה 0.5	6700		
דשנים	1669	+14	+0.9
כבלים ש'	13300	+325	+2.5
קרמ' פח 1.0	1250	+80	+6.8
חיפה כימיק'	844		
טבע ש'	54000	+150	+0.3
כלל אלקט'	2600	1	—
לודזיה 0.4	860	+15	+1.8
ים־המלח	14900		
כמפלי־נייר	213100	+2600	+1.2
פטרוכימים	525	+24	+4.8
נחושתן 0.5	7140	−221	−3.0
פוליגון	7000		
פרטאורום	11000	−350	−3.1
אי.די.בי פי'	3940		
אלרון ש'	3150	+64	+2.1
ת. לידי 1.0	847		
אמפא	ה.ב.		
דיס' הש' ש'	2500	+35	+1.4
פוע' הש' ש'	5710	+190	+3.4
בליל הש'	4911		
ירדן	5654	+514	+10.0
מז' חש' ש'	16735		
כלל סחר	965	+22	+2.3
כלל נדל"ן	341	−9	−2.6
כלל תעשיות	1428	+12	+0.9
עמן 0.5	1930	+176	+10.0
מגה 0.5	2025		
פריון	3237	+120	+3.9
פז נפט	12800	+500	+4.1

נרשמו לנשואין

משרד הרבנות — רמת-גן

בסון אודי בן נעים (רוק) ישראל—רמת גן; גדולטר רקפת בת יצחק (רוקה) ישראל—רמת גן.

בסל מרדכי בן גוריאל (רוק) ישראל—תל אביב; עולי רינה בת סלם (רוקה) ישראל—רמת גן.

הדס רונן בן ניסן (רוק) ישראל—רמת גן; רצבי אסתר רבקה בת שלמה (רוקה) ישראל—חולון.

ויס מרדכי בן חיים אברהם (רוק) ישראל—רמת גן; זינברג נשמה בת יוסף יששכר (רוקה) ישראל—כפר מימון.

טקו אדי בן אהרן (רוק) ישראל—אילת; הלל טל בת יוסף (רוקה) ישראל—רמת גן.

יצחאק יוסף בן יעקב (רוק) ישראל—רמת השרון; וולק מיכל בת אללן (רוקה) ישראל—רמת גן.

לנגבורד שמואל בן משה (רוק) ישראל—פתח־תקוה; גרוסמן חגה בת שמואל (רוקה) ישראל—רמת גן.

סביר אייל בן עדי (רוק) ישראל—רמת גן; לזר איריס בת בנימין (רוקה) ישראל—הרצליה.

עיני אליהו רון בן אנויאר (רוק) ישראל—רמת גן; שילד לאה בת אליעזר (רוקה) ישראל—תל אביב.

פרידמן שמואל בן דב (רוק) ישראל—רמת גן; רוזנברג רותי בת מיכל (רוקה) רומניה—רחובות.

רוזנבאום יחיאל יואב בן מנחם (רוק) ישראל—רמת גן; הולמן צבירה בת אברהם (רוקה) ישראל—רמת גן.

רייכר מרדכי בן דוד (רוק) ישראל—רמת גן; פלדמן סיגל בת משה (רוקה) ישראל—ירושלים.

קונפורטי יצחק בן יוסף (רוק) ישראל—רמת גן; תמרי הלה בת שמואל (רוקה) ישראל—רמת גן.

אברהמי אבנר בן שאול (רוק) ישראל—רמת גן; קרנץ צפורה בת שמעון (רוקה) ישראל—רמת גן.

בונן יעקב בן מנס (רוק) ישראל—בני ברק; סורני אירית בת נזים (רוקה) ישראל—רמת גן.

ברנר ישראל עמיתי בן צבי (רוק) ישראל—רמת גן; שוורץ יפה בת חיים (רוקה) ישראל—חולון.

גולן הרצל בן מרדכי (גרוש) ישראל—רמת גן; אדלר סימה בת יוסף (רוקה) ישראל—כפר סבא.

גנוסר מיכאל יהושע בן יאן (גרוש) ישראל—חיפה; שני מיכל בת מרדכי (רוקה) ישראל—רמת גן.

דכס צבי בן קרול (רוק) ישראל—בת ים; זונגלר דפנה בת אליעזר (רוקה) ישראל—רמת גן.

וסרשטרום אליעזר בן יחזקאל (רוק) ישראל—רמת גן; דנישמן אילנה בת אברהם (רוקה) ישראל—פתח תקוה.

תבמוב נחמיה בן רפאל (גרוש) ב־רית המועצות—רמת גן; פינגסי גרליט בת לאון אלקלעי (גרושה) בולגריה—תל אביב.

חסיד אייל בן אברהם (רוק) ישראל—רמת גן; ברוק דפנה בת אורי (רוקה) ישראל—ראשון לציון.

יהודה עוזיאל בן אברהם (רוק) ישראל—רמת גן; ששון לילית בת בנימין (רוקה) ישראל—תל אביב.

ישלח אליעזר בן פסח (רוק) ישראל—לוד; שוצה עדנה בת משנצר (רוקה) ישראל—רמת גן.

סהן יחזקאל בן אליהו (רוק) ישראל—רמת גן; עיני עליזה בת גדעון (רוקה) ישראל—בני ברק.

ליבשטן אייל בן עדד (רוק) ישראל—תל אביב; דבדבני רויטל בת ישראל (רוקה) ישראל—רמת גן.

מימון אבנר בן רימו (רוק) ישראל—צפת; סבן אסתר בת עמוס (רוקה) ישראל—שרשרת.

סופי משה בן יוסף (רוק) ישראל—בת ים; ורעאב צפורה בת משה (רוקה) ישראל—רמת גן.

פלד אלון בן עמי (רוק) ישראל—רמת גן; שקד סיגל בת יהודה (רוקה) ישראל—רמת גן.

קליין גרשון בן אדמון (רוק) הו־נגריה—רמת גן; לוי שולמית בת לוי (רוקה) ישראל—חדרה.

שטרנליכט נחום בן פייבל (רוק) ישראל—רמת גן; ורדי תמר אביטל בת עזרא (רוקה) ישראל—תל אביב.

שיטרית שמעון בן מימון (רוק) ישראל—רמת גן; מתבובי אורנה בת ציון (רוקה) ישראל—רמת השרון.

שינדלמן יורם בן יואכים (רוק) פולין—רמת גן; הרוש רותי בת יצחק (גרושה) ישראל—רמת גן.

שמעוני דוד בן חיים שמעון (רוק) ישראל—רמת גן; ברקוביץ אסתר בת יצחק (רוקה) ישראל—גבעתיים.

ארזלבו יצחק בן שמואל (רוק) ישראל—בת ים; ברבי איזבל יפעת בת רנה (רוקה) צרפת—רמת גן.

אומנסקי זיו בן גרגורי (רוק) ישראל—רמת גן; סיבוני עירית אורן בת דיק (רוקה) ישראל—מושב דבורה.

בן פורת צבי בן עודד (רוק) ישראל—גני תקוה; בכור אורלי בת עזרא (רוקה) ישראל—רמת גן.

דוראל צחי בן רפאל (רוק) ישראל—רמת גן; רוסיליו צפורה בת יצחק (רוקה) מרוקו—גבעתיים.

חתבה יגאל בן סעיד (רוק) ישראל—רמת גן; מועלם דלי בת סאלם (רוקה) ישראל—רמת גן.

סורי אילן בן יחיא (רוק) ישראל—רמת גן; אבישן שמחה בת זוהן יוסף (רוקה) ישראל—טבריה.

סורגמן סולומון בן דוד (רוק) מרוקו—אשקלון; גלס בלה בת אליעזר (רוקה) ישראל—רמת גן.

יחזקאל עובדיה בן שלמה (רוק) ישראל—רמת גן; שולץ שרה בת משה (רוקה) ישראל—אור.

ירקוני גאדר בן כרים (רוק) ישראל—רמת גן; רחומי עשורי בת אהרן (רוקה) ישראל—רמת גן.

לוריא רון בן אלכסנדר (גרוש) ישראל—תל אביב; בן שמי אלונה בת יחיאל (רוקה) ישראל—רמת גן.

כרמיאל ישי בן משה (רוק) ישראל—בני ברק; בורשטין שרית דיה בת יוסף (רוקה) ישראל—רמת גן.

מילר מנחם בן אברהם (רוק) ישראל—רמת גן; לביא חוה בת יוסף לרמן (גרושה) ישראל—פתח תקוה.

מכמל אליהו בן משה (רוק) ישראל—רמת גן; עתיר נאוה בת ראובן (רוקה) ישראל—בני ברק.

מצנר אברהם אבי בן יעקב (רוק) ישראל—רמת גן; פלד תמר בת ירוחם (רוקה) ישראל—בני ברק.

נתנאל אליהו בן חביב (רוק) ישראל—גבעת שמואל; שלו שמחה בת לסיף (רוקה) ישראל—רמת גן.

עזרא ציון בן ויקטור (אלמן) טריפולי—רמת גן; סלאיב לולהום בת נסים (אלמנה) טריפולי—בני ברק.

קדם יחזקאל בן יעקב (רוק) ישראל—תל אביב; לם מרים דניאלה בת קורט (רוקה) גרמניה—רמת גן.

קורן אפרים בן דוד (גרוש) ישראל—רמת גן; אזולאי טוון בת משה (רוקה) קנדה—רמת גן.

קמורניק ארז בן מרדכי (רוק) ישראל—רמת גן; מילשטיין נירית בת זלמן (רוקה) ישראל—חיפה.

בתנועה

הפועל המזרחי — תל אביב

במועדון רמת אביב, ברודצקי 33 שעור בתלמוד מסכת חולין מפי הרב מ. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קרית שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי מפי הרב י. שלמן.

בשבת בבוקר ב־11 שעור ב־פרשת השבוע מפי מר י. פישמן, 12 שעור במסכת מגילה ע"י הרב סגל ושעור בדף יומי מפי הרב י. שולמן.

אחה"צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס שלי אפגניסטן בכפר שלם א' שעור תורה מפי הח' מאיר רבי.

בביהכנ"ס שבת אחים ורמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה מפי הרב מ. מזרחי.

במועדון רמת ישראל ים המכבים ב־19 שעור בפרשת השבוע ב־גמרא ב־3.30 מפי מר אהרנברג.

בביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת ביצה מפי הרב אפרים לנדוי.

בביהכנ"ס הפועלים בהמשך שנ־קין שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה מפי הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שער שמים רחוב ה־מעפילים ב־1.30 שעור בפרשת ה־שבוע מפי הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון מגדל שם לבנה ב־2 שעור באורח חיים מפי הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים רח' רוקח 20 בשעת קודשא רבה ירצה ב־פרשת השבוע ומעיניא דיומא ה־רב ש. זלמן הוכמן.

במועדון המשך שנקין שכון ה־פהמ"ז מנין צעירים בבוקר ב־שעה 10.30 שעור במסכת בבא בתרא מגיד שעור מר מרדכי סרד־מר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן גבירול 195 בבוקר אחרי התפילה בשעה 10.15 שעור בגמרא מסכת בבא בתרא מפי הח' י. סילס. שיעור במשנה מפי יוסף סילס ב־שעה 4.00.

בביהכנ"ס המרכזי שד' סמאטס 22 ת"א בליל שבת קודש לאחר קבלת שבת משנה יומית מפי ר' פנחס שיינמן.

בשעה 8 בבוקר מסכת בכורות מפי מ. שיינמן בשעה 8.45 בבוקר ספר החנוך מ.י. בראון.

בשעה 9.30 בבוקר מדרש רבה מפי ר' י.מ. בראון.

בשעה 4 אחה"צ מסכת מגילה מפי ר' פנחס שיינמן.

בשעה 4 אחה"צ דף יומי מסכת סנהדרין מפי ר' מ.י. בראון.

בשעה 4 אחה"צ אור חיים הקד־ר' אגודה ר' י. שגב.

בסעודה שלישית משנה יומית מפי ר' פנחס שיינמן.

בביהכנ"ס עבודת ישראל שדרות 45 בליל שבת אחרי התפילה שיעור במסכת סנהדרין מפי הרב אברהם ריזמר.

הדר יוסף בביהכנ"ס הרמב"ם רח' קהלת ורשה בשלוש סעודות מפי השבוע מפי יהודה הלוי.

בביהכנ"ס שבשכונת ישעיהו אחרי התפילה בבוקר מסכת שבת מפי יוסף ואליון.

בשעה 3 מדרש י. ביטל בשלוש סעודות בפרשת השבוע מפי י. ביטל.

ענג שבת „אהל שם" בשעה 7 אחה"צ עיונים בפרשת השבוע מפי הרב ש. זלמן הוכמן ושירה בציבור וחזנות מפי החזן מר משה ציטרין.

אמונה — האדיל, תל־אביב

בהמשך שינקין רח' הנהרכה 40 ת"א, המרצה: מר משה גליזאר.

במבנין הנוער הדתי קר־תב.

בבצרון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ מפי הרבנית גולדשמים.

יום שני

בבצרון בשעה 6.30 בערב יתקיים חוג התנ"ך מפי הרבנית גולדשמים.

חוג עזי

יתקיים אי"ה כ"ז אייר תשמ"ו 2.6.86 בשעה 5 אחה"צ בביתה של הגב' טובה גולמן, רח' בלוך 30 ת"א המרצה: הגב' מרים עץ־חיים.

יום שלישי

חוג הרמב"ם יתקיים אי"ה כ"ח אייר תשמ"ו 3.6.86 בשעה 5 אחה"צ בביתה של הגב' ליצקי, רח' קורדובה 3 ת"א. המרצה: הרב הר־שושנים.

יום רביעי

שעור התנ"ך עם הרבנית נחמה ריבוביץ יתקיים אי"ה כ"ט אייר תשמ"ו 4.6.86 בשעה 5 אחה"צ ב־סניף אמונה, רח' אחד העם 110 ת"א. הנושא: חג השבועות, מתן התורה.

יהב ירושלים

במוצש"ק כ"ט אייר תשמ"ו 7.6.86 נקיים בבית אסיה עצרת תעיצית ל־שחרור ירושלים בהשתתפות משה ריבלין יו"ר הדירקטוריון של הקק"ל. שירה בצבור עם שרהליה שרון. כרטיסים אפשר להשיג במשרדנו.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול בת"א, אלנבי 110

ישמור לפני התיבה חזן אורח. לפני קבלת השבת, השיעור ב־רמב"ם בנושא „שכר ועונש בעולם הזה". אחרי התפילה קדוש רבה ושעור בגמרא במסכת כתובות בנושא „שטר כתובת אשה בארמית ובעברית". השיעורים מפי נשיא בית הכנסת מר אברהם הר־רוני, מנחה 6:30, שחרית 8:00.

עונג שבת „אהל שם"

השבת פרשת בחוקותי

בשעה 18.30 אחה"צ ירצה הרב אליעזר כהן הרב ש. זלמן הוכמן בנושא: כ"ח אייר — יום שחרור ירושלים עיר הקודש והר ה־בית.

שירי ציון וירושלים ישמיע ה־חזן משה ציטרין. הרצאותיה של ה־רבנית הסופרת נחמה רבינוביץ תתקיים בשעה 10.30 בבוקר בנושא: מגילת רות. הרב ד"ר ש.ז. כהנא ירצה בירושלים בהיכל שלמה במדרשית אברהם ובמוסדות מוריה ובני ברית.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ל־29.5.86:

דולר ארה"ב :	1.4893
לייש :	2.2330
פר"צ :	0.2045
פל"ה :	0.5793
כר"ש :	0.7865
כר"נ :	0.2047
כה"ג :	0.1929
כה"ד :	0.1761
מר"ם :	0.2832
דולר קנדי :	1.0818
דולר אוסטרלי :	1.0734
רנ"ד :	0.6411
פר"ב : (10)	0.3190
לירה איטלקית : (1000)	0.9501
ין יפני : (100)	0.8775
פאונד אירי :	1.9791
פזטה ספרדית : (100)	1.0226
דינר ירדני :	4.2296
לירה לבנונית : (10)	0.4681
לירה מצרית :	0.8057

לוח הצופה

● בית הורים הם באוירה דתית, בהנהלת בעל מקצוע, בהש־גחה רפואית 03-789018.

● דרוש עובד צעיר ודינאמי לעבודה משרדית + עבודות חוץ, אפשרות לקידום 03-907623 — נפתלי לפנה"צ.

לוח ירושלים

● קבלן שיפוצים מבצע עבודות בניה וצביעה באחריות, טל' 02-714258.

● שדכנות מעולה לכל הגי־לים והעדות, רח' יפו 78 י־ם, „בית ישראלי" 02-228204.

● להוראות המצויינות בהר־כרות, דפנה תעזור לכם לשם מה ללא תשלום 02-861367 ב־שעות הבוקר.

בתי חולים

יום שישי

ירושלים: ש.ו.ר צדק (ילדים, פנימית), הדסה עין כרם (נשים, כירורגיה, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

שבת

ירושלים: ביקור חולים (ילדים, נשים), הדסה עין כרם (פנימית, כירורגיה, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

משרד החינוך והתרבות — האגף לתרבות תורנית
עיריית ירושלים — המחלקה לתרבות, האגף למפעלים תורניים

יד הרב נסים
תרבי"ק — במה ליהדות

מזמינים את הציבור לסדרת הרצאות בנושא:

הרמב"ם: בפיסיקה, ברפואה ובהגות

ההרצאות תתקיימנה מדי שבוע ביום ראשון, בשעה 6:00 בערב, החל מכ"ג באייר תשמ"ו (1.6.86), ב„יד הרב נסים" — רחוב ז'בוטינסקי 44, ירושלים.

כ"ג באייר תשמ"ו (1.6.86)
הרב דב ליאור — מצוות ישוב הארץ במשנת הרמב"ם
פרופ' שמואל קוטק — הרמב"ם כרופא

א' בסיון תשמ"ו (8.6.86)
הרב מרדכי הלפרין — בריאות ואריכות ימים במשנת הרמב"ם
ד"ר אברהם שטינברג — אתיקה רפואית במשנת הרמב"ם

ח' בסיון תשמ"ו (15.6.86)
הרב מרדכי אליהו, הראשל"צ — הרמב"ם בהלכה
הרב הראשי לישראל שליט"א
ד"ר דניאל טרופר — טעמי המצוות במשנתו של הרמב"ם

ט"ו בסיון תשמ"ו (22.6.86)
ד"ר אביעזר רביצקי — „כל הכופר בע"ז נקרא יהודי": עיון במשנת הרמב"ם
הרב יצחק שילת — פרקי הפתיחה והסיום של מורה נבוכים

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 29.5.86 עד למחרת בשעה 12.30, לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר ובוהר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

*בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שיקים העברות)	שער מכירה (שיקים העברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.4797	1.4982	1.45	1.53
בריטניה	לישט	1	2.2188	2.2466	2.17	2.29
גרמניה	מרק	1	0.6478	0.6560	0.63	0.67
צרפת	פרנק	1	0.2033	0.2059	0.19	0.21
הולנד	גולדן	1	0.5758	0.5831	0.56	0.60
שווייץ	פרנק	1	0.7818	0.7917	0.76	0.81
שוודיה	כתר	1	0.2031	0.2056	*0.19	*0.21
נורווגיה	כתר	1	0.1914	0.1938	*0.18	*0.20
דנמרק	כתר	1	0.1749	0.1772	0.16	0.18
פינלנד	מרק	1	0.2813	0.2848	0.27	0.29
קנדה	דולר	1	1.0745	1.0880	1.04	1.11
אוסטרליה	דולר	1	1.0659	1.0793	1.00	1.11
דרא"פ	רנד	1	0.6347	0.6427	0.62	0.66
אוסטריה	שילינג	10	0.9196	0.9311	0.90	0.95
איטליה	לירה	1000	0.9454	0.9573	**0.88	**0.98
יפן	ין	100	0.8734	0.8844	0.85	0.90

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות. לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חוץ.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קריית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, עכו — 979333, — 912333, קריית־טבעון — 931401, קריית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קריית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קריית־גת — 051-881333, קריית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

בתי מרקחת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28, טל. 523191.

תל־אביב: זיוה — אצ"ל 52 שכ' התקוה, טל. 378403; שדה דב — האוזנר 3 תכניה ל', טל. 428510.

פתח־תקוה: קופ"ח הכללית — חיים עוזר, טל. 905271.

חולון: אסותא — סוקולוב 4, טל. 858197.

נתניה: נאות שקד — מרכז מסחרי אזורים, טל. 52484.

בני־ברק, רמת־גן: „פינצי" — חיבת ציון 43 ר"ג, טל. 782821.

שבת

ירושלים: אל חיאת — בית הנביא מול מחנה נוה יעקב, טל. 859386; קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה — רח' הכ"ג 28, טל. 523191.

תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28, טל. 283731; אחוה — דיזנגוף 165, טל. 224717.

פתח־תקוה: קופ"ח הכללית — חיים עוזר, טל. 905271.

חולון: המרכז — ויצמן 12, טל. 845236.

נתניה: נאות שקד — מרכז מסחרי אזורים, טל. 52484.

בני־ברק, רמת־גן: גרוזה — ביאליק 50 ר"ג, טל. 722237.

מוצאי־שבת

תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28, טל. 283731; ארלוזורוב 76, טל. 230740.

מזל טוב באסותא

חנה ואריה אנטשטיר — בת
רות ואזי דן־ישי קופולוביץ — בן
ענת ומשה צלל — בן
נחמה ואהרן גליק — בת
רות ומאיר נוקבסקי — בת
בורלי ושלמה בן שחר — בן
אורלי חורם לאור — בן
אסתר ויעקוב דוניס — בת
אלי ואתי פרידריך — בן
מיכל וערן הורוביץ — בן
גאולה ויצחק ארביב — בן
שרון ועזרא כהן — בן
רות ושלמה דבור — בן
צפורה ואברהם אבריהם — בן
מרל ותרמו גוטקין — בן
רלנטין יוסף חושבי — בת
חנה ואודי אמיר — בן
חלך ואיתן בן מאיר — בן
אילה ומרדכי אורן — בת
מינה ואליעזר מרקוביץ — בן
אסתר ושמעון שרייבר — בת
טובה ודוד זוגר — בן
נגמי ואודי אודי — בן

גם לך מגיע אסותא
240185

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שבע ישראלי"; 06.02 „צליל בוקר"; 07.07 „בוקר טוב"; 07.30 „שחרית מוסיקלית"; 11.57 „מגישים שירי"; 12.05 במחיצתם של...; 13.30 „בואי אלי אל אר־כונר"; 14.30 פסטיבל ישראל ירושלים 1986; 17.00 „דור הזהב"; 18.00 „לבקשתכם".

רשת א'

06.00 „שבע ישראלי"; 06.15 שירים לעולים; 07.30 „מעט המזרח"; 09.30 „במפגש"; 10.30 „רדיו קלי"; 11.05 רגע של עברית; 11.10 השידור היומי לבתיה"ס; 11.30 „השכלה הדתית לכל"; 12.05 „והאר עינינו"; 14.06 „לבת ולבן ולכל המתבגרים"; 15.00 „הבלה שבחי — פרשת „בחוקותי": פיוטים ותפילות, קריאה בתורה ובהפטרה, שיחה בעניני דיומא, שיחה בהלכה, רעיונות לפרשה, אורח לשבת, פרשן השבוע — רבי יעקב משה הלוי"; 16.05 „עם אנשים"; 17.10 „לליל שבת"; 18.06 „מוסף רדיו לספרות".

מוצאי שבת

22.05 „שיחת חולין"; 23.05 „על־שיר ספרות".

רשת ב'

06.00 „שבע ישראלי", „מה טובו אוהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית; 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 „חקלאי"; 06.30 סקירת מאמרי המערכת של עתוני הבוקר; 06.53 „אור ירוק"; 06.57 רגע של עברית; (בעיצומות קלות בין 06.00 ל־08.00); 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „כל צבעי הרשת"; 10.05 חדשות מן העולם הערבי; 11.40 החדשות; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 „שיריקת פתיחה"; 12.30 הדעות; 13.00 „בחצי היום"; 14.06 „תן חיוך"; 15.05 חדשות בעניני תרבות ואמנות; 15.10 ההדהעל זכוי כניסת השבת; 15.11 „עד כאן"; 17.05 „מאחורי הכותרות"; 18.06 „זכרון דברים".

מוצאי שבת

20.47 „הבבדיליי"; 20.50 החדשות; 21.05 זמן השבוע; 22.05 פרקי הזמן בתנ"ך; 22.10 „כלוות כלבה"; 23.05 „הכל הבי"; 00.10 „הוי ארצי מולדתי".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן מילולי; 06.00 אות פתיחת השידורים; 06.05 פזמונים לכולכם; 06.30 „פוקחים עין"; 07.07 תוספת בוקר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 בילוי נעים; 11.05 קולה של אבא; 12.05 „סגדלים"; 14.05 שירי משוררים; 15.05 „יתיב בראשי"; 16.05 שיר בשקט בשקט; 17.05 רבעים הקונצנטריים; 18.05 „היילים, אנשים צעירים".

מוצאי שבת

21.05 מכורה מכורה; 22.00 קול הג'אז הזה; 00.05 פסטיבל ישראל 86; 00.15 ציפורי לילה; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 לא רוצים לישון; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה לימודית

08.15 קשת וענן; 08.40 כסף לספרות (יסודי); 09.00 מוסיקה ד'—ו'; 09.20 לשון והקשורת ג'—ה'; 10.10 חשבון ו'; 10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק; 11.00 מדעי הטבע (יסודי); 11.15 חברה ותרבות (יסודי); 11.45 אזרחות (חט"ב); 12.15 חברה ותרבות על־יסודי; 12.45 מוסיקה על־יסודי — העשרה.

13.30 רוד סטיוארט; 14.30 האוניברסיטה הפתוחה: צביחת הבדיעית באפריקה; 15.00 מוסיקה בכל הזמנים; 16.00 ערב חג — מוסף לשבת.

טלוויזיה כללית

16.30 קיצור החדשות; 16.32 „צוות לצניח" — שם הפרק: „הרי־סא נוסע"; 17.20 ליקס שירים.

מוצאי שבת

21.00 משחק הפתיחה על גביע העולם בכדורגל במקסיקו 1986 — בין נבחרת איטליה לנבחרת בולגריה, שידור ישיר ממקסיקו סיטי; 21.45 מבט לחדשות בעת ההפסקה בין שני חלקי המשחק הנ"ל; 22.00 החלק השני של המשחק בין נבחרות איטליה ובולגריה; 22.50 „צידי־פים"; 23.20 „באגנוס" — שם הפרק: „בצדיר"; 00.05 „פסוקי של מקום" — לקראת יום ירושלים; חדשות.

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66. טל' 336056. ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144 * סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148. טל: 02-234910, בערב טלפון: — 02-639524 * סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 3. טל' 04-663628 * דפוס העשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והפרסומים

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

[illegible]

طبق الأصل

מזכ"ל ההסתדרות: עלול להיות „קיץ חם" ביחסי עבודה

אם הממשלה והמעסיקים לא יבינו את הצורך בהסכמי עבודה חדשים

מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר אמר אתמול בעת שהתארח בכפר הנוער כי הוא חושש מ„קיץ חם" בתחום יחסי העבודה במשק, אם הממשלה והמעסיקים לא יבינו בצורך בהסכמי עבודה ארציים חדשים.

בשיחה עם עתונאים התייחס קיסר לנושא המו"מ לחידוש הסכמי השכר במשק, ואמר: „נתנו אור ירוק לועדי העובדים לפתוח במו"מ ברמה המפעלית, בתנאי שבמפעלים היכר ליב לתת תוספות שכר. יקדימו את המו"מ על ההסכמים הארציים. שם אני צופה לבעיות".

קיסר אמר כי בראשית השבוע הבא, כאשר יחזור ארצה הנשיא החדש של התאחדות התעשיינים דב לאוטמן ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות חיים הברפלד יפגש עימם לחידוש המו"מ ברמה הארצית.

עוד אמר: „אני רואה בענין הגדלת הפריון, את אחד הכלים המרכזיים להבראת המשק וגם לשיפור תנאי השכר של העובדים".

ח"כ ישראל קיסר התקבל עם בואו לכפר תבור ע"י ראש המועצה המקומית מר ביכה גולדמן וסייר בחברתו במפעלים, בחיאון המושבה ובבית הספר כדורי.

ח"כים: למנוע הקמת מנזר בשטח אושוויץ

מאת סופרנו יונה כהן

סגן שר החוץ, רוני מילוא, קרא מעל בימת הכנסת לאפיפיור ולכל ראשי הקתולים, לביטול תוכנית הקמת מנזר הכרמליתים במחנה ההשמדה אושוויץ, ולמנוע פגיעה בזכרם של מיליוני היהודים שעונו ונרצחו במחנה זה.

הנושא הועלה על ידי הח"כים דב שילנסקי וחייקה גרוסמן, שהזכירו את הפרשה המביישת שהעלתה בעת ביקורו של האפיפיור פאולוס השני בארצות בנלוקס.

הנוצרים החליטו להעניק לאפיפיור מתנה בצורת מנזר על אדמת המחנה אושוויץ. המנזר הוקם בביצלת פולין, והדבר מעורר זעם ביהדות העולם, מאירגוני אסירי המחנות והלוחמים האנטי נאצים ועד לכל רבני אירופה.

סגן שר החוץ הסכים שהנושא יידון במליאה וההודעה על כך התקבלה פה אחד.

כנס חירום של רבני אירופה

סגן שר החוץ מסר שבשבוע הבא ייערך בשוויץ כנס חירום של רבני אירופה בענין זה. הרב הראשי ברומניה הרב רוזן ישלה זאת בפגישתו הקרובה עם האפיפיור. גם הקונגרס היהודי האירופי עומד להחליט נגד הקמת מנזר באושוויץ. הפניה לקארדינל של קראקוב נדחתה.

גם ראשי דת קתולים בצרפת פרסמו קריאה נגד המנזר באושוויץ. כאמור, הנושא נכלל בסדר יומה של המליאה.

תואר הדוקטור למכחישי השואה

ח"כ שבח וייס העלה במליאה את התופעה המבישה של ניסיון להכחיש את השואה. לאחרונה העניקה האוניברסיטה בנאנט שבצרפת תואר „דוקטור" על עבודת מחקר שטוענת כזב ושקר, לאנרי רוק, ש„קבע" שהשואה לא היתה.

ישנו זרם כזה באירופה, אמר הנואם, המנסה להאדיר בציבור דעה, שהשואה אינה אלא פרי דימיון של יהודים ו„אמצאה" בלבד. כיצד מסוגלת אוניברסיטה להעניק תואר לאויל או שוטה שכתב כפי שכתב?

השוואת ישראלים לנאצים

אגב כך, תיאר מר וייס תופעה, עליה נודע גם מהצגה של אנשי תיאטרון עירוני חיפה, שמנסים להשוות ישראלים לנאצים. הוא הגדיר זאת כסממנים ואיוולת, הכל כדי להרגיל לב ואוזן אדם לזוועות הנאצים.

סגן שר החוץ רוני מילוא, הצטרף לתיאור התמורה של הנסיונות להכחשת השואה, גם במגמה לפגוע במדינת ישראל.

הוא אמר שמוסדות יהודים בארץ ובעולם, ושגרירי ישראל, פועלים לדחות ניסיונות מבישים אלה. מחאות נמרצות נשלחו לאותה אוניברסיטה.

סגן שר החוץ הכריז כי ממשלת ישראל רואה לה חובה קדושה לעשות הכל כדי ללחום במכחישי השואה, ולשמור ולהגן על זכר מיליוני הקדושים. נפעל בכוחות משותפים לדחות ניסיון כזה.

המציע נאות להסתפק בהעברת תוכן הדברים שהושמעו בכנסת לממשלת צרפת ולכל הגורמים הקשורים בהענקת התואר המתועב למכחיש השואה.

טדי קולק — לארצות הברית

ראש עיריית ירושלים טדי קולק יהיה אורח הכבוד בסעודה החגיגית שיקיים הבונדס ביום א' בארה"ב, לציון 100 שנים להולדתו של דוד בן גוריון.

קולק יצא אתמול בלילה לניו יורק וישוב באמצע השבוע הבא כדי להשתתף באירועי יום ירושלים.

נחנך יער לכבוד יהדות מרוקו

יער לכבוד יהדות מרוקו נחנך אתמול ביערות יתיר שבדרום הר חברון, במעמד ראשי קהילת יהדות מרוקו בצרפת והנהלת הקק"ל בישראל.

עשרות אלפים העצים שניטעו ביער בשלב ראשון, נתרמו ע"י קהילת יהדות מרוקו בצרפת, בראשותו של נשיא הקהילה דוד כהן.

בטקס חנוכת היער אמר כהן, כי בטווח הרחוק יינטעו ביער זה כ־100 אלף עצים.

נמצאה תרופה למניעת דחיית השתלת איברים

מהפך בסיכויי ההצלחות של השתלות אברים, הביאה תרופה בשם ציקלוספורין.

מנהל היחידה להשתלות בביה"ח שיבא, ד"ר ב. סיגל מדווח בגליון „רפואה", כי שתילות אברים שכשלו בעבר, כמו שתילות לב־ריאות, כבד, לבלב — תריסריון — מעי דק — קיבלו סיכוי ותקוה חדשה.

התרופה כסבירו, כי בעבר נכשלו השתלות אברים בשל דחיית השתל על ידי הגוף, למרות שהניתוח עצמו הצליח.

במשך השנים האחרונות הוכנסה לשימוש התרופה החדשה שהביאה למהפך שלא היה דוגמתו בשטח השתילות.

התרופה מונעת את דחיית האברים השתולים והחל מלב ועד כבד ואברים נוספים. ויש לה תופעות לוואי שניתן לטפל בהן.

החידוש לה, היא מאפשרת שתילה לחולים שנחשבו בעבר לסיכון נתוחי גבוה, כמו חולים מבוגרים וחולי סכרת.

הסתדרות ההנדסאים הכריזה על סכסוך עבודה

מאת סופרנו בתל־אביב

הסתדרות ההנדסאים הודיעה למרכז לשלטון המקומי בישראל שאם לא ישנו את רמת השירות של ההנדסאים העובדים ברשויות המקומיות, יפתחו העובדים בעיצומים.

סכסוך העבודה מקיף כאלפיים הנדסאים, טכנאים ולבורנטיות העובדים ברשויות המקומיות בארץ.

סכסוך עבודה פרץ גם בקרב כ־10 אלפים העובדים במוסדות להשכלה גבוהה המתכוונים לקיים בשבוע הבא אסיפות הסברה ומחאה במהלך שעות העבודה.

כזכור הכריזו עובדים אלו על סכסוך עבודה, עוד בתחילת החודש הם מאיימים לחזור ולהשבית את המערכת בתחילת השבוע הבא.

העובדים דורשים שהמעסיקים יפגשו עמם מיד למו"מ שתוצאתו — להבטיח את תשלום תוספת האיזון.

שיפור יחסי דתיים ללא דתיים נידונה בבמת עיון בהסתדרות המורים

בנושא דרכים לשיפור היחסים בין דתיים ללא דתיים.

כ־100 מחנכים דתיים ולא דתיים התכנסו בבית הסתדרות המורים לדון בנושא יחסי דתיים ולא דתיים והדרכים לשפר את היחסים המתוחים.

שמריהו בן צור יו"ר הארגון פתח באומרו כי זוהי חובה חינוכית ממדרגה ראשונה ללמוד לחיות יחד ולכן נקבע דיון זה.

ד"ר שלום לוין נשיא הסתדרות המורים אמר כי 80% מתושבי המדינה הם דתיים לכרות זאת יש לשמור שלא תהיה כפיה באמונות ודעות, וכן יש לחתום על אמנה בין הציבור הדתי לבין הציבור החילוני.

ח"כ נחמן רז יו"ר ועדת החינוך בכנסת הזכיר שכל מפגש בין דתיים לחילונים — בעייתי על כן יש להפריד את הדת מהמדינה ואין לקיים חקיקה דתית.

יוחנן בן יעקב תקף את העיתונות הדתית והחרדית באומרו שניתן למצוא בהם השמצות על החילונים כבציני אש"ף.

לטענתו בעיתונים לא דתיים מתוארים הדתיים כלובשי שחור, לא משרתים בצבא ועוד.

השתתפו בדיון יצחק פינקלשטיין, בני כצנלסון, אברהם קרן־פז, רחל תרינה, יוסף סלומון, מרדכי טרופר וברוך נזכה.

הנחה את הדיון חיים זיסוביץ.

✶ בית המשפט המחוזי בחיפה, נענה אתמול לבקשת היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' יצחק זמיר, וציווה על עיכוב ההליכים הפליליים נגד מהנדס האלקטרוניקה צבי ראט (56), בשל היעדרו של הנאשם מהארץ. היועץ המשפטי לממשלה הודיע לביהמ"ש, כי ההליכים המשפטיים נגד המהנדס המואשם בעבירות מרמה והפרת אמונים בתאגיד ובגניבת ציוד מחברת „אמפא", יחודשו עם שובו של הנאשם לארץ.

אישים ומוסדות

— הרב הראשי וראש אב"ד בחיפה א. בקשי דורון ערך חופה וקדושין לזוג שלמה, בנם של העסקן ופעיל התנועה יצחק ואילה גץ ולמיכל לבית לוי, שנערכו במחרת ל"ג בעומר באולמי „בת־גלי" בחיפה. בברכות נתכבדו רב הכותל מאיר גץ, דודו של החתן, ח"כ זבולון המר החזן הרב יוסף מוזו והרב רפאל סולימן, בוכ"ל בית הדין הרבני.

בין המוזמנים נראו סגן שר העבודה והרווחה רפאל פנחסי, ראש עירית חיפה אריה גוראל, מ"מ שמעון רודיק, סגן ראש העיר אליעזר אלתר, הקונסול הכללי של צרפת, המזכיר לשעבר ד"ר נ. אילתי, רבני השכונות, יו"ר המועצה הדתית כר ישראל ליבנה, חברי מועצת העיריה והבוצע"ד, מנהלי משרד העבודה והרווחה, חברי תנועה ואישי ציבור רבים.

— הסופר ר' נחמן שמץ, מנהל המחלקה הדתית בקונגרס היהודי בקנדה, הגיע לביקור קצר בישראל בעניני ספרות וכדי להתראות עם בניו ונכדיו.

✶ כשר ✶

מלון פרנק
נהריה

רח' העליה 4
טל. 04-920278/9
יחודי בצפון
● 2 מטבחים
● 2 חדרי אוכל נפרדים לחלבי ובשרי
✶
לינה + ארוחת בוקר
—21 ש"ח + מע"מ,
לאדם בחדר זוגי
עד סוף יוני 86'
קרוב לים — 200 מטר

שגריר בריטניה בישראל: הופתענו מקבלת הפנים לתאצ'ר

מאת כתב עתים אריה מיזלס

שגריר בריטניה בישראל, ויליאם סקווייר, אמר אתמול כי ביקורה בישראל של ראש ממשלת בריטניה, הגב' מרגרט תאצ'ר, זכה להצלחה כבירה.

השגריר ציין כי ראש הממשלה והוא עצמו הופתעו מאוד מקבלת הפנים הנלהבת. ביחוד מצד אורחים מן השורה בעת הביקורים באשקלון וברמת גן, הוא הוסיף כי אומנם ציפה לקבלת פנים ידידותית, אך לא להתלהבות כזו.

סקוויר אמר, כי יחסי הידידות שנלטו בין הגב' תאצ'ר לבין ראש הממשלה שמעון פרס יותר המנהיגים הישראליים, הוכיחו שהיחסים בין שתי המדינות מצויינים ואכן „נסגר המעגל" של האיבה מימי המנדט הבריטי.

השגריר מסר כי כלי התקשורת בבריטניה סיקרו בצורה חיובית הרחבה ביותר את הביקור. לדעת משקיפים בהודעי עלתה פופולריותה של ראש הממשלה בקרב ציבור הבוחרים היהודים בארצה.

עוד אמר, כי לאחר השיחות שניהלה ראש הממשלה בישראל עם מנהיגים ישראליים ועם נכבדים ערביים מהגדה המערבית, תפעל בריטניה לקידום השלום, אך כנראה לא תנקוט יוזמה נפרדת חדשה, מחוץ למסגרת של הקהילייה האירופית.

השגריר בן ה־57 הדגיש כי אמצעי הבטחון שננקטו בישראל היו יעילים ביותר, ולא היתה אף תקרית בטחונית אחת במהלך כל הביקור. הגב' תאצ'ר אומנם הביאה עמה 3 אנשי בטחון משלה, אך האחריות להצלחה היתה מוטלת כמובן, על המדינה המארחת.

הגב' תאצ'ר בת ה־60 שנולדה לבעל חנות מכולת, הופתעה מאוד להתבשר על הציר רמת גן — אריה, צבי וגדי — אשר נתנו למעשה לאיזור הבחירות של ראש הממשלה בארנט־פינצ'לי בלונדון. מכיוון שחיות אלה מופיעות על הסמל של רובע זה.

הזאולוגית של ה„ספארי" ברמת גן מסרה כי החיות יועברו ללונדון בכלובים וללא ליווי, לאחר התייעצות עם לשכת הגב' תאצ'ר ובמועד שיקבע.

בעת הביקור עסק בעלה של ראש הממשלה דניס תאצ'ר בן ה־71, ששירת במלחמת העולם השניה כרב סרן בחיל התותחנים, בעיקר בתחום התעניינותו. תאצ'ר הוא רואה חשבון במקצועו והתעניין ביחסי המסחר בין שתי המדינות. בין היתר ביקר במפעלי „אסם" ובבורסת היהלומים ברמת גן, ונפגש עם חברי לשכת המסחר ישראל—בריטניה.

סגן שר החקלאות: יש לסייע לחקלאים כדי להתמודד במאבק בינלאומי

סגן שר החקלאות קורא לסיוע ממשלתי דחוף לחקלאי ישראל, כדי שיוכלו להתמודד במאבק המתפתח בין השוק האירופי המשותף לבין ממשלת ארה"ב.

סגן השר, ח"כ אברהם כץ־עוז שיגר מכתב בעניין זה לראש הממשלה שמעון פרס.

להמחשת דבריו מסתמך ח"כ כץ עוז על המדיניות הנוכחית של משרד החקלאות בארה"ב לסיוע ולהגנת הציבור החקלאי כלפי מתחרים.

להלן חלק מהנתונים המובאים לידיעת ראש הממשלה: מענק של 6-3 מיליון דולר לקידום ייצוא צימוקים, 1.95 מיליון דולר לקידום מוצרי עץ, 2.3 מיליון דולר לעידוד מכירות יין, 75 אחוז החזר הוצאות לקידום פרי הדר לעונת 1985/86, 50 אחוז החזר הוצאות לקידום מכירות שקדים ועוד. כמו כן שוקל משרד החקלאות האמריקני לבקש מהקהיליה האירופית מיכסה גלובאלית פטורה ממכס של 12.6 מיליון טון גרעינים, כפיצוי על המיגבלות בספרד.

סגן שר החקלאות מבקש בזה לשכנע את ראש הממשלה „בצורך דחוף להגנת הציבור החקלאי בעיקר לייצוא".

המועצה הדתית בת־ים
קרן מילגות ע"ש הרה"ג משה לוי זצ"ל
הרב הראשי לבת־ים

בס"ד

הודעה לתלמידי ישיבות בני בת־ים

לקראת יום הזכרון של הרה"ג

ר' משה לוי זצ"ל

הרב הראשי לבת־ים

אנו מכריזים על

הענקת פרסים מקרן המילגות המיוחדת על שמו — בספרות תורנית־הלכתית ומחשבת ישראל

תלמידי ישיבות בני בת־ים יכולים להגיש חיבור בנושא הנ"ל עד יום י"ח בסיון תשמ"ו (25.6.86), למועצה הדתית בת־ים ת.ד. 511, ולציין על המעטפה: **ועדת הפרסים.**

החיבורים המוגשים לקבלת הפרס יוגשו ב־3 עותקים מודפסים במכונת כתיבה על גליונות נייר רגילים לפחות על 5 עמודים

יצחק פורק — ראש המועצה הדתית

קיסר: לסייע לקרן פועלי הבנין מכספי הביטוח של עובדי יו"ש

מאת סופרנו בתל־אביב

ההסתדרות הודיעה כי תסייע לקרן פועלי הבנין, מכספי פועלים מיהודה, שומרון וחבל עזה.

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר כבר הביא לידיעת ראש הממשלה מר שמעון פרס ושר האוצר מר משה ניסים תביעתו. לדבריו כספי הביטוח הנגבים מפועלי יו"ש העובדים בתחומי הקו הירוק, חייבים לסייע לקרן הביטוח של פועלי הבנין, שרבים מהם, מובטלים ותשלומי הסיוע לעובדים אלה הביאו למצב קשה במאזנה של קרן הביטוח.

סופר „הצופה" מוסיף כי הכספים מפועלי ה„שטחים" נגבים באמצעות עובדי שירות התעסוקה. ההסתדרות העלתה תביעה זו משמעית זו אך היא נדחתה על ידי אנשי האוצר ומשרד העבודה והרווחה, ששרות התעסוקה פועל בסמכותו.

עתה חוזרת ההסתדרות להפעיל לחץ על כל הגורמים הנוגעים בדבר כדי להחיש את הסיוע הנדרש לקופת פועלי הבנין.

הועלתה גם הצעה כי פועלי יו"ש יועברו בהדרגה לקרן הביטוח לפועלי הבנין ועל ידי כך יוקל מצבה של קרן זו.

חבר מושב תובע 73,945 ש"ח מבנק הפועלים בעקבות מפולת המניות

אשר אזולאי, חבר מושב הצבה שבערבה, תובע מסניף בנק הפועלים בערד סכום של 73,945 ש"ח על הפסדים כספיים שנגרמו לו, לדבריו, בעקבות מפולת המניות של אוקטובר 83. פרט הגיש כתב הגנה.

בכתב התביעה שהוגש השבוע לבית המשפט המחוזי בבאר־שבע נאמר, כי באמצע שנת 1983 קיבל אזולאי הלוואה מהמושב בסך 40 אלף דולר ויחד עם סכום דומה שהיה ברשותו, רכש מניות של בנק הפועלים בסניף ערד. לדבריו, מנהל הבנק ויועצת ההשקעות של הסניף, הבטיחו לו שהמנייה תשמור על ערכה, גם במקרה של מפולת או פיחות והתון תשואה ריאלית.

בספטמבר 83 החל שוק המניות לגלות „סימני עצבנות" התחיל בנגמה של מימוש מניות בנקאיות ורכישה של מטבע חוץ, נאמר בתביעה.

באי־כוחו של החקלאי, עו"ד נחמן דוברת מבאר־שבע טוען בכתב התביעה, כי מנהל הסניף שכנע את לקוחו לא למכור את מניותיו ואמר לו: „אין לו מה להיבהל, המניות בטוחות ובמיוחד לאנשי מושב הצבה", אשר קיבלו הבטחה מהנהלת הבנק, לפיה אם יפלו המניות, המושב על חבריו, יקבלו את מלוא ערך המניות, לפני הנפילה וכן הצמדה לדולר. על סמך הבטחותיו של מנהל הסניף החליט החקלאי, לא למכור את מניותיו.

התובע טוען, כי ב־7 באוקטובר 1983 הפסיק הבנק את ויסות מניותיו והבורסה לנירות ערך נסגרה. לטענתו, אילו מכר את כל מניותיו לפני המפולת כפי שהתכוון לעשות, היה מקבל תמורתן סך של 95,625 דולר במקום 53,475 דולר, כפי שקיבל.

עובדי „אוסם" ביוקנעם השביתו אתמול העבודה

ועד עובדי מפעל „אוסם" ביוקנעם עילית קיים אתמול בבוקר אסיפת הסברה והשבית על ידי כך את העבודה במפעל.

באותה שעה חסמו המכוניות של מובילי התוצרת את שערי המפעל. הנהלת המפעל סירבה בתום אסיפת ההסברה לאפשר את חידוש העבודה עד שהעובדים לא יתחייבו שלא לשבש יותר את מהלך העבודה.

במפעל „אוסם" ביוקנעם פרצה בראשית חודש מאי שביתת מחאה בת יום, מיד אחרי שהתקבלו תלושי משכורת אפריל. העובדים קובלים על שכר נמוך שאינו מאפשר קיום בכבוד. מאז נמשכת המתיחות במפעל והמו"מ שהחל בין הועד ובין ההנהלה נתקל בקשיים בגלל הפער בין דרישות העובדים ובין עמדת המפעל.

מזכיר מועצת פועלי יוקנעם עלית מר רפי סולדנו אמר לכתב עתי"ם שהוא פסימי לגבי ההתפתחויות הצפויות ב„אוסם" בשל עמדת הצדדים.

אשר לוי, מנכ"ל „אוסם" אמר אתמול שהמו"מ בין נציגי העובדים וההנהלה נמצא עתה בעיצומו והצעדים שנקטו העובדים ביום חמישי רק משבשים את המשך המגעים. אסיפת ההסברה והעיצומים של מובילי התוצרת שחסמו את שערי המפעל, נעשו לדברי מר לוי שלא על דעת מועצת הפועלים.

הנהלת „אוסם" אומרת שהיא מחוייבת בהמשך עבודה תקין במפעל ביוקנעם עלית ובהמשך המו"מ בתנאי שהעובדים יתחייבו שלא לגרום יותר לשיבושים.

✶ יו"ר הועד המנהל של אוניברסיטת תל־אביב, בנו גיטר, סגן הנשיא למחקר ופיתוח — פרופ' יצחק ויק וסגן הנשיא לקשרי חוץ — אלוף משנה (מיל.) יחיאל בן־צבי נבחרו עם סיומו מושב חבר הנאמנים השנתי 1986 של האוניברסיטה אתמול — 29 במאי — לתקופת כהונה נוספת. סטיוארט קולטון נבחר למשנה יו"ר חבר הנאמנים.

✶ שנת מאסר בפועל נגזרה ביום חמישי על אברהם האדרי תושב נוה נאמן שבהוד השרון לאחר שהורשע בבית משפט השלום בכפר־סבא בנהיגה בזמן פסילה ללא רשיון וללא ביטוח.

רשיונו של הנאשם נשלל ממנו בשעתו למשך 8 שנים בגין גזר דין אחר שניתן נגדו.

ישראל — מובילה בעולם בשכיחות עששת השיניים

ישראל היא מהמדינות המובילות בעולם בשכיחות עששת השיניים. בסקרים שנערכו בין המתגייסים לצה"ל, מסתמנת עלייה תלולה במספר השיניים הנגועות בעששת — משתי שיניים נגועות לפני 10 שנים, ל־9 שיניים נגועות כיום.

הפלרת מי השתיה בצורה לא סדירה, מחסור ברופאי שיניים בעלי הכשרה מקצועית ברמה גבוהה, העדר חינוך למניעה, יחמירו את המצב, אמר פרופ' עמוס בוכנר, ראש ביה"ס לרפואת שיניים באוניברסיטת ת"א בטקס קריאת ביה"ס על שם מוריס וגבריאלה גולדשלגר.

נמסר, כי בעוד עששת השיניים בעולם המערבי נמצאה בירידה ישראל דומה כיום למדינות המתפתחות באפריקה ודרום־מזרח אסיה. 90 אחוז מהאוכלוסיה בישראל סובלים מעששת וממחלות חניכיים, אך 60 אחוז מהאוכלוסיה אינם מקבלים טיפול, ורק 22 אחוז מקבלים טיפול שיניים סדיר.

על כן קבעה ועדת מומחים שמינתה המועצה להשכלה גבוהה, כי יש צורך בהכפלת מספר הסטודנטים בביה"ס לרפואת שיניים באוניברסיטת תל־אביב.

מצוקה חמורה בכוח אדם במפעלים הכימיים

משבר חמור, מאיים על התעשיה הכימית בארץ, כתוצאה ממחסור במהנדסים כימאים, כדי לא לפגר אחרי המתחרים בשווקי העולם, נאלצים מפעלים כימיים אלה להפנות הצעות עבודה למהנדסים זרים וה„יורדים" העובדים בארה"ב.

כך מסר לכתב עתי"ם מקור בכיר בקונצרן „כור".

לדבריו, חלה בשנים האחרונות ירידה גדולה במספרם של המהנדסים הכימאים בארץ, יחסית לצרכים הגדלים והולכים של תעשיה זו.

מבדיקה שערך כתב עתי"ם עולה, כי במפעל „מכתשים" בבאר שבע חסרים כיום עשרות אקדמאים במקצועות הכימיה. מנהל כוח האדם במפעל, שלמה שריג, ציין כי המחסור במהנדסים מעכב עבודות פיתוח ומאיט את קצב העבודה של פרוייקטים חשובים.

✶ חשודים בגניבות תוך התחזות לטכנאי בזק ולמתקיני מוני מים נעצרו אתמול לחקירה.

עירית ירושלים
המחלקה לתרבות / האגף למפעלים תורניים

קרן המילגות לבני ישיבות מצטיינים
על שם מרן הגאון
צבי פסח פראנק זצ"ל
רבה של ירושלים

המועד להגשת עבודות בכתב, יסתיים ביום שישי ג' מנחם אב תשמ"ו — 8.8.86.
פרטים נוספים: טל' 226211/0.

אמונה — תנועת האשה הדתית לאומית
סניף ת"א

עצרת חגיגית לשחרור יום ירושלים

תתקיים אי"ה במוצאי שבת כ"ט באייר תשמ"ו (7.6.86) בשעה 9.00
בבית אסיה רח' ויצמן תל־אביב

בתכנית:
פתיחה: הרבנית צפיה גורן
מרצה אורח: מר משה ריבלין
הדירקטוריון של הקרן הקיימת
הנושא: ירושלים שלי
המנחה: חנה מלמד
שרה'לה שרון בשירה בציבור
כיבוד הגרלה • נשארו מספר מצומצם של כרטיסים

בית החולים בקור חולים ירושלים
ברכות מזל־טוב
להולדת הבנים/הבנות

אוחנברג משה וחנה — בת
אטאעת דוד וחנה — בן
אורנשטיין אילן ודורה — בן
אבריגיל שמעון ודינה — בן
אברשומי ישי ואורה — בת
אלברטל אורן ולאה — בת
בן לולו דוד ואיבון — בן
בורדי ישראל ואסתר — בת
בנחמו עמרם ומימי — בן
בן לולו דוד ואיבון — בן
בן חמו משה ולאה — בת
בצלאל אלישע ומרים — בת
בנואשולי אבולי ועפירה — בת
גבאי עובדיה ואידית — בן
דוויש משה ובתיה — בן
ויסטיש חיים וצופיה — בת
ויס פטר וגילה — בן
ולס יצחק והדסה — בת
ואנונו אברהם וכוכבה — בן
זלוניק יצחק ושייזנדל — בן
חי חיים וסימה — בת
טורצין שמואל ומלכה — בן
כהן ירמיהו ויפה — בן
כהן דוד ואביבה — בן
כוכבי בנעמי וטובה — בת
לוי אהרון ומרים — בן
לוין יהודה ורות — בן
מרמורשטיין אהרן ואסתר — בת
משה יגאל ושושנה — בת
מזרחי אהרון ושושנה — בן
סויזה משה וחנה — בת
סייה שלום ואסתר — בן
סימן טוב שמואל ואהובה — בת
עליזה דן ובת־שבע — בן
עליוף בן ציון ויהודית — בת
עייש אילן ואורלי — בת
פרץ סלומון ודינה — בת
פורידמן מרדכי ורחל — בת
פודרבינוק יעקב ודינה — בן
קרוזור ושרה — בן
רייכמן אברהם ושרה — בת
רבינוביץ יוסף ואהובה — בן
רוטנר יצחק ופרידה — בת
שטרק משה וברכה — בן
שרייבר אליעזר וגיטל — בת
שושן אברהם ושושנה — בת
שונפלד יצחק ובלומה — בן
שרפיה מאיר ומרים — בן
שורתי דניאל ושרה — בן

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

נציגים ממשרד החינוך יפקחו על מבחני הבגרות

למנוע חריגות מנהלים והעתקות

מנכ"ל המשרד אליעזר שמואלי הודיע בחוזר מיוחד ששלח לכל מנהלי בתי הספר העל יסודיים, כי בכל בית ספר הוצב נציג מטעם המשרד שתפקידו לוודא את ביצוע הוראות המחלקה לבחינות בכל מה שקשור בשמירה על הבחינות.

על הנציג יהיה לדווח למשרד על אופן ביצוע הבחינות בבתי הספר ולציין חריגות מנהלים.

אליעזר שמואלי מדגיש בחוזר, כי נציג מטעם המשרד אינו בא במקום מנהל בית הספר האחראי על ההשגחה בבחינות בית הספר ומפקחי המשרד. כל נציג שמינה לצורך שמירה על טוהר הבחינות ישא עמו כתב מינוי מטעם מנהל המחלקה לבחינות ויציגו בפני מנהל בית הספר.

משרד החינוך והתרבות החמיר את הפיקוח על ביצוע טוהר הבחינות הבגרות שהחלו החודש. המטרה מכך להלחם, בין השאר, בתופעת ההעתקות.

2 תושבי עכו חשודים באספקת נשק ששימש לרצח אסיר

תושבי עכו, מאיר ויצמן (33) ואחיו ניסים (26), חשודים באספקת הנשק שבו נורה למוות האסיר חיים עמר בחג הפסח. הם נעצרו אתמול בבית משפט השלום בחיפה ל־15 ימים לחקירה. רס"ר סמי אליה, טען בבית המשפט כי קיים חשד לפיו סיפקו שני האחים את הנשק לרוצחים שחיסלו בירויות בליל ה־30 באפריל את האסיר, בעת שזה עשה דרכו בחוצות שכונת צור שלום בקרית ביאליק, לאחר שקיבל חופשת חג מן הכלא.

● כרטיסי אשראי מגנטיים המכילים מידע ממוחשב ומגוון החל מ„תיק רפואי אישי", הניתן לפענוח מיידי וכלה במידע מפורט על מצב החשבון בבנק, ישווקו בקרוב על ידי חברת „היזן מחשבים", המייצגת בישראל את קונצרן „האניוול" האמריקאי.

ארגון המורים הדתיים
בישראל

הנך מוזמן בזה למעמד חלוקת התעודות

יקיר החינוך הדתי

שיערך אי"ה ביום ראשון א' בסיון תשמ"ו (8.6.86) בשעה 19.30 באוניברסיטת בר אילן — אולם „ארגנטינה".

במעמד:
✶ השר לענייני דתות — ד"ר יוסף בורג
✶ הרב הראשי לרמת גן — הרה"ג מנחם יהודה אושפזאי שליט"א
✶ מנהל החינוך הדתי — הח' יעקב הדני

בתכנית:
מקהלת פירחי גנים — ישיבת כפר גנים פ"ת
ברכות
חלוקת תעודות „יקיר החינוך הדתי"
אמנים: קלרינט — צבי יוסמן, קלידים — אריה אבר
דברי נעילה: שמריהו בן צור — יו"ר הארגון
מנחה — חיים זיסוביץ

המרכז הארצי

קומו ונעלה ציון

יום שחרור ירושלים

אל בית ה' אלקינו

במלאת י"ט שנים לשחרור ירושלים עיר קדשנו, הר הבית, מקום המקדש נעלה כולנו לירושלים, לעצרת המונים אל מול הר הבית.

בקריאה לממשלת ישראל לחיזוק ריבונותנו על הר הבית.

התכנסות ראשונית ביום חמישי כ"ז באייר (5.6), בשעה 22.00 בלילה על יד ישיבת „ברכו הרבי", משם יציאה לצעידה המסורתית לכותל המערבי.

בשעה 1.30 לפנות בוקר יציאה ברחבת הכותל המערבי לצעדה סביב הר הבית דרך רחוב הגיא, שער האריות בעליה להר הזיתים אל מול הר הבית.

סיורים מודרכים ביום חמישי אחר הצהריים בשעה 18.00 לאחר המסכם הקבלתי ברחבת הכותל בראשות הרבנים הראשיים, יתקיימו סיורים מודרכים סביב הר הבית ושעריו. המסיירים יצאו מרחבת הכותל המערבי. (תחנת מידע במקום).

פרטים נוספים ותיאום סיורים טל. 02-816691.

הועד הציבורי לחיזוק מלכות ישראל בהר הבית.

בשעה 3.00 בלילה אור ליום ו'

מיליון אור קולי

הר הבית לב האומה

ממרומי הר הזיתים, במעמד רבנים, שרים, חברי כנסת ואישי ציבור

בשעה 5.00 תפילת שחרית חגיגית ברוב עם ברחבת הכותל (נא להביא טלית ותפילין...) והמתמיד בלבוש חם.

גוש אמונים

נאמני הר הבית — אל הר ה'

עת הזמיר הגיע...

מאת משה אישון

קול החקירות נשמע בארצנו. חקי־רה רודפת חקירה. פעם במישור ה־צבאי, פעם במישור הכלכלי ואילו הפעם מדובר בשירות הבטחון הכללי. כל אחת מהן גורמת זעזוע, לעתים לפרט — לנוגעים בדבר — ולעתים לכלל הציבור. לא אחת, לאחר מעשה, יש מודים שלא תמיד חקירה לעשיית צדק שווה את הנזק שהיא גורמת ל־עם ולמדינה. סופו של דבר, במקרים רבים הצדק אינו יוצא לאור וממילא כנוגה לא יאיר. לרוב חקירות מותי־רות אחריהן משקע רב. בעקבותיהן מופיע „הראש הקטן", גם באותם ה־מקומות שבהם דרושה גדלות דמוחין כאוויר לנשימה.

כל אחת מההודעות שעסקו בחקירה קמו בשם הדמוקראטיה ולמען הגנה על שלטון החוק. בדרך כלל הדמוקראטיה לא יצאה נשכרת. אם נבחון את נסבת החקירות ה־מתמשכות מאז מלחמת יום הכיפורים ועד ימינו אלה נמצא שמרוב חקירות חל כרסום ביחסים בין אזרח למדינתו ובין הבוחר ל־נבחריו. אנו עדים למשבר אימון שלא ידענו דוגמתו מאז קום המדינה. נפגע האימון ב־ממשל וגם במערכת הבטחון, כתוצאה מדי־בר הקירות ובעיקר מפירוש המסקנות שלא כהלכה. לא זו בלבד אלא נושאים שהש־תיקה יפה להם אף הם הפכו מוקדים ל־ויכוח קולני ברשות הרבים.

הכל פרוץ. כולם, ללא יוצא מן הכלל, עוברים תחת שבט הביקורת, כמעביר צאנו תחת שבטו. לכאורה, תופעה בריאה. למעשה — הרת סכנות. לא רק לפרט המוצא עצמו חשוף, אף לא לממשל שמרקיקים כתום הסערה, אלא למדינה ולבטחונה.

במקום תרומה לחיזוק שלטון החוק ב־מדינה, אנו עדים לפקידת התשתית ה־קיומית של מדינה במיצר.

אין עוררין ששמירה על שלטון החוק הינה ערך עליון במשטרים דמוקראטיים. אולם, לא אחת הדמוקראטיה כדי להגן על עצמה נוקטת צעדים שהם אנטיתיזה ל־דמוקראטיה. במקרים מסויימים היא מפ־עילה חוקי חירום, משתמשת במעצרים מנה־ליים, כלפי חשודים שאין לגביהם ראיות לכאורה כדי להוציא פקודת מעצר נגדם; מצמצמת את זכות הציבור לדעת על ידי הפעלת צנזורה, כדי להגן על צרכי הבטחון של המדינה. לא אחת אף מבטלת את חופש הביטוי שהוא אחד מיסודות הדמוקראטיה למען שלום הציבור ובטחונו. אין איפוא להטיל דופי בדברי אלה הסוברים שלמען טובת הציבור ובטחונו יש מקום לשיקול בכובד ראש, מה עדיף על מה — דבקות בשלטון החוק, ללא הפעלת שיקול דעת, או הפעלת שיקול דעת המעוגן בחוק ב־אותם מקרים שבהם הכבה להימנע מלפעול בשיטה הידועה של „יקוב הדין את ה־הר..."

יש להניח כי המחוקק, שהעניק ליועץ המשפטי לממשלה את הסמכות להפעיל את שיקול דעתו להפסיק הליכים משפטיים, לא רק בעת חקירה, אלא גם בשעה שהלה מתנהלים בין כותלי בית־המשפט — לא עשה זאת כדי לרומם את מעמדו וסמכוי־תיו, אלא מתוך מחשבה תחילה שיש מקרים שבהם טובת הציבור מחייבת הפסקת הלי־כים משפטיים אפילו אם הפסקתם עומדת לכאורה בסתירה לנורמות המקובלות של שלטון החוק.

ומכיוון שכך אין לשמוע גם מותחי בי־קורת על שיקול דעתו של היועץ המשפטי. ודאי שאין להאשימם בפגיעה בשלטון ה־חוק. הוויכוח שפרץ בעקבות ההחלטה לפתוח בחקירה נגד ראש שירות הבטחון הכללי אינו על שלטון החוק, גם לא על צמצום סמכויותיו של היועץ המשפטי. לפנינו ויכוח עקרוני, אימתי על היועץ המשפטי להפעיל את שיקול דעתו כדי למנוע פתיחת חקירה ואימתי עליו לפעול, כדי להפסיק הליכים משפטיים, או להיפך.

מי שמערבב בין שלטון החוק לשיקול הדעת של היועץ המשפטי מסיט את הויכוח מעיקרו. אף מונע מראש בירור יסודי, מתוך שיקול דעת והאחריות ציבורית.

בויכוחים מסוג זה יש להימנע ככל האפ־שר מלעלות על באריקדות. אין להפכם ל־עימות בלתי מתפשר. דרוש דיאלוג. המתנהל באווירה של פתיחות ונכונות להאזין לזולת. ברגע שעיקר המאמץ מופנה להשתקת ה־זולת, כל אחד מתחפר בעמדתו ומשלח הי־צים ללא הבחנה — מה שלטון חוק אמיתי ומהי דמוקראטיה?

מובן, יש מחיר לדמוקראטיה. במציאות שבה אנו חיים יש מחיר גם לבטחון. לא אחת צרכי הבטחון מחייבים ויתור, לשעה קלה, על עקרונות הדמוקראטיה, כדי להבטיח את קיומה לדורות.

כלל זה אינו המצאה ישראלית בלבד, כפי שנוהגים לטעון. הוא נר לרגליהם של ראשי משטרים דמוקראטיים בעולם. בלעדיו — הדמוקראטיה בסכנה.

*

היועץ המשפטי לממשלה בהחלטתו להורות למשטרת ישראל לפתוח בחקירה נגד ראש שירות הבטחון הכללי החוזר אר־תנו שנתיים אחורנית — לחטיפת אוטובוס „אגד" על ידי ארבעה מחבלים שמצאו את מותם בעת היתקלותם עם כוחות הבטחון שחשו לעזרתם של האזרחים הישראליים ש־נחטפו וסכנת מוות בטוח ריחפה מעליהם. הוא בא לתבוע את דמם של שניים מהם שנהרגו אחרי שנכבשו כביכול לכוחות ה־בטחון.

שאלה זו נחקרה בשעתו על ידי שלושה גורמים — הצבא, שירות הבטחון המשטרה. בסיכום נפלה ההכרעה שפרט לקצין צנחנים ראשי אין מקום להעמיד לדין את המעורבים בפעולת החילוץ. למעשה גם קצין צנח־נים ראשי יצא זכאי בבית־הדין הצבאי.

התיק נסגר. על מה ולמה יש לפתחו מחדש. הפרטים החדשים שנתגלו — אומרים — הובאו לידיעת היועץ המשפטי לממשלה בין היתר ע"י שלושה עובדי השב"כ שפרשו מתפקידם. לא מן הנמנע שמדובר ב„סגירת חשבון" וכו'. בשאלת השאלה: האם דבר זה מצדיק חקירה מחודשת בסוגיה שגם בשעתו — בעת החקירה — דעת רוב ה־ציבור לא היתה נוחה הימנה?

המלחמה בטרור היא אחת הקשות וה־מסובכות ביותר. הטרוריסטים הינם רוצחים. לא חלים עליהם הכללים המקובלים לגבי שבויי מלחמה. קשה איפוא לקבוע מאימתי ניתן להשיב אש כגיעתם — מהרגע שהורדו בכוח מהאוטובוס, או מאותו רגע שהמבצע נסתיים ולא היתה עוד סכנה, כי יפעילו כוח נגד אנשי הבטחון שעמלו קשה, כדי לשחרר את החטופים.

אין להתעלם גם מהעובדה שחיילת אחת שהיתה באותו אוטובוס נהרגה ואחרים מבין הנוסעים נפצעו, או הוכו בהלם. וכשדם יהו־די נשפך, קשה לדקדק בדמם של רוצחים. אף על פי כן, ראוי לציין שאיש לא פגע בהם בכוונה תחילה. לפי הממצאים הפתו־לוגיים, כפי שהוצגו בפני בית־הדין הצבאי, הם מתו מפגיעות שנגרמו להם בשעת הפ־עולה לשחרור האוטובוס ולאחריה, בעת החקירה שהיתה נחוצה, כדי לבדוק, האין עוד גורמים שפעלו אתם בעצה אחת.

יתירה מזו, עלינו להתייחס לפרשה זו כאל תקלה בשעת קרב. כך ראוי להדקק אליה מחדש. בפרט שזו נדונה ונתבררה בשעתו במסגרת ועדות שנתבקשו לחקור את האירו־עים של אותו לילה.

ואם בכל זאת החליט היועץ המשפטי ל־פתוח בחקירה, עשה זאת על סמך שיקול דעתו, כדי להגן על שלטון החוק במדינה. אולם, אחרי שנערכה חקירה והחשודים יצאו זכאים, אין לדבר על פגיעה בחוק. החוק לא ייפגע, גם אם הצעתו של היועץ המשפטי לחקור מחדש סוגיה זו תידחה.

מכל מקום, כך עלינו להתייחס לפרשה זו. כל התייחסות אחרת עלולה לפגוע במאמצי הבטחון של המדינה, בייחוד כאשר עורכים „משפט שדה" נגד ראש שירות הבטחון הכללי, בלא שהוא עצמו רשאי בשלב זה להציג את גרסתו.

יתר על כן, אמנם ראש השב"כ הוא אזרח עובד מדינה ועל כן ניתן לחקור אותו על־ידי המשטרה לפי הכללים הנהוגים כלפי כלל אזרחי המדינה. בכל זאת אין להתעלם מהתפקיד שהוא ממלא ומהרגישויות בעת ש־מחליטים על חקירה. מדובר בשירות בטחוני ממדרגה ראשונה שכוחו באלמוניותו; כשרו המבצעי ביכולתו לעקוף לעתים את החוק; להופיע בעת כפולה ומכופלת וכיו"ב, הל־כך, כל חשיפה בתחום זה עלולה לגרום נזק חמור לשירותי הבטחון ומשרם המבצעי.

אם יש צורך לבדוק פרטים לגבי התנה־גותו ואמינותו של איש שירותי הבטחון, קיימות דרכים להשגתם. אם יש להעמידו ל־דין, אין צורך להציגו ברשות הרבים. הצדק לא ייפגע, אם הדין יוצא אתו על פי כללי משפט מקובלים בשירותי בטחון, ללא רעש, ללא המולה וללא נרקולי תקשורת.

מכאן שהשחול שנעשה הוא כפול ומכופל; ראשית על ידי עצם הדלפת הפרשה לכלי התקשורת המטילה צל כבד על שירותי ה־בטחון, ושנית, הצורה כפי שזו הוצגה כאילו מדובר במחלוקת בין היועץ המשפטי השומר על שלטון החוק לבין הממשלה המבקשת להתעלם ממנו כדי לפגוע באושיות המשפט.

*

כבודו של היועץ המשפטי לממ־שלה לא ייפגע, אם יחליט ב„הרהור שני" להפעיל את שיקול דעתו הציבורי להפסיק את החקירה נגד ראש שירות הבטחון, ל־היפך, קרנו תעלה בעיני הציבור.

הממשלה אינה צריכה לחפש דרכים, כיצד לרצות את היועץ המשפטי כדי לאפשר לו לרדת מהעץ הגבוה שטיפס עליו בהחלטתו לפתוח בחקירה נגד ראש שירות הבטחון. כשם שעלה בכוחות עצמו, כך עליו לרדת בכוחותיו הוא. אין זאת שאלה של יוקרה, גם לא של הגנה על שלטון החוק. זהו, כאמור, ויכוח ציבורי המתמקד בהפעלת שי־קול הדעת הציבורי.

במקרה כגון זה, אין להתייחס אל היועץ המשפטי כאל פוסק אחרון. הממשלה חייבת להשמיע את קולה, כדי למנוע פגיעה ב־שירותי הבטחון הפועלים בתנאים קשים ו־מתוך סכנת נפשות יומיומית למען בטחון ישראל. מחובתה להגן על אנשי הבטחון ה־אלמונים, שבעוז רוחם ובמסירות נפשם הצי־לו את חייהם של אזרחים רבים.

ועל כך המדינה ואזרחיה חבים להם תודה בכל יום תמיד ובכל יום מחדש. אם לא נעשה כן עלולה תופעת „הראש הקטן" ל־השתלט גם על שירות זה. צדק אבי החיילת שנהרגה באוטובוס הדמים שנחטף על ידי המחבלים באמרו, אם נפגע בשירותי הבטחון, יאלץ מעתה ואילך כל איש בטחון להיות צמוד לעורך־דין, כדי להיוועץ בו בכל עת ובכל רגע, כיצד להסתער על מחבלים, כיצד להכות בהם, וכיצד לחקור אותם וכדומה.

אין להניח שזה רצוננו. יש אף יסוד ל־הניח שאין זה רצונו של היועץ המשפטי לממשלה. הטענות כלפיו הן מסוג אחר — הן מתייחסות כאמור לגבי שיקול דעתו שלא תמיד עומד במבחן הצרכים הבטחוניים של מדינת ישראל.

אגב, אין זה המקרה הראשון ששיקולי החלטותיו של היועץ המשפטי מעוררים השגות בציבור. לא אחת מתברר שאישיותו נתונה בחיכוכים ולעתים אף מעוררת שאלות; האמנם הדרך שהוא הולך בה היא הנכונה ועומדת במבחן התפקיד שהוטל עליו?

מדי פעם בפעם עלתה על הפרק הדרישה להביא להתפטרותו של היועץ המשפטי. או־לם, דווקא הממשלה נהגה להתייצב להגנתו כדי להגן על שלטון החוק ואי תלותה של המערכת המשפטית.

היועץ המשפטי, לפעמים נוהג כמחמיר ולפעמים כמקל. לרוב, בעניינים לאומיים ודתיים בולטת קפדנותו. לעומת זאת בנוש־אים הנוגעים לבני מיעוטים ובעלי השקפות שמאלניות בולטת גישתו המקילה. לדוגמה: בפגישותיהם של אנשי השמאל עם יאסר ערפאת וחבר מרעיו לא עוררו אותו כדי להעמידם לדין. גם אי אכיפת פסקי־דין של בתי־משפט בכל הקשור בבנייה בלתי חוקית במגזר הערבי לא הדליקו „אור א־דום" בלשכתו. הוא אף לא התייחס להתער־בותם של שרים למניעת ביצוע פסקי־דין של בתי־משפט בסוגיות הנ"ל. לעומת זאת גילה עמדה תקיפה כלפי הציבור המזוהה בכלל השקפת עולם לאומית או דתית, כגון אנשי „המחתרת היהודית", הסכסוך מסביב לקבורת נוצריה בבית קברות יהודי ועוד.

גם התבטאויותיו הקשות כלפי הציבור הדתי, השולל את הצעת החוק נגד הסתה גזענית, היו נעדרות רוחב דעת וכדי ביזיון וקצף. כתוצאה מזה נדחפה זיקתו האוהדת לציבור מסויים, תוך הזדהות עם דעותיו, ובמקביל בלטה לעין הסתייגותו הברורה כ־ציבורים אחרים שבתוקף תפקידו מחובתו לייצג אף אותם.

עד כה הדברים ההדבנות על היועץ ה־משפטי נשמעו לרוב בחדרי־חדרים. עם החל־טתו לפתוח בחקירה נגד ראש השב"כ — הנושא כולו, לרבות מעמדו וסמכויותיו של היועץ המשפטי פרצו אל רשות הרבים.

וכה אנו עדים לויכוח ציבורי ערני, לא רק אם יש להביא לדין את ראש שירות הבטחון, אלא יש לצמצם את סמכויותיו של היועץ המשפטי לממשלה, כדי למנוע הישנותם של מקרים כגון זה אשר גרם זעזוע קשה לאנשי הבטחון ולכלל הציבור החרד לשלומה ולבטחונה של המדינה.

ובשעה שהם עומדים זה מול זה: צרכי הבטחון ושלטון החוק והדמוקראטיה — אל לנו להתבייש לומר, שכשם שפיקוח נפש דוחה שבת, כן יש מקרים שצרכי בטחון דוחים סעיף זה או אחר המעוגנים בשלטון החוק הדמוקראטי, כדי להבטיח את עצם קיומה של המדינה.

היועץ המשפטי לממשלה בהחלטתו, לא נהג כך. הוא הציג את שלטון החוק כערך עליון מעל לבטחון המדינה. ככל הנראה שכח שבלא בטחון, גם שלטון החוק וקיומו נתונים בסכנה.

*

ברגע שקול החקירות החל להישמע בארצנו — „עת הזמיר הגיע". זה הזמן לערוך בירור יסודי לגבי סמכויותיו של היועץ המשפטי לממשלה לשם קביעת נור־מות ברורות, בל יתפרשו ויוצגו שלא כהלכה.

היועץ המשפטי לממשלה כשמו כן הוא — יועץ לממשלה ולא שופט־על. כך עלינו להתייחס אליו וכן עליו לראות את תפקידו.

שיקול הדעת הציבורי מחייב לסגור את התיק נגד ראש שירות הבטחון, עוד בטרם שזה ייפתח באופן רשמי. צעד כזה לא ייחשב כפגיעה בשלטון החוק.

כל הצעה אחרת עלולה לגרור את המדינה אל תוך פרשה הנושאת בחובה סכנות ממשיות לבטחונה ולכושר עמידתה במלחמה בטרור.

יש להישמר מכל משמר שלא לחזור על טעויות העבר. מן הראוי להימנע מהקמת ועדת חקירה חדשה, למרות שהיועץ המשפ־טי לממשלה ממליץ על הקמתה. ועדה כ־זאת, אם תקום, תחשוף את שירות הבטחון הכללי ואף תגרור אותו לפולמוס שראשיתו נראית לעין, אך תוצאותיו מי ישורן.

הטובה לחזור ולהזהיר לציבור הרחב שלא מדובר במערכה שבאה להגן על שלטון ה־חוק במדינה. לפי החוק לא חלה חובה על היועץ המשפטי להורות על פתיחת החקירה. הענין נתון לשיקול דעתו בלבד. ומכיון שאלה פני המציאות אין לשלול מהחולקים עליו להציג את שיקול דעתם הסותר את שיקול דעתו.

גם אם „עת הזמיר הגיע..." ועתה זו שעתו הגדולה של פרופ' יצחק זמיר בכלי התקשורת, יש לומר לו עם כל הכבוד וה־דרך־ארץ: לא זו הדרך!

ואולי זה הזמן, באין סיכוי ליישור ה־הדורים בין פרופ' זמיר לבין הממשלה, כי יחיש את פרישתו, בפרט שהוא החליט על כך על פי רצונו החופשי ושיקול דעתו האישי, ואז יעביר את התפקיד הרם לידיו של יועץ משפטי חדש המחונן בשיקול דעת ציבורי ודיעה רחבה לא רק ברזי שלטון החוק אלא גם ברזי הבטחון ושירותי הבטחון של מדינת ישראל.

לאחר ביקורה של גברת הברזל

מאת יעקב אדלשטיין

ביקורה של מרגרת תאצ'ר, ראש ממשלת בריטניה, לא שולב בדרך של מו"מ או תיווך בין ישראל לערבים. את התפקיד הזה מש־אירה בריטניה לארה"ב. עם זאת, יש להניח שתאצ'ר היתה מוכנה למלא תפקיד בנושא זה, אילו נראה לה, כי יש סיכויים למשהו ממשי.

גב' תאצ'ר הצהירה, שהיא בעד „הגדרה עצמית לפלשתינאים", אך אינה מצדדת בשלב זה בהקמת מדינה פלשתינאית. היא מצדדת בפדרציה ירדנית־פלשתינאית.

מדבריה עלה, כי בריטניה תמשיך למכור נשק למדינות ערב. „אין שינוי במדיניותנו בקשר לאספקת נשק למדינות ערב" — אמרה. היא הטיפה לשיפור איכות החיים ביו"ש ובעזה. אמרה שהשלטון הישראלי צריך להיות זמני. קראה לעריכת בחירות לראשי הערים ביו"ש.

שר הבטחון, יצחק רבין, השיב לה בפומבי, כי הנסיון שנערך בשנת 1976 לבחירת ראשי ערים לא הצליח. ראשי הערים שנבחרו נמנים עם הקיצוניים שייצגו את אש"ף. הבחירות נערכו אז מתוך רצון להקנות שלטון כמעט ליברלי, אך התברר שזה בלתי אפשרי, אלא אם השלטון הישראלי יוכל להטיל את הבחירה כך שיבחרו ראשי ערים מתונים. אולם הנסיון הוכיח שזה לא ניתן להשיג.

גישתה של תאצ'ר היתה מעין נאיבית. היא הוכיחה בין השאר את מה שקרה ברודזיה, מתוך בריטי, כאשר השחורים משלו במקום הלבנים. אך מה שקרה באמת ברודזיה הוא שלטון מרכסיסטי. הדמוק־רטיה שם היא כיום מפלגה אחת משוקפת. ראש האופוזיציה נאלץ לברוח מרודזיה עקב איומים על חייו. למעשה זוהי התוצאה בכל מדינות אפריקה שקיבלו עצמאות ורודזיה לא נבדלת מהן. אין כיום מדינה ערבית דמוקרטית שבה נערכות בחירות חופשיות. לכן אי־אפשר לומר שדוקא ביו"ש אפשר יהיה ליצור דגם דמוקרטי כזה נוסח המערב.

גישה הראייה להערכה

מקהתה שורים בריטיים לא יפגשו עם ראשי אש"ף כל עוד שלא יכירו בזכות קיומה של ישראל, היא מהווה את עמדה הראייה להערכה. נוכח הנסיונות של נשיא הקהילייה האירופית, שר החוץ של הולנד, ואן דה ברוק, להיפגש עם יאסר ערפאת בביקורו בטוניס. אשר ל„הצהרת ונציה" של הקהיליה האירופית, היא סבורה שאין מרגע אלטרנטיבה אחרת להצהרה זו. היא עשתה נסיון בהצהרותיה ל־עודד... עמדותיה לאלה של עבודת פרס, אם כי בהערכות ברורות. כאשר עבדה על הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינאים, הדגישה שנוסח זה כעוגן גם בהסכמי „קמפ דייוויד" ואין היא מחדשת דבר.

לא היה בביקור זה תכלית. לא נחתמו הסכמים, ולא הושגו הסכמות. זה היה ביקור של יחסי ציבור. יתכן והוא יסייע לגב' תאצ'ר בעתיד במרוץ בחירות בפינצ'לי שארבעים אחוז מתושבי הרובע הזה הם יהודים. העתונות הבריטית סיכמה את הביקור כאילו שתאצ'ר יצאה ב„ידיים ריקות" מכאן ואין לה שום תפקיד של תיווך בסכסוך המזרח תיכוני. אבל לאמתו של דבר היא לא ציפתה לכך.

במסיבת העתונאים שנערכה לפני טקס הפרידה אמרה שנהנתה מן הביקור. „קבלת הפנים נגעה ללבי. היו אלה ימים מרגשים עבורי. חשתי את החום והידידות שרוחשים אנשי ישראל לבריטניה". היא התרשמה מן הנוף שנשקף מחלון מלונה במלון המלך דוד והביעה תקווה לשוב לכאן בעתיד לצורך חופשה.

בתור ראש ממשלה שנאבקה בטירור האירי בתוך בריטניה אמרה בתשובה לשאלה על הטירור: „בטירור יש להיאבק מאחורי הקלעים ואז המאבק הוא המועיל ביותר. אינך מסגיר בפני טרוריסטים באילו דרכים אתה נלחם בהם. כל שאוכל לומר הוא שאנו נלחמים בטירור, משתפים פעולה וכך יהיה גם בעתיד".

בנקל אפשר היה להבין מדבריה שיש שיתוף פעולה בין ישראל לבריטניה במאבק נגד הטירור. מה שקרה בלונדון לאחרונה כאשר נתפס האיש שתכנן את הנחת הפצצה במטוס „אל־על" שהיה קשור עם השגרירות הסורית מעיד על שיתוף פעולה. בריטניה גירשה שלושה דיפלומטים סורים שהיו מעורבים בפרשה זו. הם ייצגו את ראש אגף המודיעין בחיל־האויר הסורי. הוא שתכנן את הנחת הפצצה במטוס ישראלי כתגובה על הפלת שני המטוסים הסוריים על ידי חיל האוויר ואולי גם כתגובה על יירוט המטוס הלובי.

ביקור בעל משמעות

אין להכחיש שזה ביקור היסטורי ראשון של ראש ממשלה בריטי בישראל. קודמיה לא העיזו לעשות כזה. מבחינה זו יש כאן בהחלט התקדמות. האיך יש להבין את הביקור על רקע ביקוריה של תאצ'ר במדינות ערב לפני בואה לישראל. כאשר ביקרה בירדן, הסכימה להיענות לבקשת חוסיין ולהזמין משלחת ירדנית־פלשתינאית משותפת ללונדון. זאת כאשר ארה"ב לא הסכימה להצעת חוסיין לקבל משלחת כזו. היא דחתה התחייבות מוקדמת להכיר בזכות קיומה של ישראל.

חוסיין רצה באמצעות תאצ'ר לתת דוגמא לארה"ב. אבל התרגיל לא הצליח. המשלחת הגיעה ללונדון ושני נציגי הפלשתינאים סירבו לחתום על הצהרה בדבר הכרתם בהחלטה 242 של האו"ם שפירושה הכרה בזכות קיומה של ישראל. אי לכך פורקה המשלחת. המטרה לא הושגה. אבל תאצ'ר היתה מוכנה לעשות מחווה לחוסיין, בניגוד לעמדת ישראל. ערפאת הכשיל את המהלך של חוסיין.

אי אפשר להכחיש שיש התקדמות ביחסי ישראל־בריטניה לאחר ביקור זה. ראש הממשלה שמעון פרס הצהיר באחד מנאומיו בקשר לעבר, כי אנחנו נלחמנו בבריטניה, אבל לא נלחמנו מושב להלחם בבריטניה. הוא התכוון למה שקרה כאן ערב הקמת המדינה, כאשר כוחות ההגנה, אצ"ל ולח"י נאלצו להלחם נגד ממשלת המנדט, כדי להגיע להקמת המדינה.

יחסי ישראל־בריטניה מאז הקמת המדינה עברו תהליך ממושך של עליות וירידות — החל מהפלת המטוסים הבריטיים על גבול סיני בשנת 1949, ביצוע שכירו באיזור הקרובות ועד שיתוף פעולה ישראלי־בריטי במבצע סואץ ובמבצע קדש נגד מצרים של נאצר. תוך כדי כך אנו נזכרים בנאומו המפורסם של שר החוץ הבריטי ארנסט בווין שהודיע בנאום „גילדהול" בשנות החמישים, שמן הצעה לקיצוץ בישראל את הנגב ולתתו למצרים.

ההתפתחויות באיזור השפיעו על מהלך המדיניות הבריטית. אך היחס המיוחד לממלכה הירדנית עדיין בולט בזירה המדינית הבריטית. בשיחות החשאיות שנערכו בשנות החמישים בין המלך עבדאללה לבין ישראל... התלונן עבדאללה שהסכינה הבריטי... בירדן. היא ניסה להחיק על בריטניה באמצעות הספקה אנגלו־סקסית... לצמוה בדרכי כאשר היא רוצה לבוא לביטוי עם ישראל. מתוך דאגה לעצב קיומה של הממלכה הירדנית. היא חששה שהסכם אך כדיי עם ישראל מסכן את קיומה של ירדן בעולם הערבי ובייחוד היא מסכן את מעמדו של המלך. עבדאללה. באו זרבי עם רבים בירדן והיום רוצה ראש ממשלת בריטניה להיות מתווכת בשרים בין ישראל לממלכה ירדן. התנאים הפתוב.

ה„אמברגו" על הנשק והנפט

ביחסי שתי המדינות קיים סבך שיש להתיר אותו. הסבך נוגע לאספקת נשק בריטי למדינות ערב והטלת „אמברגו" על ישראל. ומאידך בהתנגדות בריטניה לאספקת נשק ישראלי לארגנטינה שתשתמש בו לצורך מלחמה נגד השלטון הבריטי בפוקלנד. המדיניות הבריטית במקרה זה היא בבחינת תרתי דסתרי. לא יתכן שבריטניה תמשיך לספק נשק למדינות ערב, אך באותו זמן תדרוש מישראל שלא למכור נשק לארגנטינה. יש כאן ניגוד.

האמברגו על נשק בריטי לישראל פוגע במעמדה של ישראל. ואף כהבה רצה למדינות אחרות. אבל לא גורם נזק ישיר לישראל, משום שישראל אינה מצויידת כיום ברובה נשק מבריטניה.

היתה תקופה שישראל רצתה לרכוש בבריטניה את הטאנק המתקדם מסוג „צ'יפטן", ובריטניה סירבה לספקו לישראל. כיום יש טאנקים מתקדמים יותר בעולם המערבי. ישראל מייצרת בעצמה את הטאנקים שלה.

גם קניית הנפט של אספקת נפט מבארות הנפט בים הצפוני. גם כאן... אבל בריטניה לא מכנה זאת ב„אמברגו", אלא כמדיניות. לפי מדיניות זו איננה מוכרת נפט אלא למדינות איזוקה בלבד הקשורות בקהיליה האירופית... אך באופן בלתי פורמלי. אין להניח שמדינות ערב... לרכוש נפט בבריטניה. יש להן נפט משלהן. ולכן הקיפוח הוא לגבי ישראל בלבד. ביקורה של הגב' תאצ'ר בישראל — כאמור — לא ציין מפנה. עם זאת היה זה משום ציון דרך חשוב ביחסי שתי המדינות.

השימוש המתוחכם ב„הדלפות"...

מאת יצחק דויטש

פרשת „הפקיד הבכיר" שהתפוצצה ה־שבוע, ואשר חיש מהר זוהתה כפרשה שבה רוצה היועץ המשפטי לממשלה, יצ־חק זמיר, לחקור ולהעמיד לדין את ראש השב"כ אברהם שלום באשמת חיפוי על הריגת שני המחבלים באוטובוס הידוע בקו 300, עוררה תגובות רבות ונזעמות. במרכז עומדת כמובן התנהגותו של ה־יועץ המשפטי עצמו. הועלו דעות שונות על תרומתו לאינטרסים של מדינת יש־ראל. נושא זה יעמוד בוודאי זמן רב על סדר יומה של הציבוריות בישראל מהיבטים שונים.

מעבר לנושא עצמו עולה גם ענין השימוש ב־מכשיר של ההדלפה. זו הפכה להיות כלי שרת ל־השגת מטרות שונות, חיוביות ושליליות, חיסול חשבונות ובחינת עמדות. הוא מכשיר עזר מקובל מאוד אצל אנשי מדינה, משרדים ממשלתיים, מנ־היגים פוליטיים וציבוריים. לעתים השימוש הוא מתוחכם ולפעמים הוא גס ופרימיטיבי.

פיצוץ פרשה

בפרשת „הפקיד הבכיר" הפיצוץ היה מתוכנן ד־מתושב. ההדלפה נעשתה תוך בחירה של כלי ה־תקשורת: תחילה סתום ואנונימי לחלוטין בטלי־וויזיה. מיד ההמשך, עם תוספת מעטה של פרטים בעיתונות הכתובה. מסע ההדלפות וההשמצות מת־פתח חיש מהר. המלפיים במשרדי הממשלה וב־מערכות העיתונים עובדים בקצב מוגבר. שמעת? אתה יודע מי זה? ומי שיודע משהו תורם רמזים בארשת חשיבות או שפוטר עצמו: „לא בטלפון, בוא אלי". מי שמקבל פרט כלשהו ממהר להעביר קשר ועושה במידע שלו תפיסת נאמה. הקשר מת־רחב והולך במהירות, כאשר כל אחד משתדל ל־הקדים את חבירו להראות שהוא „יודע" ולא לקבל תשובה: כן, נכון, כבר אמש רציתי לספר לך את זה.

העיתונות הזאת שיש לה רגליים ואוזניים בארץ אינה מפגרת חלילה. יש לזכור, כי היא נפוצה גם בעיתונאים ישראליים וכבר הוכח במקרים בולטים שאלה מספקים חומר טוב לכתבי „פה בחו"ל". כך ה„ישמור" הנור הסיפור לארץ בשם רשויות השי־דור העיתונות בארה"ב: מה שלפני זמן היה ב־מחתרת התלוששה, עכשיו הכל מונח על כף היד. הפקיד הבכיר הוא ראש השב"כ. ומי שלא ידע עד כה מגלים: שמו אברהם שלום. וגם כל הפר־טים אודות „האשמות" של היועץ המשפטי.

כך פועלת הטכניקה. בדרך זו מוציאים כל פרשה לפי ראות עיניו של המדליף. פעם זה „פקיד ב־כיר"; פעם זה „קצין בכיר"; פעם זה „אישיות בכירה". הכל תלוי במקרה ובנסיבות. המירשם בדוק ומנוסה. תוך 24 שעות עד 36 שעות — יש לקחת בחשבון גם הבדלי השעות בין ישראל וארה"ב — הכל יהיה ברור, גלוי וידוע. בדרך זו כבר נהגו בישראל פעמים רבות. במקרים כשרים ובמקרים לא־כל־כך כשרים, תלוי כמובן גם בהערכה ובעמדה של כל אחד כעמנו.

מה שלא היה עד היום: לא טרחו לחשוף את המדליפים גם באותם מקרים שהגורמים המוסמכים גרסו שנגרם נזק חמור למדינה. הרי גם במקרה דנן המדיניות היתה שלא לפרסם את שמו של ראש השב"כ. אם היו מגלים את המסיה וכגלים את המדליפים, בשעה היותה מכסה את פניגו. אבל זה לא נעשה. משליכים עם הנורמה של הדלפה עלוי־את־שם, כאשר בתוך זמן קצר ממלאים את כל משבצות החידון.

זריקת בוץ אנונימית

טכניקה אחרת של הדלפה היא: לפגוע בשמם של אנשים מסוימים. במקרה זה מפרסמים השמצה מלאה, אבל אין מוסרים זהות מלאה של האיש. יש רק סימנים בולטים. העיסוק האנונימי מכוון להבטיח: א) אי־אפשר להגיש תביעת דיבה; ב) אי־אפשר להכחיש. כי שיעשה אחד משני אלה יוסעו כלפיו שעל ראש הגנב בוער הכובע. אבל בדרך זו משיגים את הפגיעה באיש, ההופך להיות נושא לרכילות מלאה רבוים. גרוע מכך הוא כאשר משתמשים בנוסח: „אחד מעובדי גוף פלוני", או „בנקאי בכיר", או „חבר מועצת"... התוצאה היא שמשמיצים ציבור שלם, בלא שניתנת אפשרות להכחיש את הדברים ולהעמיד את הברנש המפורסם על מקומו הנכון. זוהי הטכניקה המכוערת של זריקת בוץ אנונימית, בהיגיה נכה ועתי בסתר.

סיכול מהלכים מדיניים

ההדלפה משמשת במקרים רבים אמצעי לסיכול מהלכים מדיניים. פרסום מוקדם של פגישה בין ראשי מדינות, יוזמה פוליטית בשריפות וכיו"ב מביא להכשלתם. כבר היו מקרים שמבצעים צב־איים נדחו בגלל דליפה מוקדמת. דוגמה בולטת לשימוש במכשיר ההדלפה כדי לסכל מהלך: כאשר עמד משה דיין, אז הרמטכ"ל, לנסוע לגרמניה. אחדות העבודה שהתנגדה לפריצת הדרך של ה־יחסים עם גרמניה הדליפה את כוונת הנסיעה של „אישיות בכירה". התפתחה סערה ציבורית. בדרך זו הסטפם... הבידיכים. כך היה גם לגבי

(המשך בעמוד 5)

א"א אוידבך

מודרניות ומסורת

כל מה שנבנה ונוצר בארץ מאז התחילת הגשמתה של הציונות הוא תוצ־אה של חיפוש איזון והשגתו במידות וברמות שונות בין שני מרכיבים. מצד אחד הדחף לשינוי ולתמורה ע"י פריצת דרך לבמה ההיסטורית המודרנית כחברה בונה ויוצרת המסגלת לעצמה ממיטבה של התרבות המערבית על הישגיה המד־עיים האמנותיים והטכנולוגיים. מצד שני שמירה על הרצף ההיסטורי של המסורת הדתית והלאומית של הדורות שכתבו דפים מזהירים ומפוארים לא רק בתול־דותינו אלא בתולדות האנושות כאשר נטלו חלק בראש בזכות תורת ישראל ומורשתו במאבקים על עיצוב יחסים מתוקנים בין אדם לחברו ובין היחיד לציבור. אין אני מתעלם מהסדקים וה־פרצות שנבעו בזמנים שחלפו בנסיונות של צירוף של מסורת ומודרניות. אבל דומני שכעת נעשה מעין מאמץ מכוון משני הצדדים להרוס עד היסוד את ה־רקמה העדינה שנוצרה כאשר יסודות קיצוניים מכתיבים לציבורים גדולים את כללי ההתנהגות, בוויכוח וההתדיינות הלגיטימיים על דרכו של העם ומדינתו ועיצוב דמות רשות הרבים שלו. מצד אחד, אלה הסוברים להשליט את הדרך המקובלת עליהם במעשי אלימות, גידו־פים וחירופים, קללות ונידויים מתעלמים מדברי הכתוב: „לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תישא עליו חטא". לחובת ההוכחה הק־דימה התורה את המלים „לא תשנא את אחיך בלבבך", דהיינו מי שבא להוכיח יהא ברור לו שאינו שונא את אחיו. לצערנו קודמת לרוב השנאה להוכחה. מצד שני עדים אנו לדהירה תקיפית בלתי מרוסנת לכל מה אשר בכינוי מודרניות יכונה וחקוי זה מלווה אף הוא לעתים קרובות בלשון בוטה, מלגלגת, מזלזלת ופוגעת בדת ישראל ובמסורתו.

בשנת 1920 כתב חיים וייצמן באחת מאגרותיו: „נכון שעלינו ללמוד מנסיונם של אחרים, אבל עלינו להתאים את תוצאותיו של נסיון זה למקרה המיוחד שלנו ובתהליך התאמה זה נעוץ הקושי העיקרי. הוא מחייב זהירות רבה, אהבה ומסירות רבה וסבלנות והתאפקות אין קץ במיוחד שמדובר בעם כעמנו שהוא מיוחד כל כך וגאה כל כך, ציותן וקנטרן בעת ובעונה אחת".

דומני שתהליך ההתאמה נעזב לח־לוטין ואתו גם הסבלנות וההתאפקות. אבל נותרו ואף התגברו ציותנות עיוורת וקנטרנות הרסנית. קשה לתפוס והדבר מדהים שיהודים הרואים עצמם כשומרי המסורת ומגיני תורת ישראל שכחו את משנתו של ר' עקיבא: „חביב אדם ש־נברא בצלם", ובמקום לזום חוק נגד גזענות זו שגדלה וצמחה על רקע של שנאת ישראל ושל איבה תהומית לתורת ישראל, נסתבכו במערכת של טענות־ומענות. ערמת ההיסטוריה הפעילה מעל במת הכנסת את השחקנים בצורה גרו־טסקית ביותר. זאת היא דוגמא להרצאה של ציותנות מסלפת, אבל לא חסרות דוגמאות לקנטרנות הרסנית.

המתבונן במקומו של יום השבת ב־חיינו ואין הכוונה לשערוריות האחרונות — ישתאה לקרוא דברים שנכתבו בשנת תרצ"ג. כתב אותם לא רב קנאי ולא חרד אלא המשורר הלאומי ח"נ ביאליק. ואלה דבריו: „...השבת היא המתנה הגדולה ביותר שהביאה היהדות לעולם. היא בלבד דיה לתת לנו קיום תרבותי בין העמים. בטרם יבינו כי השבת היא הסמל המזוקק והצרוף ביותר של הרעיון ה־סוציאלי ושל ערך האדם... ארץ ישראל בלי שבת לא תיבנה... לא על שמירת מצוות בכלל דיברתי אלא יחדתי את הדיבור על שמירת השבת שהיא שקולה בעיני לא רק בשמירת כל תרי"ג מצוות הישראליות כדברי חכמינו אלא בשמירת תורת האדם כולה... בלי שבת אין ישראל אין ארץ ישראל ואין תרבות ישראל. השבת היא התרבות...".

ביאליק לא העלה על הדעת שמעמדה של השבת יכול להיות מושג ע"י הפעלת כוח או חקיקה זו או אחרת. אבל גם לא העלה על הדעת טשטוש אופיה המיוחד של מתנה טובה זו ושל ביטולה המוחלט.

אינני יודע אם דברים אלה ירשימו היום משהו מאלה הרואים את עצמם מחוייבים לצעוד או יותר נכון לרוץ ריצה בלתי מרוסנת לקראת כל מה שנראה חדש ואשר לעתים קרובות אינו אלא חזרה למה שכבר היה לעולמים או שעשוי להידחק במהירות על ידי משהו חדש יותר. אבל ראויים הם דברי ביאליק להי־זכר כי הם בחינת לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, דהיינו, על כל הסוגיא של מודרניות ומסורת. אמנם אין זאת בעייה מיוחדת רק לנו אלא לחברה האנושית בכללה. המגמה הדוגלת בערעורם ובביטולם של כל מערכת איסורים החלים על היחיד ועל החברה, והשיטות הגורסות לימוד־זכות על הסרת כל הלאווים וההרת כל הסייגים והגדרים האנושיים המסורתיים מערערות חיי כל חברה. אולם התעצמו־תן של מגמות אלו בתוכנו נוטלת את טעמה וסודותיה של תנועת התחיה ה־ציונית ומסכנת את קיומנו כעם וכמדינה. היא פותחת פתח לקריאת תגר גם על מערכת החוקים והנוהלים שנתקבלו ב־דרך הדמוקרטית ביותר. עדים אנו לכך יום יום ואינני צריך להרחיק עדותי. ה־

(סוף בעמוד 5)

مطابق للأصل

[illegible] | سند الأصل

שליחות

מאת ש.ז. שרגאי

ומותר האדם, שניתנה לו זכות בחירה, כושר בחירה, יכולת בחירה ורצון בחירה, ועולה על הכל — רצון בחירה. אין לך דבר העומד בפני הרצון ומונע ממנו לראות לבחור בטוב. הרצון הוא כולו שלו, של האדם. הוא מוחלט. המעשה אינו כולו שלו, מותנה — אם באים לטהר או ח"ו להיפך.

דבר אחד יש שאין לאדם כלל וכלל זכות בחירה עליו, הוא כולו זכותם ורשותם של אחרים. והיא — שליחות. שליחות היא כולה זכות ורשות הבלעדית של השולח. לשליח אין זכות בחירה ולא רשות לשנות מרצון השולח [1]. כשהוא משנה הוא מועל בשליחות ואין לו תקנה. מעילה היא מהותית, מכיוון שבשליחות אין לו זכות בחירה.

שליח־ציבור לא רק שצריך להיות מרוצה לקהל שולחיו ולא לכוף עצמו על הציבור על־ידי קנוניות ותככים שונים אלא, שהוא צריך להיות נאמן לשולחיו כל תקופת שליחותו [2].

דעת השליח והשולח. כשדעתם של השליח והשולח אינם עולים בד בבד, בקנה אחד — אין הוא זכאי להיות שליחו; זכותו וחובתו לנסות לשנות דעתו של שולחו, עלה הדבר בידו — מוטב, לא — עליו להסתלק משליחותו, לפרוש היכנה. אסור ליחיד לכוף את דעתו על הציבור, לאנוס אותו שיקבל דעתו, ועל אחת כמה לפעול בניגוד. היינו בניגוד למצע שהוא נשלח לפעול לפיו.

לא שררה מטילים על שליח הכלל. שליח ציבור. אלא עבדות, לשרת באמת ובאמונה את הציבור לפי טוהר מצפונו של הציבור; לא לשרת את עצמו הוא נשלח ולא לפעול לפי טוהר כמצפונו הוא.

שליח ציבור, וכן שליח־יחיד, המועל בשולחיו, אף אם הוא עושה זאת לפי טוהר מצפונו הוא — מועל הוא. אין נאמנותו של שליח־ציבור למצפונו הוא, מזכה אותו לפגוע במצפונו של הציבור, שולחו.

כשם ששליח־ציבור צריך להיות נאמן לשולחיו, כך הציבור צריך להיות בעל יכולת ואפשרות לברור, לדון בבעיות לפי רצונו והחלטתו של הרוב, ולא על־ידי קנוניות של מי לקרב ושל מי לרחק, את מי להכניס ואת מי — להוציא במקום מה לקרב ומה לרחק, וכל עניינו של המצע אינו אלא כסות עיניים להסות את הציבור, ולמעשה — „מצע־שמצע". ומלכתחילה אינם חושבים לפעול לפי המצע והא ראיה: אינם פועלים לפי המצע למחרת הבחירות הוא נידון לגניזה עד הבחירות הבאות.

סיעות וראשיהן אינם נישאים על רעיון, תכנית, הגשמה, הם נישאים על־ידי פלונים אלמונים, על יסוד מצע של שמור לי תפקיד ומשרה פה, ואשמור לך כיוצא בו במקום אחר, וכל האמירות והאימרות אינן אלא מן השפה ולחוץ.

מהאי טעמא „אין שליח לדבר עבירה". כשאדם מקבל על עצמו להיות שליח לדבר מצווה, מלכתחילה יכול הוא לקבל על עצמו את השליחות על מנת שלא למעול בשליחותו ולבטל זכות הבחירה, דבר שאינו ברשותו, כי מידי שמים ניתנה לו זכות הבחירה לעשות טוב או להיפך, שליחות לדבר עבירה היא בניגוד מהותי לזכות הבחירה שהעניק לאדם [3].

מהאי טעמא מצוות אינן צריכות כוונה. אין פירושם של הדברים שאין כוונה ואין טעם למצוות. ודאי שיש טעם למצוות כמו שקיים „טעמי דקרא". אולם המצוות אינן צריכות כוונה לשם עשייתן. חיפוש הכוונה בעשיית המצווה והתניית עשייתה בטעמה, מלבד עשייתה „לשם ייחוד קוב"ה ושכינתיה" לעשות רצון בוראו „אשר קדשנו במצוותיו וצוונו", — אין הוא מקיים את המצווה לשם־שמים בלבד אלא כתוספת למשהו. אולם אין ספק שבמצוות שניתנו ליחיד וכן במצוות שניתנו לכלל־ישראל, ישנה כוונת הבורא: „למען תחיה" — ליחיד, ולכלל — „למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה, אשר נשבע ד' לאבותיכם לתת להם, כימי השמים על הארץ"; „ויצוונו ד' אלקינו לעשות החוקים האלה לטוב לנו כל הימים, לחיותנו כיום הזה" [4].

מה רוצים? כשנכנסים לקיים עתה בחירות לוועידה ואחרי שאלה שמדברים בשם התנועה פקעה זכותם לדבר ולפעול בשמה מזמן, ואחרי שמחזיקים ברסן — מנעו ב־אמתלאות שונות במשך שנים לקיים ועידה, — עלינו לא להוסיף מעילה על מעילה, ולהוסיף ולקיים בחירות על יסוד השתייכות סיעתית, קנוניות והסכמים: מי ישולח כשר, מי כסגן, כי כפקיד. מי כראש מועצה מקומית וכו' וכו'.

אם נוסיף לקיים ועידה, לבחור מוסדות, שליחי־ציבור על יסוד הסכמים תשאיים, ה־וועידה לא תעלה אותנו מהירידה שאנו נתונים בה. אמנם חייב אדם לראות את עצמו, ואין כל אחד מגיע למדרגה לראות את הכלל בלבד, אבל אין גם לראות את עצמו בלבד; אבל אין גם לראות את עצמו בלבד; על האדם לראות עצמו כחלק מן הכלל ולכוון דרכו ומעשיו לפי דרכו של הכלל שהוא חלק ממנו, ושתהא תמיד לפני עיניו, הלכה ל־מעשה, המגמה־המסורה — לטהר חיינו הפרטיים והחברתיים בין אדם למקום ובין איש לרעהו. ולקדשם בקדושה של מעלה לאורה של תורה מן השמים שבכתב ושבעל־פה. ולא להסיח דעת, שמטרתה של התנועה. — איננה התעלותם של היחידים בלבד, כי אז — יהיה זה ציבור של מנין, ולא של סיכום, ואותנו לימדו: אומה ישראלית יש לה מנין ויש לה סיכום, אומות אחרות יש להן מנין אבל אין להן סיכום [5] (פסיקתא ופרקי דרבי אליעזר) הסיכום — מטרתו היא שיבה, שיבתנו, שיבת העם, לארצנו, והשבת ארצנו אלינו לעמנו. ולטהר שניהם גם את העם וגם את הארץ בתורת חיים ובחיי־תורה, בלי לשלול מאחרים לשבת בארץ־ארצנו. וליהנות מטובה של ארצנו) ארצו של ישראל

(סוף בעמוד 5)

הציונות הדתית בוחנת את דרכה

שעת האפס קריבה, יום שלישי הבא, יום הבחירות, הנה הוא מציץ אחר כתלינו והמתח גואה. כך בערך מרגישים היום רבים מן המועמדים הצעירים שהעמידו את עצמם לשיפוט הציבור. הוותיקים והמנוסים שבין „הרצים" נרגשים פחות, אבל הפנים „החדשות" עושים קוסמטיקה של הרגע האחרון, שולחים מצע אישי בדואר אל החברים והמכרים וכל השכונה, אוחזים בדש ובכפתור של הנקרה בדרכם ומזכירים לו לא לשכוח ללכת לקלפי שבסניף, או לפחות, מצחצחים את הניסוחים המבטאים את האידיאולוגיה התנועתית בפריזמה האישית שלהם.

הבחירות הנוכחיות בתנועה מבטיחות לנו פנים חדשות ומנהיגות צעירה. מי לנו צעיר יותר מצביקה ילינק השמיניסט מגבעתיים?

צביקה אמור בעצם לשקוע בספרים ולהתכונן לבחינות הבגרות, אבל לזכותו נזקפת כבר עבודת מחקר שעשה, עבודה שנושאה: „הסיבות לירידתה של המפד"ל" ולמרות שעדיין לא קיבל עליה ציון, רווח נקי ראשון כבר יש לו ממנה. העבודה הזו עוררה בו מעורבות נפשית כה אינטנסיווית ביחס לתנועה עד שקם והציג את עצמו כמועמד לבחירות הפנימיות, גייס חתימות וגיבש אידיאולוגיה.

את צביקה ילינק כמו את שבעת המועמדים האחרים שהשתתפו במשאל שלנו, שאלתי:

על מה אתה מתמודד? מה אתה רוצה לשנות בתנועה? האם צריך לחתור לשנות בתנועה? האם צריך לחתור היום לליבויו המחודש של „המרד הקדוש", הוא המרד שהוליד את הפוהמ"ז?

ובצד שאלה עקרונית זו, זרקתי שלוש מלות מפתח: פלורליזם, עולם־התורה, סובלנות. דהיינו: האם תנועה דתית יכולה להתקיים כתנועה פלוראליסטית? האם על התנועה לציית להנחיות גדולי תורה בשאלות חברה, לאום ופוליטיקה? והאם העמדה הקיומית המסורתית של הציונות הדתית כגשר בין המחנות והפלגים בעם ישראל עדיין תופסת היום מול המיליטנטיות של הפלגים הללו, שאלה ואלה שולחים בה חיצים? ושמא להיפך: הסובלנות, הגישור, המאמץ לחפש את המשותף והמאחד — מחליש את הציונות הדתית עצמה ופוגע בה?

על השאלות הללו, הנה תשובותיהם של הרב יצחק לוי, ראש ישיבת בנ"ע בכפר מימון, הרב אהרון שמש, מראשי ישיבת הקיבוץ, הרב יוחנן פריד, מנהל האגף לתרבות תורנית במשרד החינוך, ראובן רוזנבלט מזכיר מועצת חוף עזה, עמוס צביאלי, מזכיר קיבוץ טירת צבי, דינה האן מרצה לכלכלה וסטטיסטיקה באוניוורסיטת בר־אילן, שלום דוד, עסקן בקהילת יוצאי גרוזיה בארץ, צבי ילינק, תלמיד שמינית, וריקי קידר (רוזן־צבי) עובדת סוציאלית במחלקת דיאליזה בבית חולים הדסה בתל־אביב.

מאת נ. גולן

הרב יצחק לוי: לראות הרבה פנים חדשות

השינוי החשוב לי: לראות הרבה פנים חדשות. לראות אנשים בלי מחוייבויות קודמות ובלי הסכמים קודמים שמוכנים לעבוד יחד ולדון באומץ בבעיות האמיתיות של עם ישראל ושל הציונות הדתית. בעיות לא חסר: היחסים המתוחים בין דתיים וחילוניים, קשיים של הזרם הממ"ד בחינוך, מיעוט העלייה וכישלונות קליטה, ההתיישבות בכל חלקיה של ארץ ישראל.

מה כן חסר לנו?

חסרה עשייה ממשית בתחומים הללו. הייתי רוצה שמהבחירות ומן הוועידה נצא לא כמפלגה פוליטית בלבד אלא כתנועה שיש לה מחלקה פעילה בתחום הקליטה, ומחלקה פעילה בתחום החינוך וכן הלאה. עשייה תחזיר לנו אמינות, ועשייה בתחומים הללו.

בצד העשייה — יש כר לפלוראליזם אך ורק אם אין הוא חורג מעקרונות הציונות הדתית. אינני חסיד הדגם של אגודת ישראל, ואינני סבור שכולם צריכים לציית כאיש אחד לדעת תורה בשאלות פוליטיות. אבל על קשר הדוק עם הרבנים וראשי ישיבות אסור לוותר.

גם „המרד הקדוש" חיוני לנו. אלא שאם פעם זה היה מרד נגד ההורים שהתנגדו לעליית הבן לא"י או להתיישבותו על האדמה, היום „המרד הקדוש" הוא נגד השטחיות, נגד האדישות, נגד הבורות ביהדות, נגד הנורמות הפסולות שהשתרשו בחברה הישראלית, נגד הראש הקטן..

במידה מסויימת צריך למרוד או לבדוק מחדש גם את „הסטטוס קוו" בין דתיים ל־חילוניים. האם הוא עוד רלוונטי?

עלינו לבדוק את דרכי המאבק שלנו למען הגשמת ערכינו. לא בכל מאבק — אנחנו מצליחים להראות את האור שבתורה.

חשוב יותר ממאבקים ספונטאניים ומקומיים למען השבת — שהתנועה תקים אחרי הוועידה מחלקה הסברתית חדשה וגדולה, מחלקה שתאגד את כל הגופים הקיימים היום ושתעצב דרך פעולה משותפת. הסברתית, חינוכית, הצהרתית ומעשית, כדי להעביר את המסר שלנו לכל הציבור בארץ.

★

הרב אהרון שמש: השינוי — שיבה אל האחדות

כל חיי התחנכתי על ההשקפה שציונות דתית מאורגנת היא דבר חיוני וחשוב ואין לערער עליו או להרהר אחריו, ומי שמעיז להצביע אחרת בבחירות לכנסת, למשל, הוא פשוט בוגד. הכרה זו ינקתי עם חלב אם. והכרה זו — נשברה בשנים האחרונות, לא כל כך על רקע אישיותו של מנהיג זה או אחר כמו נוכח הפירוד, הפלגנות, היריבויות הפנימיות.

לדעתי, השינוי הגדול שצריך להתחולל בתנועה הוא לא בואם של פנים חדשות אלה או אחרות, אלא שובה של אחדות. מי שייבחר יקבל את המנדט שלו, על מנת שיחתור להחזרת האחדות אל הציונות הדתית כולה. מכאן — משיש אחדות, תיתכן גם תנועה פלוראליסטית אבל במגבלות מסויימות.

והציות לרבנים?

כחבר קיבוץ אני מכיר היום את הבעייה מתוך חיי המשק. אומר כך: רבנים, חכמים יפעלו תמיד בתוך התנועה כך שהתנועה תהיה מוכנה לקבל את דעותיהם.

אינני בעד „מרד" כשלעצמו, אפילו אם מכנים אותו „מרד קדוש". אבל אין ספק שאת להט העשייה שאפיין את ימי „המרד הקדוש" צריך ללבות מחדש. ועם זאת לא לנטוש לרגע את הסובלנות, והרצון לגשר שאפיין אותנו. אנשים שמאמינים במה שהם עושים אינם נחלשים גם מול העוינות של ברי פלוגתא שלהם. הכרחי היום למתן את האווירה הציבורית בארץ. אפילו דיבורים על התקרבות, הידברות וסובלנות — חשובים לשם כך. צריך להבין — סובלנות זה לא התפשטות. ואנחנו חייבים לדבוק בסובלנותנו.

★

הרב יוחנן פריד: אנשים חדשים ואמינים יביאו את השינוי

אנשים נאמנים ואמינים, ופנים חדשות — זה יביא את השינוי שאני מקווה לו בתנועה. זה מה שיעורר בציבור תחושה של התרעננות. אין לנו מה לשנות באידיאולוגיה בצרכים, בעשייה בכל אלה הדברים הישנים הם גם הדברים היפים. נציב בראשם פנים חדשות — ונזכה באמינות מחודשת. לכן אין מה לדבר על חידוש „המרד הקדוש", הציונות הדתית לכל אורך דרכה היא מימוש נמשך של המרד.

והפלוראליזם נסבל בה כל עוד הוא מבטא מחלוקת לשם שמים, ולא התנצחות אישית בין אנשים. אין בין זה לבין רצוני לראות את התנועה שומעת בקול רבנים וגדולי תורה — שום סתירה. אי אפשר לשאול: האם מצייתים לרבנים בשאלות פוליטיות? איך אפשר לעשות ביהדות הפרדה בין תורה ל־פוליטיקה? היחס שלנו לא"י — זה לא תורה? לא יהדות? וכי הקב"ה לא הכריע כבר בשבילנו בשאלות ה„פוליטיות" במרכאות של אחיזתנו והתיישבותנו בא"י?

עם זאת אינני בעד מיליטנטיות. אגב היא קיימת בכל המחנות, והסובלנות מחזקת ו־אינה מחלישה. אסור לסגת ממנה...

★

ראובן רוזנבלט: לא שינוי רעיוני אלא אופרטיווי

במקום להתמודד על בעיות לאומיות, למצוא להן תשובות ולהשפיע בעזרת תשובות אלה על המדינה כולה — שקעה המנהיגות שלנו בשנים האחרונות בבעיות הפנים תנועתיות. את זה צריך לשנות. אין זה שינוי רעיוני אלא אופרטיווי. עלינו לחזור אל הנושאים הלאומיים והדתיים הכלליים, ללבן דברים ולהגיע להכרעות.

בסיכה זו אינני בעד פלורליזם. ביעדים המרכזיים צריך כיוון ברור. ודאי שיכול תמיד להיות מיעוט בתוך התנועה שיש לו דעות אחרות, אבל תנועה פירושה דרך ודרך מובילה לכיוון וכיוון לעשייה, ופלוראליזם פוגם בכוח העשייה.

הדרך שתיקבע — חייבת להיות פרי ליבון ודיון, ולא פרי הכתבה, אפילו לא הכתבה של רבנים. חשוב מאוד דו־שיח בין מנהיגות פוליטית לבין הרבנים אבל שום גורם לא בעמדה של הכתבה.

גם על הסובלנות כלפי פלגים אחרים בעם צריך לשמור מתוך עמדות ברורות, וקו חד־משמעי שעליו לא מתפשרים. מאמץ להבין את הזולת — כן. ויתור על הדרך שלנו — בשום פנים לא.

★

דינה האן: מעמד החברות דורש שינוי

מה שדורש שינוי מיידי בתנועה הוא מעמד החברות. חייבים לשנות את הייצוג היחסי המזולזל של הנשים בתנועה. למפד"ל יש תנועת נשים, אמונה, העושה הרבה ועושה דברים חשובים. אבל כל זה אינו מתבטא בה. דוגמא משוועת לחוסר ייצוג ולחוסר ה־פרופורציה בין הערכיות הסגולית לבין ה־מעמד הוא העדר נציגה בכנסת. את זה אני מקווה לעזור לשנות מבפנים.

ובמישור הכללי — נדמה לי שגם בצורות החשיבה וגם בדרכי הביצוע סובלת התנועה שנים האחרונות מקיפאון מסויים. צריך לחפש עשייה פחות שגרתית, חשובה יותר חדשנית, אם נחפש — יש סיכוי שנמצא.

אני בעד פלוראליזם, ולא בעד צייתנות לכל גוף שהוא. כל נושא — יש לדון בו לגופו. אגב, אין לי ביטחון שיש לעולם התורה עמדות ברורות ומגובשות בנושאים הפוליטיים ואפילו בשאלות ארץ־ישראל ועם ישראל ותורת ישראל. יש מגוון דעות מצד עולם ההלכה. התנועה צריכה לייצג את ה־מגוון כולו וממילא לא תופסת השאלה האם לציית לרב פלוני או לרב פלמוני.

„המרד הקדוש"? יש לנו בעייה עם זה. כל דור והמרד שלו. „המרד הקדוש" הנוכחי של הצעירים שלנו, חוששני, הוא נגד ההורים הפועל־מזרחניקים ולכיוון של חזרה אל החרדיות וההקצנה, ולא זה מה שחיוני בשבילנו..

מצד אחר על הסובלנות אסור לוותר. חייבים להמשיך להתקיים כציבור דתי לא מיליטנטי שיודע לעמוד על ערכיו ודרכו בצורה מכובדת.

איננו בוחרים בדרך המיוחדת, לנו כדי למצוא חן בעיני החילוניים, או להיפך בעיני החרדים, כך שאין מה לחשוש מפני תווית של פשרנים או לחשוש מפני החולשות. מי שמאמין שזו הדרך — לא נחלש.

★

צבי ילינק: רוצה לשנות את ההנהגה והמצע

שני דברים אני רוצה לעזור לשנות: א) הנהגת המפלגה. ב) מצע המפלגה. לא מצע חדש — אבל ניסוח חדש. צריך שיהיה פלוראליזם בתנועה, אם אנחנו מעוניינים בתנועה גדולה. מאחר שיש מכנה משותף לכל החברים: ציונות דתית, כל הוויכוחים וכל הדעות המתנגשות לא יפריעו לחיות בחופה אחת. וזה כולל גם את הרבנים. אין עולם התורה מעור אחד. יש רבנים בעלי דעות פוליטיות הקרובות אל מה שמכנים ימין ואחרים שדעותיהם דומות יותר למה שמכנים שמאל, אלה ואלה צריכים להיות חברים בתנועה. אבל כשמגיעה שעתה של שאלה מכרעת, צריך ללבן, לקבוע עמדה יחד עם הרבנים, ולנהוג לפיה.

אבל מעבר לכל הנושאים הללו — הדבר העיקרי אליו עלינו לחתור, זה להחזיר אל התנועה את כוחה האלקטוראלי והפוליטי.

אם היא נחלשה, אם חדלה להיות גורם מגשר בעם, אם איבדה את הבטחון העצמי בהשקפת עולמה הסובלנית — זה משום ש־ירדה מ־12 ל־4 מנדטים. ואז עולה כוחם של הקצוות, של „תחיה" ו„אגודה" — מכאן של „ר"ץ" ו„שינוי" מכאן.

נחזיר למפד"ל את 12 המנדטים ומיד יחזרו לה הנכסים שאבדה: הבטחון העצמי בתרו־מתה לגישור ולאחדות בעם. כוח ההשפעה שלה, כוחה הלוחמה שלה למען השבת ולמען הדת!

שלום דוד: ייצוג לכל העדות

עליתי בשנת 1983 מגרוזיה ולמען אחי בני עדתי ולמען בני כל העדות בארץ השינוי ה־גדול במפד"ל אליו אחתור זה שכל העדות יהיו מיוצגות בה. אני רוצה תנועה רחבה, פלוראליסטית, גם בבחינת האנשים וגם מב־חינת האידיאולוגיה, כדי שנוכל לקרב אל הציונות הדתית את מקסימום העם.

אסור למפד"ל לא להיות סובלנית, רק אם תמשיך להיות גשר בין היריבים — תוכל למלא את התפקיד החשוב שלה — איחוד העם.

להילחם נגד החילוניים בגלל שהם נלחמים בה? זה כמו לצאת נגד העם היהודי.

במקום מלחמה בחילונים יש להפעיל אמצ־עים חינוכיים. יש לעשות מאמץ עליון כדי לחזק את התודעה היהודית ואז כל היתר יבוא גם כן. חינוך ליהדות. — קשור בעיני לנושא הרבנים בתנועה. הציונות הדתית חיי־בת לעבוד בשיתוף פעולה הדוק עם הרבנים הציוניים, גם בתחומי החינוך וגם בתחומי קליטת העלייה, החברה ושאלות ארץ־ישראל. באנו לארץ מסיבות ציוניות, אנחנו רוצים לראות פה ארץ ישראל חזקה ושלמה. הנהגת לפי היהדות, ולזה אפשר יהיה להגיע יחד עם הרבנים החושבים כמונו. כמובן — שהמפתח לכל ההישגים האלה הוא — כוח. זאת אומרת — תוספת קולות תוספת חברים. לכן הייתי רוצה לראות את כל חברי יוצאי גרוזיה כמפד"לניקים ולצידם יוצאי מרוקו ולוב, סוריה ועיראק, מצרים וארה"ב. בעיני — כל יהודי ציוני, הרואה את עצמו קשור לעבר של העם — צריך למצוא מקום בתנועה ציונית דתית, לכן הפלוראליזם הוא מילת המפתח להחזרת התנועה אל ימי גדולתה.

★

עמוס צביאלי: דרוש ריענון המצע והדגשתו

נכון שערכי היסוד לא השתנו, אבל בכל דור צריך לנסח אותם בלשון בני הדור. את זה לא עשינו. השינוי הראשון איפוא — ריענון המצע והדגשתו. ובמקביל — רענון פני ההנהגה.

שינוי שלישי — העלאת הלכה למעשה של הנורמות שהיו מקובלות עלינו בימים משכבר, כלומר שגם חברי „עוז ושלום" וגם חברי „א"י השלמה" רואים את עצמם חברים יחדיו בתנועה אחת, ויש בהחלט סיבה לחברות המשותפת. הרי יש לנו בסיס משותף: ציונות ודת. גם שיתוף הפעולה עם הרבנים אפשרי על סמך אותו בסיס משותף, אבל אתנגד לכל ציות עוור. להתייעץ, לשמוע, לשכנע זה את זה — בלי תכתיבים.

לא שתמיד משיגים דברים בשיחות ובש־כנוע. עובדה — מן הרגע שבו איבדה המפד"ל את כוחה האלקטוראלי והפוליטי — ירד פלאים כוח השיכנוע שלה ויורד קסם הסובלנות שהיה בדרך כלל סימן ההיכר שלה. כשהיה לנו כוח — זכינו להשפיע את גישת הכבוד ההדדי והסובלנות על הקצוות שבעם. כשירד כוחנו — הפכנו לוח מטרה לתוקפנות מצד חילוניים וחרדים כאחד. מס־קנה: לא השקפת העולם החותרת לאחדות, לגישור ולסובלנות היא המחלישה אותנו אלא אבדן כוחנו הפוליטי.

אגב, מנסיוני בעמק בית־שאן אני יודע שכאשר אנחנו ממשיכים בקו העקבי שלנו, כלומר מעורבות מלאה בכל שטחי העשייה, תוך הקפדה על דרכנו ביהדות, ובשילוב עם סובלנות וכיבוד הזולת — אין שום הוקעות ושום ביזוי, מן הכיוון החילוני. עוב־דה — היחסים בין טירת צבי לבין הקיבוצים החילוניים סביבה טובים היום כבעבר. ב־מעלה הסביבה ממשיכים לכבד את השבת בעבורנו, ולא פותחים אותם בימי שבתון וחגים, בניגוד לנעשה בערים הגדולות, מה שמוביל אותי למסקנה שאם נמשיך לשלב, בחוכמה, סובלנות, מעורבות אמיתית בכל הנ־עשה, איכפתיות ועשייה בתחומים החשובים: קליטה, עליה, חינוך וכו' — נזכה שוב בכ־בוד ובהתחשבות מצד כל חלקי העם.

★

ריקי קידר (רוזן־צבי): הדרך שלנו שילוב תורה ועשייה

השינוי הראשוני שהייתי רוצה לתרום לו במפד"ל: חריגה מן ההסתגרות בתחומים ה־מסורתיים שלנו, חשוב שיהיו לנו „יד ורגל" בכל נושא שעולה על הפרק במדינה, לגבש דעות לגבי נושאים אקטואליים, דעות עצ־מיות ויחודיות לנו; ולהביע אותם בפומבי, במקסימום תהודה, באופן נימרץ ובלי הס־סנות.

דבר שני — להבריא את המערכת כלומר את פעולת המנגנונים. ניתנה עכשיו הזדמ־נות לכל. חבר המעוניין בכך להביע את דעתו, לפעול למימושה, וחשוב מאוד שמקסימום חברים ינצלו את הסיטואציה הנדירה והח־שובה הזו ואכן ישנו שכם. זהו הדין בחברות — הנה ההזדמנות לגלות פעילות לבחור, להבחר, לזכות בייצוג ההולם את כוחן ה־מספרי, את חשיבותן, את מעשיה והישגיה של אמונה.

לשינויים הייתי רוצה לתרום גם בתוך „אמונה",

כשם שקם דור חברים צעיר — כך יש לנו דור חברות צעיר ותוסס במספרים לא קטנים. ואת הדור הצעיר הזה צריך למשוך לתוך אמונה. זה יהיה שינוי בעל השלכות חשובות. כל חברה צריכה איפוא לחוש מחוייבות לבחור ואם היא מועמדת — לצאת ל־פעילות. לשכנע, ולהצליח.

כשם שאני בעד „פלוראליזם גילי" כך אני בעד פלוראליזם השקפתי במפד"ל כולה.

אנחנו חיים בחברה פלוראליסטית וצרי־כים להתאים את עצמנו אליה בתוך המיגב־לות והייחודיים שלנו. כתנועה דתית, לדו־גמא, אסור שנחליט על דרכנו בלי להתייעץ ברבנים ולכבד את דעותיהם, אבל מאידך לא שהם יכתיבו לנו, כמו באגודה, את הפס־קנות האופרטיוויות.

כתנועה שחרטה על דגלה את סיסמת „תו־רה ועבודה" בחרנו מראש דרך משלנו. דרך של שילוב תורה ועשייה, לא ניטרלנו את עצמנו מן המסגרת הכללית בארץ, לא הסת־גרנו בגיטו, ודבר זה פירושו: שגם היום, הסובלנות, החתירה אל האחדות — הם המי־יחדים אותנו. ואכן דווקא בשנים בהם המ־פד"ל פעלה כמשלבת ומקרבת — עשתה עבודה חשובה, אסור לה היום להתחזק לעמ־דות קיצוניות או לסגת מן הסובלנות.

לקראת התחדשות

מאת משה אונא

מועד הוועידה מתקרב. הזמן להכנות לקראתה לא נוצל כראוי, לא מורגשת אווירת שיקום התנועה, אלא מאבק על עמדות כוח. האם רוצים להפסיד כבאשתקד? חשש כבד מתגנב ללב שאמנם לכך מתכוונים עסקנים מסויימים. האם אינם מבינים את האבסורד שבדבר? הרי ברור שאם כך יהיה, לא השגנו ולא כלום וכל המאמץ הכביר שנעשה בוזבז לריק.

השעה מאוחרת מאוד כדי לשנות את הלכי הרוח בקרב הציבור. אבל נראה לי שעוד לא מאוחר לכן בכוונתי להפנות את תשומת לבם של החברים שייבחרו כצירים לוועידה לשלושה נושאים בהם תצטרך הוועידה להכריע וזה תפקידה העיקרי. בלעדי הכרעה ברורה וחד־משמעית בשלושת אלה לא תהיה תקומה לציונות הדתית. ואלה הם: א) מצע אחדות התנועה; ב) ביטול משטר הסיעות; ג) הנהגה חד־שה. זו „חבילה אחת" שרק אם יסוכמו שלושתם באופן הנכון והמלא יש סיכוי כלשהו להחזיר את עטרת הציונות הדתית ליושנה. אפרט דברי:

א) המצע. יש צורך לבנות בבירור מסמך עליו כל חלקי התנועה יכולים לסמוך את ידיהם. בלי מצע כזה לא ייתכן איחוד של הפלגים השונים שקיימים בציונות הדתית. הכוונה היא לאיחוד אמיתי ולא לפדרציה של „אימפריות" שאין בה אלא התרוצצות של עסקנים, וזה תוכנה. המצע צריך לשמש בסיס רעיוני שכולם יכולים להסכים לו וממילא כולם יכולים וצריכים להתחייב לכבד אותו.

יש בינינו עסקנים ציניים המכריזים גם כיום שמצע מחייב אינו רלוואנטי; כי כולם יחתמו על כל מצע. זאת אמנם היתה הגישה של חלק מכריע מבין אלה שהנהיגו בשנים האחרונות את המפד"ל. בשבילם לא היה המצע מסמך שתוכנו מחייב אותם לנהוג על פיו. הם ראו בו קישוט שכל מיני דברים יפים נאמרים בו כדי לפתות ציבור לקראת איזו הכרעה — ולמחרת הוועידה — או הבחירות — שוכחים אותם. זו אחת הסיבות ולא הבלתי חשובה ביניהן, לכשלונה של המפד"ל. כולם הבינו שאין להאמין להבטחותיה.

מצע התנועה קובע את הקונצנזוס שבו מנוסח המוסכם על כל בעלי הדעות השונות, ה„אני מאמין" התנועתי. הוא מגילת היסוד וה„מגנה כרטה" של הציונות הדתית המתארגנת מחדש; הוא מבטא את רצון הציבור להיות אחד ומחייב את כל מי שמייצג אותו ציבור כלפי פנים וכלפי חוץ. כך ורק כך צריך להתייחס אליו.

יצירת מוקד רעיוני זה יהיה הצעד הראשון ההכרחי להבראת התנועה.

אני רואה צורך להבהיר היטב את ההבדל המהותי בין מצע זה של התנועה ובין מצע לבחירות, כי נוכחתי שיש עסקנים שאינם יודעים להבחין בין שני אלה. זה שיבוש רעיוני שיש לסלקו.

ובכן, מצע לקראת בחירות מתייחס למצב מסויים, ייתכן מקרי; הוא מיועד לשרת ויכוח עם גורם מתי־נגד. בדרך כלל חיצוני. הוא צורך תכסיסי, לכן מותר שיהיה חד־צדדי. אם אף יוסיף את צרכי השעה (גם הוא היה צריך לחייב, לדעתי, כדי שה־מפלגה והנהגתה תהא אמינה. את זאת שוכחים בדרך כלל).

מצע התנועה לעומת זה, צריך להיות בר תוקף לאורך ימים ולהיות מודרך מכך. הוא מכוון בראש וראשונה כלפי פנים. הוא בא ליצור בסיס לציבור שמוכן לפעול לאור רעיון ומגמות המקובלים על הכל. הוא מבטא קונסנסוס.

המצע מהווה מסגרת שבה יש מקום לדעות שונות בנושאים שונים ואף חשובים. הוא מבטא את המינ־ימום המחייב שבלעדיו אין אפשרות של שיתוף פעולה יעיל. על מה שמעבר לו יש לבוא לידי הסכ־מה כפי שהשעה צריכה לה או אם אין הסכמה יש לאפשר ביטוי לדעות שונות, כל זמן שאין בהם ניגוד למצע. בכך כוחו של המצע ואמנם גם חול־שתו. דרושה הידברות תמידית. אין מנוס מ־מגבלה זו אם מתכוונים לאיחוד אמיתי ואינם רואים במצע התנועה לצאת למרחב, הזדמנות „נאותה" לנסיון מחודש להשתלט עליה.

ב) ביטול משטר הסיעות. דומני שהכל מבינים היום, שמשטר הסיעות הרס כל חלקה טובה בתנועה והמליך „מנהיגים" שאינם ראויים לאצטלה זו. יש כאילו שעוד לא למדו לקח אפילו נוכח מה שקרה ב„חרות". הם איבדו את היכולת ואת הזכות לפעול בתנועה במקום המטיל אחריות לגורלה, משמש רק כיסוי על עמדות כוח לשם שליטה, על שלטון על מנגנון ועל „ג'ובים" שלי" נידון ניזון, ואכן זה היה מנת חלקה של הציונות הדתית בשני העשורים האחרונים. אם נרצה להתגבר על פורענות זו ושמה משטר של סיעות ולהצליח במשימה קשה זו עלינו לזכור שכבר כמה פעמים נעשה נסיון בכיוון זה ונכשל. מדוע נכשל? מפני שלא הבינו שלא די בהצהרות יפות. שפירושה להוציא מידי הסיעות את השליטה על המנגנון ועל מינוי הנציגים, שפירושה להתבצר בעמדות כוח, אין כל סיכוי להחליף את המשטר הקיים.

בשליטה על המנגנון וכפקיעת הנציגויות שמונה עיצבות ראשי הסיעות. הוועידה חייבת לתפקיד פוני קצינות אלה בידי גוף נבחר על ידה, בלתי תלוי לחלוטין בסיעות, מאויש על ידי אנשים שהציבור רוחש להם אימון וטובת כלל התנועה נגד עיניהם.

בדרך זו יש סיכוי כלשהו לשנות את המצב. לדעתי אין דרך אחרת. לכן יש ללכת בה גם אם דרושים הסדרים בלתי מקובלים. בסופו של דבר תזכה התנועה ונזכה אנחנו לתנועה דימוקראטית אמיתית.

ג) החלפת ההנהגה. הוועידה תבוא לידי מסקנה חד־משמעית שרק הנהגה חדשה עשויה להתגבר על כל המכשולים ולהוציא את התנועה מן הבוץ העמוק שבו שקעה.

לא יכול להיות ספק שמקור ראשי להידרדרות של הציונות הדתית הוא משבר האימון. פירוש הדבר שכדי להחזיר את האימון — שבלעדיו אין כל סיכוי — יש להרחיק את אלה שגרמו לאובדן האימון. את הדבר הזה עלינו לשנן לעצמנו השכם והערב. אובדן האימון מצד הציבור פרץ בשתי מערכות הבחירות האחרונות לכנסת, מפלות כאלה עוד לא ראתה הציונות הדתית במשך 80 שנה.

כמצביא שנחל מפלה מוחצת בשדה הקרב חייב ללכת, אם אמנם הוא רוצה לאפשר הבראת הצבא שעליו פיקד. כי רק בדרך זו ניתן לחדש את כוחם של הגדודים המובסים שבראשם עמד.

השירות הטוב ביותר שהעומדים היום בראש יכולים לעשות לתנועה הוא להכריז על הסתלקותם מן ההנהגה ולתת את ידם לכינון הנהגה חדשה. הדברים אמורים כלפי כולם. „גבורתם", כלומר השארותם בהנהגה, תהיה מפלתה הסופית של הציונות הדתית בתנועה וממילא בסופו של דבר גם מפלתם שלהם.

עלינו להודות שיש לנו כיום בעיה אמיתית והיא שלא נוכל לנקוב שמם של האישים שיעמדו בראש אחרי הוועידה. אולם עלינו להבין כי גם זה תוצאת מן המצב שנוצר על־ידי ההנהגה היוצאת. כי כל עוד שאין סיכוי ברור שלנו להחליף את ההנהגה הנוכחית, אין פלא שלא יימצאו אנשים שירצו להי־כנס בראש בריא לקלחת הזו. אין אצלי ספק שברגע שיתברר שרוב צירי הוועידה מבינים את ההכרח לשינוי הנדרש ויתמכו בו נוכל לשכנע אנשים טובים ומסורים לקבל על עצמם את העול הכבד.

כי גם לזאת עלינו לדעת, אין אנו עומדים כיום בפני הצורך לבחור בחברי כנסת, למזלנו. וביחס לשר שיחליף את ד"ר בורג יש להשיג הסכמה כללית כי אישיות נייטראלית. זה לדעתו אפשרי.

בבחירות הקרובות יש לבחור רק באנשים המצ־דדים עם הגישה שפיתחתי. עליהם להתלכד בוועידה למטרה זו, גם אם בנושאים אחרים יש ביניהם חילוקי דעה. קבלתם של שלושת הנושאים דלעיל או־אי קבלתם תקבע את גורל הוועידה ובכך גם את גורל הציונות הדתית.

יהי רצון שיהיו בנו אומץ הלב והכוח לעשות מה שנדרש מאתנו.

עלה נעלה / מאת לאה עדיני

ניתוח המצב בתנועה, ההנחיות וההליכים ל־בחירות הפנימיות במפד"ל שיערכו בע"ה בי־קירוב והאווירה שנוצרה כתוצאה מכך מעוררים בי גם מחשבות נוגות לצד הציפיות והתקוה.

כחברה ותיקה מאז הגעתי לכאן — טבעי שפעל־תי במשך השנים להצלחת התנועה בבחירות כל־ליות בארץ והשתתפתי בכל הבחירות הפנימיות בתוכה. מעולם לא היה לי כל ספק שהצלחתה של התנועה בכל המישורים של פעילותה — היא צורך חיוני לא רק לטובת הציבור הדתי־לאומי, אלא ואולי בעיקר זה חשוב וחיוני לטובת החברה בכלל כתנועה שומרת על הגחלת של מורשת האבות. שרבים וטובים זנחוה. ראיתי בגידולה, בפיתוחה ובדרך הגשמתה את הציונות הדתית ערובה לחידוש חיינו כעם בארצו.

קרה מה שקרה ומסיבות שטרם נחקרו דיין, בחלקן גם אובייקטיוויות, כוחה של המפד"ל ירד בבחירות האחרונות ולפני האחרונות, למרות שהיעדים שלה לא שנו והם אקטואליים היום כפי שהיו בימי היווסדה של התנועה והקמת המסגרת הארגונית של המחנה הציוני דתי בארץ ובעולם.

התנועה רשמה דפים מזהירים בדברי ימי התקופה התחיה והמאבקים שקדמו להקמת המדינה — ותנועה כזאת של ציבור חברים כזה שבתוכה — מהווים נכס למדינה ולעם בתפוצות. אמת, במצבה היום היא זקוקה לשיקום ולרענון. יש צורך להדקה ע"י הכנסת כוחות חדשים נוספים לתוך המערכת.

במפקד שנערך לקראת הבחירות הצטרפו כ־40% חברים חדשים, וודאי על מספר לא מבוטל של חברים שלא הספיקו להתפקד. בבחירות שיי־ערכו בע"ה בקרוב צופים לשינויים. מאליה צפה ועולה השאלה. האם הדעה שזמנם של הוותיקים עבר חלף — כסיסמה כובשת — ושתורם של חד־שים במקומם הגיע — כאילו על כך מבוסס השי־קום — האם זהו זה?

האם נבדקה האפשרות, נוסתה השיטה וכלום התקיימה שאלה ואלה יעבדו ביחד מתוך הבנה ולי־כוד הכוחות האם אין להותיקים מה להעביר לצעירים פרט למסגרת הארגונית המהודרת שהוק־מה, נבנתה וקויימה שנים רבות בכוחם של אותם הוותיקים תוך ויתורים על נוחות והנאות אישיות.

לדעתי, פחות מדי סופר על ויתורים במשך שנים קשות מול פיתויים ואפשרויות לחיים קלים יותר, על ויתורים על רווחה למשפחות שהיו תלויים אך ורק בהחלפת המסגרת? בזמנו קראו לזה „החלפת צבע הפנקס". האם לכל זה אין כל ערך?

הבחירות המתקיימות בפיתחן הן מלוות תקוות וציפייה לשינויים לטובה. הן מלוות גם חששות רציניים.

התפילה חמה ובוכה בלבי, שהחבר של היום כמו זה שבעבר יידע להבחין בין עיקר וטפל. שישפוט בכוון ושיקול דעת וטובת התנועה ינחו את המצ־ביעים. אין לי ספק שזה אפשרי והלוואי רק בנו, בכולנו.

אני מאמינה שבע"ה נזכה לוועידה פורה ובונה את התנועה לקראת הבאות, שבה לכבוד חבר הערכת הסירות יש להם מקום. ומעל לכל אני מצפה לליכוד כל הכוחות שבתוכנו והפנייתם ל־שיקום של אמת לטובת היעדים שהם כל כך יקרים לכולנו. ואז „נעלה".

שיחה עם יו"ר ועדת הבחירות לוועידת התנועה הדתית לאומית

דריכות רבה לקראת הבחירות לוועידת התנועה שייערכו ביום ג'

מאת שאול שיף

ביום שלישי הבא, כ"ה באייר (3.6.86) יולכו נאמני התנועה הדתית לאומית בהמוניהם אל הקלפיות, לבחור את הצירים לוועידתה ולמועצות סניפיה. המועמדים להיות צירים ותומכיהם, חדשים, וותיקים, מפעילים לקראת הבחירות מסע שידולים שדוגמתו אינו זכור. איש אינו מוכן להינבא ול"הסתבך" בחיזוי תוצאות הבחירות הללו, שכן, שיטת הבחירות המתמודדים והחדשים, חלוקת האזורים, כל אלה "שיבשו" את המחשב של "מומחי הבחירות". מכאן גם הסיכוי הרב שהתנועה תזכה לעירוי דם חדש בכל הרמות, לקידום הרעיון הגדול של הציונות הדתית.

מאחורי מבצע זה עומד יו"ר ועדת המיפקד והבחירות של התנועה הדתית לאומית, עו"ד ישעיהו פריבס, שדוחה את השבחים הרבים על עבודתו ומייחסם לראשי התנועה הדתית לאומית, "שהצמידו לרשותו את כל הכלים כדי שהמיפקד והבחירות יתנהלו באורח הדמוקרטי ביותר".

אחד מגדולי "הבוררים" סיפר פעם למקורביו את סוד הצלחתו וסימן נתן להם: "בורר" טוב מהו: או ששני הצדדים מקללים אותו או ששני הצדדים מברכים אותו. מן הבחינה הזו יו"ר ועדת הבחירות הוא מהמוצלחים שהיו אי פעם...

בשיחה עם מר פריבס אנו מסכמים את שלב ההכנה עד לבחירות עצמן.

130 אזורי בחירה ב־500 קלפיות

האם אפשר לקבל נתונים סופיים על מספר בעלי זכות בחירה, אזורי בחירה, מועמדים ומספר הצירים?

מספר בעלי זכות בחירה כ־158 אלף. אזורי בחירה כ־130. כ־500 קלפיות. מספר המועמדים לוועידה כ־2500 ולוועידות הסניפים כ־2700. מספר הצירים שיבחרו לוועידה — 1000.

ההוגשו ערעורים רבים?

נתקבלו ערעורים בכמות גדולה על אי־הכללת שמות בפנקס הבוחרים. היו מעט מאד ערעורים על הכללה שמות.

ההיו שמועות על מתים שנכללו ברשימה אחד הסניפים ועל זיופים מסוג אחר. כלום עסקתם גם בערעורים שכאלה?

במסגרת הערעורים שהגיעו על הכללת שמות בפנקס הבוחרים "שטיבם" אינו יודע, היו שני ערעורים על מספר טפסים שהוגשו ושאינם חתומים על־ידי המתפקד כביכול, מאחר שהלך לעולמו. חלק מהערעורים נתקבלו והרוב הערעורים נדחו. היו גם טענות על החתמת אנשים ממפלגות אחרות. השאלה היא שיפוטית ואין מפסקים במקרה שכזה על־פי צד אחד. לאחר שהועדה בירדה על סמך הראיות שבידה, הוא אישרה או דחתה את הערעור.

וכיצד נפתרה התלונה, שנגעה במפגש ירושלים, שפורסמה ב"ידיעות אחרונות" על־ידי [illegible] התמיכה במועמדים?

בזמן שהדבר התפרסם ב"ידיעות אחרונות", הערעורים האלה כבר לא היו קיימים. שכן, הם נדונו בערב שלפני הפרסום והתברר שלגבי הרוב המכריע של הערעורים לא היה אפילו יסוד. המערער בעצמו ביקש למחוק את רוב הערעורים. כל היתר פרט לחמישה נדחו על־ידנו בהנמקות מפורטות משלא מצאנו יסוד לערעור. החמישה שנותרו לדיון, נדחו יומיים אחרי כן.

ומה על ההערות של הח"כ פרופ' שאקי בדבר 56 אלף שמות מזוייפים?

לפרופ' שאקי אין נתונים על זיופים בכלל והוא אמר זאת במפורש בראיון ל"גלי־צה"ל". הוא רק הוסיף שזו השערה שלו ואין לו בסיס עובדתי לכך. אין לי צל של ספק שהשערה הזו שפורסמה בעתונות איננה נכונה.

ישעיהו פריבס
אחרי הצלחת המפקד להצלחת הבחירות

האמנם נקטתם כל האמצעים כדי להבטיח שלא יהיו זיופים בקלפי?

קודם כל קיבלנו החלטות עקרוניות שבאות להבטיח את הבחירה האישית והחופשית של הבוחר עצמו. אחת החשובות שבהן, שאין פתקי הצבעה מאחורי הפרגוד. המצביע המזוהה מקבל רק מוועדת הקלפי את המעטפה ופתק ההצבעה. כובן שישנן הוראות ברורות בחוקה וגם בתדריך שהודפסנו, ויגיע לכל ועדת קלפי, עם נוהלים וכל הטפסים הדרושים לשימוש ולעבודת ועדות הקלפי נוסף על כל אלה, עשינו ככל האפשר שוועדות הקלפי יהיו מורכבות מנציגים של סקטורים שונים, שאינם עשויים מעור אחד. אני גם מאמין שהציבור שלנו ביסודו וברובו המכריע, הוא ציבור שישמור על הגינות הבחירות. בשום פנים איני מוכן להוציא לעז על כלל ישראל בגלל חריגים בודדים שגם אליהם אנחנו מתייחסים במלוא הרצינות, ולהטיל דופי בטוהר הבחירות.

מה יהיה על החיילים שהתפקדו המצאים בשירות סדיר או מילואים?

פנינו לכל המפקדים גם בדרך העתונות שיאפשרו לחיילים להצביע, וכפי שנמסר לי קיבל שר הבטחון, יצחק רבין פנייה זאת באופן אישי ונתן לה את תמיכתו החיובית.

כיצד תפעלו למניעת התארגנות סיעתית מובהקת בוועידה, שתשים לאל את כל מסקנות ועדה [illegible]?

צריך לזכור שהתארגנות בוועידה עצמה, אינה בסמכותה של ועדת הבחירות המרכזית. תפקידה של ועדת הבחירות לארגן את הבחירות ולאחריהן לפרסם את תוצאותיהן ולהשתדל שיהיה אחוז גבוה של מצביעים. שאלתך נוגעת רק בעקיפין לוועדה מיוחדת שנבחרה כדי לקבוע את שיטת הבחירות של מוסדות התנועה בוועידה. הוועדה הזאת מורכבת בחלקה מחברי "ועדת יגר" ובחלקה מחברי ועדת הבחירות. היא תתחיל בעבודתה המעשית־אינטנסיבית מיד אחרי הבחירות, כדי לגבש את עמדתה.

העמדתם לרשות המנהיגה הדתי־לאומי את הכלים הדמוקרטיים לבחור ולהיבחר. האם אינכם מרוצים במידה היענותו ומעורבותו ומספרם של המועמדים החדשים?

לא אנחנו העמדנו לרשות התנועה, אלא התנועה העמידה לרשותנו את האמצעים הדרושים ושיתפה פעולה כדי לאפשר קיומן של הבחירות וניהולן התקין. אני חייב לציין בחיוב שאף־על־פי שהחלטות שונות של ועדת הבחירות, לא היו לטעמם של חלק זה או אחר מפעילי התנועה — גברה רוח האחדות והרצון לקיים את הבחירות.

אנחנו סבורים שהציבור התפקד במספר נכבד מאד, ורואים התעוררות גדולה של מועמדים חדשים בריכוזים רבים, דבר שמאשר את ציפיותנו ומעודד אותנו. כשאני מדבר על מועמדים חדשים אני חייב להדגיש שבשום פנים אינני רואים את המועמדים הוותיקים כנחותים לעומת החדשים, חלילה. אלה וגם אלה יבואו על הברכה, וזאת האינטגרציה הנכונה בין הוותיקים לחדשים, ואני מקווה שתמצא גם את ביטויה בוועידה.

הוועה"פ יקבע את מועד הוועידה

האם יש כבר מועד לוועידה?

מועד לוועידה לא נקבע על־ידנו אלא על־ידי "הוועד הפועל" ונשיאות "המרכז".

אתה מוכן להתנבא היום איזה "יצוץ" ויליד הבחירות הללו?

איני מוכן להתנבא. מהרגע הראשון לא הבטחתי דבר, לא לאחרים ולא לעצמי. מה שכן ראיתי ובעניין זה לא שיניתי את דעתי כהוא זה, שיש במהלך הבחירות סיכוי לאיחודה של התנועה הדתית לאומית ולשיקומה. הסיכוי הזה קיים היום יותר מאשר אי פעם, ואי"ה אם הבחירות יתקיימו במועדן ובצורה תקינה וברוח טובה, אני מקווה שנזכה לוועידה שתהיה ציון־דרך לתנועה גדולה, פלורליסטית וכוח פוליטי חזק.

האם בין המועמדים אתה רואה גרעין פוטנציאלי להנהגה הבאה של המפלגה הדתי־לאומית?

אני פתוח מודאג מהשאלה מי תהיה ההנהגה החדשה. לא אלמן ישראל, ואני מאמין בתהליך של אבולוציה ולא במהפכות, ואין לי ספק שבין מאות המועמדים, הוותיקים והחדשים יש פוטנציאל מצויין של מנהיגות. הן בדרגים המקומיים והן בדרג הארצי, ושני הדרגים האלה חשובים מאד לדעתי.

האם הרחה פניה להשתלב בהנהגה?

אני בכלל לא שוקל אפשרות כזו. אני רוצה להביא את ספינת הבחירות לחוף מבטחים ולוועידה שתהיה כפי שכולנו מצפים.

ההתעוררות שלאחר המפקד

מאת הרב מאיר פרידמן

רגע של התעוררות רוחנית ונפשית נפל בחלקי. אני רואה בהתפקדות של חברי התנועה, התחדשות האידיאל שלנו שהוליך אותנו עד עתה. נחלשנו רק בגלל המאבק האישי, בין הסיעות. האחריות המוטלת על כל אחד מהציבור הדתי הוא להצהיר בהקהל על הנכונות להקדיש את כל הכוחות של כל יחיד ויחיד להרמת קרן התורה, קדושת העם וארצו.

אל נא להזיל בחשיבות המיפקד ויישומו הלכה למעשה. הציבור הדתי בכלל והנוער המפואר שלנו בפרט, בני תורה, אנשי אקדמיה דתיים, ובעלי בתים שומרי תורה ומצוות, מחכים לתוצאות הבחירות הפנימיות של התנועה כולה.

יש מי שקונה עולמו בשעה אחת. חוב קדוש על כל אחד מחברי התנועה שהתפקדו להיות מוכן בהנהגה חדשה של התנועה. חוב קודש גם צריך להיות גם בבוא זמן הבחירות לכנסת, להצביע בעד המפלגה הדתית לאומית.

פורשי המפד"ל מוכרחים לחזור אליה כי אין ספק שרק בלשון שהתורה משתמשת "ויחן שם ישראל נגד ההר" נצליח להגיע להישגים גבוהים בתהליך התפתחותו של העם הקדוש כולו. יש בכוחותינו לאחד את בני ישראל בארץ ומחוצה לה לאחריות של "נעשה ונשמע".

הנביא ישעיהו אמר, "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה', כן יעמוד זרעכם ושמכם". בלשון הזוה מדבר כאן הפסוק, כי כל אחד מאיתנו יכול ליצור שמים חדשים וארץ חדשה.

נבוא כולנו יחד בלי פניות אישיות, לבנות מחדש את תנועת המזרחי והפועל המזרחי וכן "יעמוד זרעכם ושמכם".

מודרניות ומסורת

(סוף מעמוד 3)

מודעות המתפרסמות תוצקת בקריאה להגשמת החלום האמריקני ספק אם הן מכוונות לטוב, לאידיאלי, למתוק ולנאה שבחלום ההוא, אבל הן מעררות את החלום הציוני. הבעיה אינה הכרעה בין מודרניות לבין אנטי־מודרניות. ברור, שהמחשבה על עצירת התפתחות מדעית וטכנולוגית, של כלכלה רציונאלית או של דרכי ביטוי בענפי האמנות היא חסרת שחר: אמת שכל אלה אשר מבואים אתם בעיות וקשיים, חששות ופחדים עשויים להתלות לטובות הכרוכות בהשגים המדעיים והטכנולוגיים שקשה לחזות מראש את כל תוצאותיהם. אבל דברי קהלת "כי ברוב חכמה רב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב", כבר נתפרשו שרק בכוח רוב חכמה ניתן לתקן את רוב הכעס ואפילו אם זה מוסיף מכאוב חובים לדעת. נחוצה רק עמידה על המשמר שלא יתלוו הן למודרניות, והן להתנגדות לה ביטויי אלימות וצורות אנטי־הומניות. מכאן משתמעת החשיבות בהדגשת חידוש ערך האחריות האישית, למרות הכוחות האנונימיים מכל הסוגים הפועלים למעטה ולצמצמה.

העיסוק במדע ובמחקר אין בו לכשעצמו כדי להגן על העוסקים בהם מפניהם אבל מטיל הוא אחריות נוספת עליהם שאין פירושה כניסה לזירת הפעולות המדיניות, שכן הנכנס לתוכה והוא חוקר ומלומד, נלכד ברשת כלליות ואלתיות. המדובר בצירות מוקדי התעניינות ועשייה.

שמח אני לציין שעדים אנו להתחלות מסוג זה — שלא רק יבקרו אלא יאזנו את הנעשה במסגרת הממוסדת והתקשורתית, ישלימוה אבל לא ישלימו עם תופעותיה השליליות. בין אם המדובר בשכתוב של פרשיות היסטוריות כאשר פסוקי מקרא ומאמרי חז"ל מנותקים ממקום גידולם, ללא ראיית רקעם מובאים תוך זיוף וסילוף ובין אם המדובר בלהקת תורצי עט ולשון. יחד עם זאת חייבים להקפיד שמעשה הביקורת והתיקון יעשו מבלי לשקוע בתחושה של לקוחי מאורות. תחושה כזאת עשויה להוביל לניפוץ הגרעין הפנימי של חברתנו ולדעיכתו של התוך שהביאנו לכאן ואשר בלעדיו יפרע עם. עם כל מחוייבותם הראשונות והעיקרית של אנשי המדע והמחקר בישראל לשמירה על רמת המחקר ועל יעדיו אין הם רשאים לפטור עצמם מהחובה לתרום להחזרת האיזון לחברתנו בראש ובראשונה על ידי קיום הכלל של "נאה דורשים ונאה מקיימים".

(דברים לקבלת תואר ד"ר כבוד באוניברסיטת תל־אביב)

השימוש המתוחכם

(סוף מעמוד 3)

תכניות רכש מסוימות. הרמיזות והסימנים באים בדרך כלל לעקוף את הצנזורה המוצאת עצמה חסירת־אונים בפני התכסיסים וסיפורים תמימים אשר בכלל אינם קשורים כלל לאקטואליה.

בלוני ניסוי כלכליים

בתחום הכלכלי השימוש במכשיר ההדלפה הוא כמעט יומיומי. גם כאן משכים בתחום גורמים שונים.

ישנן הדלפות של נתונים המכוונות לשרת מטרות מנוגדות. אם האוצר סבור שיש להפעיל אמצעים חריפים, אזי ידאגו להזין את דעת הקהל בנתונים על התמונה ביותר מכבע הרץ ועל הידרדרות בגרעון במאזן התשלומים. במקרים רבים עושים זאת פקידים כדי לשכנע את השר שלהם או את הממשלה כי המצב חמור ויש לנקוט אמצעים.

לא אחת מדלפות תכניות למסוי או גזירות אחרות. הדלפה מסוג זה באה לעתים להכשיל את התכנית, כאשר היא מתפרסמת בטרם עת, אזי הנוגעים בדבר יכולים להתגונן בפניה; או שהידיעה המוקדמת יכולה לגרום להתעשרות מעטים. ע"י הפרסום ניתן להביא להורדת התכנית מהפרק. כאפשרים גם ארגון דעת קהל נגדה, במקום שהתכנית תובא לממשלה והאושר מיידית. שר האוצר לשעבר יורם ארידור שיתף פעולה בפרסום מוקדם של "תכנית הדולריזציה" שלו. בפועל התוצאה היתה התארגנות והתגבשות של עמדות ברורות נגדה.

הדלפת תכנית מיועדת לעתים לשמש בלון ניסוי. בדרך זו אפשר לשמוע תגובות של הציבור וניתן לעשות הערכה כיצד יתקבל המהלך אם יוחלט עליו. בעקבות התגובות אפשר לשנות, לשפץ או לדבוק במהלך שנקבע. בדרך זו נעשה שימוש בהדלפה כאמצעי עזר לקביעת מדיניות. ההדלפה מבוקרת כזו היא התגובה ביותר בכל המכלול הזה, אם הדבר נעשה בצורה מבוקרת ומנותחת ע"י דרג מוסמך.

מסחר בהדלפה

סוג מכוער של הדלפה: מסירת ידיעה ע"י גורם אחד כדי להשיג את הרצון הטוב של הכתב למען האדרת שמו של האיש או המוסד. במקרים אלה מדליף גורם אחד מידע על גורם אחר. לא אחת מדובר במסמך של הגורם האחר, תכנית או מהלך שלו. זאת כמובן בכוונה לשלחן ובניגוד לרצונו של הגורם האחר. במקרים רבים המדליף אינו יודע להעריך כלל את התוצאות שיש להדלפה מבחינתו של הגורם הנוגע בדבר.

●

עצם השימוש במכשיר ההדלפה מקובל בישראל ובעולם, במשרדי חוץ ובמשרדי אוצר ובגופים אחרים. עושים בו שימוש לצרכי פנים וצרכי חוץ. למרבה הצער, נעשה שימוש במכשיר זה בצורה למטרות הפוגעות בנו ובבטחוננו; במקרים רבים מצוי: חוסר הגינות מוחלטת.

שליחות

(סוף מעמוד 4)

אל יוזד אתנו ללא אפליה, ועליהם למלא חובתם כתושבים לארץ בה הם יושבים.

על היחסים בין שומרי ומקיימי מצוה לבין בודקי קול, הקצנה ומתיבות שישנם בתוכנו ושרואים ותולים בהם כל נגע ופגע שנפגענו בהם, — בהזדמנות אחרת.

1) אין להבדיל בין שליח־יחיד לשליח ציבור, בין עובד אצל איש פרטי ובין עובד מדינה, עובד ציבור, שעליו למלא את אשר מטילים עליו שולחיו לעשות, הוא שליח.

2) תמה תקופת שליחותו, על השליח להחזיר את שליחותו לשולחיו. החוקת השליחות בניגוד לרצון שולחיו, אף היא למעילה היחשב.

3) שפת אמת פרשת שלח (תרל"א ותרל"ג, ד"ה: במדרש וכו'): "...וכן בכל מצוה, אם האדם מבטל באמת כל רצונו, אף לא לזכות במדרגות, רק כדי לעשות רצון ד' בלבד — נקרא שנותן נפשו בהשליחות, כי אם מצרף חפצו אינו שליח'; — — — "ובאמת מצוה כזו שהאדם משיג טעם המצוה, קשה ביותר לקיים המצוה לשם שמים כראוי כמו חוקה, שאדם עושה לשם שמים בלבד". ועיין נדרים (לד־ב) ד"ה: "אמר רבי בר־אבא ומי' ובר"ן שם ד"ה: "שתי עינים וכו' ולבסוף כשנימולו וגו'", וכן במדרש תנחומא תולדות (פרשה ט"ז): "ובשעה שהוא זוכה, הקב"ה עושה אותן שברשותו שלא ברשותו" וגו'.

4) עיין תפארת ישראל למהר"ל פרק ד' עמודים טו־טז): "אף כי אנחנו לא נדע טעם המצוות, מכל מקום נדע בה שכל מצוות לא תעשה הם יציאה כן יותר המציאות מה שהשכל מחייב — וכאשר רצה השי"ת לזכות את ישראל בכל מיני מצוות, לא תעשה ועשה — "שמצוות לא תעשה על שישמור הגדר, שלא יהיה לאדם יציאה מן הסדר. — — — ונתן להם עוד רמ"ח מצוות עשה שהם קנין מעשה, שעל ידם קונה מעלה ושלימות, ובפרק ה (עמוד יט) שם אומר המהר"ל, שגם אפילו היה יותר טוב לאדם הפרטי שלא יהיה לו הרבה מצוות, אבל לכלל ישראל רצה הקב"ה לזכות הרבה מצוות.

5) אחרים, הם עמי־הארץ בה הם יושבים, אנחנו עם ישראל — עם אלקי־אברהם הוא קושה את הארץ — לארץ־ישראל.

היועץ המשפטי בעימות עם הממשלה

דברים פשוטים אך חמורים למדי, השמיע השבוע ראש הממשלה שמעון פרס, באזני הכנסת והציבור בנושא היועץ המשפטי וראש שירותי הבטחון. הוא הבהיר שהממשלה והיועץ פעלו במסגרת החוק.

החוק מחייב את היועץ "להתייעץ עם שר המשפטים, ולפעמים גם עם הממשלה, בעניינים שיש להם משמעות בטחונית, מדינית או ציבורית". ההתייעצות כזו נערכה עם ראש הממשלה ועם הקאבינט הממשלתי. באותו חוק נאמר עוד: "היועץ המשפטי חייב לשקול הצד פן יהיה בפשלה של פתיחת התהליך הפלילי, או של הפסקתו, כדי להזיק יותר לאינטרסים של המדינה כאשר אילולא נעשתה אותה פעולה. בידו לעשות כן רק לאחר שיבקש אינפורמציה ועצה בשאלה שעליהם מוטלת אחריות ראשונית לדאוג לכל ויפגעו האינטרסים של המדינה בכבודנה בטחונית".

היועץ שמע מרה"מ פרטים על הנזק הבטחוני החמור, שיהיה בפתיחת חקירה נגד ראש השב"כ במקרה זה. היועץ שמע ודחה שיקולים אלה.

זאת ועוד: החוק קובע שאין ליועץ המשפטי למהר ולסטות מהצעת הממשלה, בעניין בעל ערך בטחוני, או מדיני או ציבורי. הוא יעשה כן רק אם ישתכנע כי שורת הצדק איננה משאירה בידיו בנסיבות המיוחדות של המקרה ברירה אחרת.

יותר מזה: החוק מסמיך את היועץ המשפטי שלא להפעיל סמכותו ולא להורות על פתיחת חקירה, שרה"מ קבע כי במקרה הזה "יש שיקול בטחוני" חריף מאד הנוגע לחיים ומות של אנשים".

כאמור, היועץ המשפטי שמע ודחה זאת, גם כאשר ידע שחובת הסודיות והאיפול החמור, הכוללת על השב"כ, כדי שלא לגלות לאויב דרכי להיוכחתו במחבלים, כתנעים מראש השב"כ הגנה עצמית נאותה.

החוק מסמיך את הממשלה, במקרה כזה, לפטר את היועץ המשפטי. ההולם שלא לעשות כן, ידוע שבשלב מוקדם יותר הסתפק זמיר בהתפטרותו של ראש השב"כ, רק "בצרוב יומיו בתפקידו תבע זמיר לפתוח בחקירה, ויהיה מה.

משפטנים, ויועצים משפטיים בעבר, נשאלו לדעתם והשיבו שמן הנבון שהיועץ המשפטי עצמו יהיש את עזיבת התפקיד, ויפה שעה אחת קודם.

הכ"ים ערערו על האימון שניתן עד כה ביועץ המשפטי הנוכחי, ועל מידת האובייקטיביות שבגישתו בנושא אכיפת החוק. הם ציינו שורה של מקרים בהם נבצע הפרופ' זמיר מאכיפת החוק. כך הוא במאות מקרים שבהי משפט הוצ"א צווי הריסה של בניינים, שנבנו בניגוד לחוק בידי ערבים בגליל; כך הוא לגבי אלה שנפגשו עם רב המרצחים ואשפיו; כך הוא לגבי מאות ערבים שהשתלטו שלא כחוק על אדמות מדינה וכך אזלת ידו כלפי ערבים אינפיססים לציין כל בכורה ירושלים, שהפכו מקים זה בסיס תיקשורת גלוי וביטוי תמיכה לארגון המרצחים.

בכל אותם המקרים גילה פרופ' זמיר גמישות רבה לתבונות, תוך התעלמות כמאזני הצדק והחוק.

החלטת היועץ המשפטי לפתוח בחקירה נגד ראש שירותי הבטחון כבר גרמה למדינה נזק רב. העלול להוסיף להתגלגל ככדור שלג ולהזיק יותר, אם לא יצליחו לעצור את הענין בעוד מועד.

הפתרון היחיד במצב השלילי שנוצר יכול להיות בכך שהממשלה תמצא דרך לבדוק מיסודן סמכויות היועץ המשפטי, ואולי הפרדה בין התפקיד זה לבין תפקיד ראש התביעה הכללית.

יונה כהן

ואמרתם כה לחי...

גם השנה באו רבבות לפקוד את קברו של התנא האלוקי במירון בל"ג בעומר ושוב חזרה על עצמה התופעה הבזויה של נהירת ה"עמך" לברום הגליל העליון. ואם הנהג חידוש כלשהו היה — בהקיפה המוקדמת של המשטרה, שמנעה את פריצת כלי הרכב הפרטיים ליד מירון, כי אם בהכוונת החנייה שהוקצו במיוחד ליד עין זיתים, שליד צפת וליד המושב שפר, במעלה הדרך למירון.

הסדר זה, סוכנים חוגגי מירון, הכביד במקצת. הן אנשים באים למקום על מטלטליהם, והצורך להחליף כלי רכב פרטיים באוטובוסים ציבוריים, על כל מה שמשתמע מכך, לרבות השלום, מכביד עליהם. משבש את סדרי הזמן, גורם לעיכובים, לתורים, לפקקי תנועה, אך המשטרה בשלה — אם רוצים להבטיח סדר חייבים למנוע את כניסת כלי הרכב.

ואמנם, הסדר נשמר באתר הקדוש עצמו, לבד אולי מאותה אווירה של "שוק פתוח", שהיא כשלעצמה ססגוניה, אך עם זאת מגדת את האווירה שידענו פעם במקום זה.

כאן המקום לשבח את יחמות משרד הדתות להמשיך ולשפר את האתר, בסלילת כביש מיוחד במעלה הדרך המוביל אל קברו של ר' יוחנן הסנדלר, שחוגגי מירון מחדשים בו מסורת עתיקת יומין, בקיום "הילולא זוטא" למרגלות הציון. כן ראויים לציין על הגברת התאורה ויותר מכך על העבודות הגדולות שבוצעו להבטחת נקיון המקום, תוך הפעלת כוחות מוגברים של עובדי נקיון, המסלקים, כשעדותם "מונות של אשפה" בכל שעות ההילולה.

ואי אפשר שלא להזכיר פעלו של אגודת "הכנסת האורחים", בראשותו של ר' יוסף הגלילי שגם השנה חילקה לבאי מירון, כמאות אלפי כוסות תה עם תקרובת וכן הציבה מערכת קירור מיוחדת לשתית קרה, כתורקה, חינם אין כסף.

אכן, מסורת העליה למירון נמשכת ועימה — חידושים רבים בסדרי הפיקוח והארגון, שנועדו להיטיב עם החוגגים הרבים. שהר שירתם "ואמרתם כה לחי" — נקלט למרחקים.

חיים פיקרש

מאזן הגירה שלילי — צורכים פחות דירות

בשנה האחרונה הסתכמה ההגירה במאזן שלילי: יותר יורדים מאשר עולים. למעשה, העצני למספר העולים הנמוך ביותר מאז שנת 1953 — פחות מ־11 אלף. כמספר העולים מרוב ארצות המוצא ירד ואילו העלייה מאתיופיה הופסקה ב־1985. באותו זמן הלה עלייה בירידה.

להתפתחות זו תוצאות שליליות בתחומים שונים. הדו"ח השנתי של בנק ישראל מוסיף עוד היבט: היקף העלייה משפיע על הביקוש לדיור ובדרך זו על היקף הפעילות בענף הבנייה. משום כך ברור כי הפעילות בענף הושפעה מצמצום העליה.

אומר בנק ישראל: משקל הענף צנח לכדי עשרה אחוזים בלבד מסך התוצר העסקי בהשוואה לכ־14 אחוז בתקופה שבין 1977 ל־1981 וקרוב ל־20 אחוז בשנות השבעים הראשונות. להתפתחויות אלה בענף הבנייה השלכות חוזרות על תעשיית חומרי הבנייה וההובלה במשאיות.

קיים שילוב גורמים: מאזן ההגירה השלילי, והאטה בקצב הגידול של אוכלוסיית גילאי 20 עד 30 והירידה בהכנסה הפנויה.

פועל יוצא מכל אלה: לא נראה שאנו עומדים בפני התפתחויות מזהירות בענף הבנייה, זאת על צד ההמעטה.

י.ד.

מתרחב הקרע ב"אגודת ישראל"

יו"ר הוועד העולמי של "אגודת ישראל", הח"כ לשעבר הרב יהודה מאיר אברמוביץ, פירסם השבוע בעתון "המודיע" הבהרה מדוע נפסקו "שיחות הפיוס" באגו"י בין סיעותיה השונות.

מדבריו שלה, כי "ועדת הפיוס" המורכבת כולה מתושבי חו"ל אינה נענית לפניותיו החוזרות ונשנות לבוא לאלתר לישראל ולקדם את "שיחות הפיוס" בעיקר בדרגים העליונים באגו"י. הודעתו של הרב אברמוביץ מורכבה למתרת עצרת התפילה שהתקיימה בבני ברק בחסות הפלג הליטאי, שבא למחות על הפגיעה בכבודו של ראש ישיבת פוניבז', הגרא"מ שך, שמכוניתו רוססה בכתובות כפליבות. כמעשה זה, שבא בכל הנראה מידי קנאי באחת ה"חצרות", נעשה ללא צל של ספק שלא בידיעת מכבות רציניות כלשהי, ומכאן התמיהה מה ראו תלמידיו של הגאון שך להרים קול זעקה על מעשה בריונות של יחיד או זוג שאינם שולטים ביצרם. כלום יעלה על הדעת לזמן כל שני לחמיש' קהל רבבות כדי להתפלל ולמחות על בולי פה כלפי אדמו"רים המשמעים מצד הולכי רכיל וכו' בפלג הליטאי חירה אלא שברור, כי כעשה נעשה זה נגד הגרא"מ שך, מכוא את המתיחות בין הפלגים ב"אגודה". בחינת "מה שאצל השיכור על הלשון...".

הרב אברמוביץ מבקש לאחות את הקרעים כל עוד הדבר ניתן, אם כי קשה להאמין שבעתיד הקרוב ניתן יהיה להגיע לנוסחה שתתקבל על דעת כל המנהיגות הרוחנית של ה"אגודה". התנאי העיקרי של הפלג החסידי הוא שכל הצדדים יאכצו את החלטות מועצת גדולי התורה בעבר וכמובן בעתיד. אותה כהחלטות אלו מדברת על הנהגת הרוטציה. ופה קשה להאמין כי הפלג הליטאי יסכים להחלטה זו. הבעיה העיקרית של כל ועדה פיוס תהיה כיצד להרחיק את "המכניסים הכוכבים" ב"רישתם של גדולי ישראל, אותם הולכי רכיל ומספרי לשון הרע ושקרים, הכל כביכול בשם תורת ישראל, ובכיית הילול השם, כי שידעו כיצד עושים זאת, יוכה להביא לשלום בית, וסותב שורות אלו יודע כמקור ראשון על סיפורי בדים שבוצעו ד"י בה חסרי אחריות סיפרו להנה"כ עד, כדי שיוכלו להמשיך ולדרוש במימונה מהם מקור הזוהם.

ש. שיף

"מלחמת הכוכבים" והמלחמה נגד היהודים

קצת מאוחר נזכרה מוסקווה לכתוב על הצטרפותה ישראל להסכם "מלחמת הכוכבים" עם ארצות הברית. העקיינים היום במוסקווה באמיה, עד שההליטים שם בדר־אופר פוליטי. אכמם מדינת ישראל אינה עומדת במוסקווה בעדינים העליונים לשיהיה מכתב בעל פות ראשונה, ומה כוחה לעומת פות מעין זו וכהנה בכל זאת להמעצמות הגדולות? אבל הצטרההיהבה, בעוד בריטניה וגרמניה, שגם הן הצטרפו להסכם זה, לא זכו לכבוד כזה ממוסקווה.

כאשר נחתם ההסכם עם ארה"ב על הצטרפותה של ישראל ל"מלחמת הכוכבים", היו כאלה שהזהירו כי מוסקווה תסתכל על כך בעין זועמת, וייתכן שיגרום בכך נזק ליציאת להודים משם. המשתתפים העוסקים בנושא זה דחו שיקול זה על הסף. השיקולים של מוסקווה לגבי היתר הגירה אין להם קשר ל"מלחמת כוכבים", אלא למלחמה נגד יהודים. התקופה של היתר יציאת יהודים מרוסיה באה לאחר הסכם ההפשרה בין ארה"ב לבין ברית המועצות. שכלל גם סעיף כזה. כאשר פג תוקפו של ההסכם, נהסגו שוב השערים, ורק אשנב קטן עוד נותר ליהודים לצאת דרכו.

הסכם להצטרפות ישראל ל"מלחמת הכוכבים" הוא הסכם טכני במהותו, ולא בעל משמעות מדינית. ישראל חתמה על הסכמים קודמים להבנת אסטרטגית עם ארה"ב, שיש בעלי משמעות מדינית גדולה יותר מאשר הסכם זה. ההסכם יזרים תקציבים לתעשיות עתירות ידע ויעודד בבקצת, את הכלכלה הכושלת שלנו. אין להניח שמוסקווה חוששת יומא הפרוייקט שהצביע ישראל לתך בת תכנית זו יסכנו את בטחונה. סכנה זו איננה קיימת. לעומת זה, ברית המועצות מזרימה לשכנותנו סוריה, נשק חדיש ומשוכלל, המהווה את הסכנה הגדולה ביותר המאיימת על מדינתנו. סוות הטילים החדשים שסיפקה מוסקווה לסוריה יכולים לכסות את כל שטח המדינה, ויש בסיכום לערער את שיגרת החיים במדינה. כך שאין ליחס חשיבות למכתב מרוסיה מעבר לשגרה. מאידך גיסא, עצם הימצאותה של ישראל בחברה אחת עם מעצמות גדולות, שעוסקות בתכנית גרנדיוזיות כזו, מחייב את מוסקווה להתחשב בנו. מוסקווה מודדת חשיבותן של מדינות קטנות לפי סולם הערכתן בעיני המעצמות הגדולות. אם מדינה מוגנת על ידי ארה"ב ויש לה הסכמים אסטרטגיים עמה, גדלה חשיבותה בעיני מוסקווה. ואין היא עוד בעיניה מדינת שוליים בלבד. משום כך סרחה מוסקווה להעביר לנו מחאה, בחיר מדינה הנמצאת היום בעמדת אסטרטגית חשובה בזירה הבין־מעצמתית.

מכתב המחאה מעיד שמוסקווה חוששת שיש לישראל כה להציע לפרוייקט ב"מלחמת הכוכבים", הודות לידע הטכנולוגי המצוי בה. אחרת לא היותה שמה לב כלל להסכם הזה. היחסים בין ישראל לברית המועצות הם כה מרוחקים היום, שמחאה מעין זו אין בה שום נזק. להיפך, מוסקווה תבין מעתה שאין מקום לנהל מדיניות של זלזול כלפי ישראל.

י. א.

השבוע בקו מעט

עט לשחוק

בקרוב תוקם ועדת חקירה שמטרתה לברר מי גרם לכך שהמחבלים שב"כו חיים.

✡

השב"כ נמצא במרכזו של פולמוס ציבורי. יש הרוצים בראשו ויש הרוצים את ראשו.

✡

למרגרט תאצ'ר יש אולי בעיות בארצה הקשורות בפחם, אך ביקורה בארץ הפך להצלחה דווקא הודות לשימושה בפח חם...

✡

להקת הבלט המלכותית מבריטניה ביטלה את הופעותיה בפסטיבל ישראל "בשל המצב הביטחוני"...

חברי להקת המחול מזובשה מפולין, לעומת זאת, הגיעו בהרכב מלא. כשהגיעו ארצה הסבירו: אנחנו פה לנים...

אילן בומבך

مكتبة الأصل

עיטורי סופרים וספרים

בעל „חסד לאברהם" ופירושו למשנה

מאת א. אביגד

אהבה בתענוגים, פירוש על המשנה — סדר מועד, מאת רבינו אברהם אזולאי זצללה"ה מ"ח"ס „חסד לאברהם". יצא לאור לראשונה ב-כת"י עם ציונים ומראי מקומות הערות ומבוא על-ידי חברי „מכון ירושלים" — שלוחות רמת-גן, מכון אור המזרח, מכון ירושלים, תשמ"ו, ב-עריכת הרב מסעוד בן שמעון, הרב אברהם יוסף חבצלת, הרב יעקב שטרן.

מחבר הספר — רבנו אברהם אזולאי, מגורי האר"י הקדוש בצפת, בתואר בפי אנשי דורו „הגאון הקדוש המקובל האלקי החכם השלם ר' אברהם אזולאי בעל חסד לאברהם".

משפחת אזולאי

משפחת אזולאי נודעת בגדולי עולם שיצאו מבניה. נינו (דור חמישי), ר' חיים יוסף דוד אזולאי (החידי"א) מספר עליו בספרו שם הגדולים שהמחבר היה חותם חתימתו בסמל ספינה בגלל הנס שקרה לו בעת עזבו את עיר הולדתו פאס שבמרוקו ועלה לארץ ישראל וכאשר הספיקו הוא ובני ביתו לרדת לחוף באה רוח סערה וטיבעה את האניה וכל אשר בה ולזכר הנס הזה קבע את חתימתו בסמל הספינה.

הראשון למשפחת אזולאי הוא הרב אברהם אזולאי הראשון, מגדולי הרבנים מקסטיליה שבספרד, סבו של ר' אברהם אזולאי מחבר הספר. לפניו, בספרד לפני הגירוש, לא נזכר השם אזולאי. כביר לומר שהשם נקבע אחרי הגירוש מספרד לזכר מוצאם מקס-טיליה כסביבת העיר סמורה על גדות הנהר אזולה.

החידי"א בספר שבדורו של ר' אברהם אזולאי היו אנשים שרצו לפרש את שם משפחת אזולאי בפענוח ראשי תיבות „אשה זונה וחללה לא יקחו", וכאשר שמע ר' אברהם אזולאי את הפענוח הזה רגז מאד. ראה בזה עלבון למשפחה שזו היא תהילתם והחרים כי שיאמר זאת. והאנשים האלו באו על עונשם ב-צירה קשה מאד.

אחרי הגירוש התישבה המשפחה בעיר פאס שב-מארוקו, עיר מלאת תורה וישיבות שהיתה המרכז לכל גולת ארצות המערב (המגרב) ורבנו מהלל אותה ואומר „עיר גדולה בבעלה ותהילה, עיר של חכמים ואנשי סגולה ביהודים". כאשר התהפך הגלגל בעיר הולדתו עלה לארץ ישראל והתישב בחברון. בתקופה הזאת כתב את חיבורו הגדול „קרית ארבע", ביאור על ספר הזוהר, כולל שלושה חלקים: אור הלבנה — תיקון טעויות, על פי כתבי יד מדויקים, אור החמה — „להבין לשונות הזוהר הבלתי עמוקים" כעדות ר' אברהם יוסף חבצלת, עורך הספר ובעל ההערות — כתב רבינו אחר כתיבת הספר „וה' יעזור לי לגמור הספר ולצרף עמו קיצור מביאורו של החכם השלם ר' אברהם גלנטי ז"ל, וה' עשה רצונו וזכה להוציא גם קיצור לספרו של ר' אברהם גלנטי וקראו „זהרי חמה". האדמו"ר הגאון הצדיק ר' יחזקאל משינווה זצ"ל הדפיס אותם יחד בשנת תרנ"ו.

„אור הגנוז", ביחוד וגנוז ליחידי סגולה הנכנסים לפרדס, ועל זה כותב נכדו, החידי"א, „כל הספרים הנז' בידי בכת"י, חוץ מאור הגנוז שנגנז". בגלל מגפה שפרצה בחברון ובירושלים בתקופה ההיא נאלץ רבינו לברוח לעזה, בה היתה אז קהילה יהודית גדולה. ור' ישראל נג'ארה המשורר הגדול כיהן בה כרב. כאשר ראה ר' ישראל נג'ארה את חיבורו „קרית ארבע" חיבר לכבודו שיר שהודפס בראש הספר. בשוך המגפה חזר רבנו לחברון וכתב את ספרו „אהבה בתענוגים" פירוש המשניות.

נוסף לשני הספרים האלו, „קרית ארבע" ו„אהבה בתענוגים", כתב רבינו עוד ספרים, מהם שהודפסו ומהם שנשארו בכתב יד. „חסד לאברהם" הוא הספר המפורסם ביותר שלו. רבינו נזכר בכל הספרות הרבנית בשם בעל „חסד לאברהם", ספר יסוד בחכמת הקבלה. נדפס הרבה פעמים.

הספרים האחרים: בעלי ברית אברם, ביאורים על התנ"ך בדרך הקבלה, גם כן נדפס מספר פעמים; מעשה חושב, קיצור כוונת המצוות מהאר"י, נמצא בכ"י; כנף רננים, קיצור כוונות התפילות מהאר"י כת"י; הגהות על הרמב"ם ועל הלבוש, כת"י.

אהבה בתענוגים

בחיבור „אהבה בתענוגים" יש חידושים ופירושים בלשון קלה, פשוטה וקצרה. המחבר מביא דעות פרשנים אחרים, עומד על דיוקן של המלים, מה ושם מכניס חידושים לתרץ שאלות וקושיות שאחרים מת-לבטים בהן. על ידי ספרו זה נשאר לפליטה זכרו של ר' יוסף אשכנזי שהיה בצפת בזמן האר"י הקדוש אשר כינה אותו תנא כפי שכינו האמוראים בגמרא אלה שידעו משניות וברייתות „תני תנא קמיה" וכו' כלומר: בעל משניות וברייתות.

ר' יוסף, יליד אשכנז, עלה לארץ בשנת שי"ט וכנראה היה מן האשכנזים היחידים בתקופתו בארץ וחבריו הספרדים ברצונם לדייק בשמו בהברתו האש-כנזית קראו לו ר' ייהוסף, הוסיפו י' בשמו כצליל הברתו האשכנזית.

נדגים כמה מחידושיו בפירוש המשניות.

חייב אדם לומר בלשון רבו (עדויות א—ג). הלל אומר מלא הין מים שאובין, פוסלין המקוה אלא שחייב אדם לומר בשם רבו — הטעם שהקדים כאן הלל לשמאי (בניגוד למקומות אחרים שמקדים שמאי להלל) אפשר לרכוז שניהם שקולים כדברי רז"ל פעמים שמקדים משה לאהרן ופעמים אהרן למשה, אי נמי (עוד טעם) משום דהלל אומר בלשון רבו נתן כבוד לרבו הקדים זכרו. מה לשון רבו? מביא כמה באורים של הרמב"ם והראב"ד. וביאורו של ר' יהוסף אשכנזי שהיה צריך לומר, הין מים שאובין פוסל את המקוה, בלי המלה מלא ובלשון יחיד, ההין פוסל, אך אמר בלשון רבו מלא מים שאובין פוסלין.

משנה ד', ולמה מזכירים דברי שמאי והלל לבטלה — ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו שהרי אבות העולם (הלל ושמאי) לא עמדו על דבריהם. למה נקראים הלל ושמאי אבות העולם — עד הלל נמסרה התורה שבעל פה איש מפי איש לתלמידים, משה ליהושע. יהושע לזקנים והלל זכה למסור לבנו רבן גמליאל ורבן גמליאל לבנו שמעון וכן הלאה ומהם אבות העולם נמסרה לכל ישראל.

פירושו על מסכת אבות

אוצר רב הוא פירושו על מסכת אבות, מעשיר ומרחיב את אופקיו של הלומד בו ברעיונותיו הבהי-רים. מעניינת דעתו בדבר העומד היום ברום עולמנו — היחס בין דתיים לחילוניים. הוא אומר בפרק א' משנה י"ב: הלל אומר, הוי כתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. אוהב שלום, כאשר ירצה חברך לעשות עמך שלום, תתרצה לו מהרה — אחר שיהיה טבעו אוהב שלום יהיה בטבעו לאהוב הבריות — בכלל שהם בריותיו של הקב"ה צריך לאהוב אותם אפילו שהם לא צדיקים. ובזה תקרבם לתורה אף על פי שהם רחוקים ממנה. כלומר שתהיה אתה העיקר והוא הטפל שיתקרב אליך, לא שיהיה הוא העיקר ואתה הטפל, שאם כן לא יועיל דבריך ויש פחד שאתה תלמד ממנו ואל תתחבר לרשע — אם הוא רוצה להיות העיקר ואתה טפל לו.

הורו בית דין

דיוקו בלשון המשנה מביאו לפסיקת הלכות שלא נזכרו בספרים אחרים. המשנה הראשונה בהוריות אומרת שאם בית-הדין הגדול טעה והורה לעבור על אחת המצוות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם — פטור. מדייק המחבר ושואל, מהי הלשון והלך? היה צריך לומר ועשה שוגג וכו' — אלא שהפטור הוא רק אם סמך רק על פסק בית-הדין אבל אם תחילת הליכתו להתיר היה לפי שיקול דעתו. אפילו רק הסתפק בנכונות האיסור, לפני הוראת הבית דין — הוא חייב.

מוציאי הספר לאור עשו את עבודתם שלמה ועיטרו את הספר בהערות מחכימות, ציונים למקבילות בפר-שנים אחרים ומקורות של המובאות בספרו. יבורך חילם להמשיך בהוצאת כל כתבי המחבר.

אדם וכיבוש

מאת אברהם בלאט

אחד הרומניסטים המבריקים והשנו-נים אשר יושב דרך קבע בפאריס, על תקן של סופר גולה, הוא מילן קונדרה הצ'כי, שזכה ל„פרס ירושלים" בשנת 1985. קוסמופוליט זה, אשר אירופה אי-נה מהווה כלפיו טריטוריה כי אם תר-בות, מסביר, שהרומאנים הגדולים חכ-מים תמיד יותר מן האנשים שכתבו או-תם.

מילן קונדרה מתייחס לזמן החדש, וקובע מצב אנושי בסיסי: שבו האדם תמיד חושב, והאמת בורחת ממנו, מפני שהאדם אינו מה שהוא נדמה לעצמו. האדם חושב ומחשבותיו מתרחקות זו מזו. ואמנות הרומאן היא אשר דמתה לאינדיבידואליזם האירופי כדי להגדיר את עצמו, ליצור ולהתפתח. מילן קונ-דרה הוא רומאניסט; אם כי קודם כל הוא פילוסוף היודע שחכמת הרומאן שונה תכלית שינוי מחכמת הפילוסופיה על אף הדרישות ביניהם.

משחק עם הנפש הפנימית

כל יצירותיו של מילן קונדרה סובבות על עבודה וצמיחה של תרבות אירופה, פרי רעיונות ואסוצי-אציות בדרך בלתי שגרתית, והן נוגעות לפרשיות חיים ריאליסטיים, שמטפלות במשטר הטוטאליטארי, גלות ומולדת, תוך רצון לשמור את העבר, ולכונן אותו במציאות אחרת שהיא תערובת של פתיחות ושהיזהות מוסרית, ובעיקר משחק עם הנפש הפני-מית, שמתכסה ומתגלה תכופות. לכאורה גובלת הוויתו של קונדרה ביומיומי הבוטה, הפוליטי וה-וולגרי, באדם שאיבד את תומו האנושי, כמו ש-פראג ירדה מגדולתה. מצב נפשו של אדם זה דומה לסיטואציה של החברה הצ'כית שהכיבוש גזר עליה כלייה ושינוי פרצוף. הפרט אצל קונדרה חסר את הייחוד הפרטי, את הנטיות הטבעיות, שכן רצונו את הרוח הצ'כית, את תרבותו, ומה שנותר והו ה' סיום. אין זו האסימות של קפקא שהרומנטיזציה שלו גבלה באבסורדאלי ובסוריאלי; קונדרה הצ'כי מפוכח כל כולו, ואולי יתר על המידה, והספר הנוכחי, „הקלות הבלתי נסבלת של הקיום*", אחרי ספריו הקודמים, כגון „הבדיחה" „מחול אחרון ופרידה" ו„ספר הצחוק והשכחה", הוא מתנהל בדו-סטריות, כאשר מצד אחד הוא ממריא לפרשנות של פרמינדס ודקארט, ומצד אחר הוא יורד לדיוטה התחתונה של קיטש, המצביעים על הכשלון של האדם.

בספר זה אין אנו פוסעים במסלול יציב של עלילה עניינית, כי אם בהליכה זיגזגית, שלרוב אין בה שילוב. הסופר מדהים בקלילות הכתיב ומרתק בדיג-רסיות בעלות שאר רוח, שהן פרי הגות על החיים ומשמעותם, ובהם השדעות החריפה למצב הקיומי הפוליטי והאישי. מילן קונדרה הוא איש ספרות, השואל שאלות על אמיתות ועל הבדותות, אם כי אין אצלו קשר הכרחי בין עובדות המציאות, ובין יצירות הספרות. הספרות לגביו היא תרכיב של חומרים שהוא הופך בהם, מערבבם ומפריים, גורם ומדריכם, אך כל היצירה האלגנטית הזו אינה מש-כנעת כלל. פראג העיר וצ'כיה כולה — הם אצלו בבחינת גיאוגרפיה וביאוגרפיה המשמשים לו כמוקד וכריקונסטרוקציה של קורות עירו אשר אתה הוא הולך, והיא נרגזה לו, במעין מיתוס, שהוא מגלגל אותו, וכבכתיב הלך וחוזר.

את הספר הנוכחי הוא אינו פותח בסיפור על טומאש ותרזה, כי אם בשאלת „קלות וכובד" שאליה התייחס הפילוסוף פרמנידס במאה הששית לפני ספירת הנוצרים, עת ראה את העולם כמחולק לצמדי ניגודים, כגון אור-חושך, עדינות-גסות, חום-קור, קיום-אי-קיום, ואם כי פסק שהקלות חיובית וה-כובד שלילי, הניגוד הנ"ל נותר כבעל משמעות הגדולה והמסתורית ביותר. האדם אצל קונדרה ה' פילוסוף אינו יכול לעולם לדעת במה עליו לרצות; משום שהוא חי רק פעם אחת, ולא ניתן לו להשוות את חייו בהווה, לחייו הקודמים, ולא לתקן אותם בחייו הבאים.

אכן אנושית בסיטית זו, שהחיים הם כצל עובר, אינה תואמת את התיזה של ניטשה, שמילן קונדרה מעלה אותה, „שיום אחד הכל יחזור על עצמו, כפי שכבר חוינו אותו, והתרזה אף היא תחזור על עצ-מה לעולמי עד". הסופר הצ'כי מציג את האדם שאיבד את בשותו, ואפילו מספר בה, בהפגנתו, כאילו בהעדר הברשה, רוצה טרוזה למתוח קו מתות לחייו, ולזעוק, שהיופי והנעורים שאתם העריכה יותר על המידה, הם למעשה חסרי ערך.

*) „הקלות הבלתי נסבלת של הקיום" מאת מילן קונדרה. עברית — רות בונדי, בהוצ' „זמורה ביתן" תשמ"ו.

שלם גוי מצטייר כמתנה; דיכוי עצמו של גופים דומים זה לזה, הנשמות אינן נראות בתוכן. והן המאבק בין הגוף לבין נפשו, שנלכדת להיות לא רק גוף, אלא גם נשמה המודעת מבעדה אם כי שניות זו אצל קונדרה הפכים למצער מקאברי.

חשיפה של גוף ונפש

במפגש זה בין שני עולמות עולה החשיפה של גוף ונפש, ומאחורי צלליתו של טומאש איש ה-תאוות, מסתתר פן אחר, של איש עקרונות אשר מסרב להשלים עם מציאות מעוותת, ויורד מדרגת מנתח מפורסם, לרופא בעיר פרובינציאלית, שמחלק אספירין ומגיע לתפקיד של מנקה חלונות. בצל כל הרעיונות העמוסים והמסתוריים הללו, מגולל מילן קונדרה מציאות של חיים אישיים בצל הפוליגמיה, שהם הניגוד הגמור של חשיבה סכולסטית, המלווה מוסיקה, הגאות מעולם הזה. טומאש הריאלי ההולל חולם, כי „אי שם ביקום קיים כוכב לכת שבו נולדים כל האנשים שנית עם מודעות מלאה, להיים שבילו עלי אדמות, ועם כל הנסיון שרכשו שם" (עמ' 163). טומאש ותרזה נוטשים את פראג לעבר שוויץ, אך העיר נשארת בתוככי הכרתם; עד שהם מוכרחים לשוב אליה, מקדם מרה, ובעקבותיה טומאש. היציאה מפראג, גרמה לאנשים אלה דכדוך ורגש אשמה, והיה זה בלתי נסבל להיותר בצירה. קונדרה מספר על צ'כיה הכבושה, ועל ראש הממש-לה ב„אביב הפראגאי", דובצ'ק שחזר מושפל ממוס-קוה ודיבר אל עם מושפל עד כדי כך שהתקשה לדבר. מוטיב זה, של טשטוש הקומה, הולך ומבצע את הפבולה של הסופר.

בצד דיוקנם של טומאש ותרזה עולה דיוקנם של פראנץ הפציצה וסבינה הציירת בחייהם הכפולים, וסודות שאלת האמנות, הבגידה משורים, תגובות שורשרת. לגבי פראנץ המוסיקה היא האמנות הקרו-בה ביותר ליופי הדיוניסי הנתפס כשכרון. המוסיקה מופיעה כאן ככוח משחרר, וקונדרה שהוא בנו של פסנתרן פותח את השיר אל עולם הצלילים כדי להתחבר עם נפש אחרת, ולהתחמק מהמציאות השג-רתית. „המוסיקה היא שלילת המשפטים, המוסיקה היא אנטי מלה", והסופר הופך אותה לחזיון שבבדרך מירוק הוסאר.

גיבוריו של קונדרה הם בוגדניים בתומם החיים האישיים. בניגוד לאותה פינה מבויה השמורה לאהו-בה המלודה הרגשית בריש גלי, פראנץ הוא אסתטי, המבחין בין יופיה של אירופה לבין יופיה של ניו יורק, ויש לו חולשה לכל מהפכה, אם זה בקובה או תאילנד, צ'כיה או רוסיה. פראנץ הוא פרופסור בינוני, המשוכנע שהזיקת החיים לתהום הפרטי ולתהום הפומבי, היא מקור כל השקרים, ולכן הוא אינו בוש להודות בפני אשתו שהוא מקבה, לנטוע עקב להם יצריו. הטוטאליטריזם כבלה אותו והוא התמודד אתה בצד סבינה שלא ידעה לעמוד מהי המסורה המסתתרת מאחורי ערגתה להרפתקאות. האם זוהי הקלות הבלתי נסבלת של הקיום, או חוסר הסבלנות — מילן קונדרה הוא דוגל הדוהר על פני סוסים רבים, כדי לקשר בין הניגודים הקוטביים, שבין אלילות ושאלות קנטרניות, לבין הזיקה של פימות עם התנ"ך, בין פגמי הזמן והגלישה אל פלטון סוקראטס ומי לא?

כלים שאולים

הספר עם הכותרת המסורבלת על „הקלות הבלתי נסבלת של הקיום" הוא מתוחכם מדי, וארבעת גיבוריו — טומאש המנתח שפולק ממשרתו אחרי הפלישה הרוסית לצ'כיה, טרזה המבגשת, פראנץ המעלם על האידיאלים של חירות וסבינה העומדת בנסיון על עצמאותה — נוסף לכלב קרנין אליגורי, מקפלים בתוכם את המשחק הגרוטסקי של ההווה והקודם, של השביבות הקיטש, שלא אחת עוברים את הטעם הטוב. הגוף והנפש — הם כאן כמו כלים שאולים, של הרבה בלתי מורכבות, כאשר ההזהום התהווה אינם משתלבים באופן סימפוני המדגים וריאציות על הנושא, והלך וחוזר. הספר בונה הורס, גורף וגורר, ובכל אלה גוברת המחשבה על הדמיון. ספרו של קונדרה מורכב ממסה בצד פבולה שקופה, הכבל זורם כמו נהר, ולהתפתי מתרחשים מעשי אדם. הולסבה מותירה בספר את פראג ה[illegible], את ארמון הראדצ'ני ואת ההר מתורח פטרז'ין, ומה שמתהל ומהיר במכללו הזה, היו אלה שיגנד את המשמרים הנפשיים הזה משוכנעים כי גילו את הדרך היחידה המובילה לגן עדן-דרך משט-רים זו שהיא רצופה הרוגים רבים מכפש, בעוד האשמים לבד ענו ואמרו: „אנחנו לא ידענו; דימו אותנו, אנחנו האמנו אין בר אשמה". הרגשה זו של „לא ידעתי" מעלה אצל טומאש את סיפורו של אדיפוס, שגם הוא לא ידע. אך ברגע שהבין מה שקרה, לא היה מסוגל לשאת את מראה האסון שנגרם על ידי ה„לא ידעתי" שלו, אבל הוא הסיק את המסקנה, ועקר עיוור את חבי. השוואה זו שצצה במוחו של טומאש הכתה גלים, שכן בכל הויכוחים חזרה השאלה — „האם ידעו או לא ידעו?" ולכן הוא העז, וכתב מאמר בעיתון. מכתב זה קבע את גורלו ואשיו שדרדרו וסילקו מפסגה אל התהום, מהבירה אל הכפר הנידח, אל שפל המדרגה.

אנו עדים לכך שלאורך כל הספר מעלה קונדרה את החיים הענוגים, שחי אדם עלי אדמות, ומכאן גם הזכרונות על הגן-עדן שהוחמץ. כל עוד חי אדם בכפר בטבע בתוך עונות השנה, נותר לו עוד זיק מאותה אידיליה, אך כשעבר לאורבניזציה, נשתבשו העניינים. אמנם כיום משוגרים אסטרונאוטים לחלל, אך הקשר עם הגן-עדן נותק, וכן המגע בין בני אדם. וכך נוצר הקשר אל חיית הבית — אל הכלב האליגורי „קרנין", הרי לך מערכת רגשות ותחו-שות של מיתולוגיה חדשה. כך מציג הסופר המודרני הקוסמופוליטי את האדם בצל המשטר הטוטאליטרי. כך יוצר הספר תמונות מצב, ממשפט, ממיטאפורה שסמונה בהם סיטואציה המעידה על חוסר תקווה ותכלית.

פראג שלאחר הכיבוש נעשתה מכוערת. חיי אדם בלתי נסבלים, תוך דימויים מבולבלים ורעיונות משונים. מילן קונדרה מעלה סברות על הקיטש הסובייטי, וחושף תוך אירוניה ושחוק, את כל מה שמסתתר מאחורי האשליות, וההסכמה המוחלטת לקיום. שיסודותיו הם שונים בכל הזמנים ובכל האומות והזרמים, את שדרות האינטלקטואלים ואת מגמות השמאל, הדיקטטורות הדמוקרטיות. מילן קונדרה במסכה של שתקן גדול מותב על זכות האדם לחיים בסתרים, על הערכים המסורתיים של האנו-שות, על חירות היחיד, אך גם על ההפקרות הגדולה של העידן הכבשה.

באור הראי"ה

באורו, קובץ עשיר בכמותו ובאיכותו ובו עיונים במשנתו של הראי"ה קוק זצ"ל, יצא לאור על-ידי המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, בהסתדרות הציונית העולמית.

בספר המתויק 635 עמודים בעריכתו של ד"ר חיים חמיאל, מתפרסמים מאמרים וחוקרים, פרי עטם של הוגי דעות, סופרים, רבנים ומחנכים ה-מאירים באור חדש את משנתו רבת-האנפין של הרב קוק זצ"ל.

בספר באים לביטוי השקפותיו, יצירותיו, שיריו ורשותו של הרב קוק. זהו נסיון מוצלח ומקיף ל-התמודד עם המוני יצירה מגוונים ולהאירם באור יקרות, כמו בנושאי התחיה, הגאולה, חינוך והספרות והמחשבה ישראל. שלושה מאמרים, למשל, עוסקים בתפילה וארבעה מאמרים מוקדשים לעניני תלמוד והלכה. כמו מאמרו של ד"ר אליהו שוחטמן מה-אוניברסיטה העברית בירושלים, הכותב על שיטת הלימוד של התלמוד בעקבות חזונו של הרב קוק, ועד שילוב עם ההלכה לפי שיטתו.

הרב משה צוריאל, מעלה על הכתב את „הקדוש הנסתר והאגדה בהגותו של הרב", או על „חבלי משיח בכתביו של הרב". בתחום הספרות והאמנות, נמצא את מאמרו של הרב בניהו צבאלי על הרב ויחסו לספרות ולאמנות. הרב רפאל אייזנברג מביא את יחסו של הרב לשיטת „תורה עם דרך ארץ" ר' אישיהו.

הספר מעשיר יעקב ותופו כבודן מושך עין ולב, עשוי לעניין לא רק כל שעניני הלכה ודת קרובים אליו, אלא כל מי שרוצה להוסיף דעת ומעוניין לעמוד מקרוב על אישיותו המשתנת של הראי"ה קוק זצ"ל, מאור לדורות.

חיים חמיאל / ימים תועים

[א]
ימים תועים,
נתלו צללי,
להובילם.

איך את משאם אשא,
לאן זה אביאם?

הסתר חבוי
אפקים סתומים,
וראשי הרים נוטפים,
עד לשחקים.
בשחור.

[ב]
הימים —
תלויים, תלויים;
נפלו עיני,
כתפי,
ידי,
שפלו ברכי,
אצבעות רגלי,
נשמות מגור.

מעלי,
שירתך בפי:
הוד עולם נראה,
חבוק ברואותי;
גלים מפזזים,
למנגינות האור ביום,
על חוף חלומותי.

עם אילנות

עם אילנות הלכתי
בשדרת הגן;
עלוות עצים ירקה
מרבד ססגון
עד למדשא.
צפרים,
כנפי חפת חנם
על יום.
חבוק בעפעפי,
מתרפק,
נסתר,
חומק
וגז.

כנפי הקול

כנפי הקול ברוך

אנטישמיות בהונגריה

מאת ד"ר יקותיאל צבי זהבי

ספרו של נתנאל קצבורג „אנטישמיות בהונגריה", שיצא בהוצאת „דביר" במס-גרת סדרת מחקרים ע"ש מייסד אוניבר-סיטת בר-אילן ונשיאה הראשון, פרופ' פנחס חורגין ז"ל, הוא ספר יסודי וממצה על תהליך התפתחות התנועה האנטיש-מית בהונגריה, שנקודות השיא שלה בעלי-לת הדם בטיסה-אסלאר ברבע האחרון של המאה ה-19 ובהשמדת שש-מאות אלף יהודים במאה העשרים. פרופ' נתנאל קצבורג לא חסך מעצמו עמל וטרחה ובדק את כל פרטי התהליך בארכיון הממלכתי בבודאפשט, בארכיון הממלכתי בלונדון, בספריה הלאומית ע"ש סאצ'ני בבודא-פשט ובספריות המוזיאון הבריטי בלונדון, „יד ושם" בירושלים ובית הספרים הל-אומי בירושלים.

בתחילת החיבור המקיף עומד המחבר על הרכב יהודי הונגריה משתי הסיבות: גדולות השונות זו מזו במוצא, בחלוק במדינה, במסורת ובאורחות חיים. מצד אחד, היתה הגירת יהודים להונגריה בשלהי המאה הי"ח מאוסטריה ומבוהמיה—מורביה, ובתקופה יותר מאוחרת מגאליציה. התופעה הבולטת בהרכב יהודי הונגריה במאה הי"ט היא ריבויים המוכר של מספר היהודים, הן מבחינה כמותית הן מבחינת שיעורם בכלל האוכלוסיה. בשנת 1815 היה מספר היהודים בהונגריה 126,620 וחלקם באוכלוסיה הכללית היה 1:8 אחוז. והנה בשנת 1869, שנת ההסכם בין אוסטריה להונגריה להקמת המדינה הדוא-ליסטית, הגיע מספרם ל-542,279 וחלקם באוכ-לוסיה היה כבר 4 אחוזים. ב-1910, לפני מלחמת העולם הראשונה, עלה מספרם ל-911,227 וחלקם באוכלוסיה הגיע ל-5 אחוזים.

הגידול היה אינטנסיבי פי שניים מזה של האוכ-לוסיה הכללית. האוכלוסיה הכללית גדלה בתקופה שבין 1869 עד 1910 בשיעור של 34.6 אחוז, ואילו היישוב היהודי גדל במשך אותו זמן ב-68 אחוז. זאת אומרת, כמעט כפליים. אין ספק — קובע המחבר — כי הגידול נובע במידה רבה מהגירה, ובעיקר מפולין ומגליציה. ההגירה מאירופה המזרחית הגיעה לשיאה באמצע המאה הי"ט, והעליה במספרם של היהודים אלה היא בעיקר מריבוי טבעי גבוה.

כתוצאה מן ההגירה מגליציה הוו היהודים שב-מחוזות הצפוניים-מזרחיים שבהונגריה 26—29 אחוז של כל היהודים במדינה, ושיעורם בכלל האוכלוסיה הגיע למעלה מ-10 אחוזים. במחוז מארמורוש אף ל-18 אחוז. בערים גרוס ורדיין 23.6 אחוז, סאטמאר 20.6 אחוז, מישקולץ 20 אחוז, לפי הסטטיסטיקה מ-1910.

היה גם תהליך של מעבר מן הכפרים לערים. ב-1869 ישבו עדיין כ-50% מיהודי הונגריה בכפרים. ביום מלחמת העולם הראשונה ישבו כבר בסך הכל 25 אחוז בכפרים. במשך השנים 1830—1870 עלה מספרם של היהודים בערים פי 4 כתוצאה מן החוק שהתיר ליהודים לגור בערים. מספרם של היהודים בבודאפשט עלה בין השנים 1880—1910 מ-70,227 ל-203,687, ושיעורם היחסי באוכלוסיה מ-19.7 אחוז ל-23.1 אחוז. כרבע מיהודי הונגריה ישבו לפי זה בעיר הבירה. האנטישמים קראו משום כך לעיר יודאפשט — במקום בודאפסט.

בשנים הגדולות התרבו גם נישואי התערובת. בשנים 1896—1900 היו נישואי התערובת בבודאפשט 15 אחוז מכל הנישואין היהודיים. בשנים 1901—1904 כבר הגיע שיעור נישואי התערובת ל-16.5 אחוז.

ההונגרים היו מעוניינים שהיהודים יסגלו לעצמם את הלשון ההונגרית כשפת הדיבור שלהם, מכיוון שרק היהודים הגיעו ל-51 אחוז של דוברי הונגרית במדינה, שחלק גדול מתושביה היו רומנים, סלובא-קים, שוואבים, סאקסים ורותנים. הם הצליחו במידה רבה בשטח זה. במיפקד של שנת 1900 הודיעו למעלה מ-70 אחוז של היהודים, כי ההונגרית היא לשון אמם. 25 אחוז הודיעו על גרמנית — בעיקר יידיש.

המבנה הכלכלי של היהודים

לפי הסטטיסטיקה מן העשור הראשון במאה העש-רים, רוב היהודים התפרנסו ממסחר ואשראי. מבין 225,000 שעוסקים בענפים אלה 110,000 הם יהודים, זאת אומרת קרוב ל-50 אחוז. למעלה ממחציתם היו עצמאיים — סוחרים, וסוחרים זעירים.

בענפי מלאכה עסקו 85,000 יהודים, מחציתם עצמ-איים ומחציתם שכירים. מזה בחרושת 5000 יהודים לעומת 25,000 לא-יהודים. היהודים תפסו מקום ניכר בהחזקת בתי-חרושת — 12,000 לעומת 29,000 לא יהודים.

באופן יחסי עסקו יהודי הונגריה בחקלאות במספר ניכר, כבעלים וכחוכרים של אחוזות גדולות ובינו-ניות, ביחוד מן השליש האחרון של המאה הי"ט. בראשית המאה העשרים היו 19.9 אחוז מבין הבעלים של אחוזות מעל 2,500 דונם, ובין החוכרים של אחוזות מסוג זה הגיע מספרם ל-73.2 אחוז. באחוזות שבין 5000 דונם ל-2,500 דונם היו 19 אחוז בעלים ו-62 אחוז חוכרים. תופעה בולטת היתה שיעורם הגדול של יהודים בין חוכרי אחוזות גדולות ובינו-ניות.

במקצועות החופשיים בולט מספרם של היהודים במשפטים, ברפואה, עיתונות ואמנות. מבין 11,000 עורכי דין כ-5,000 היו יהודים. במשפטנים בשירות המדינה היה מספרם מצומצם מאוד, כי הממשלה לא היתה מעוניינת להרבות שופטים, פרקליטי מדינה ופקידים בבתי המשפט ממוצא יהודי. מבין 2,160 רופאים שעסקו בפרקטיקה פרטית היו הרוב כ-1,300 יהודים. במקצוע זה היה שיעורם ניכר גם בין הרופ-אים הממשלתיים ורופאי קופות חולים ובתי החולים.

מבין 1,200 עורכי עיתונים היו 514 יהודים. בין האמנים: ציירים, פסלים, שחקני תיאטרון, מוסיקאים וכו' היו כ-20 אחוז יהודים. בשירותים הצבוריים היה חלקם זעום: בפקידות כ-1 אחוז, בהוראה כ-6 אחוז בהתחבורה כ-4 אחוז.

הדיון הציבורי על היהודים בשנים 1840 — 1885

המדינאי הליבראלי יוסף אטוואש היה מן הלוחמים הגדולים למען שוויון זכויות היהודים לשאר חלקי העם ההונגרי. הוא היה שר לענייני השכלה ודת בממשלה הלאומית בימי המהפכה נגד אוסטריה ב-1848. לאחר דיכוי המהפכה ישב זמן מה בחוץ לארץ. עם שובו להונגריה ב-1851 פרש מן החיים המדיניים. ב-1866 נבחר לנשיא האקדמיה ההונגרית למדעים. ב-1867, עם כינון הממשלה האוטונומית בהונגריה, נתמנה שוב לשר השכלה. בתפקידו זה הוציא לפועל את חוק שיוויון היהודים, כדי לקרב את התבוללותם של היהודים בעם ההונגרי. יפה מציין הפרופ' קצבורג, כי מטרתו הסופית של אטוואש היתה להביא את יהודי הונגריה להמרת הדת. הוא קיווה להוסיף על-ידי-כך לעם ההונגרי כמה מאות אלפים אזרחים בעלי משקל רוחני, וכ-תוצאה מכך יתוקן יחס האחוז של בני העם ההונגרי כלפי המיעוטים המרובים שבמדינה. עובדה היא שהצליח בשטח זה במידה מסויימת. לפני חוק היהו-דים בשנת 1938 היו בהונגריה לפני התחלת מלחמת העולם השניה כמאה אלף יהודים מומרים וצאצאיהם, מהם בבודאפשט עצמה 62,000. פרופ' קצבורג כותב כי „הספרות ההיסטורית היהודית שהונגריה עסקה הרבה במאבקו של אטוואש לטובת היהודים הבליטה רק את האספקטים הליברליים שבדעותיו אך התעלמה מהמוטיב הנוצרי שלהן".

חוק שוויון זכויות היהודים עורר תגובה נגדית בחלק גדול של הציבור ההונגרי. חבר הפרלמנט ויקטור איסטוצי שאל את הממשלה בשאילתא ז'לקמן: „היש בדעת הממשלה להוקיע חוק בדבר הסדר תנאי התיישבותם של זרים במדינה, כדי לשים סייג להצ-פתה על ידי היהודים מארצות חוץ (הכוונה בעיקר לגליציה). 2) האם תעמיד הממשלה מכשולים על דרכה של הפגנות התנגדות בדבר שלום, שתמשרד אולי מצד יסודות לא-יהודיים. 3) בדרך כלל, היש בדעת הממשלה לנקוט עמדה ברורה כלפי שאלה זו. ראש הממשלה, הבארון ונקהיים, ענה ביום 21.4.1875: א) הממשלה מכירה בבעיית ההגירה ובצורך להסדיר אותה. ב) הממשלה רואה ביהודים אך עדה דתית, ועל כן היחסים בין יהודים ללא-יהודים הם עניין יחסים בין-עדתיים ומכאן המסקנה, כי אין מכירים בקיומה של שאלה יהודית.

בנאומו בפרלמנט ב-8 לאפריל 1875 טען האנטישמי איסטוצי: „אני רואה את השאלה היהודית לא כשאלה של דת אלא כשאלה של כת, כשאלה חבר-תית". הוא טען נגד השתלטותם של היהודים על חיי הכלכלה של המדינה ועל העיתונות, במיוחד טען נגד הליכוד והגיבוש של העדה היהודית הנבד-לת.

ב-24 ביוני 1878 הציע איסטוצי בפרלמנט, בקשר להחלטה הבינלאומית שהתקיימה אז בברלין בשאלת טורקיה, שממשלת הונגריה תדרוש הקמת מדינה יהודית בפלשתינה ליישב שם את כל יהודי אירופה.

האנטישמי קארל נבדוליט, פרוטסטנט בבית הספר הסכני הגבוה בבודאפשט, הוציא בשנת 1885 ספר בשם הערבי „השאלה היהודית באוסטריה והונ-גריה", ובו הוא כותב, כי גבחת הנזק התמרי והר' קלקלה המוסרית הנגרמת על ידי היהודים, צריך השלטון לדאוג לתקנתם כל עוד ניתנים הדברים לתיקון, שאם לא כן עלולות להתרגש פורעניות ששום כוח לא יוכל להשתלט עליהם. הוא חוזה התפרצות אינוס אנטי-יהודית, שתעלה בעצמתה על המהפכה הצרפתית. „נזעים יישמדו מכל פני האדמה, כפי שלא קרה מאז קיומת האנושות באירופה... נכדינו ובני נכדינו ישתכנעו בכך, כי הדבר יבוא, הוא חייב לבוא".

עלילת הדם בטיסה-אסלאר

המחבר קובע, כי „מבחינת התופעות שליוו פרשה זו: התמיהות המהליכיות, הפולמוס הציבורי, ליבוי הרגשות והיצרים ההמוניים, עלילת הדם בטיסה אסלאר היא המאורע הבולט ביותר באנטישמיות ההונגרית, והיא שהוציאה לה מוניטין בארצות חוץ. מבחינת ההדים והתגובות בארצות שונות, וביחוד מבחינת רישומם של הדברים בעולם היהודי, לא היתה שום תופעה אנטי-יהודית מאז עלילת דמשק עד פרשת דרייפוס שעוררה עניין כה רב. ההת-עניינות הגדולה בפרשה נגרמה בלי ספק גם על ידי כך, שהיה זה משפט עלילת הדם הראשון בהיקף שהתנהל בהליכים משפטיים מודרניים, באופן יחסי במדינה שמקובל היה לראותה כמדינה ליברלית. בהתפתחות האנטישמית, ביחוד בפרק זמן הסמוך להופעת העלילה, בולט קו מסויים: הסתה נגד האלמנט ה„גליציאני" שכן יהודי ההונגריה על רקע האנטישמיה נגד ההגירה היהודית, הסתה זו יצרה רקע נוח לקליטת העלילה שהנאשמים בה נמנו על אלמנט זה. [illegible] לעיני המחבר הדמיונות של השלטון לא עמדו על נקודה זו, כשם שלא ראו את הקשר שבין המעלילות האנטישמיות בשנים הקודמות לבין העלילה".

טיסה-אסלאר הוא כפר במישור ההונגרי הגדול על גדות הנהר טיסה. גרו בו כ-2,700 נפש [illegible] בחלקם קלוויניסטים המלוקם קאתולים, והקהילה היהודית היתה קטנה, מורכבת בחלקה הגדול מסוחרי גרעם מגליציה שעסקו במסחר זעיר, היהודים השתלבו לסביבה ודיברו הונגרית.

נערה משרתת בת הכפר, אסתר סולימושי, נעלמה ביום 1 באפריל 1882 (י"ב ניסן תרמ"ב), שני ימים לפני פסח. באותו יום עברה אמה של הנערה ליד ביתו של שמש בית הכנסת יוסף שארף וסיפרה לו, כי בתה נעלמה. השמש הרגיע אותה ואמר לה, כי בילדותו היה מקרה דומה בעיירה האיזראגאש, והחלו להפליל את היהודים, אבל אחרי זמן מה חזר הילד. דבריו של השמש עוררו חשדות בלב האשה, או הניקו חשדות שקננו בלבה עוד מקודם.

האנטישמים טענו אחר כך, מה ראה השמש יוסף שארף להתגונן מפני אשמה שלא הוטלה כלל. אבל לאמיתו של דבר, לא היו חשדותיו בלתי מבוס-סים. היו באמת מקרים כאלה בהונגריה. כמעט מדי שנה בשנה שהתעלמות ילדים בסמוך לחגי היהודים עוררה חשדות נגדם, ואלה התנדפו אחרי שהילדים נמצאו. [illegible] של השמש היה לה עוז מצד-אותו. אצל אם הנערה התעוררו חשדות של ממש. דבריו של יוסף שארף הם שהעלו את עיקר החשש שבכפר.

חשדות אלו גברו אחרי שבנו של השמש בן חמש סיפר [illegible], כי ראה שאביו [illegible] את הנערה. הוא אמר זאת [illegible] לפי עדותו של שארף בבית [illegible] כמה מנשי הכפר [illegible] את הדברים שאמר. עדויות נוספות [illegible] „נוכרי" [illegible] ביום פסח...

(סוף בעמוד 8)

יהודה אופן — חזרה בתשובה אל דמות האב

מאת נעמי גוטקינד

„מקובל עלי — אבי נולד בצפת"

✶

„שם השביעני שבע / להיוולד בצפת /...
ולא נשבעתי לו / שמא אשבע לשוא"

✶

„אבי לא עלה לכנען /
הוא ירד לצפת" („מסכת אבי")

כשהיה בן שש-עשרה או שבע-עשרה — נפרד יהודה אופן מאביו. האב נשאר בגרמניה — אופן עלה לארץ ישראל. האב נשאר באמונתו היהודית, אופן נתפס לאמונה הקומוניסטית. היו בין השניים ויכוחים, כמובן. היה אב שהודעזע לנוכח כפירת בנו. היו עוד כמה מכתבים שרצו בשם לכאן ובהם מוכיח האב את בנו וקורא לו להתפכח מאשליותיו החדשות, אבל זמן קצר מאוד לאחר הפרידה פרצה מלחמת העולם השניה. האב ועולמו — נספו בלהבות. אופן שקע בעיסוקיו הארץ-ישראליים, מלחמת השחרור, שירה פולי-טית, כתיבה עתונאית. עשרות שנים של חיים אינטנסיביים. גם כשהתפכח מן הקומוניזם (אחרי רצח הסופרים ומשפטי הרופאים ברוסיה הסטלי-ניסטית), גם כשנתן לאכזבתו ביטוי פיוטי (ה-קובץ „ללא לאן" מ-1961) — גם אז לא מצא לסיכן השאלה „לאן", תשובה שתוביל „הביתה", חזרה אל האב.

סמל האב הרוחני

והנה, לפתע בקיץ האחרון — לפני כשנה. לאחר פרישה מוקדמת מלמתוס, מצא את עצמו המשורר כותב עשרות שירים על אביו המת ואל אביו החי בלבו. בתקופה קצרה של כמה שבועות, בפרץ רצוף של השראה הצטרפו המלים, השורות, הדימויים לכה שהיום מונח לפנינו (בהוצאת עקד) בשם „מסכת אבי".

לומר שיהודה אופן חוזר כאן בתשובה אל אמונת אביו — מוגזם ולא מדוייק. אבל אין ספק שהוא חוזר כאן בתשובה אל דמות האב, מוקש, צורף ומעצב תמצית האמונות, הלקחים, הערכים, ששמע מפיו ומבטא (על אפם וחמתם של כל הפרוידיאניסטים) אהבה עצומה, געגועים, הערכה, ערגה נטולה כל תסביך אדיפוס, אל אב גדול, אב אידיאל, סמל האב הרוחני שממנו נותק על סף הבגרות.

איזה דיוקן אבהי מצייר אופן בשיריו? בשירתו שבע"פ לכתוב שזה היה אב שנולד בליטא ונתפרסם בה כעילוי, חי בגרמניה ואף נספה בה, ציוני, מאמין, משכיל ומפוכח (לא חסיד), שכל ימיו ציר מולדתו האמיתית, הרוחנית, מחוז געגועיו היתה צפת שבארץ ישראל ואת העיר הזו הוריש לבנו. הוא עלה איתי, כותב אופן, „עד לפסגת מירון". ולשם מה „שם השביעני לדבוק בתורת / אבי".

ועוד השבעה, „ערב מותו": „השביעני שבע / להוולד בצפת".

מעיד הבן: „שבה לבי בשבתות / שבות / שבת עמו לשולחן ערוך".

חולם האב: „פעם חלם אב: שם / כתר תורה לראשי—".

מצווה האב: „...וצפת לרגליך מטה / אמרת וגם / רד אל מערת יסוד / כל תפארת...".

ומהיכן שורשיו? „פרש אבי עמד בצפת / ותכלת כתלים / הגנה על שמירי".

והו אב שמאשים: „הולדתיך בצפת / ואתה נולדת זר ליי".

ובן שמתחטא וכואב את אולת ידו הגדולה: „בימים הנוראים לא היתי אתך" — תרתי משמע, מתודה הבן. לא „בימים הנוראים" של תפילות יום הכיפורים וראש השנה, שהרי נטש את ה' אמונה ואת מצוותיה ולא בימים הנוראים של ההשמדה עת ניספה האב במרחקים ובנו היה בארץ, צפת, ארץ כיסופי אביו, אבל לא יכול היה להושיעו במרחקים.

„אהב אבי לשבת בצל פרדס / סעת בי והר-אל / עד ששרפו בורא אש...".

באחד השירים קורא האב לבנו: „מה הת-מהמהת דעקה / ואין נענה ליי".

הבן מכרחק השנים, בהמות לבו: „האם אתה קורא אותי / כבוי עינים / שם במקום / תם הקריאות כולך".

ומתוודה: „הוא השביעני שבע / להוולד ב-צפת /... ולא נשבעתי לו...".

השירים האלה, על מערך יחסים רוחני נפשי אינטנסיבי בין אב יהודי לבן שהתרחק ועושה עתה את חשבון עולמו הם תוספת חשובה, נכבדה, לשירת ימינו. מעין תשלום חוב שחב המשורר לדורו של אביו אבל גם לעצמו.

„אשיב לו קול / אשיב לו קול / שלא יהיה אבי שכול — הדף", כותב אופן, וזוהי מעין תשובה מאוחרת, חזרה בתשובה, על חטא ה-עלומים האכזריים, שבהם לא חשש לחשוף בפני אביו את כפירתו הסריה. שבהם בעיסות אוטו-ביוגרפי, שלא בא לידי ביטוי בשירים. אבל אופן זוכר כאילו אירע אתמול, סירב להצטרף אל אביו בליל שבת ולשיר איתו כהרגלו את זמירות השבת.

ר' יהודה בן נפתלי

הישגו של אופן מקבל מימד כפול הודות לקובץ השירים השני המופיע בד בבד עם „מסכת אבי". גם ב„פגישות מעבר לזמן" (שזכה בפרס אקי"ם לשנת תשמ"ד אך יצא זה עתה) יש שירי אב ובצידם שירי אם ושירי ירושלים, להם הקדים אופן מבוא בלתי מנוקד בשם „ממאמרות ריב"ן". הרבה התלבטתי תוך כדי קריאה להיזכר מי היה ריב"ן זה, איזה אדמו"ר או סבא פיטן, איש הלכה או חוקר מדורות עברו, עד שבשיחה מחויך אופן ופותר את החידה: ריב"ן זה פשוט: ר' יהודה בן נפתלי. אני יהודה, ואבי נפתלי.

נו, מרחק נפשי לא קצר צריך לעשות אדם מן הקומוניזם לדרך הסוציאליזם עד שהוא מוכן לאמץ חזרה את ההוד היהודית המלאה ואת שמו המסורתי הנהוג בישראל: ר' יהודה בן נפתלי. אבל אופן טוען שבכל גלגוליו ראה את עצמו כיהודי מלא, יהודי טוב. בויכוחים עם חבריו „הכנענים" נהג לומר תמיד: „אני שייך לאותו העם אליו השתייך אבי. אתם טוענים שב-ארץ ישראל מתהווה בדרגה, עם חדש, עם יש-ראלי-כנעני, בבקשה, אני נשאר ידידים בני עמים שונים. אני נשאר יהודי".

ומהן מימרותיו של ריב"ן על ירושלים? הנה לדוגמה: „מה יש בירושלים שאין בה. / כל מה שאין בה / יש בירושלים. / וכי יש דבר שאין בה? / וכי יש בה דבר שאין ד'".

או: „אין לי ירושלים שלי. / שאומר ירושלים שלי / שולח ידו בשל אחרים. / לא שלו היא. / ירושלים שלי של הכל ושל עצמה, / של אבבי נשמה / ירושלים שלי / זה אני של ירושלים / כמוך כמוני — אף מי שלא יהודי".

באחד משירי ירושלים — יש סיפור של רך נימול, סיפורה של ברית מילה, הגרעין לשיר — מעשה שהיה. מעשה שהרומן יהודה אופן אל רחוב השלשלת בעיר העתיקה, אל זוג צעיר של חוזרים בתשובה, כדי לשמוח עמם שבה שהביאו את בנם בכורם בבריתו של אברהם אבינו. היה שם הסבא הסרי, חלוץ-לשעבר, אדם נהם מחו-רתם של בניו אל מה שהוא ברח ממנו בנעוריו, אל מה שבעיניו זו „הגלות" ואמר „גטו", דהיינו, אל הגטו מחזירים את הנכד, העטו ממנו חרב. התוצה. מתבונן המשורר בחוזרים בתשובה, בסבא המת-קומם, בתינוק שזה אך נולד וכותב: „לכשיגדל ויבין וידע וימרוד / וירצה לחזור בתשובה אח-רה / ... לאן / יחזור / לאן אלקים יחזור".

בשיחה שבעל-פה מוסיף אופן פירוש: שלא כמו הסבא, אני לא אומר, גטו: אדרבא, כשיגדל התינוק ויגיע תורו למרוד, שהרי יש גיל שבו כל נער מורד לו את המרידה שלו, ואז, כריאק-ציה להורים החוזרים בתשובה וליהדותם שלהם, ירצה גם הוא ללכת לכיוון משלו. לאן יחזור לאן יילך? האם אל החילוניות של הסבא? אל הכדורגל בשבת?

צריך להאזין לנימה בה אומר אופן „כדורגל בשבת", הזלזול ההומי, כדי להעריך ולמדוד את המרחק הגדול שכבר עשה בדרך חזרה אל בית אבא.

סרבן מלחמות היהודים

ומאחר שכבר הגענו עד לכאן אני שואלת אותו מהי עמדתו העקרונית ביחס לתנועת החזרה ב-תשובה, מה הוא חושב למשל על „החיים בגד תשובה" ואופן עונה: „אני סרבן מלחמות ה-יהודים. לא תורם דעות משלו בכל נושא העלול ללבות שנאה. יש לנו די מלחמות עם אויבינו מחוץ, לא מוכן להגיע להשתתפות בהלהכות מבית...".

אנחנו חוזרים איפוא אל האב. בקובץ „פגי-שות מעבר לזמן" באחד משירי האב כותב אופן: „פעם שאל: ארבעים שנה הכיתי / שתכתוב לי — האם / התחלת לחוש את בוא השעה ד'". ב„מסכת אבי" הזכות שאכן שעתו זו הגיעה.

בין הדף והמרקע

● יהודות — באורח מדע

באורח מדע, מחקרים ב־תרבות ישראל, מוגשים ל־אהרן מירסקי במלאת לו שבעים שנה. התקין וערך צבי מלאכי, אוניברסיטת תל־אביב. הביאה לדפוס ר־חל לורנץ. מכון הברמן ל־מחקרי ספרות לוד. 619 עמ'.

ספר רב כמות ואיכות זה מכיל שלושים וארבעה מחקרים ביהו־דות, בספרות עברית בספרד ו־בצפון אפריקה, בשירה ובפיוט ובתרבות, תחומים שבהם סלולה דרכו של פרופ' אהרן מירסקי „באורח מדע". בשנת תשמ"ד, כשמלאו לפרופ' מירסקי שבעים שנה, החליטו ידידיו, תלמידיו ו־מוקיריו על הוצאת ספר יובל זה, שהמחקרים הכלולים בו מ־קיפים נושאים שונים ותקופות שונות בתרבות ישראל. העורך ד"ר צבי מלאכי, מציין בדברי הפתיחה כי שני נתיבים מקבילים „באורח מדע" של בעל היובל: הנתיב האחד הולך באורחות מלכו של עולם ומורא אמונתו, וגילויו האישי והיהודי — ביצירתו השירית של פרופ' מירסקי, שכולה שירת אמונה וידיעת ה', והנתיב השני סלול בעולם המחקר המדעי — חקר הספרות הלשון — וההוראה האקדמית באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת בר אילן. בחקר השירה התמקד פרופ' מירסקי בעיקר בפיוט הארצישראלי הקדום, השירה הארצישראלית במאה הסיו ושירת ישראל בספרד. הביבליוגרפיה הנבחרת של ספריו, מחקריו ומאמריו של בעל היובל (ביהם גם שנתפרסמו ב„הצופה") מעידה על היקפה וחשיבותה של עבודתו המדעית. במסגרת זאת לא נוכל להזכיר את 34 המחקרים שבספר זה, ונציין שלושה מאמרים, משלוש החטיבות העיקריות שבקובץ.

פרופ' אפרים אלימלך אורבך, במאמרו „על תודעת ההמשך והשינוי בספרותנו המסורתית", מתייחס לתזה שקבע פרופ' ברוך קורצ־וייל, לפיה הספרות העברית החדשה אינה רק מבחינה כרונולוגית ואף לא מבחינת נושאיה וצורותיה, אלא סימנה המובהק הוא חילוניותה שבגבעה כעולם רוחני שניתק את עצמו מאותה „אחדות של התרבות היהודית" שנתקיימה עד סוף המאה הי"ח. פרופ' אורבך נשא בוויכוח שתחם אותו פרופ' קורצוויל — „בתקופת ההשכלה ועד המאה הי"ח" — והוא סבור כי ראיית כל מה שקדם לספרותנו החדשה כ„אחדות התרבות היהודית" הוא ראייה מרחוק ולא מבפנים. הוא מצביע על תסיסה מחשבתית, על מפגשים והת־מודדות עם תרבויות זרות ונראה כי לא תמיד נתקיימה אותה „אחדות תרבותית".

פרופ' שמואל ורסס כותב על „יהודה הלוי באספקלריה של המאה התשע־עשרה". הוא מציין, כי בעיקר במאה הי"ט התחיל מעשה החישוף מחדש של דמותו של ריה"ל ומורשתו הפיוטית וההגותית, דרך התקבלותו של ריה"ל ויצירתו הפיוטית בתקופת ההשכלה וחיבת ציון כוסבע בה הותמן הרציתי והמושגי. מסתמנים בה שני מסלולים מקבילים: מזה היחס הרגשי של רחשי לב וראייה בתוך ההזרוי לב אקסטאליסטיים של הדור, תוך מתן כבוד ויקר למשורר ולהוגה — ומזה כהגלים מאמצים ונסיונות להשיך ברבים את יצירתו הפיוטית הגנוזה, לפרשה ולאהבה כהלכה, מתוך נקודת־תצפית של קירבה וריחוק כאחד. לכך מתווסף השביל המיוחד, זה של הגורם הבדיוני של השירה והסיפור, ובו נסיונות לצבע ולהעלות את דמות המשורר וסביבתו לפי אמות המידה הייחודיות של הספרות היפה.

„זיווג צורות — פעולתו של ההיקש בחידוש לשון הפיוט" — זהו נושא מאמרו של פרופ' יוסף יהלום, המציין שכוחה של האנאלוגיה־ההיקש פעיל ביותר בשירה, במקום שצלילים דומים אמורים לסמן עניינים המקיימים ביניהם קשרים. בשפע של דוגמאות הוא מעמי־דנו על כך שדרך ארוכה עשה זיווג הצורות מן המקרא דרך המדרש עד שקבע לו מקום בפיוט והיה שם לכוח מעצב. כוח ההשוואה פועל בפיוט הרבה גם מחוץ לחריזה. אמנם נכון שמקומן של תיבות בטורי שיר סמוכים קובע במידה רבה את היחסים ביניהן, וחתימת הטורים מהווה נקודת זימון חשובה, אבל קיימות גם נקודות זימון נוספות, כמו מקום מקביל בתוך טורים, ובמיוחד בראשם. גם לרצף יש תפקיד בעניין זה, ומלים הבאות זו אחר זו בהקשר שירי משפיעות האחת על רעותה מצד התצורה. חשיבות גדולה יש גם לקשרי משמע.

● מגדים חדשים וישנים

מגדים, גליון מס' 1. העו־רך: אברהם שמאע. המער־כת: הרב יואל ברנסון, הרב יהודה שביב, מרדכי סבתו, יוסף עופר, עזרא קהלני. ה־הוצאה מכון יעקב הרצוג לי־הכשרת מורים ליד ישיבת הר עציון, אלון שבות. 80 עמ'.

„מגדים", הביטאון החדש העוסק בענייני מקרא, יהדות, בין היתר מצד האכסניה שממנה הוא מו־פיע: המכון להכשרת מורים ליד ישיבת ההסדר „הר עציון". הוא חלק מהתפנית שחלה בדורנו ב־תחום לימוד התנ"ך, כפי שנא־מר במבוא לחוברת: „אנו עדים לתופעה מתחדשת, שעיסוק יוצר במקרא קונה לו שביתה באוהלה של תורה. עיסוק יוצר זה משת־קף ומוצא את ביטויו בדברים שבעל־פה ואף בדברים שבכתב". המאמרים שבחוברת הראשונה כתובים בלשון מודרנית, מתוך גישה מחקרית, וכל זאת מובן ללא סטייה מהאמונה הצרופה בתורה משמים. שמו של הבטאון שאוב מהפסוק בשיר השירים ז' י"ד „הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים וגם ישנים דודי צפנתי לך". ואכן המאמ־רים בחוברת הם פירות מגדים המשלבים חדש וישן.

הרב יהודה שביב, במאמרו „העקידה — מצווה לעימת מוסר", עוסק בעיקר בבירור שאלה אחת הנשקפת בחיזיון העקידה — עימות שבין צו אלוקים לקול המצפון האנושי. הרב יואל ברנסון כותב על „הפילוג באחדות: כשל השעות המרה והלם הגילויי דרך בשאלה שהעלה הרמב"ן, מפני מה לא שלח יוסף, לאחר עלייתו לגדולה במצרים, שליח אל אביו להודיעו ולנחמו, ובין היתר הוא מנתח את חלומותיו של יוסף מול חלומות האבות. הרב יעקב מדן עומד במאמרו על ייחודו ומגמתו של ספר שמואל כחטיבה עצמאית במסגרת ספרי הנביאים הראשונים, שתפקידם ביהדות אחת, לתת את קורות השכינה ועם ישראל מתקופת כיבוש הארץ והתנח־לויות עם ישראל בה, עד יום גלותם ממנה לאחר חורבן הבית. יוסף עופר, במאמרו „משרש נחש יצא צפע", מנתח את הנבואה הקצרה של הנביא ישעיהו על פלשתים המופיעה בין משאי הגויים (י"ד, כח־לב), ומראה כי משמעותה האמיתית היא הכאת פלישתים כביטוי לתחילתו של תהליך היכול להביא לתיקון עולם במלכות שדי. הרב יובל שרלו דן בסמכות השיפוט של המלך ביהדות, ועוסק בנושאים כמו קיומה של מערכת שיפוט, חקיקה והנהגה, מקור סמכות המלך לשפוט, הפרדת רשויות המשפט מערכות משפט מקבילות והגבלת סמכויות השיפוט.

● ערבסקות בלשון ובעלילה

ערבסקות מאת אנטון ש־מאס. ספריה לעם, הוצאת עם עובד, תל־אביב. 238 עמ'.

בראש הפרקים השונים בספר ב־אות ציטאטות מתפנים ושירים ערביים, מדברי יוצרים זרים ו־ישראליים (יש אפילו מובאה מ־רבי נחמן מברסלב...), אך המו־טו לספר כולו הוא דבריו של קלייב ג'ונס ב„זכרונות לא מהימנים" שלו: „רומן ראשון היא בדרך כלל אוטוביוגרפיה מוסוות. אוטוביוגרפיה זו היא רומן מוסווה". „ערבסקות" הוא רומן הביכורים של אנטון שמאס וניכרים בו הרבה קווים אוטוביוגרפיים. עד כה ניכר היה רישומו בקריית ספר בישראל כמשורר בערבית (פרסם שלושה קובצי שירה), כמת־רגם מעברית לערבית ולהיפך, כעורך ירחון ספרותי ערבי וכותב במקומונים, שחלק ממאמריו עוררו סערה בשל הגישה הלאומנית התריפה שבהם. „ערבסקות" זכה לפרסום רב עוד לפני צאתו לאור, והקריאה בו מעוררת תחושה של בשלות ספרותית, למרות שהמ־דובר ברומן ביכורים. אי אפשר שלא להתפעל מהעברית היפה והצחה שהמחבר ממזג בה רבדים שונים — לשון מקרא ולשון חז"ל, לשון עתונאית והדימויים ערביים, כשהוא מעצב צורות לשון ייחודיות לעתים מצועצעות.

ערבסקות באמנות ובמוסיקה מאופיינות בעיטורים, בקישוטים ובסלסולים. לשונו של ספר זה היא לא פעם „ערבסקית". אך שמו משקף בעיקר את דרך סיפור העלילה. אין כאן עלילה רצופה, אלא מין מסע מתפתל הפורש, קורותיה של משפחה מהכפר ח'בב שבדרום סוריה בשנות ה־30 של המאה שעברה, דרך הכפר פסוטה בגליל המערבי, חיפה, ירושלים ועד איווה סיטי, עיירה קטנה במערב התיכון של ארה"ב. המסע עובר מתקופה לתקופה וממקום למקום ויש כאן. כאמור, קווים אוטוביוגרפיים של צעיר ערבי משכיל, שאינו מסתיר בספר את השקפותיו הלאומיות.

● שבע שנים בחיי טבנקין הצעיר

חבר וריב יצחק טבנקין במפלגת פועלי־ציון 1905־1912, מאת מתתיהו מינץ. יד טבנקין, מכון טבנקין ל־חקר ולימוד הקיבוץ, הוצאת הקיבוץ המאוחד. 221 עמ'.

„זוכר אני איך רצנו אחרי התל־מידים, שהלכו בסך, כשבראשם אחד המורים, ושרו שירי־לכת בעברית, דבר שהיה נדיר בימים ההם. המורה היה איש צעיר, ל־בוש חולצה לבנה ועניבה יפה. מגבעת לראשו ו„פלרינה" לכת־פיו. הוא הלך בראש, בצעדים מדודים וכולו זוהר. כנער התרשמתי מאד מן המורה הצעיר". שורות אלה הן מזכרונותיו של דוד צירקין שבר בראשית המאה בוויאסקה הסמוכה להומל שבפולין, שם שימש יצחק טבנקין כמורה ב„חדר מתוקן", והן מתארות את המסע שערך עם תלמידיו ליער בל"ג בעומר. כבר אז היה טבנקין בעל אישיות כריזמאטית והשפיע על הסובבים אותו.

הספר שלפנינו מגולל פרק אחד מקורות חייו של יצחק טבנקין, שבמשך עשרות שנים היה מראשי תנועת העבודה בחו"ל ובארץ: השנים 1905—1912, עד לעלייתו ארצה בהיותו בן 25. מתתיהו מינץ משחזר את תולדותיו של טבנקין הצעיר מאז הולדתו ב־1887 בבוברויסק, דרך ילדותו ונערותו בוורשה, נדודיו במרכזי אירופה עד עלייתו לארץ. השחזור מבוסס על מסמכים, תעודות, מכתבים ופרוטוקולים, ולמרות שטבנקין עצמו לא הותיר הרבה חומר שבכתובים על אותה תקופה, מקבלים תמונה מקיפה למדי על פעילותו בשנים אלה. גם אם אישיותו של טבנקין ותורתו נתגבשו בארץ, הרי אין להתעלם מהשפעת הפרק החו"לאי שבחייו. בספר נגולים בהרחבה העימות הרעיוני בין טבנקין ובין בורוכוב על דמותה של מפלגה ציונית־סוציאליסטית והמחלוקת על מהותו של „הפלשתינציזם" בתנועה הציונית הרוסית.

ש. יהושע

סניגורה של יהדות מזרח אירופה

מאת פרופ' אפרים שמואלי

בדורנו קם סניגור נלהב לתרבות הרבנית, על שלושת עמודיה: תלמוד תורה, העבודה — זו תפילה, וגמילות חסדים, שעליהם דיבר בעל „יון מצולה", וליהדות מזרח אירופה כולה, שבה התגבשה וגדלה תרבות זו.

ספרו של אברהם יהושע השל: „שמים על הארץ: על החיים הפנימיים של היהודי במזרח אירופה", נדפס קודם ביידיש בניו יורק, בשנת 1944, כלומר — בימי השואה, ואחר כך ב„לוח הארץ" תשי"ח, בתרגומו של יהודה יערי. הספר הופיע בכמה מהדורות באנגלית בשם The Earth is The Lord's כלומר — „לה' הארץ". ובכמה תוספות, ולבסוף תורגם ונערך בידי נחום פלאי כספר לעצמו בהוצ' מוסד א. י. השל, ירושלים.

עיקר דבריו של השל הם שבחי התרבות היהודית במזרח אירופה, ברוח מי שתורת החסידות היא נר לרגליו, ובהיפוך גמור מן ההערכות המקובלות על רבים מבני דורותינו, החל מתקופת ההשכלה ואילך. הרי כאן כמה כשלים לדעות־אמונותיו של השל, העומדות בסתירה לדעות היס־טוריונים וחוקרי הספרות הרבנית מקדמי מבני דור. על הדפוס החיצונית של יהודי מזרח אירופה, על יחסו ללבוש, להתנהגות ולנימוסים מלמד השל זכות זו: „יהודי המזרח אירופאי טיפס ביחוד במינו היה. הליכותיו וטוב טעמו לא עלו בקנה אחד עם כללי היופי הקלאסי. אך למרות זאת היה כהונן בחן מלא ביטופים. החן בקע מתוך העושר הפנימי של הווייתם. מתוך קוטביות של שכל ורגש של שמחה וצער, מתוך המזיגה של אינטלקטואליזם ומסתורין, המפליאה לפעמים את המשקיף האנאליטי" (עמ' 17).

על טענת מנדלי, למשל, שלא היה לילד היהודי זמן לשמחה, לשחק ולהיות ילד וכו', משיב השל, כי התרבות הרבנית השרתה כובד ראש: „לילד שינגו, כי החיים הם רציניים מדי משהיו נתונים לבזבוז במשחק בעלמא. „כשראה הילד שמחה לא היתה זו אלא שמחה של כובד ראש. מעולם לא באה זו לעולם אלא כבת לוויה, לאירוע שיש עמו שמחה" (שם).

שיר השירים של ההיסטוריה היהודית

בני תרבות זו בזו לגס ולמגושם והשתדלו להאציל הוד שבתפארת על כל מעשיהם (עמ' 19). הערכתו של השל ליהודי מזרח אירופה, בני התרבות הרבנית, מגיעה לשיאה במשפטים אלה: „יום יבוא ויתגלה האור הגנוז של התקופה המזרח־אירופית. אותה התקופה היתה בחינת שיר השירים של ההיסטוריה היהודית במשך אלפיים השנים האחרונות. אם תקופות אחרות קודש היו, הרי שאותה תקופה היתה קודש קדשים" עמ' 81). עד היכן התפעלותו של חסיד, בן ביתם של צדיקים (מבית אפטא) מגיעה! ואמנם הראיות, שהשל מביא להנחה נועזת זו, לקוחות ממעשי צדיקים וחסידים, מבני העלייה שבדורות ההם, שהדליקו לפידי אור במחשכי גלות מזרח אירופה על ידי חייהם ותורותיהם. אבל גם את העם הפשוט ואת הליכותיו יום יום מדמה המחבר למאורות האלה, ואין לגביו הבדל ביניהם, מבחינת סיבה של התרבות הרבנית־החסידית. כולם אמרו „שמע ישראל": „השגב האינטלקטואלי של 'שמע ישראל', בתרגום ללשון הלב שלהם, משמעותו היתה: אשרי שאני יהודי!" (עמ' 22). אמנם ההיסטוריונים של התרבות מתלבטים בבעיה החמורה כיצד תפסו יהודים את הפסוק „שמע ישראל", שהיה בלא ספק עמוס משמעים וכבד פליאה והתרוממות הרוח. ובאמת נראה לי, שחקירה מדויקת במשמעות הקריאה „שמע ישראל" במשך הדורות, בקרב היחידים והציבורים השונים זה מזה, בוודאי תעלה, כי הפירושים לפסוק ולכוונתו בתפילה ובהכרזה מרובים ושונים היו זה מזה, הכל לפי תפיסת אלוהי־המשגים של התרבות.

ועוד הורה השל: למרות ריבוי הפנים של הציבור היהודי במזרח אירופה ושפע הצורות הגוונים והכיוונים שבתוכו, שלטה בו אחדות של תרבות, שבה בטלו כל הניגודים: „הקיום הסוציאלי מסובך היה, ולעתים שלטו בו כוחות צנטרופוגאליים. אולם המרכז משותף היה, ועל פי רוב גם הפריפריה" (עמ' 22), הכל בזכות לימוד התורה, שהיה נפוץ ומכובד ביותר בכל שכבותיו של ציבור זה.

דבר אחר: בעוד שהיצירות של תרבות יהודי ספרד — כלומר, של התרבות הפיוטית־הפילוסופית — נועדו ליחידי סגולה, הספרים היו יקרי מציאות, ורק קהילות מעטות זכו שיהא בידן ש"ס שלם, נדפסו בקהילות אשכנז הרבה ספרים, וכל הנצרך ליהודי היה מצוי בביתו או בבית המדרש. בכל קהילה היו ש„ס וספרי ה„טורים" ו„השולחן ערוך". על פי השל, אין שהר לגינויים, שגינו המשכילים (כגון ריבל) את הרבנים על השימוש הפרוע שלהם בלשון העב־רית, בלי דעת הדקדוק והתחביר, ובסגנון מליצי של גיבוב פסוקים; נהפוך הוא: „הם גאלו את הלשון העברית מכבלי המליצה המסורבלת עד שחזרה להיות פשוטה וטבעית, כלשונם של חכמי המדרש במאות הראשונות לספירה. העברית שלהם שוב אינה בחינת מרבד מזהוי של יום טוב שפוסעים עליו פסיעה קטנה אלא בחינת טלית רכה, לקודש ולחול כאחד, ויכול אדם להתעטף בה ולהתייחד עם קונו" (עמ' 26), דברים פיוטיים יפים בלא ספק לעצמם. אבל הצצה קלה בדברי הביקורת של רבנים, בני הדורות ההם, כגון ר' שלמה אפרים מלונטשיץ, ולאחר כמה דורות — בקורנגו של בעל „הנודע ביהודה", מספחים על פני לימוד זכות זה. רבנים אלה התאוננו מאד על דרך השימוש הגס והמשובש, שעשו בריהם בלשון הקודש ההשיפו לק־פידה, לדיוק, לשינוי גמור של יחס התרבות הרבנית ללשון העברית.

דומה לכך היא הסניגוריה של השל על חוסר השיטתיות של יוצרי התרבות הזאת בדיוניהם ובעריכת דבריהם, לעומת חכמי התרבות הפיוטית הפילוסופית: „היהודי האשכנזי נשאר בהתנגדותו לכפות על המתהווה מסגרות מוצקות, הוא שמר על חיותו הרוחנית על ידי תחושת העוצמה שבה, יותר מאשר על ידי התחושה האיזון; הוא מיאן לשמוע, לקבלת תוכחתם של אותו מיעוט מבין החכמים שבקרבו, שהיו אבונים על שיטתיות תפיסתם את היהדות". השל אינו נרתע מליתן לסתירות ולערבוב הסדרים בדפים רבים שבנושא ומתן הרבני הסבר אקסיסטנציאליסטי מודרני: „התשוקה לבלתי מוגבל אינה עשויה להיות מותנית בהתיישבות בשי־עורים ובמידות" (עמ' 32).

אף ענייני הציבור בקרב בני הדורות ההם נראו להשל אידיליים למדי, שלא כדעת ההיסטוריונים: מכיוון שהאידיאלים של יהודי מזרח אירופה היו משותפים לכל הציבור, היו היחסים ביניהם לבין עצמם בעלי אופי „אורגני־אינטימי" (עמ' 33). ניגודי מעמדות, מחלוקות בין יהודים על משׂרות ועל כבוד ומאבקים קשים בין הקהילות ובתוכן הינחו בין הדעת של הפילוסוף־המאמין, בעל הסניגוריה הנלהבת, וכאילו לא היו.

על תלמוד תורה ועל הפלפול משמיע השל דעות, שקצתן ישנות ומקובלות וקצתן חדשות ונועזות: לימוד התלמוד והמדרשים נתפשט בשכונות ישראל לא מעט בזכותו של רש"י, כמעט בכל בית יהודי מצוי היה ארון ספרים וכמעט כל יהודי קבע עתותיו לתורה, אם כלומד בפני עצמו ואם כבן חבורה של לומדים. אין השל מכיר בהבדל זמנים בין קודם לגזירות ת"ח ות"ט ובין לאחריהן. גם בעניין לימוד התורה ניכרת דרכו להפליג ולהכליל.

שבחי הפלפול

מעניינת אותנו כאן ביותר הסניגוריה על הלימוד על פי שיטת הפלפול. וכך מסביר אותו השל: „מי יכול לתאר את סיפורה של ההתלכדות המופלאה של מוח ולב שנפשו לאחדים... כליון הנפש מצא לו פורקן בהמצאת חידות מתחכמות, שכמעט ואין להן פתרונות. הם חידשו בידות הגיון לא מדעות כדי לבאר על ידן את תורת ה', כשנפשם יוצאת בכיסופין לקודש... עולם מלא של משובה ושעשועים נפרכם ב'חילוקים' ההתחכמים של 'פלפול'... מטרתו (של הפלפול) לא היתה רכישת ידע בשטח המשפט אלא להבהון על ידו לעומק את ההנגות של המשפט ואת השלכותיו" (עמ' 45). וכדרכו הפיוטית הוסיף המחבר: „החילוקים לא באו לספוג ולזכור; נחשבו אלה כיובלים של נחל אכזב, כבניינים באילן בעל מסורת עתיקת יוכין. בדרך זו יכול אדם להתדיין עם חכמי הדורות, שעברו ללא מחיצה בין עבר והווה" (שם). חוסר ההבחנה בדרכי הלימוד בזמנים והרבנויות שונים זה מזה הפך כאן את תלמוד התורה לרצף אחד, המחבר יחד את משאו וכתבו של התנא ר' עקיבא ושל ר' עקיבא איגר, הרב מפוזנא במאה הי"ט, את מחברי המשניות ואת בעלי הפלפול האחרונים. כמה וכמה שבחים כונה המחבר בשיטת הפלפול: „הפלפול העיר חיוניות חדשה בלימוד הגמרא, גירה תושיה וחשיבה עצמאית, עורר את הלומדים ליצור חידוש מישן. זאת ועוד: סערת הנפש שהיתה כלואה בכבלי משמעת המורה, חוסר הכוונה הפנימי מצא לו פורקן בהמראה של השכל כשהוא מרקיע אל על. המחשבה לובשת גבורה, דלוקת תשוקה עזה. המוח מתיך את העשת של הלך המחשבה התלמודית וצר לו צורות פאנטאסטיות, פיתולי עקלתון, שהרעיון מסתבך בהם תחילה, נרתע ואובד דרכו, עד שיוצא בשלום לבסוף. הם לא ידעו איך להתייחס לדברים כמובנים מאליהם. אין לך דבר שאין לו טעם, והם היו יותר מעוניינים בטעמו של דבר מאשר בדבר עצמו".

תיאור יפה זה הצליח למדי להדגיש, ואולי מותר לומר — להסביר, את העובדה התמוהה, שעל פי אמנות הפלפול הדברים עצמם הועלמו מפני טעמיהם של הדברים, ובעיקר מפני הטעמים הנסתרים. מבחינה עיקרית היתה זו גם הסיבה להתפשטות תורת הסוד בקרב התרבות הרבנית: בכל עידן ובכל אתר, ולא כל שכן בכל דבר מדברי התורה, יש למצוא רזי תורה. הגלוי נראה בעיני המתפלפלים מבני התרבות הרבנית, ולא כל שכן בעיני בני התרבות המסורתית, חד־ממדי, כלומר — שטחי, ועל כן בלתי סביר מעיקרו.

תפיסת החיים של היהודי בן התרבות הרבנית — כורח השל — הטילה על אדם בישראל שליחות של עשייה שאינה פוסקת, התמסרות גמורה ללימוד התורה ולקיום המצוות, ולא רק בגלל השכר המובטח לעתיד לבוא אלא לשמה. קיום המצוות גורם תענוג לנפש. כדי לקיימן יש צורך בעירנות־תמיד, בתושיה, בכיבוש היצר. וכבר אמר השל בספריו באנגלית, שהלכה היא ליהודי, המקיים מצוות, „מוסיקה עילאית. הקדושה מתנגנת במעשים טובים, ואין על האדם אלא לתת קולו ולנגן לפי הנגינה שהיא לרצון הבורא" (ראה הרצאת תורתו של השל על פי ספריו העיק־רים באנגלית בספרי „בית ישראל ומדינת ישראל", יבנה תשכ"ו, עמ' 162—177). כללה של השליחות: יהודי חייב להתפלל ולהתרומם כדי להיות יהודי פשוט. „כדי להיות בן אדם עליו להיות יותר מאשר בן אדם, כדי להיות אומה על היהודים להיות יותר מאשר אומה" (עמ' 55).

אמנם בקרב בני התרבות הרבנית שלטה גם הרגשה חזקה של קיום כוחות הרע בעולם, הרגשה מאיימת, כי כל חטא מוליד כוח דימוני, שדים ורוחות, מלאים חיים ועוצמה של רוע. חללו של העולם מלא אוכלוסיה גדולה של שדים ומזיקים. ועל כן צריך לאזור גבורה ולהיות בהם ברוב התחבולות. אף על פי כן בולטת בכתבי השל הנטייה האופטימית, שהעולם נברא על ידי אלוקים טוב ומטיב, וכל מה דעביד לטב עביד.

הערכת התרבות של בני מזרח אירופה, זו התרבות הרב־נית, שנתמזגה בה החסידות, שיחסה המאוחרת של התור־בות המסורתית, זוכה בכתבי השל להערכה רליגיוזית־אקסי־סטית: „קהילות ישראל הקטנות אשר במזרח אירופה היו כספר תורה פתוח לעיני האין־סוף, כל כך קרובים היו בתי המדרשות שלנו להר סיני. בבית מדרשות בנויים עץ, שעמדו בין כנסיות וקתדרלות, כבשעת קריאת שמע, היו יהודים מזככים את צלם האלוקים שלהם ומטהרים את הנשמה שנתן בהם הבורא". אמנם השל כותב, בהערות אגב, שבקהילות ישראל שררו גם בעלי טקסא אכזריים וגבאים פוסקים על ראשי הציבור, אבל עיקר הצרות באו מן החוץ, ובשכונות ישראל פנימה היה אור ליהודים: גזירות הכלכליות כוסמו את הרקע שבתחת לרגליים ונטלו את הפרנסה; הפריצים־הגויים לא רצו לתקן בפוריון את המצב הכלכלי, אפילו כשנתפשטה בעירב ההפכה התעשייתית.

יש ליתן כבוד לאמונתו של השל שהעם היהודי הוא הערבון, שערב הבורא להיסטוריה האנושית, ואם אנחנו לא נפתח את שערי מקדש ישראל „לדורותינו, תישאר קדושת הדורות רזו של אלוקים בלבד" (עמ' 87). היהודים בני התרבות הרבנית היו אתגר ומבחן.

ריב סמכויות בעלייה ב'

מאת יונה כהן

„קתדרא" לתולדות א"י ויישובה, 39, יד יצחק בן־צבי בעריכתם של ישראל ברטל, אמנון כהן ויורם צפריר.

מתוך שורת המאמרים והמחקרים שבחוברת „קת־דרא" החדשה, בנושא המאבק לעלייה והתיישבות יהו־דית במחצית הראשונה של המאה הנוכחית, בחרתי להתעכב ולסקור מאמר־מחקרו של זאב צחור על „מקור הסמכות של המוסד לעלייה ב'". מאמר זה הוא מתוך מחקר משותף שערך עם הפרופ' זאב הדרי (וניה פומ־רנץ), מחבר הספר „פליטים מנצחים אימפריה", שנערך במרכז לחקר תולדות ההעפלה והרכש באוניברסיטת בן־גוריון בנגב.

זכורני, במסגרת פעילותי בעלייה ב' מחלב שבצפון סוריה, כיצד היינו „קופצים לדום" ממש לשמע השם „המוסד". כל צו והוראה שניתנו ע"י „המוסד" קדושים היו בעינינו. הנה עתה נחשפים פרטים של מחלוקת קשה וריב סמכויות בצמרת מפא"י, „ההגנה", והקיבוץ המאוחד בנושא זה של ארגון ההעפלה מאירופה.

המוסד לעלייה ב' הוקם רשמית באפריל 1939, ואילו העלייה „הבלתי חוקית" המאורגנת דרך הים התיכון החלה חמש שנים קודם לכן, בבוא ספינת המעפילים הראשונה, וולוס, בשנת 1934. בראש „המוסד" עמד שאול מאירוב (אחרי כן אביגור) חבר קבוצת כנרת, הקיבוץ המאוחד שהשתייך למפא"י (היא מפלגת פועלי ארץ ישראל). באותו זמן היתה כבר העפלה בהשראתם של הרוויזיוניסטים. „המוסד" הפך זרוע של „ההגנה", באחריותו של ישראל גלילי, ובהשראתו של ברל כצנל־סון. במחקר זה אנו קוראים כי ברל תמך במפעל ההע־פלה מראשיתו, בעוד שבן גוריון ושרת התנגדו.

דווקא כשמפעל ההעפלה הגיע לתנופה גדולה, אחרי מלחמת העולם השנייה, בא פילוג טראגי במפא"י. היה זה לאחר שנפטרו ברל כצנלסון (1944) ואליהו גולומב (1945), ויצחק טבנקין, בראש הקיבוץ המאוחד, פרש ממפא"י והוקמה סיעה ב'.

חשובה העובדה שההעפלה ינקה את עוצמתה מהמוני הפליטים היהודים באירופה שהיו נכונים לכל מאמץ וקורבן כדי להגיע לארץ ישראל, ובשום פנים לא למקום אחר. היה חשש שארגונים שונים ישתלטו על הכוונים אלה ועל ההעפלה. למעשה, החששות התבדו. מתוך שישים וחמש אניות המעפילים, שיצאו מנמלי אירופה ומצפון אפריקה, בשנים 1945—1948, רק אנייה אחת, בן הכט, אורגנה על ידי האצ"ל. שאר 64 האניות אורגנו והובאו על ידי המוסד לעלייה ב'. יצוין, שראש האצ"ל, מנחם בגין, התנגד להקדשת מאמצים להצלה, ותבע להת־מקד במאבק בבריטים. „המוסד" הקפיד שבכל אניות המעפילים יוקצו מקומות גם לחברי הפועל המזרחי, שהיה שותף מלא במפעל זה והיה לו נציג בהנהלת „המוסד", וגם לרוויזיוניסטים ולחברי „אגודת ישראל".

הויכוח בין בן גוריון לבין שאול אביגור בעניין ההעפלה, בא לידי ביטוי חריף בקשר להפלגתן של שתי אניות ההעפלה „פאן יורק" ו„פאן קרשנט" ברו־מניה, ועל סיפונן כשישה־עשר אלף מעפילים מרומניה. אביגור התעלם מעמדתו של בן־גוריון שמעשה זה עלול לסכן הקמתה של מדינת ישראל.

הפילוג האמור לעיל במפא"י, גרר מאבק מר רווי שטנה. כל צד נאבק על כל אדם וגם על ההמונים שהמתינו לתורם להפליג לא"י. ב־1945 התחיל הקיבוץ המאוחד לגייס שליחים מבין חבריו למפעל ההעפלה. שאול אבי־גור נקרא, באוגוסט 1945, לבירור במזכירות מפא"י, בזה נכשל אביגור, ולא ניתנו לו השליטה והסמכות בגיוס שליחים, אך מפעל ההעפלה בראשותו נמשך.

בקונגרס הציוני בבאזל, בשנת 1946, התחזק מעמדו של בן גוריון. בעזרתו של משה סנה הביס את וייצמן, והפך מנהיג יחיד בתנועה הציונית. בן גוריון פעל אז למען מינויו של סנה כחבר הנהלת הסוכנות היהודית, אף הפקיד בידיו תפקיד של ראשות „המחלקה לעלייה נוספת ובטחון", הכוונה ל„בריחה" וההעפלה.

בשיחות בין סנה לאביגור סוכם שהאחרון יוסיף לרכז את עבודת המוסד לעלייה ב'. ימשיך בניהול מבצעי ההעפלה ויפקח על השליחים. סנה קיבל עליו דאגה למקורות כספיים וקשרי חוץ.

בדצמבר 1947 התפטר סנה, כשלא התקבלה עמדתו בקשר להפלגתן של האניות „פאן יורק" ו„פאן קרשנט". זמן קצר אחרי כן עזב את הנהלת הסוכנות וכל תפקידיו בתנועה הציונית, והתחיל להופיע בלבושו האחר.

לאמיתו של דבר, על אף ריב הסמכויות, שכמעט ממנו נחשף כאן, מפעל ההעפלה נמשך מתוך דאגה ואחריות לאומית.

בין שאר המאמרים שב„קתדרא" החדשה (ל"ט), יצוין מאמרה של מרגלית שילה על יישובה של דגניה, אם הקבוצות, מנקודת מבטם של פועלים הבאים לכבוש המה־יישבים על קרקע הלאום; נקריטון ורגל בספר על ניסיון להקים בצפון יישוב של רועים על יסוד נסיונם של הבדואים; יהודה זיו מנסה לקבוע, על סמך מקורות המתארים מקום קבורתו של רבי עקיבא, שמקום קברו הוא על אחד מרכסי הכרמל, בסביבות קיסריה; דוד יעקובי חוזר ומגולל את המאבק בין היהודים לבין הנוצרים על השליטה באתרים המקודשים שבהר ציון בירושלים; גדעון ביגר כותב על תהליכי גידולה של ירושלים בתקופת המנדט. בסיומה של חוברת זו מאמרו המקיף של בנימין איזק על ליסטים ביהודה ובערביה בתקופה הרומית הביזנטית, ועוד.

„מרגל מושלם" של לה קארה / מאת בת שלום

חגיגה לחסידי ג'ון לה קא־רה, וכאלה יש עשרות מיליו־נים: „ספר חדש", ששמו ה־פעם (כמה מתאים) „מרגל מושלם".

הספר יצא לפני חודש וחצי בבריטניה ולפני כשבועיים ב־ארצות הברית, רומן המתח וה־ריגול ה־11 של המחבר רב המו־ניטין. גם הפעם הגיבור הוא ק־צין מודיעין של שירות הביט־חון האנגלי (כמו שירות הבי־טחון האנגלי (כמו שהיה בעצמו לה קארה (בעצמו), גם הפעם מ־צטיינת העלילה ב„הומור שחור" ובהדגשת הקדרות וההבודנות ש־בחיים. הנימה המפתיעה שבספר היא השילוב הבולט של חומרים אוטוביוגרפיים בסיפור.

כמו ג'ון לה קארה כך גם מ־גנוס פים, גיבור „מרגל מושלם", גדל ללא הורים ועובר ילדות אומללה בפנימיה של בית ספר מעולה, זוכה להצלחה אקדמית באוקספורד וכפתח אפשרויות ספרותיות לפני שהוא מצטרף ל־שירות הביטחון של ארצו. לה קארה שואל כאילו את עצמו ו־את קוראיו, מה היה קורה לו אילו לא ניתקתי את עצמי משי־רות הביטחון והפכתי לסופר מצ־ליח האם גם אני הייתי מסיים כמו מגנוס, אדם מסוח, מר נ־פש, בגיל העמידה, כשלון כבעל, כאב וכידיד?

הצורך להיות מרגל מושלם, הוא הוא שמעוות את הצד האנושי באישיותו של מגנוס פים. אשפי ההתחפשות והעמדת הפ־נים, כרמז לה קארה, וכאלה חייבים להיות מרגלים מעולים, חיים מכורת עיסוקם על גבול הה־פסיכופתולוגיה. אשתו הראשו־נה של פים, בלינדה, מצהירה ב־ספר: „הוא היה טיפוס חדש כל יום. לפעמים חזר הביתה כמישהו אחר מזה שיצא לעבודה בבוקר".

לה קארה מצטיין בחשיפת הדו פרצופיות של חיי איש שירותי הביטחון. הוא מתאר ברגישות, כיצד שיחות קלות ליד שולחן הסעודה מסתירות מדע נורא ל־שלות מחרידים, כשהגדול ש־בהם הוא היותו של פים סוכן כפול.

הבוגדנות טבעית לפים, שנחל בעצמו אכזבות חוזרות ונשנות מאז נטשו אותו הוריו. יום אחד — פים נעלם. העלילה היא בעצם מצוד גדול, צייד אדם.

מארי, אשתו השנייה, וג'ק בר־דיהוד, ידידו, גם כן מרגל, מת־חילים לחפש אותו. הם מגיעים לסקוטלנד, שבה שפים מתחבא בדירה שבאנגליה. הוא משוכנע שהממונים עליו יודעים שמכר סודות לסוכן קומוניסט, חבר מ־ימי האוניברסיטה. פים אינו מנ־סה להימלט מגורלו, הוא רק רו־צה לעכב את לכידתו עד שיס־פיק לכתוב אוטוביוגרפיה משפחתו וידידו, כדי שהם לפחות לא ישפטוהו בחומרה י־תירה.

ככל שברדיהוד עולה על עק־בותיו ומתקרב אל מחבואו, כן מנסה פים לתקן את שגיאות עב־רו. הוא נודד לווינה, לפראג לוושינגטון, שם הוא מחליט ש־אין על אדמות אומה גלויה ופ־תוחה וקלה לריגול יותר מא־שר האומה האמריקנית(!) ותוך כדי תיאור נדודיו, מצליח הסו־פר לבטא, כמעט בכל פרק, את עייפות גיל העמידה, את ההת־רוקנות מכל האשליות, את הבי־עור שבעבודתם של מרגלים ו־אנשי בטחון. בקיצור — לה קא־רה במיטבו.

★

טוהר הנשק של החייל הישראלי במלחמות לבנון

אצלנו יצאו ספרי שירה פוליטיים כתגובה למלחמת לבנון, היכרם פרט על לבנון („שתי אצבעות מצידון") ו־נכתבו ספרים רבים ע"י כת־בים מדיניים ופרשנים צבאיים (דוגמה: „מלחמת שולל"), אבל מלחמה זו מפרנסת גם את עטם של סופרים זרים. אחד מהם, ג'והן לאפין, כתב ספר בשם: „מלחמת היואיש, לבנון 1982-85".

לאפין היה בלבנון בזמן קר־בות מלחמת של"ג, כתב עצמאי ובעל העזה, לא חשש לנסוע במכוניתו הפרטית בשדות הקרב והיה עד לקבלת הפנים הנלהבת שערכו אפילו המוסלמים השיעים לחיילינו.

עדות זו מופיעה בספרו בצורה מפורשת, אם כי הוא טוען גם שהצבא הישראלי חדר עמוק מדי ונשאר זמן רב מדי מכפי שהיה צורך ולכן הפך את לב הלבנונים מידידות לעוינות.

באנגליה, שכל אמצעי התקשורת שלה כמעט ללא יוצא מן הכלל תקפו את ישראל על כל־המתה בלבנון — הופעתו של ספר המתאר בחום ובהתלהבות את אומץ הלב וטוהר הנשק של החייל הישראלי בצידון וב־ביירות היא בחלק הפתעה נעימה.

תועמלנות ערבית במסווה של מחקר מדעי

השם של הספר נשמע מב־טיח ומסקרן: „היהודי הציו־ני ברומן האנגלי", שם המח־בר מפתיע ומסקרן שבעתיים: האני אל־ראהב. מה מתברר? שלפנינו עוד דוגמה של תעמ־מלנות הערבית במסווה של מחקר מדעי.

אל ראהב כתב „מחקר" ספרו־תי במרכאות, לפיו היהודי מו־פיע כ„טיפוס החיובי" בספרות ה־אנגלית החל בשנת 1817 עם הו־פעת הרומן הרומנטי, שכתבו די־זראלי וג'ורג' אליוט. לדעתו, ה־הבלטה של „יהודים חיוביים" ב־ספרות האנגלית במאה ה־19 מ־עידה על גזענות לא פחות מ־אשר הגיבורים היהודיים השלי־ליים במאות הקודמות.

ככל שהוא מתקדם במחקרו ל־עבר המאה ה־20 נוקט אל־רא־הב בשיטה מוכרת ומזהה „גי־בורים ציונים" כאילו מדובר ב־מקבילה מובנת מאליה וטוען שגם הספרות האנגלית של המ־אה ה־20 במאמציה לכתוב על „יהודים טובים" תושפת בעצם — טוען המחבר — הוא תולדה של התנועה הציונית ושל הפו־ליטיזציה של היהודים ולא דוו־קא תולדה של תנועת ההשכלה באירופה. טענה מעניינת שוודאי לא תנעם ליהודים רבים שאינם ציונים החיים היום במערב.

★

הגדולה שמעבר לגרוטסקה

הגדולה שמעבר לגרוטסקה „קריאות קרב מעל אבניו פ"י, שם של ספר המשלב עי־רוני ניו יורקי מובהק (אב־ניו פ"י) עם אלמנט [illegible] משדות הקרב של וייטנאם (ק־ריאות קרב).

הנה עוד הוכחה לכך שבא־רצות הברית התעצבה במשך כדי שנה ספרות וייטנאם, ספרות ה־נכתבת ע"י אמריקנים, שאינם י־הודים ויהודים גם יחד. במקרה שלפנינו — המחבר הוא יהודי, ג'רום צ'ארין, וגיבוריו יהודים ניו יורקים, הנערה שרה פישמן וידידה החייל האורד בירדסביל. בניגוד לסברה שבוייטנאם לא לחמו כמעט צעירים יהודים (רו־בם השתתפו בתנועת השחרו־רים שהתנגדו למלחמה!) מ־ציג צ'ארין צעיר יהודי שכן נ־שלח לוייטנאם ובשובו הוא מתג־לה כאדם חדש. גוהנלתו מלאת רשימי דימין ונפשו מלאה שאי־פות לגאולת העולם. אבל איך אפשר לגאול את האנושות בי־שדרת פ"י בניו יורק?

בירדסביל מחליט להפוך ל־מנהיגם של החולאים והנדכאים בשכונה שלו, חסרי הבית וחסרי התקוה. ניו יורק בספר מתגלה כעיר קסמים, משופעת לכתבה מבחינה נפשית ורוחנית, על סף האבדון והחורבן. אבל גם כעיר המאפיינה בגאולה ובצפה לשעה של חסד. גם שרה פישמן, הצעי־רה המעולה, עוברת, עם שובו של בירדסביל, תהליך של טר־נספורמציה, באצבעת את אמונו־תיו הנלהבות ומקבלת כיצד של גדולה ובהתגייסותה הנלהבת ל„־תנועת גאולת מסכני העיר" ש־מייסד ידידה, היא זוכה לכינוי „הגבירה מאוניבה סי"י. מג'רום צ'־ארין לא נעלמת, כמובן, הגרוט־סקה שבדמויות הללו, ביומרותי־הם ובפעולותיהם אבל הוא מ־צליח להראות גם את הגדולה ש־מעבר לגרוטסקה.

לפרשת השבוע בחוקותי

להפרכם את בריתי

מאת הרב חיים פרדס

ואם בחוקותי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי (כ"ו, טו). ומפרש רש"י: **להפרכם את בריתי**, כופר בעיקר. הרי (לנו כאן בכתוב) שבע עבירות, הראשונה גוררת (את) השניה, וכן עד השביעית. ואלו הן: לא למד (תורה), ולא עשה (מצוות), מואס באחרים העושים, שונא את החכמים, מונע את האחרים (מללמוד תורה ומלקיים מצוות), כופר במצוות (בערכן ובתועלתן), **כופר בעיקר**.

משמעותה הפנימית של הכפירה בעיקר, היא כריתת הגזע, טבל היהדות, עיקרית, מצוותיה, פרטיה ודקדוקיה נשענים עליו, ועקירת שורשי אמונת ישראל בהקב"ה בורא העולם ומנהיגו מעולם ועד עולם. וכפשט הלשון „כפירה בעיקר", שהיא הכפירה במציאותו של הקב"ה שהוא עיקרו, קדמונו, יוצרו ומקימו של העולם, ובלעדי אמונת יסוד זו הכל בטל ומבוטל. לא שריד ולא קיים. ומשום כך ראו חכמים וקבעו את הכפירה בעיקר, כחמורה בעבירות וכקשה שבכולן. וכמו שאמרו במסכת בבא־בתרא ט"ז, ב: אמר רבי יוחנן, חמש עבירות עבר אותו רשע (עשו) באותו היום: בא על נערה המאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט (כלומר, בזה ולעג ודחה) את הבכורה. וכתב על כך המהרש"ל בפירושיו שם חלק ג' עמ' ע"ט: ועשו הרשע נכרת על ידי חמישה חטאים אלו מן השם יתברך לגמרי, עד שלא היה לו עוד שום חיבור ודיבוק עם השם יתברך. וסדר שלהם (כלומר, של חמש העבירות הנזכרות שם. אינו כמו שהוא נזכר שם בגמרא, אלא כך:) הרג את הנפש, ובא על נערה המאורסה, וכפר בתחיית המתים, ושט הבכורה וכפר בעיקר. עד כאן דברי המהרש"ל. ולפי זה, היה כפירתו בעיקר של עשו היתה החמורה והכבדה מכל העבירות הנוראות שעבר באותו היום. ולכן נבנית היא לפי הסדר של המהרש"ל שם, במקום האחרון והשפל שבכולן. וכמו שהכופר בעיקר נזכר בדברי רש"י שב־פסוקנו במקום השביעי והאחרון והחמור מכל העבירות שהביאו לתוכחה האיומה שבפרשתנו.

וכך אמרו גם במס' סנהדרין ל"ח ב': אדם הראשון (שנחבא וברח מפני הקב"ה בגן עדן לאחר שחטא ואכל מעץ הדעת), מין היה. מושך בערלתו היה. רב נחמן אמר, **כופר בעיקר** היה. ומסביר גם שם המהרש"ל ב„חידושי אגדות" חלק ג' עמ' קנ"ד: ומי שאמר (כי אדם הראשון) כופר בעיקר. היה מסלק עצמו מן השם יתברך לגמרי, עד שהיה כופר בעיקר. וכל אחד (משלושת האמוראים הנזכרים שם): מוסיף (בחומרת העבירה שהוא מזכיר) על הראשון. וזה שאמר (שם, כי אדם הראשון) כופר בעיקר היה, בוודאי יש לסדר (אותו ולקבוע אותו) אחרון, כי אי אפשר שיהיה דבר (חמור) יותר מזה (שהיה כופר בעיקר).

מצינו עוד שירדו חכמים לסוף דעתו של החוטא, והבחינו בעומק נפשו ביסוד של כפירה בעיקר. אמרו חכמים בתוספתא למסכת שבועות פרק ג' הלכה ה': חנניא בן כינאי אומר. (נאמר בויקרא ה'. כא: נפש כי תחטא ומעלה מעל בה') וכחש בעמיתו (בפקדון וכו' והכתוב מדבר במי שכפר בפקדון שקיבל ונשבע שלא קיבלה, ואחר כך הודה שנשבע לשקר. ועל סמיכות לשון הכתוב שם — בה' וכחש בעמיתו, אמרו שם): אין אדם „כוחש בעמיתו" (על פי לשון הכתוב שם), עד שכופר בעיקר (לפני כן). פעם אחת שבת רבי ראובן בטבריה ומצאו פילוסופוס אחד (כלומר, פילוסוף אחד), אמר לו, איזה הוא שנאוי בעולם, אמר לו, זה הכופר במי שבראו. אמר לו, היאך, אמר לו: (נאמר בעשרת הדברות „אנכי ה' אלקיך". ואחר כך נאמר): כבד את אביך ואת אמך, לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, לא תענה ברעך עד שקר, לא תחמוד. הא (למדנו מכאן), כי אין אדם כופר בדבר עד שכופר בעיקר. ואין אדם הולך לדבר עבירה אלא אם כן כפר במי שצוה עליה. כלומר, ולכן נאמר שם בתחילה „אנכי ה' אלקיך", כדי ללמד כי מי שכופר בדיברות הראשונות הוא שנכשל באחרונות.

נמצא איפוא, כי ישנה דינמיקה פנימית קבועה בתהליך ביצוע העבירות על ידי האדם. שבתחילה הולכת ומשתרשת בלבו של האדם הכפירה והשלילה של עצם מציאות האלוקות בעולם, בשאמונת הלוואי שלה היא שכר ועונש, דין וחשבון, עולם הזה ועולם הבא וכו'. ורק לאחר שחדרה אל עומק הלב הכפירה בעיקר ובמי שציוה על המצוות, הולכת מערכת המצוות ומתפוררת לרסיסים אחת אחת בזו אחר זו, ואז הולך האדם ועובר עליהן ונכשל בהן עד שהוא שוקע וטובע בשערי הטומאה ממש. שהיציאה מהם קשה, כבדה ומכאיבה. ולכן אמרו במדבר רבה ט': כל הכופר בפקדון, כאילו כופר בהקב"ה. כלומר. כי אף אם לא כפר בקב"ה בפירוש. בטוחים אנו כאמור כי הכפירה בקב"ה קדמה בזמן לכפירה בפקדונו של חברו, וכי הכפירה הפנימית וההשחתה שבלב קדמה והביאה לכפירה החיצונית שבפה. וזהו עומק כוונת הכתוב שם: ומעלה מעל בה', וכחש בעמיתו. המעל והבגידה בקב"ה והכפירה בו קודמת להכחשה בפקדונו של עמיתו. ומשנפל היסוד והבסיס ונכרת השורש והעיקר, מתמוטט כל הבניין ונופל הגזע, ומשנסתם המעיין יבשו ונכרתו גם המים הנובעים ממנו. וכך אמרו בקוהלת רבה ז': כל הכופר בגמילות חסדים, ככופר בעיקר. ואת. משום שמערכת המצוות שבין האדם לחברו קשורה ודבוקה במצוות שבין האדם למקום בקשר אמיץ בל יינתק, ואין להפריד ולהבדיל ביניהן לעולם. וכאשר אדם מידרדר ויורד עד כדי כך שלא רק שאינו עוסק בגמילות חסדים אלא שהוא כופר בעצם חיוניותה של מידה נעלה זו שהעולם עומד עליה, הרי זה אות וביטוי לקלקלתו ולכפירתו הפנימית בעיקר. שכן מידתו של זה יש בה ממידת אנשי סדום שהיו רעים וחטאים לה' ולבני אדם גם יחד, ואף הם כפרו בגמילות חסדים משום שכפרו במי שציווה עליה ונהג בעצמו במידה זו.

ובאיכה רבתי א' הוסיפו ואמרו: לא גלו ישראל (מן הארץ), עד שכפרו ביחודו של עולם. משום שכל קישורם וחיבורם של ישראל לארץ ישראל, אינו נובע וקיים אלא אך ורק מכוח האמונה בקב"ה שהוא אחד ושמו אחד ואין יחודות כמוהו בשום פנים. אך כאשר נחלשה ורפתה אמונתם של ישראל בקב"ה וביחודו, הלך גם הקשר בינם לארץ הקודש ונעלם. וכך באה עליהם הגלות וכל מה שכרוך בה וביסוריה עד היום הזה.

مطابق للأصل

מורי ורבותי, אחי ורעי

בדרך ל„מטרה הסופית"

מאת משה קרונה

עבודתנו הספרותית הזאת לתפוס מקום חשוב במסכת עבודתנו הכללית. היא „בלעה" הרבה מזמני כי למעשה אני הייתי העוסק בה. ימים ולילות הייתי מבלה בבית הדפוס הפרימיטיווי — הדיגי והייתי מעין „חבר שותף" עם צעירי הסידי ליובוויץ' שהיו מדפיסים שם את גליונות הקבצים של „התמים". בעצמם היו הסידי חב"ד בוורשה הפולנית ומתוך עבודתם אז כבר אפשר היה לראות את התכוונותם לעניין „יפוצו מעיינותיך חוצה". כבעליתי כעבור זמן לארץ נתנו לי הדפיסים ההב"דים כמתנה קומפלט שלם של קובצי „התמים". אף „אהלנו" שלנו הקים הולדה. בהמשך הזמן נאלצים היינו להכניס לתוך הבטאון אי-אלה דפים באידיש. היינו כולנו נאבקים לעברית ורוב הברינו בפולין הבינו וקראו עברית. אולם עם ההתרחבות התנועתית, גדל, כמובן, במספרם של אלה שהאידיש היתה מובנת וברורה להם יותר. והנה נתברר גם הצורך לפרסם חומר בפולנית, שהרי אף דוברי פולנית בלבד נספחו אל מחננו. אי אפשר היה להתעלם מהם ומצרכיהם. על העבודה הזו ניצח חברנו דוב רפל שהתחיל לערוך את הבטאון „התורן" בפולנית ואף ערך קובץ רעיוני בשפה הפולנית בשם „נשה מיסלי" — „רעיוננו". החל גם בהוצאת בטאון עברי לבני השכבות הצעירות ביותר בשם „האהלה". התחלנו אף לפרסם עתוני קיר בדפוס, אוספי שירים (רינונו) ולבסוף אף פרסמנו קובץ גדול ורציני בשם „גוילין" שהיה מוקדש להתהבבת ישראל ולשאלה התנרצה הנוער. זוכרני כי כאשר פניתי לזקן התוגים בהבבת ישראל בימים ההם ר' הלל צייטלין, שאמנם לא היה רשמית בחוגי המזרחי אולם היה קרוב בהרבה בחינותיו, נענה לי מיד. מסה שלו על „צדק הברתי במלכה תורתית" התפרסם ב„גוילין" וכן השתתף בגליון יהודה יפת, ד"ר ש.ז. כהנא, מראשי הפעילים בתחום החינוך הדתי לאומי בפולין ומראשי הנהגת התנועה, שילם והפסיג, המבורר ישראל שטרן ועוד.

אלא בתוך העיסוק הרב הזה לא נעלם מאתנו עניין „המטרה הסופית". ואדרבא, עניין זה נעשה יותר ויותר אקטואלי ואקוטי. כאשר יצאנו לראשונה לדרכנו היו ההכרזות הכלליות והכללות הרב-משמעיות מספקות את צרכינו. דיברנו אז על אחווה ועזרה הדדית, הגשמה עקבית של רעיון תורה ועבודה, שאיפות התרוממות הנפש בכיוון שלמות והדברים היו פשוטים ומובנים לנו יפה. זוכרני, כי לאחר שהופיעו כמה גליונות של „אהלנו" נכתבו קצת דברי ביקורת (ונדמה לי כי הכותב היה יצחק אריגור, עורך „נתיבה" בימים ההם והוא בעצמו היה כבר סופר בעל מוניטין) בבטאונו הכברתי של הפועל המזרחי בארץ ישראל, „נתיבה". בתוך הדברים השווה הכותב את דברינו ב„אהלנו" למעין „צפצוף צפורים" מראשי העצים שלא תמיד הוא מובן כדבעי. כיוון שאנו בוורשה והשבנו כל מלה שפורסמה ב„נתיבה" היינו קוראים את העתון בעיון — רתחנו כמש על הביקורת. מה לא מובן לו למבקר הנכבד? — אמרנו לעצמנו. הרי הדברים שאנו כותבים יוצאים מן הלב ותגובותיהם של חברינו הקוראים בפולין מכה נלהבות!

לימים התברר גם לנו כי אכן צדקה הביקורת. מצוקות הזמן שעסו על חברינו המתבגרים בתוך התנועה החלו להעלות על הפרק עניינים של „תכלית" — לשם תכלית אנו מחנכים באופן קונקרטי? אלו תשובות אנו נותנים לשאלות המתעוררות הלכה למעשה?

מאבק בימים קשים

והנה התברר לנו שבעניינים אלה אנו בפולין נמצאים כבודדים במערכה ובמקומותינו אין את מי לשאול ולהתייעץ באופן רציני. חברינו בפולין, לרבות ההברים מנהיגי התנועה, לא ידעו על בוריים את ענייני „המציאות" בארץ ישראל. כמובן קראו אף הם בקביעות את „נתיבה" ואת „ילקוט" — ספרון אידיאולוגי שפרסם הפועל המזרחי בארץ והוא היה מלא וגדוש בחומר ציוני מלובח עד שהרבה-הרבה הברים בפולין היו קוראים בו לא פעם אחת; כמובן אף הם עמדו הרבה עם המבקרים מהארץ, עיינו במכתבים שנתקבלו מהם ואחדים מבין המנהיגים שלנו אף זכו לבקר בארץ. אולם לכלל ידיעה יסודית — לא הגיעו. ברחוק קשה היה לתפוס את הדברים באופן שאפשר יהא להסיק מסקנות התוכות והדו-משמעיות למעשה. ונוסף על כך: רוב הברינו בתנועה המבוגרת, פרט לאלה שהיו בבחינת „ציוני ציון" המרוכזים בענייני ארץ ישראל בלבד, היו נותנים את דעתם ותשומת לבם בעיקר לעניינים שהזמן והמקום גרמום. הזמנים היו קשים ליהודי פולין. חרף התסכול, המבוכה והייאוש נוכח העובדה שההלה מתבלטת יותר ויותר, כי לאחר אלף שנות חיים יחדיו של יהודים ופולנים אין מדינת פולין מבליגה עם קיום יהודי חפשי ובעל זכויות אזרחית שוות בתכלית — חרף כל זה נאלצו יהודי פולין לנהל מאבק פוליטי כלשהו. כמאבק זה היה מקבל צורות שונות: השתתפות בבחירות ל„סיים" (הפרלמנט) ולסינט, הופעת רשימות יהודיות לעיריות, מאבק על בחירות הפנימיות לקהילות היהודיות ומניעת ההתערבות הגלויה וההולכת וגוברת של הרשויות הממשלתיות ומפלגת השלטון האנטי-יהודית בעבודתן הפנימית של הקהילות עצמן. כל אלה הצריכו ריכוזם של הרבה כוחות, תשומת לב, שיקול דעת ומאמצי ארגון. נוסף על כך היו מתחדשות מדי פעם גזירות קשות כגון „גזירת השחיטה" המפורסמת שרצתה להערים קשיים על גבי קשיים וארגונות על גבי ארגונות על השחיטה הכשרה שרוב בכריע של יהודי פולין היו נזקקים לה. המאבקים היהודיים נגד כל המדיניות הממשלתית האנטישמית נואשים וקשים. כמעט עד הרגע האחרון לפני השואה עדיין היו בפולין הרבה יהודים (בייחוד אנשי אגודת ישראל וחלק מהציונים בגליציה) שעוד היו בלבותיהם זיקי תקווה להגיע לאיזה הסכם שיאפשרו דו-קיום כלשהו. אולם, אלה גם אלה שרתו להיאבק פוליטית ככל האפשר.

חברינו בתנועה המבוגרת היו עסוקים בעניינים של „מדיניות הזמה" ונעתו כפי ש-

צריך היה לנהוג בדרך רצינית ואחראית. אנו הצעירים, שראינו את עצמנו אף בימים ההם כמעין „ציוני ציון", היינו כמובן מרוכזים בעניינינו „שלנו". אולם האם אפשר היה לעצום את העיניים ולא לראות את המציאות המקפת? זוכר אנוכי כי בימי גזירת השחיטה עברה על יהודי פולין כולם סערת נפש עזה. הכל התייצבו למאבק ומתוך חוגינו התנועיים היה כשורה במאבק זה חברנו ד"ר ש.ז. כהנא, שעיקר עיסוקו היה בפרסום חומר רב בכל העתונות היהודית שרובה ככולה התגייסה למאבק זה. יהדות פולין הכריזה על „תענית בשר" למשך כמה שבועות במגמה להוכיח להקלאים וגם למדינאים האנטישמיים כי אפשר להם ליהודים בלי אכילת בשר בכלל. בהם בימים היה ד"ר כהנא שלנו מפרסם בכל העתונים היהודיים תפריטי מאכל יומיים ששום בשר לא היה כלול בהם... ד"ר כהנא — איש הלימוד והעיון, האינטלקטואלי הטיפוסי — עסוק היה בעריכת חומר גסטרונומי דוקא...

ואכן, כיוון שאני עומד בפרשה זו של גזירת הבשר, אזכיר כאן עוד דבר בקשר לכך: השתתפתי באספת עם גדולה שבה נאמרו דברים חוצבי להבות אש מנואמים מכל המפלגות. נחקקו בזכרוני דברים שהרשימו אותי במיוחד. דיבר הרב זלמן סורוצקין — רבה של לוצק בימים ההם והדיון מרשים. דבריו היו בערך כך: „יש שכר ועונש". זהו אחד מעיקרי האמונה שלנו התופס מקום רב בספרות המחשבה הישראלית. בין השאר מוצא העניין של שכר ועונש בשיר ב„חד גדיא" שאנו אומרים בליל הסדר. והנה, יהודים יקרים, הבה נזכור יפה: בחד גדיא מוזכר ענייננו האקטואלי — ואתא מלאך המוות ושחט לשוחט. זהו, לדעת הכל, חטא גדול לגזור גזירות על השוחט והשחיטה. קווה נקווה כי יקויים ההמשך של החד גדיא: „ואתא הקב"ה ושחט למלאך המוות". מידה כנגד מידה.

ואכן, לא ארכו השנים „והמלאך המוות" הפולני קיבל את עונשו. הבל שגם אחינו בני ישראל היו שם בפורענות ההיא...

סממנים ארצישראליים

והנה נחזור לענייננו: ב„השומר הדתי" היינו בימים ההם נתונים לנפשנו בכל העניינים שדרשו בירור ובעיקר בעניין הדרך שבה עלינו ללכת למעשה. בכל הסניפים החלו להצטבר חברים שמחמת גילם, מצבם המשפחתי והאישי צריכים היו לתת את דעתם לענייני „תכלית". מובן מאליו שרוב החברים רצו מאד מאד לפתור את בעיותיהם במסגרת התנועה או בתיאום הדוק עמה. הכל נשאו פניהם לעלייה, שהרי התנועה חינכה לכך משך כל השנים הרי לזה הם עצמם נשאו את פניהם כל הימים. ידוע היה, כי הדרך לעליה מובילה דרך ההכשרה החלוצית בקיבוצי ההכשרה. אמנם, כבר היו מי שניצלו את הרשיונות שניתנו לסטודנטים והיו שחלמו על הצטרפות לאיזו „מכביה" חדשה. אולם כל אלה היו מעטים באופן יחסי ו„דרך המלך" היתה ונשארה — החיים בקיבוץ ההכשרה והעלייה לארץ באמצעות רשיון עלייה רשמי. ואמנם רבים מבין חברי „השומר הדתי" נקלטו בקיבוצי ההכשרה של „החלוץ המזרחי" שאז בתחילת שנות השלושים היו פזורים על פני כל המדינה.

כבר הזכרנו באחד הפרקים הקודמים כי המצב הכלכלי החברתי בקיבוצי ההכשרה לא היה מניח כלל וכלל את הדעת. החברים והחברות נאלצים היו לעבוד עבודת-כפיים קשה. נפשית היו כולם מוכנים לכך אילו היו משתכנעים, כי באמת הם לומדים מקצוע פרודוקטיבי שיביא להם איזו תועלת שהיא בעלותם לארץ. אלא, לא כאלה היו פני הדברים. החברים בהכשרות עבדו במה שהיה מזדמן. תנאי המגורים הפיסיים אף הם לא היו תמיד מניחים את הדעת. והאמת לאמיתה היא כי מצב העניינים הכללי הזה היה אופייני לא רק לקיבוצי ההכשרה של החלוץ המזרחי אלא גם לקיבוצי ההכשרה הכלליים של „החלוץ". הדבר היחיד אשר היה מחזק את הלבבות ומקיים את הבטחון היה: התקווה שאין החיים בקיבוץ ההכשרה בפולין אלא מעבר הכרחי זמני; צריך רק להתגבר ולעמוד במבחן הקיים, יימשכו אלה כמה שיימשכו.

אמנם, בתוך מערבולת הקשיים והשיעמום היו נקודות אור לא מעטות. החלוצים טרחו להכניס לתוך חייהם סממנים ארצישראליים: אווירה, דיבור בעברית, שירה וזמרת הארץ, ביקורי שליחים מארץ ישראל שהיו לפעמים עושים עם החלוצים בקיבוציהם שבועות על גבי שבועות וכיוצא בזה. חברי השומר הדתי, שהחלו קימעא קימעא להצטרף לקיבוצי החלוץ המזרחי היתה להם תחושה חזקה של אי-נחת. הפרש הגילים היה עושה את שלו מכיוון שהפרובלמאטיקה היום-יומית היתה אחרת ושונה; ההכשרה הרוחנית, הרומאנטית במקצת, אשר חניכי השומר הדתי קיבלו מסניפיהם נסתרה לפתע על ידי מציאות אחרת. באחת: היו סיבות מספיקות שייווצרו אי הבנות, חוסר נחת ורוגז — גם ביקורת הדדית. לאט לאט החלו חברים להשמיע ברמה את המחשבות שהיו מדכאים זמן ניכר בתוכם פנימה: הכרחי לארגן הכשרה „שומרית" מיוחדת ועצמאית.

אולם הכשרה שומרית עצמאית אינה נעשית כלאחר יד. לאו מילתא זוטרתא היא והן חסרי נסיון אנחנו בעניין זה לחלוטין. לכן נדמה לנו, ההברים בהנהגת השומר הדתי בוורשה, כי עדיין לא פסו הסיכויים למצוא איזה הסדר שיניח את הדעת. סוף סוף כרגע היינו חברים אישיים ותנועתיים נאמנים עם אותם החברים אשר טיפלו למעשה בענייני החלוץ המזרחי וסוף סוף הרי כולנו יחד פועלים לעניין משותף אחד! ואז החלו הבירורים והויכוחים שהיו ממלאים את המועצות והישיבות המשותפות בדיונים מייגעים של שעות על גבי שעות. הדברים אף חדרו לעתונות התנועתית ויצאו לפומבי.

בקשר לזה זכור לי פרט קוריוזי אחד: באחד הגליונות של „אהלנו" פרסמתי רשימה ביקורתית די חריפה כלפי ההנהגה של החלוץ המזרחי ובה מניתי שורה של טענות שהיו לנו בימים ההם. לרשימת הביקורת הזו נתתי כותרת מנופחת במקצת: „אנו מזהירים". מובן מאליו שציפינו כי ראשי החלוץ המזרחי לא ייעבו בחיבוק ידיים וישיבו לנו בחריפות. והנה באה התשובה מהר בגליון של „די אידישע שטימע" — המדור בעברית. ומה התברר? חברנו בהחלוץ המזרחי בהתשם כי רב פרסמו תגובה ונתנו לה כותרת „לא ניזהר", כלומר על „אנו מזהירים" השיבו בהפוך: „לא ניזהר".

הרבה צחוק העלה עניין זה לזמן מה. אולם הבעיה נשארה בעינה. והיה צורך למצוא פתרון לשאלת היחסים.

לחץ לדיונים

ואמנם בעניינים אלה צריך להוסיף הסברת מה: בנושא הפרובלמאטיקה של הכשרה, חלוציות והגשמה הקדימו אותנו — היינו, את אנשי ההנהגה בוורשה — חברינו-אחינו בבתי הגליציות. אמנם בימים ההם היתה כבר התנועה בגליציה המערבית „שייכת" לוורשה. היתה הנהגה ראשית אחת והיא פעלה מוורשה. היה תיאום מלא בינינו, ואילו בגליציה המזרחית עדיין היתה התנועה — נקראת בשם „בני עקיבא" — אוטונומית ולה הנהגה ראשית עצמאית בלבוב. הפעלנו פעם פורום שקראנו לו „מועצת ההנהגות הראשיות" וכתוצאה מהדיונים בפורום זה שהתקיים בוורשה הגיעו אליו כל חברינו מלבוב ומקרקוב — הפך „אהלנו" לבטאון מרכזי לתנועה כולה, כולל בני עקיבא בגליציה המזרחית. אף בשאר דברים הנהגנו תיאום עם חברינו בגליציה המזרחית ובעיקר עם יצחק ורפל (רפאל), משה שרייבר, זאב קנוהל ויעקב רצנן. אולם, כאמור, החברים בבתי הגליציות הקדימו אותנו ה„ווריטאים" בעניינים שאנו דנים בהם במקום זה. בגליציה המזרחית קיימת היתה הכשרה מיוחדת של בני עקיבא בעיירה קוסוב וראשוני הבריה עלו לארץ והתרכזו ב„קבוצת אברהם" שהתיישבה עראית בכרכור ליד מושב הפועל המזרחי „כפר פינס". חברינו בגליציה המערבית אף הם הניחו יסוד לקבוצת הכשרה עצמית בשם „גאולה" שמקום מושבה היה בעיר זאווירץ'. עיר זו היתה מקום רבנותו של הרב דוד אביגדור, שהיה כעין פטרונה הרוחני-דתי של התנועה כולה בגליציה המערבית. ראשוני העולים של קבוצת „גאולה" הצטרפו בבואם לארץ לקבוצת שח"ל ברחובות ומסיבות שונות התפזרו כעבור זמן מה.

אכן, איננו כותבים כאן היסטוריה כרונולוגית ולכן לא מפריעים לענייננו תאריכים מדוייקים וסדר האירועים המעשים. העניין העיקרי הוא שחברינו בגליציה לחצו יותר ויותר כי נעלה על סדר היום של חיינו התנועתיים את דבר הכיוון החלוצי-הקיבוצי, החינוך לקראת ההגשמה וכל שאר העניינים הכרוכים בכך. ואכן עלה העניין הן בדיונים של ועידות ומועצות והן בכתב — בעתוניה של התנועה.

חברנו שלום טרלה (קריאל) היה אולי ראש וראשון ללוחצים. חרף העובדה שהיו לו הרבה מאד אכזבות בענייני „גאולה" כקבוצה — תחילה בקרקא ואחר כך בארץ — עמד הוא בכל תוקף על עמדו האידיאולוגי, היינו שהתנועה תבריז ותודיע שהיא מחנכת להגשמה אישית לתורה ועבודה — הגשמה שהיא באה לידי ביטוי בחיי קיבוץ בלבד. ואמנם, היתה גם בגליציה המערבית התנגדות לכך, בייחוד מצד חברים מבוגרים ותיקים שנמצאו במסגרת השומר הדתי. בין אלה היה גם הרב דוד אביגדור בכבודו ובעצמו, אולם שלום טרלר היה אידיאליסט קיצוני ואהוב ומקובל היה על כל שכבות התנועה. הכל הכירו בטוהר כוונותיו וביושר הנהגתו.

אף אנו בוורשה אהוב אהבנו את שלום טרלר ומאד מאד כיבדנו את עמדתו. כשלעצמי, הייתי מחבב אותו מאז שהיכרתי אותו במושבת המדריכים הראשונה בהרי גובלוב, ליד זקופנה. כשהיה יבא לעתים די קרובות לקרקא הייתי מתגורר בבית הוריו וכשהיה הוא בא לוורשה — היה מתגורר בביתנו. שלום היה איש נקי דעת ובר לבב, כל כולו מסור לענייני התנועה ומרוכז כל כולו בדבר שחשבו לנכון.

פתחנו איפוא את דיונינו ואת „אהלנו" לויכוח חפשי בענייני חלוציות, הגשמה, קיבוץ וכיוצא בזה. ואמנם התגלעו חילוקי הדעות שבין השאר מצאו את ביטויים גם בפולמוס — מאמרים בינו לביני. הייתי כל כולי נגד קביעת החינוך הדרך ההגשמה האישית בחברה קיבוצית דווקא; התנגדתי לכך שחיים בקיבוץ דתי הם שיא הגשמה יחיד של רעיון תורה ועבודה; וסבור הייתי שיכולה וצריכה התנועה להרשות לעצמה פלורליזם בדיון על כשרות ההגשמה וכי לא יאונה כל רע אם במקום „הזית אחת" נקבע „ריבוי הזיתות" להגשמה.

את הדברים האלה ורבים בדומים להם אמרתי ופרסמתי בגלוי באסיפות ומעל גליונות „אהלנו" ושאר בטאונים. זכורני בזה קוריוז זעיר: בשני הגליונות הראשונים של „אהלנו" פרסמתי במאמרים רשימות שלי „על הקבוצה". כוונתי היתה להרחיב את הדיבור על מעלות הקבוצה הקטנה האינטימית שבתוך סניפי התנועה. שני המאמרים הראשונים היו מעין מבוא „סוציולוגי" כתוב על ידי צעיר מתחיל, שכלל וכלל לא היה בקי בנושא מצד המדעי. אלו היו בסך הכל סברות של מדריך צעיר בתנועת נוער. אולם לפתע נוכחתי כי חברי הקוראים (צעירים כמוני ואולי יותר ממני) מכניסים לתוך דברי איזה כוונות נסתרות על קיבוצות שאנכי כלל וכלל לא התכוונתי להן. כיוון שלא ידעתי לכתוב אחרת — הפסקתי בכלל את הכתיבה בנושא זה. פשוט לא המשכתי בכתיבת הסידרה...

אולם כאשר הגיע הזמן שהיה צריך לכתוב בבדידות על עניינים העומדים על הפרק ובבהירות יתירה — לא משכתי את ידי. כתבתי בבירור ובמפורש ואף היתה לי תביכה מאסיות בתוך התנועה.

ואמנם היחסים בין המתווכחים — המחייבים קו קיבוצי ברור לבין המחייבים קו של פלורליזם היו יחסים חבריים נאמנים ומתוקנים. לא נוצרו שום „מחנות" או „סיעות" שכבר אז היו מנת חלקן של מפלגות ותנועות, לרבות תנועות חלוציות, בפולין. אצלנו היה חופש ביטוי מוחלט והיתה חברות טובה.

(ההמשך יבוא)

ל"ו שנה לניר-עציון

מאת מרדכי דסל

סיפורו של מושב ניר-עציון מתחיל עם תום מלחמת העולם השנייה. זהו סיפורם של צעירים, רובם יוצאי הונגריה, סלובקיה ורומניה, ניצולי השואה שרוב בני משפחותיהם נספו. לפניהם עמדו שלוש אפשרויות: לחזור למקום הולדתם ולהשתלב במשטר החדש, שקם על חורבות הפשיזם המובס; לנסות מזלם באמריקה, או בקנדה; והדרך השלישית, הקשה מבינהן, אך הסימפטית יותר — לעלות לארץ ישראל בתקופה שבה חוקי הספר-הלבן עדיין לא בוטלו והיישוב הבריז מלחמה על האימפריה הבריטית כדי לכונן בארץ מדינה יהודית עצמאית.

הבחירה היתה קשה. רק מעטים היו מוכנים לחזור למקום שבו נרצחו בני משפחותיהם, אך גם לעלות ארצה ולהתחיל מחדש בחיי מאבק וסבל לאחר סבלות אושוויץ לא היה פשוט. הרצון לנוח וליהנות מעט מן החיים היה עז ביותר. לבסוף גברה בצעירים אלו השאיפה האינסטינקטיבית להראות לעולם ששרידי עמנו הנרצח באירופה מסוגלים ליצור דברים גדולים. עלו ארצה והלכו להתיישבות בתנאים קשים מאד מתוך אמונה ביכולתו של האדם להתגבר על צרכיו ושאיפותיו הקטנטנים לשם יצירת מפעל לאומי-חברתי גדול.

הכרמל, בין חיפה לזכרון-יעקב, ולפי הצעת ועד הלשון קיבלו את השם: ניר-עציון.

ימי הבראשית

ללא כל הגזמה ניתן לקבוע: הימים הראשונים, נכון יותר, השנים הראשונות, היו קשים ביותר. החלוקים גרו באהלים, על הגבעה שמצפון ציר התל, ובפלגי המשפחות עבדו וגרו במקום במשך כל ימות השבוע. ביום שישי נסעו לגבעת-עלייה לבלות יחד עם המשפחה את השבת, ובמוקדם של יום ראשון, חזרו לניר-עציון. היו אלה ימי הצנע החמורים, שבהם השגת כל מצרך היוותה בעיה. היינו שבורים יום אצל הקבלן שבנה את בתינו, ומי שלא עמד בנורמות שהכתיב, פוטר ללא רחמנות. קנינו לחם אחד ליומיים, כדי שהחברים יאכלו פחות, וזאת היתה המתקנו בריבה כחולה בבים.

נסיוננו החקלאי היה אפסי, רוב הענפים נכשלו. אך הבעיות העיקריות נשאו אופי חברתי. התקיימו אסיפות חברים בשני מקומות: בגבעת-עלייה ובניר-עציון. רוב חברי כפר-עציון היו משוכנעים

להקים יישוב חדש על מפת הארץ והחברה בעלת ערכים חיוביים?

התשובה ניתנה על ידי המציאות עצמה. ניר-עציון הינו משק משגשג ויפה הממלא את בוניו ויושביו הרגשת סיפוק — למרות הקשיים והבעיות הקיימות עד עצם היום הזה. אך היום „סטרילים", ללא כל בעיות אין בכלל בנמצא.

שילוב של שלושה דורות

ניר-עציון אינו שייך למשקים המוגדרים כ„גדולים", חיות בו פחות כמאה משפחות, אך הוא בנוי על יסודות בריאים. בימים אלה שבהם משברים כבדים פוקדים את תנועת ההתיישבות, אנחנו מפולים חיינו על מי מנוחות. רוב ענפי המשק מבוססים ומעולם לא התפתנו להשקעות הרפתקניות. התפרנסנו בכבוד מעמל כפינו. פרט לענפי החקלאות המסורתיים, כגון: בעלי חיים, גידולים תעשייתיים, מטעים, אנו מנהלים בית הארחה מהגדולים בארץ, ומפעל להכנת מזון חם. את רוב הענפים מנהלים בני הדור השני שהשתתפו במלאכת העשייה. הם מאיישים את רוב התפקידים הציבוריים והמקצועיים. לדור בני המשק הצטרף בשנים האחרונות ציבור של נקלטים שבאו — לרוב — מן העיר.

קיים שילוב יפה של שלושה דורות. לא אחת אתה מרגיש צורך להודות לשוכן במרומים על החסד שהעניק לנו, בני דור השואה, לראות בנים ובני בנים. מה נעים לחיות בחברה שאתה גם חבר בה, גם אבא וסבא. ויודע שיש הם בניך, חבריך לשכונה. וחס וחלילה לעת זקנה. בני הדור הוותיק, המייסדים, לא חסמו את הדרך בפני הבנים ודאגו להכינם לראות בהמשך לידיהם וניהול ענייניו. והלוואי שלא יאכזבו.

בין האתמול להיום

אבותנו המייסדים, בחרנו בצורת חיים שאותה ראינו כנאה ומתאימה לנוער יהודי של אותם הימים. ראינו את עמנו חולה אנוש, מנסה להתנער מעל סף הכליון ואמרנו: נביא שינוי ערכי יסודי בחיי אדם: נחזור לעבודת כפיים, לינוקה ממקורות האתמול: נעשה ניסיון לחדש ימינו כקדם. תקוותנו הגדולה היתה שנצליח להנחיל לבנינו אחרינו את אותה התחושה ששלטה בני כאן נשדינו: חשוב לרפא את גופו החולה של עמנו, אך לא פחות חשוב הצד הרוחני. את הישגינו המשקיים לא ראינו כמטרה בפני עצמה, אלא באמצעי ליצירת רוח חדשה. שאחרי השואה כה נחלשה. ובשטח זה הצלחותינו מוטלות בספק.

אנו מגישים לבני הנוער על מגש של כסף ממש את האפשרויות ללמוד, להרחיב אופקים. למשל, אברהם מלמד מנהל חוג ללימודי המשפט העברי זה שמונה שנים, והרב המקומי, ר' מנחם גלזמן, מוכן להיענות לכל בקשה בנושא לימוד תורה, אך ההתעניינות מצד צעירינו דלה ביותר.

פינה חמד באיזור בית המרגוע

בני הדור השלישי בניר-עציון

ממחנות העקורים — לנגב

משרידי השואה התארגנו על אדמת גרמניה שתי קבוצות: „אחדות" ו„תקוה", במטרה לעלות וליצור גוף התיישבותי דתי. קבוצת „תקוה" התמקמה באשאו, וקבוצת „אחדות" בפלדפינג. הקבוצה הראשונה הועלתה לאחר שנתיים של שהות על אדמת גרמניה על אניית המעפילים „אקסודוס", נדדה במשך חדשים על פני הימים, ולבסוף הוחזרה דרך צרפת לגרמניה. נאלצה להישאר חצי שנה נוספת עד שהעליות לוגיע ארצה בדרכים שונות.

מקבוצת „אחדות" נמנעו תלאות חברי „תקוה" — חלקם קיבלו סרטיפיקטים, אחרים דרך מבצע עלייה ד' הגיעו ארצה לאחר שהות בהכשרה במחנות העקורים בגרמניה.

לגיבוש החברתי של שתי הקבוצות תרמו רבות חיילי הבריגדה היהודית, ששימשו כשליחי התנועה בגרמניה, ביניהם ראובן מאיר, צבי סלמן, יצחק בקי-רא, דב קנוהל, משה מבראי ואברהם בלמה, ששימש כסגן יושב ראש שארית הפליטה בגרמניה, שמנתה כרבע מיליון נפש. הוא עצמו הצטרף לקבוצת „אחדות" ועם פרוץ מלחמת-השחרור עלה ארצה.

תחנתם הראשונה של אנשי הקבוצה — שבינתיים התאחדו — היתה בראשון-לציון. עם פרוץ קרבות מלחמת העצמאות קיבלה קבוצת „אחדות" הוראה לרדת לנגב במקום קבוצת בארות יצחק שספגה אבידות רבות. עברו אימונים צבאיים, הועסקו בשמירה ועבודה שכירה. הבחורות עבדו בקיבוץ סעד, והבחורים עבדו בחברת „מקורות". בנגב שהו כשנה וחצי.

האיחוד עם שרידי כפר-עציון

לאחר נפילת כפר-עציון, ערב הכרזת המדינה, פינו האלמנות והיתומים לגבעת עלייה. בין שרידי כפר-עציון התרצבו שתי גישות באשר לעתיד. חלק מהחברים סברו שיש לשקם את הקבוצה, ליישבה בהרי יהודה ובדרך זו להציע להיטבם של היתומים ולפיצויים על האלמנות.

גישת הקבוצה השנייה, שבה נמנו בעיקר אותן משפחות שלא נפגעו, היתה, שאין טעם להשקיע מאמצים בייסוד קיבוץ חדש. יש לעזור לכל אחת מהאלמנות הצעירות להסתדר בעיר ולאפשר להן לבנות שם את עתידן.

מזכירות הקיבוץ הדתי תמכה בגישת הקבוצה הראשונה וחיפשה אחרי „השלמה" שהאריכה שבצורתה הבלל לשקם את שרידי כפר-עציון. בחיפוש אחר „השלמה" כזאת הגיעו לקבוצת העולים החדשים „אחדות".

ב„אחדות" היו הדעות חלוקות. הם היו אנשים צעירים ושאפו ליצירת קיבוץ עצמאי. הם גם פחדו שה„שידוך" המוצע על ידי מזכירות הקיבוץ הדתי לא יעלה יפה בגלל הבדלי מנטליות ופער הגילים. הדיונים ופעילות השכנוע האינטנסיביים נמשכו זמן רב יחסית. לבסוף הוחלט על מיזוג „אחדות" עם שרידי כפר-עציון. אליהם הצטרפה גם קבוצת חלוצים מבין עולי הונגריה, „מכורה" מכפר יעבץ, שעבדה לפני פירוק.

ביום ההצבאה של שנת תש"י (1950) עלו על שת הגוסים באחוזים על הקרקע במרומי הר

שהגיעה בבניית משק לא יצליח. הוא — כנראה — בגלל אי-רצונם להמשיך בחיי שיתוף. אם בכל זאת עזבו במשק המקום, היה זה יותר בגלל החוב הכלכלי שהתרבו כלפי החברים שנפלו ובני משפחותיהם כאשר כתוך בני ציים עקרוניים. גם כשהבתים הראשונים כבר עמדו לפני השלמה, עדיין סברו רבים מחברי כפר-עציון שהדבר לא יצליח. באותם ימים עמדו להקים בגבעת-עלייה למשק את מוסד עליית הנוער „יבנה-אודים". חברים אחדים הציעו למסור את המקום, על בנייניו, לעליית הנוער. לבסוף כשסודרת הבתים הראשונים נשלמה, והחברים בגבעת-עליה היו לעבור לניר-עציון, רובם החליטו להישאר.

היתה זאת מכה כוזרית לבוני הצעירים של המשק, „העולים החדשים", אשר ראו בשליחות ציונית בשיקום שרידי כפר-עציון, שדווקא אלו שבגללם הוקם, למעשה, המשק והיו יכולים להרוס כנסיונם — החליטו לעזוב. מאוכזבים ומיואשים בניסיון זה החליטו רבים מבין הצעירים לעזוב. היתה תקופה שבה נשארו במשק פחות מעשרים משפחות. כמעט היו שערו האביבים שאכן המפעל יצליח ויכה שורשים. כניסיון אחרון, נהפך המשק מקיבוץ למושב שיתופי. אותו לא הסכים הקיבוץ הדתי לקבל לשורותיו.

צורת החיים החדשה הביאה איתה חברים חדשים ויציבות-מה, אך גרמה גם לקשיים חדשים. שיפוץ הדירות לפי הצרכים החדשים, חוסר הנסיון של הבחורות בניהול משק בית אינדיבידואלי וקשיים כלכליים לא פינקו את החברים. ובכל זאת, הימים הוכיחו מי צדק, האם הפסימיסטים שניבאו מהרגע הראשון שהניסיון לא יצליח תנחו את דרך המצפה החלוצי, או אלו שהאמינו שבסופו הכל יסתדר, שקבעו, שהרצון והאידיאל החברתי אינם פחותים בערכם מהשאיפה האישית של כל פרט? מי צדק, האם אלו שראו כאידיאל עליון את הצלחת חייהם האישיים, או אלו שנשאפו

אין כל ספק בכך שמשקיעים מאמצים רבים ומחשבה רבה ברווחה כלכלית, התעשה ורמת החיים. אך מאכזב לדעת, כי המאמצים בכיוון זה הופכים לעיקר. שהשתלבות היפה בחיי העשייה המשקית אינה צועדת שלובת זרוע עם השאיפות הרוחניות. גם בדבר הענקת היחס לתנועה ולמסורות שליטית לא הצלחנו, כשמדובר בתקציבים, בשיפור תנאי דיור — מתעוררים כולם, אך בעשייה רוחנית יש בדרך כלל קול דממה דקה.

והניקים אחדים בתוכנו עוסקים לפעמים בחיפוש אחרי הנשמה היתירה הציבורית, ואינם מוצאים אותה. המאמצים בכיוון זה נשארו ללא מענה.

*

כיצד ניתן לדחוס ל"ו שנים של עשייה ויצירה, של הישגים וכשלונות, של בעיות והצלחות, לתוך שורות מעטות של רשימה עתונאית? פשוט, אי אפשר. ובכל זאת, כאשר אנו עומדים בפני החובה לערוך חשבון נפש צודק ואובייקטיבי עד כמה שניתן, רשאים אנו לקבוע בלב שקט ובמצפון נקי: דרכנו — לרוב — היתה נכונה. הכשלונות הם כשלונות אנוש, וההישגים, הישגים של בני אדם שהציבו לעצמם אידיאלים. מידת ההצלחה לא היתה תמיד תלויה בנו. בסך-הכל נסיוננו עלה יפה.

נראה לי כמתאים לסיים רשימה זאת בשורות היפות משירת לאה גולדברג:

למדני אלוקי, ברך והתפלל / על סוד עלה קמל, על נוגה פרי בשל / על החירות הזאת: לראות, לחוש, לנשום / לדעת, ליחל, להכשל. / למד את שפתותי ברכה ושיר הלל / בהתחדש זמנך עם בוקר ועם ליל / לבל יהיה יומי היום כתמול שלשום / לבל יהיה עלי יומי הרגל.

אנטישמיות בהונגריה

הפניה לבית המשפט

ב-4 במאי, כחודש אחרי היעלמות הנערה, פנתה האם אל מושל הנפה בקובלנה, והוא הורה לשופט הכפר לגבות עדויות מפי נשים, ואף ביקר בכפר וגבה עדויות. הפרוטוקולים בעדויות אלו הועברו אל התביעה הכללית שבעיר המחוז ניאדיהאזה, שם נקבע שיש חשד לכאורה של מעשה פלילי והוגש לבית המשפט לצורך חקירה. בית המשפט הטיל על יוזף באורי, סגן-מזכיר בית המשפט, לערוך חקירה מוקדמת. החקירה הרשמית התחילה ב-19 במאי. כעבור יומיים העיד בנו הגדול של השמש מוריץ שארף בן ה-14 את עדותו, לפיה ראה את ביצוע הרצח בעד לחור המנעול של דלת בית הכנסת. היו מכונה, שעדותו הנער נגבתה תוך שימוש באמצעי לחץ וכפייה. על סמך עדות הנער נעצרו השמש יאבתו ועוד שלושה יהודים מתושבי טיסה אסלאר. אח"כ נעצרו יהודים נוספים מהאשמים בביצוע הרצח או בסיוע לו.

הסקיד בולפ מילא בשלב הראשון של הפרשה תפקיד הכומר הקאתולי של הכפר. הוא פירסם כתבה בעיתון הקלריקאלי „מגיאר אלאמי" תחת הכותרת „המקרה המסתורי של היעלמות נערה". במאמר זה הוא מתאונן שבגלל ויכוח בענייני הסמכות בין הרשות הכנסייתית לבין הרשות השיפוטית לא נעשה במשך שבועות מאומה עד שלבסוף הופיע ב-19 במאי השופט החוקר. הכומר פנה נוסף לכך אל חבר הפרלמנט מאיזור טיסה-אסלאר, גיזה אנונדי וביקשו שיעורר את העניין בפרלמנט. כמו כן פנה אל מנהיג האנטישמיים איסטוצי בעניין זה. אנונדי עורר את העניין בפרלמנט ב-23 למאי 1882. בין שאר דבריו אמר כי מקרה זה מוכיח עד כמה מסוכן הוא זרם הפליטים שבא להונגריה מרוסיה והוא תובע מן הממשלה לאסור הגירתם של יהודים למדינה.

(סוף מעמוד 7)

במסגרת ההסתה האנטישמית הרצאו מפלסים וכרוזים בעיר הבירה ובערי השדה ש„ביארו" את עניין עלילת הדם והרעילו את נפש ההמונים. קלמן טיסה בתפקידו כשר הפנים דרש מן הנהר טיסה ייפוי כוח לתת צו להחרמת פרסומים אנטישמיים.

באותם הימים נבחב לזירת המאבק עיתונאי צעיר, מיקש סאבולצ'י (מקודם ויינשטיין). הוא היה האיש הבולט ביותר במערכת ההתגוננות, לצדו של הסנגור קארולי אטווש. הוא הביא לעיתונות ידיעות שבהן הוקיע את דרכי החקירה.

ב-18 ביוני 1882 נמשתה מן הנהר טיסה גוויה של צעירה ועליה מלבושי הנערה שנעלמה. כל סימני אלימות לא נמצאו עליה. בזיהוי שנערך הכחישה אמה של הנערה כי הגופה היא של בתה. הבדיקה הרפואית העלתה כי הגוויה היא של אשה מבוגרת וכי היתה בים שלושה-ארבעה ימים לכל היותר. הועלתה איפוא אשמה חדשה כלפי היהודים, שהם דאגו שגוויה זו תימצא ועליה בגדי הנערה, כדי להוכיח את צדקתם. אז התחילו להעליל על בעל הרפסודות, העביר קלמן כהנא משיגט, שהיה בעל יערות נרחבים ושלח עצים רבים ברפסודות על נהר טיסה לכל חלקי הונגריה. אגב, הוא היה בן משפחתו של כותב הטורים האלה. העלילה ירדה מן הפרק אחרי שבדיקה רפואית נוספת בלונדון קבעה שעצמות הגוויה הן של נערה צעירה, ותוצאות הבדיקה הראשונה התגלו במעות יסודן.

ב-5 ביולי 1882 נתכנסה בבודאפשט אספת רבנים אורטודוקסים, ביניהם הרב מנחם כץ מצעהלים (אחת משבע הקהילות בבורגנלאנד), הרב אריה ליבוש ליפשיץ (שהיה בשנותיו האחרונות ראש הלשכה המרכזית של האורטודוקסים בהונגריה), והרב אברהם זינגר מוואראפאלוטה), האספה פרסמה גילוי דעת

שבו דחו את העלילה והודיעו על החלטתם לפנות אל אקדמיות למדעי הכתרה ואל פאקולטות לתיאולוגיה שבאוניברסיטאות, כדי שחכמים נוצרים יוכיחו את הכזב שבעלילת הדם. כתוצאה מפנייתם התפרסם כעבור זמן-מה קונטרס ובו גילויי דעת מאת הפקולטאות שבאוניברסיטאות אמסטרדם, ליידן, אוטרכט וקופנהאגן, וכן מאת מלומדים נוצרים ידועים כמו פרנץ דליץ, פאול לאגארד, תיאודור נלדקה, ה.ל. שטראק, ואחרים.

בקהילה הניאולוגית הגדולה בבודאפשט הוחלט להוציא שבועון כדי להגן על היהודים מפני עלילות שקר. בין היוזמים היו יצחק גולדציהר, יוסף באנוצי, ואחרים. כתוצאה מכך נוסד השבועון „שוויון", הכתב הראשי ואח"כ עורכו היה מיקשה סאבולצ'י.

משפט טיסה-אסלאר נפתח ב-19 ביוני 1883 ונסתיים ב-3 ביולי אותה שנה בבית המשפט בניירגהאזה. ארבעה יהודים הואשמו ברצח, שפה אחרים בשותפות לרצח, ועוד חמישה בחיפוי על הפשע. רובם היו נתונים במעצר למעלה משנה. המשפט עורר התעניינות רבה ברחבי העולם. גם עיתוני צרפת ואנגליה כתבו עליו במאמרים ראשיים. פסק-הדין ניתן ב-3 לאוגוסט 1883. כל הנאשמים יצאו זכאים. פסק הדין אושר על ידי בית המשפט העליון.

בפרקים הבאים עוסק המחבר במפלגה האנטישמית בחיים הפוליטיים בהונגריה ובפעילות הסיעה האנטישמית בפרלמנט; בהקמת „מפלגת העם" — תנועה אנטישמית-קלריקלית, באנטישמיות והפיגוסים הלאומיים בהונגריה. פרק מיוחד קובע המחבר לאנטישמים ההונגרים במערכה האנטישמית הבינלאומית ועומד על השתתפותם בקונגרסים האנטישמיים הבינלאומיים בגרמניה.

זהו ספר מונומנטאלי בהיסטוריוגרפיה היהודית, והוא המחקר המקיף ביותר שיצא בנושא האנטישמיות בהונגריה.

הצפרדיס

ב"ה, יום ה' כ"א אייר תשמ"ו
29.5.86

גליון מס' 233

בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

הקיץ הגיע, מה־טוב ומה נעים לצאת החוצה, מעל לראשינו פרושים השמים למפה תכולה והאדמה כולה הפכה שטיח צבעוני, מרהיב של פרחי העונה.

אבל, כאשר אנחנו נזכרים בחורף עצוב לנו מאוד. השנה כמעט שלא היה לנו חורף. הגשמים היו מעטים מאוד, ולכן הכינרת אבדה מים רבים ממימיה. במאגרי המים, אין די מים. השנה הוכרזה כשנת בצורת, ובמשק הוכרז מצב חרום. לחקלאים קוצצה מכסת המים, אף בישובים ובמשקים הגבילו את מכסת המים.

מצב חמור זה נוצר לא רק בגלל שלא ירדו גשמים. ישנה סיבה נוספת למצב זה — אנחנו מבזבזים מים רבים ללא צורך.

לכן, צריך לזכור, ידידי הצעירים, כי חובה לחסוך במים, אם נראה ברז דולף בבית, בבית־הספר, או במלתחות ליד הים, מיד נרוץ לסוגרו. לא נעמוד זמן רב מתחת למקלחת, נאמר להורים שירחצו פחות את המכוניות ובפחות מים, כי — חבל על כל טיפה!

אין אנו היחידים הסובלים מבצורת. השבוע שמענו בחדשות שגם בהודו, קיימת בצורת חמורה ומחסור גדול במים — המצב חמור עד כדי כך שקונים מים בכסף רב.

נסיים בתקוה, כי כאשר נתפלל בחורף הבא עלינו לטובה „ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה" יענה הקדוש ברוך הוא לתפילתנו, ויקויים בנו הפסוק הכתוב בפרשת שבוע זה.. „ונתתי גשמיכם בעתם".

שבת שלום
שלכם,
עפרה

פרשת השבוע

בחוקותי

אם בחוקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם

(כ"ו, ג')

פסוקי הברכה בפרשת „בחוקותי" מתחילים באות א' — „אם בחוקותי תלכו" — ומסתיימים באות ת': „ואולך אתכם קוממיות" (כ"ו, י"ג). על כך מעירים חכמי ישראל ואומרים כי דבר זה בא לרמוז לנו, שמוטל על ישראל לקיים את כל מצוות התורה — מאל"ף ועד ת"ו — ואז יתקיימו בהם כל הברכות האמורות בפרשה.

✡

וישבתם לבטח בארצכם — ונתתי שלום בארץ..

אחרי שכבר נאמר „וישבתם לבטח בארצכם", למה צריכה התורה להוסיף: „ונתתי שלום בארץ"? כלום תיתכן ישיבה בטוחה בארץ ישראל בלא שלום? — אלא, הכוונה היא לשלום פנימי בין איש לרעהו, בין מפלגה למפלגה, בין סיעה לסיעה. שתשרור בין חלקי העם אהבה, שלום וריעות.

(בספרים)

(לסיום ספר ויקרא)

חזק חזק ונתחזק!

וזכרתם לכם...

היום ששה ושלושים יום שהם חמשה שבועות ויום אחד לעומר.

רעיונות מחורזים לפרשת „בחוקותי"

מאת נ.ד. סרבר

אכילת הלחם לשבוע
בתנאי שלום וביטחון
הבטחה לעם העומד על הגובה
— יזרע ויקצור ויטחון...

הארץ תתן את לחמה
כשהעם תורת־אל ישמור
ויהיו פנויים ממלחמה
יבנו — וה' מעליהם יגמור...

מחיות השדה וחיות — האדם
אלוקי אבותם יצילם
פשעים ושפיכות הדם
מן העולם תיעלם...

שבוע הילד בישראל

השבוע מלאו עשר שנים לשבוע הילד בישראל, שעמד השנה בסימן השלום, שהיא גם שנת השלום הבין־לאומית, עליה הכריז ארגון האומות המאוחדות (האו"ם).

השבוע נערך בחסות רעיית נשיא המדינה הגב' אורה הרצוג, שהחליטה להקדישו לזכרה של הגב' נינה קציר ז"ל (רעיית נשיאה הרביעי של מדינת ישראל) שהיתה יוזמת הרעיון.

בשבוע זה ניתנת לכם הילדים, תשומת לב מיוחדת במינה. אירועים יפים וחגיגיים הוכנו במיוחד

בפארק הירקון בת"א ובגן סאקר בירושלים, נערך בתחילת השבוע מירוץ למען ילדי אפריקה הרעבים. בגן הפעמון בירושלים הפריחו ילדים בלונים צבעוניים. עשרות נשות שגרירים ביקרו בבתי־ספר וסיפרו על ארצותיהן. ארבע מאות ילדי עולים התארחו במשכן הכנסת. באירוע מיוחד שהתקיים אף הוא בכנסת, הוענקו פרסים לילדים שהצטיינו במעשי התנדבות ובעזרה לזולת. אתמול התקיים ב„בית אריאלה" בת"א, מפגש סופרים עם ילדים שהשתתפו בתחרות כתיבת שירים וחיבורים על נושא השלום.

שפע של אירועים בשבוע אחד — איזו חגיגה! חבל ששבוע זה חל רק פעם אחת בשנה.

עפרה

החטוף / מאת מירה הראל

(המשך משבוע שעבר)

באותה תקופה (חורף תש"ח) היתה העיר צפת, מרכז הלאומנות הערבית בגליל העליון. עדיפותם המספרית של הערבים (12000 לעומת כ־1300 יהודים) והעזרה המסיבית בנשק ובמודע שקבלו מהממשל הבריטי ומערביי הארצות השכנות, גרמו לעליית כוחם ושחצנותם של הערבים מחד, ולהחרפת מצבם הפיזי והבטחוני, של היהודים, מאידך. היהודים התקבצו ברובע העתיק של צפת ופנו בתפילה לאבינו שבשמים. הרבנים קראו לתענית, ומטה הפלמ"ח באיזור, הבטיח לשלוח את גדוד „הגליל" ברגע שיתאפשר הדבר. חורף קשה היה, הגשמים שטפו את צפת בעוז, והנה בערב אחד, מתוך הגשם והברד יצאה והתקרבה לבית הרב הספרדי, דמות שנראתה כדמות ערבי. השמש נחרד עד מאוד כששמע את הערבי קורא לו לפתוח את הדלת, כי דבר סתר לו אל הרב, אך הרב הורה לו להכניס את הזר ולהגיש לו משקה חם, ואחר כך הורה לשמש לצאת מהחדר ולעזבו עם הזר. משנותר הרב עם הזר, בקש ממנו בנמוס שיאמר לו מה דבר הסתר שהביא. והנה, הוציא הזר מתוך קפלי העבאיה, חבילה קטנה, פתח אותה לעיני הרב, והוציא ממנה בגד תינוק, עשוי משי ורקום רקמת זהב. „זו תעודת הזהוי שלי" אמר בפשטות וסיפר לרב הנדהם את סיפור חטיפתו. „אני מבקש לחזור אל עמי ואודה לכבוד הרב באם יעזור לי לגלות את משפחתי".

הרב, הודה לאחר מכן שתחילה חשד בצעיר שמא הוא מנסה להתחזות ולכן חקר אותו בפרוטרוט, אך הצעיר לא ידע להוסיף דבר על מה שכבר סיפר. גירד הרב את זקנו והחליט ל„הרויח זמן", על כן הזמין את הצעיר להתארח בצל קורתו, להחליף את בגדיו הרטובים בבגדים יהודיים („שלא לעורר חשד") ולחכות עד שיוכל הרב לוודא אם נשאר מישהו מההורים בחיים, וכן היה.

עוד באותו ערב קרא אליו הרב את מפקד גדוד „הגליל" וסיפר לו את הסיפור המופלא. המפקד, פקפק תחילה באמיתות הסיפור, אך הרב ביקש ממנו לחפש מישהו מילידי חאלב שאולי יוכל לאמת או לסתור את הספור... בינתיים נשאר יוסוף שהרב קרא לו יוסף בבית הרב, שהחליט לנצל את הזמן וללמד את הצעיר מושגי־יסוד ביהדות.

עברו שלושה ימים. המג"ד אכן מצא בחור „חאלבי" ולהדהמתו, הסתבר שסיפורו של הזר אכן נכון. ה„חאלבי" זכר משהו, אך לא ידע פרטים רבים והוא עצמו היה אז ילד קטן. אך הוא אמר שיש לו דוד זקן שגר בתל־אביב ואולי הוא יודע יותר פרטים.

ואכן, הסתבר שהדוד היה לא אחר מאשר אביו של יוסף החטוף, שהצליח ממש ברגע האחרון להגיע לא"י יחד עם בתו וחתנו, שעלו ארצה.

כאשר הבאו לו את בגד התינוק הרקום בחינת „הכר נא הכתונת בנך היא?" החל הזקן לבכות ורק דברי בתו וחתנו שיתחזק אם ברצונו לראות את בנו האבוד כל עוד הוא בחיים, הרגיעו אותו. אנשי הפלמ"ח עשו את כל המאמצים ושלחו את יוסף בלווי פלמח"ניק אל בית אחותו, ומי שלא ראה את שמחת הפגישה בין הבן האבוד לאביו, לא ראה שמחה מימיו!...

יוצרים צעירים

סוס העץ

מאת סמדר פז

(בת 8.5, עין־הנציב)

סוּס הָעֵץ הַיָּשָׁן
נִשְׁעָן לוֹ עַל הַגָּדֵר
בָּא עָמוֹס הַקָּטָן
וְשִׂחֵק בּוֹ רַק לְרֶגַע קַט
הִתְעַצֵּב הַסּוּס הַזָּקֵן
וּבְלִבּוֹ כָּל הַזְּמַן מִלְמֵל
אֲנִי כֹּה זָקֵן
וְלִי עוֹד מְעַט יָבוֹא הַקֵּץ.
וְהִנֵּה בָּא הַיּוֹם
וְאִמָּא אָמְרָה זֶה אָיֹם
אַף עַל הַסּוּס
רַחֵם עָמוֹס
וְשַׂחֵק בּוֹ כָּל הַיּוֹם.

גן חיות

מאת גיתית ברנר

(בת 9, בני־ברק)

לַשָּׁמַיִם הִסְתַּכְּלוּ
הַבִּיטוּ וְתִרְאוּ
הִנֵּה גַּן חַיּוֹת
וְחַיּוֹת חוֹגְגוֹת

הַכְּלַבְלָב הַקָּטָן — מֵרִים אֶת אָזְנָיו
מְכַשְׁכֵּשׁ בַּזָּנָב וְנוֹבֵחַ הַב־הַב.
הַפִּיל הַשָּׁמֵן אֶת אַפּוֹ מְקַפֵּל
צוֹחֵק וְצוֹחֵק וּבַסּוֹף מִתְפּוֹצֵץ.

וְכָל הַחַיּוֹת צוֹחֲקוֹת וְצוֹחֲקוֹת —
וּלְבַסּוֹף מִשְׁתַּתְּקוֹת.
אַרְנָבִים קְטַנְטַנִּים — הוֹלְכִים עַל חוּטִים
וּשְׁלֹשָׁה פִּילוֹנִים — נוֹשְׂאִים לַפִּידִים.

כָּךְ חוֹגְגוֹת לָהֶן הַחַיּוֹת,
הַחַיּוֹת מִגַּן הַחַיּוֹת.

הסבא שלי צעיר

מאת שושנה צפורי

יֵשׁ לִי סַבָּא כֹּה חָבִיב
תָּמִיד צָעִיר הוּא וְאָדִיב
וְאוֹהֵב סָבִי מְאֹד
לַעֲבֹד וְגַם לִלְמֹד.

הוּא מֵאִיר פָּנָיו אֵלַי
וּמְחַבְּקֵנִי עַד בְּלִי דַי,
אָז אֲנִי שׁוֹאֵל־מֵעִיר:
„אֵיךְ זֶה סַבָּא כֹּה צָעִיר?"

„הוֹ יַלְדִּי" — צוֹחֵק הַסָּב,
וּבְעֵינָיו מַבָּט שׁוֹבָב:
„פָּשׁוּט מַזָּל לִי... כֵּן, כֵּן...
שֶׁאֵין לִי זְמַן לְהִזְדַּקֵּן"...

שדה קטן

מאת

שולמית ציטרון

נֶחְבָּא לוֹ בֵּין בָּתֵּי עֲנָק
שָׂדֶה קָטָן וְצִבְעוֹנִי
נִסְתָּר לוֹ בֵּין אֲפֹר עָתֵק
נָוֶה יָרֹק וְרֵיחָנִי.
פָּרוּשׂ בֵּין מַלְבְּנֵי בֶּטוֹן
מַרְבַד שָׁזוּר מַרְהִיב
סְבִיבוֹ קַדְמָה, אָבָק שָׁאוֹן
וְהוּא בְּרֹן־דֹּם מַזְהִיב.

חדשות

ראש ממשלת בריטניה בישראל

השבוע ביקרה בארצנו, ראש ממשלת בריטניה הגב' מרגרט תאצ'ר. ביקור זה נחשב למאורע היסטורי. זו פעם ראשונה מאז שעזבו הבריטים את ארצנו לפני קום המדינה, שאישיות כה חשובה מבריטניה, מגיעה לארצנו.

הגביע העולמי בכדור־רגל

מחר במוצאי־שבת, ישחקו באיצטדיון „אצטקה" שבעיר הבירה של מקסיקו, היא מקסיקו־סיטי, משחקי טורניר הגביע העולמי בכדור־רגל.

אליפות זו אשר תימשך כחודש ימים נערכת בכל ארבע שנים בארץ אחרת ובה משתתפות נבחרות שהעפילו לגמר הגביע העולמי.

הפעם משחקות במפגש זה עשרים וארבע נבחרות כדור־רגל מארצות שונות והמתח רב מי תהיה אלופת העולם בענף ספורט זה.

חידון?

ניב בציור

מהו הניב המסתתר מאחורי הציור?
בין הפותרים יוגרל שי נאה

ריבוע קסם

מאת אבי וינברג

(בן 14 תל־אביב)

	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				

1) פרשה בספר שמות.
2) צבע כחה.
3) מארבעת המינים.
4) הסיף שלי.

בין הפותרים יוגרל פרס נאה

هكذا من الأصل

בחוג המשפחה

בעריכת נעמי גוטקינד

„מעיין רבקה" - מסעדת „אמונה" באם המושבות

"יש לי מה לאכול, אבל אין לי עם מי לאכול" — מילים אלה שהשמיע אלמן קשיש, שומר הסף בבית־ספר ממ"ד בפתח־תקווה, הם „המוטו" של המסעדה היפה ביותר והחשובה ביותר שנפתחה החודש באם־המושבות, מסעדת „מעיין רבקה", המכונה גם מסעדת גיל הזהב, ששמה בא להנציח את רבקה שוומר ע"ה.

החלום של רבקה ע"ה

רבקה המנוחה, חברה פעילה ב„אמונה" חלמה על הגשת מרק חם לקשישים חולים ולפנסיונרים קשי יום. החברות שלה, בסניף פ"ת חשבו על אותם גברים מבוגרים שאינם מבשלים לעצמם, שלא טועמים תבשיל או מאפה בית במשך שבועות ארוכים או על הנשים בודדות „שלא כדאי" להן לבשל רק בשביל עצמן.

המסעדה של בלושטיין

והנה, יום אחד (לפני כשנתיים) נפטר הבעלים של מסעדת בלושטיין, הממוקמת מול משטרת פ"ת. חברות „אמונה" שכרו את המסעדה מאלמנתו, שהתקשתה לנהל אותה לבד, קנו ממנו את הסכו"ים והצלחות, המקרר והשולחנות ויחד עם העמותה למען הקשיש החלו לתכנן את מסעדת חלומותיהן.

להגיד שניהול מסעדות הוא פרוייקט חדש מסוגו בתנועה — זה מוגזם. ותיקות אמונה וותיקי הפוהמ"ז זוכרים עד היום את מסעדות הפועלים של שנות ה־30 וה־40, מסעדות מהימים בהם בגרוש היה חור, בעד מרק חם ופרוסת לחם שילמו במיל ולא בשקל, ובעיות הקיום התבטאו בהשגת יום עבודה.

מסעדות הפועלים

אלא שמסעדות הפועלים של ארגון הפועלות נסגרו מזמן והיום, תמורת מרק העוף, הגעפילטע פיש או פשטידת הירקות של הטבחית הפתח־תקוואית משלמים עם קיצבת הביטוח הלאומי ולא עם שכר יום העבודה.

גם הנסיון הניהולי שנצבר באותם ימים — נשכח בינתיים. איך איפוא מנהלות חברות פ"ת את המסעדה החלוצית שלהן?

עדה קרל, יו"ר סניף פ"ת וסגנית יו"ר אמונה מספרת: „יש לנו מבשלת ועוזרת בשכר, ואת כל היתר: הגשת הארוחות, הדחת הכלים, הניקוי, הקניות, ניהול הכספים — מנהלות ועושות חברות מתנדבות לפי תורנית. עשרים חברות התנדבו לפרוייקט, ארבע מהן עובדות כל יום, חמישה ימים בשבוע".

איך קונים, איך מובילים, ואיך משלמים — כשמדובר לא במזון למשפחה אחת אלא למסעדה שלמה?

טוב שיש בעלים...

טוב שיש גם בעלים מתנדבים... לאחת מחברות „אמונה" בפ"ת יש בעל המחזיק דוכן בשוק. התוצאה — כל הירקות והפירות ל„מעיין רבקה" יעלו במחיר של יום ששי אחה"צ, כלומר — מחיר מינימום.

את דברי המכולת קונים פעם בחודש אצל סיטונאי. בעל נוסף,

גימלאי, מאלה הפוקדים דרך קבע את „מועדון חזני" נכנס מדי פעם למסעדה ושואל מה צריך להביא, נוסע בריכבו הפרטי ומוביל סחורה, ואילו את הניהול הטכני הממשי עושות שתיים, שרה פיקסלר ולאה פרקש.

בישול בלי פפריקה

ומה עם הבישול?

„יש לנו מבשלת הונגריה אבל בתבשילים שלה תמצאו מעט מאוד פפריקה" מצטחקת עדה קרל. התפריט של מסעדת גיל הזהב תוכנן עם נציגות משרד הבריאות בעמותה למען קשיש ועם הטבחית שבעבר צברה נסיון בעבודתה בבית אבות והוא על טהרת הדיאטה, מתאים לכל המחלות שבעולם.

סועד בריא יכול תמיד כמובן להוסיף מלח ופלפל לצלחתו ממה שמונח על השולחן.

וכמה הוא משלם תמורת המרק והסימפטיה?

משעה 11.00 עד שתיים בצהריים, ימים א' עד ה', תמורת ארוחה מלאה, משלמים שם חמישה שקלים. רק מנה עיקרית — שלושה וחצי שקלים, רק מרק — שקל וחצי.

מרק וסימפטיה

נו, ואיך הולך? שאלתי את שרה פיקסלר.

„ברוך ה', הלוואי הלאה ככה. מעל ומעבר למצופה".

היא מחייכת באושר. „ציפינו לכך שהסועדים הקשישים שלנו יהנו מן האווירה לא פחות מאשר מן האוכל. מזה שהם יכולים לקבל סעודה טרייה וחמה בנוחות ובכבוד, וכל הציפיות התגשמו. הסועדים הראשונים כל כך התרגשו עד שהם ניגשים אלינו ומבקשים לתת מתנות. גם מי שנכנס לביקור — מרגיש צורך לתרום משהו. זה תורמת מיחם, זו תורמת מגבות, נכנס מישהו ומשלם תמורת חמש ארוחות ואומר לי: הגישי חינם, על חשבוני, למי שלא יכול לשלם".

והן אכן מגישות — עם כל הלב. המלצריות המתנדבות, חברות אמונה מוכנות להטות אוזן ולשוחח עם הפנסיונרים, לשמוע מה כואב בלב ומה מעיק על הנשמה, ולאט לאט עוברת השמועה מקשיש לחברו. מפנסיונר לפנסיונרית, עד שביום חמישי בשבוע, כבר מלא וגדוש.

מחלק השוקולדים

לאה פרקש, המנהלת עם שרה פיקסלר את המסעדה מגלה: „באים אלינו יותר גברים מאשר נשים. רובם — אלמנים. אדם בן שבעים וחמש ניגש אלי: אוכל כמו שיש כאן — אין לי בבית...

עוצרת מכונית ואני רואה צעיר מוביל החוצה קשיש ומכניס אותו אלינו. מסתבר שהקשיש יצא היום מבית החולים וחתנו שמע על המסעדה ומסיע אותו לקבל ארוחה.

סועד אחר, שאשתו מאושפזת, נכנס לאכול, עד שהיא תבריא.

מישהו שאכל כאן — גמר את הצהרים בזה שקם וחילק לנו שוקולדים, לאות תודה. היה לנו סר עד שגמר, שילם, הלך וכעבור כמה רגעים חזר. הסביר בהתרגשות כמה נפלא שיש סוף סוף מקום זול וסימפטי לאנשים מבוגרים ושוב יצא. אח"כ שוב חזר — ורצה לשלם לנו חודש מראש בשביל הארוחות שלו, אולי נגד עין רעה, כדי להיות בטוח שנמשיך לפעול..."

גם ביום העצמאות — פתוח

אך אין לקשישי פתח־תקווה מה לדאוג, המתנדבות המסורות של „מעיין רבקה" לא מתכוונות להתקפל. להפך — את מרקי הירקות, מחית תפוחי האדמה, הטשולנט והפשטידות הן שולחות כבר לשני מעונות קשישים, כ־45 מנות בס"ה. ומי שצריך הוכחה למסירותן המוחלטת — די לו לשמוע כי אפילו ביום העצמאות, כשכל העיר היתה סגורה — „מעיין רבקה" המשיך לנבוע...

בהתנדבות — הגיעו החברות למסעדה (במקום לנסוע לטיול או לפיקניק עם הנכדים) פרשו מפות לבנות על השולחנות, הניחו דיגלון ופרח על כל שולחן, חלקו בירכונים והעניקו לגימלאים ערירים תחושה של שמחת החג ואפו עוגה מיוחדת.

בערב שבועות לא יגישו אמנם עוגות גבינה, שהרי המסעדה היא בשרית בלבד, אבל את שמחת החג, יוכלו להעניק גם עם השניצל והקציצה, מרק העגבניות או הכופתאות, ובכל מקרה תהיה גם תוספת חגיגית לקינוח.

„מעיין רבקה" הוא מפעל חלוצי במשמעות האמיתית והעמוקה ביותר של המושג הזה. תשובה בעתה לאוכלוסייה המזדקנת של גוש דן.

אין לי ספק שעם הצלחת המסעדה — יש מקום לפתוח אחרות, הדומות לה, בכל הערים הגדולות ובעצם בכל פינה בישראל בה חיים קשישים האומרים גם הם: „יש לי ברוך ה' מה לאכול — אבל אין לי עם מי..."

בתצלום המסעדה נראה קהל האורחים במקום צלחות מסעדה „מעיין רבקה".

מה נצפה מה צפוי

ברדיו ✱ בטלוויזיה

בעריכה שולה מוסטיק

ברדיו

✱ „קבלת שבת" — פרשת „בחוקותי" — בעריכת אברהם סלומון (א') שישי, 15.00 — פרשן השבוע: ר' יעקב משה חרל"פ האורח לשבת: הרב שלום קובלסקי.

✱ „מלווה מלכה". (ב') מוצ"ש, 23.10 — „בנאות דשא ירביצני" — עם החזן המלחין והמחנך מיכאל בר־לב. עורך: שבתאי ביבי.

✱ „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות ספי פרופ' איתמר גרינוולד (א') ראשון, 19.05.

✱ „עם ישראלי" — מוסף לצעירים יהודים בעולם (ב') ראשון, 19.35.

✱ „שלום לבן, דודי" — פיוט וברכה בשידור חי באווירה של יום ירושלים — בעריכה שבתאי ביבי (ב'), ראשון 20.05.

✱ „תפוח ודבש" (א') ראשון, 22.05 — הפעם: „דעות קיצוניות, אידיאולוגיות ועקשנות אצל בני נוער".

✱ „שעה חופשית" — מגזין שבועי לעניני חינוך (ב') שני, 18.06.

✱ „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „במדבר" — מאת הרב יונה מצגר (א) שני, 19.05.

✱ „מחשים את המסמך" — בעריכת זאב ענר (ב') שני, 23.05.

✱ „השכלה ודעת לכל" — „קהילות ישראל" (א'), שלישי, 11.30 — הפעם: „לבנון".

✱ „אצבע על הדופק" — שבועון בעניני בריאות ורפואה (ב') שלישי, 18.06.

✱ „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" — מפי הרב שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.

✱ „עולם חדש" — מגזין הרשות לעניני האדם וסביבתו (ב) שלישי, 19.35.

✱ „קפה ראשון" — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים — עם שמוליק רונן (ב') שלישי, 23.05.

✱ „ואלה תולדות" (א') רביעי, 11.10. — הפעם: „בתוככי ירושלים העתיקה" — מאת זהבה בן דב.

✱ סיכום ההלכה היומית — מפי הרב חיים פרדס (א') רביעי, 19.05.

✱ „הסיבה לפרס" (א) רביעי, 22.05 — על ארבעה חתני פרס ירושלים, ביניהם הסופרת סימון דה־בובואר.

✱ „עד כאן" — לקט ראיונות מסדרת התוכניות השבועיות של „קול ישראל" ליום ירושלים (ב') רביעי, 00.10.

✱ „מעורב ירושלמי" (גל"צ) חמישי — 19 שעות שידור, כמניין 19 שנות העיר המאוחדת. בין השאר — שידורים חיים מאתרים ואירועים בירושלים; ראיונות בשטח, שיחות עם מאזינים והקלטות מוסיקליות.

✱ „השכלה ודעת לכל" (א') חמישי, 11.30 — „יום שחרור ירושלים" — משדר מיוחד.

✱ „שאלו שלום ירושלים" — חידון נושא פרסים באמצעות הטלפון — עם שמואל רחן (ב') חמישי, 12.05.

✱ „חסיבת הראל" — 1948—1967 — שידור חי מהאולפן בת"א (ב') חמישי, 14.06.

✱ „קתדרא" (א) חמישי, 15.30 — הנושא: ד"ר משה אידל — „היחסים בין ההלכה והקבלה".

✱ לקט הודיה לציון יום ירושלים — שידור חי מהכותל המערבי (א') חמישי, 18.06.

✱ „שיעור בתניא" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

✱ „שורשים" — מגזין לעניני עדות ופולקלור (ב') חמישי, 20.05 — הפעם: על ירושלים.

✱ „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') חמישי, 22.05 — הפעם: לקט שירי ירושלים.

לרקוד על...

✱ כדורגל על סדר היום (והלילה)

טקס חגיגי באיצטדיון „אצטקה" במקסיקו סיטי יפתח במוצ"ש את משחקי גמר גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986.

התרומה של הטלוויזיה הישראלית בסיקור התחרות מסתכם ב־22 משחקים בשידור ישיר: משלב המשחקים המוקדמים — 6, ומשלב שמינית הגמר ואילך — את כל המשחקים, 16 במשחק. כמו כן תביא הטלוויזיה תקצירים מתוך משחקים נוספים.

סיקור המשחקים לא יגע כל כך בלוח המשדרים, כמו, אולי, בסדר יומם, או יותר נכון — לילם, של אוהדי הכדורגל. עשרה משחקים שתביא הטלוויזיה בשידור ישיר יסתיימו קרוב לשעה 03.00 לפנות בוקר. עד התחלת המשחק בסביבות השעה 01.00 לפי שעון ישראל יהנו הצופים מפרקים של סדרות מתח, או מתקצירים של משחקי כדורגל שהיו בתחרות. בימים שהמשחק יתחיל ב־21.00 בערב, תוקדם מהדורת „מבט" לשעה 20.30.

גם מוסדות וגופים ציבוריים נערכים לקראת פסטיבל הכדורגל. יש שמתאימים את האירועים שלהם כך שלא „יתנגשו" עם משחקי הגמר.

מי שלא יסתפק במנין של 22 משחקים שבחרה הטלוויזיה הישראלית להביא בשידור ישיר יוכל להשלים את המכסה אצל הטלוויזיה הירדנית, שתסקר עוד 10 משחקים בשידור ישיר.

הרדיו יתרום את חלקו בהבאת משחקי הפתיחה והגמר בשידור ישיר, ובפינות פרשנות וסיכומים של אירועי המשחקים של אותו יום.

✱ תשדירי שירות — רק „כחול לבן"

אין ספק שאף אחד לא מתנגד לתשדירי שירות למניעת עישון — אבל שיהיו רק „כחול לבן". כך החליטה ועדת תשדירי שירות מטעם רשות השידור שלא אישרה את הקרנתם של תשדירים לא ישראליים מטעם האגודה הישראלית למניעת עישון.

בין התשדירים: אחד של השחקן המנוח יול ברינר והשני של השחקנית ברוק שילדס. בראשון מובאת צוואה מוקלטת של יול ברינר שנפטר מסרטן ריאות באוקטובר 85. לפני מותו אמר: „כשאינני עוד עמכם רצוני לומר לכם. רק דבר אחד — אל תעשנו. לא משנה מה שתעשו — אל תעשנו. אילו ידעתי מה שיגרום לי העישון — לא הייתי נוגע בסיגריות".

בתשדיר עם ברוק שילדס, אומרת השחקנית, שכשהיא נמצאת בחברתם של מעשנים, מריחות שערותיה ותמרת כל הערב מעשן סיגריות. ועוד הצהרה משכנעת כשהיא יוצאת מפיה של יפהפיה עולמית: היא לא נוהגת לצאת בחברתם של מעשנים אשר לדבריה הם מפסידנים.

שני התשדירים נתרמו לאגודה הישראלית למניעת עישון, האחד ע"י האגודה למלחמה בסרטן בארה"ב והשני ע"י משרד הבריאות האמריקני.

התשדירים, אשר לדעת האגודה הם משכנעים מספיק והיה חשוב לשדר אותם, לא אושרו מן הסיבה שהם לא נעשו בארץ והם לא בשפת המדינה.

ועד שהתלבטה הטלוויזיה הישראלית על גורל התשדירים האלה, הם כבר שודרו בטלוויזיה הלימודית.

✱ „דין ודברים" עם משה נגבי

דין ודברים יש ליו"ר הוועד המנהל של רשות השידור, מיכה ינון, עם עורך תוכנית „דין ודברים", משה נגבי. תכנית הפרשנות המשפטית המשודרת ברשת ב' של „קול ישראל" כל יום שני בשעה 19.30 זכתה כבר בעבר לתלונות רבות מצד מאזינים על החד־צדדיות השמאלנית המודגשת שבה, אך השבוע הפליא משה נגבי עורכה לעשות. בתכניתו הפעם הביע האיש את עמדתו שלו בעניין פרשת ראש השב"כ, בלי להביא כל עמדה מאזנת אחרת. את מסכת הטיפול בפרשת ראש השב"כ הוא מציג, בדבריו שלו, כתסריט טוטליטארי של מדינה המעמידה את מוסדותיה וגופיה מעל לחוק. אותם דברים, פחות או יותר, העלה נגבי על הכתב למחרת היום בעיתון „חדשות".

משה נגבי, שעושה בתכניתו כבתוך שלו, עבר הפעם, לדבריו של מיכה ינון, בצורה בוטה על כללי התקנון של רשות השידור. בתקנון נקבע מפורשות כי בנושאים שבמחלוקת הציבור כללי האיזון חלים גם בפרשנות. האיזון נבחן במתן ביטוי הוגן והטר פנות לדעות שונות, ולא כפי שהשדור נעשה בצורה בולטת ב„דין ודברים". לפי כללי התקנון, המקידי הרשות מחוייבים להניח לקולות שונים לדבר בעדם, ולא כפי שעשה זאת משה נגבי בתוכניתו שהביע למעשה את דעתו שלו.

את תלונתו החריפה נגד עורך התכנית, המעמיד עצמו מעל חוק התקנון, יעלה מיכה ינון בישיבת הוועד המנהל הבאה.

בטלוויזיה

✱ משחק הפתיחה של גביע העולם בכדורגל מקסיקו 1986 — בין נבחרת איטליה לנבחרת בולגריה. שידור ישיר ממקסיקו סיטי (מוצ"ש, 21.00).

✱ „צירופים" (מוצ"ש, 22.50) — חיים דיבוביץ מארח אישים ואמנים בנושאים הקשורים במורשת ישראל.

✱ „עד פופ" (א', 20.00) — הפעם בתכנית סרטוני וידאו של פיל קולינס וג'קסון בראון. כמו־כן ראיון שנעשה בארה"ב עם הזמר האמריקני פרינץ.

✱ גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — שידור ישיר של המשחק ברזיל—ספרד (א', 21.00).

✱ „קין והבל" (א', 22.50) — הפרק השני: הבל מצליח לצאת את אירופה ולהגר לארה"ב. כמעט בחוסר כל. הוא עובד בתור מלצר במלון „פלאזה" בניו־יורק ופוגש בתוך כך את דיווים לירוי, שהוא בעליה של רשת מלונות באמריקה. לירוי מתרשם מאוד מאישיותו של הבל. במלון „פלאזה" נפגשים בפעם הראשונה בדרכיהם הבל וקין.

✱ „דמפסי ומייקפיס" (ב', 22.50) — שם הפרק: „גזור־דין". דמפסי מגלה למייקפיס משהו שלא ידעה על ידידה שנרצח. שיאו של הפרק הזה קשור במעשה חטיפה.

✱ „אלפרד היצ'קוק" — סרט תעודה (ב', 22.55) — הסרט סוקר 50 שנות קריירה של הבמאי הנודע אלוף סרטי המתח אלפרד היצ'קוק. היצ'קוק מספר על שיטותיו המיוחדות ביצירת אווירת הציפיה, אי הודאות וההודרה שהעניק לסרטיו. בסרט משולבים קטעים מסרטיו הידועים ביותר. כגון „פסיכו", „הציפורים", ו„צל של ספק", וראיונות עם שחקנים שעבדו איתו.

✱ גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — שידור ישיר של המשחק אנגליה—פורטוגל (ג', 00.50).

✱ „אני ירושלים" (ד', 20.30) — מפגש אישים ואמנים לרגל יום שחרור ירושלים.

✱ משדר מיוחד ליום ירושלים, בהשתתפות ראש עיריית ירושלים, טדי קולק, וראש עיריית ת"א שלמה להט. עוד משתתפים: יוסי בנאי, שולי נתן, להקת „הגבעתרון", אמנון דנקנר ועוד (ד', 22.05).

✱ גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — תקציר של משחק גרמניה—אורוגואי (ד', 23-25).

✱ גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — שידור ישיר של משחק דנמרק—סקוטלנד (ד', 00.55).

✱ גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — שידור ישיר של משחק איטליה—ארגנטינה (ה', 21.00).

פרקי היום בתנ"ך

רשת א', 18.50

יום א': ירמיהו, פרק ה' (פסוקים י"ט) — קריאה בפי יוסף רוזן ושיחה באה ד"ר מנחם בולה על הנושא: תיאור חטאי העם.

יום ב': ירמיהו, פרק ה' (פסוקים י"—י"ט) — קריאה בפי יוסף רוזן ושיחה מאת ד"ר מנחם בולה על הנושא: הגוי הבא ממרחק ונקמת ה'.

יום ג': ירמיהו פרק ה' (פסוקים כ'—ל"א) — קריאה בפי יוסף רוזן ושיחה מאת עמוס חכם על הנושא: האותי לא תיראו נאום ה'.

יום ד': ירמיהו פרק ו' (פסוקים א'—ט') — קריאה בפי יוסף רוזן ושיחה מאת הרב יהודה אייזנברג על הנושא: הנה דבר ה' היה להם לחרפה לא יחפצו בו.

יום ה' (19.05): ירמיהו פרק ו' (פסוקים ט"ז—כ"א) — קריאה בפי יוסף רוזן ושיחה מאת הרב יהודה אייזנברג על הנושא: עולותיכם לא לרצון, וזבחיכם לא ערבו לי.

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

✱ יום ראשון

14.00: ויהלום — יונתן מזמין אתכם לצפות בחלום שחלם לפני חגיגת הבר מצווה שלו. בחלומו פגש אישים מופלאים מן העבר של עמו ודרכם התגלו לו סודות רבים ונהדרים.

16.30: „החבורה של מרפי" — פרק ב' מק מנהל המועדון נחוש בהחלטתו לאפשר לבני הנוער לבלות במועדון, הוא נתקל בבעיות רבות. אך בני הנוער מארגנים אליפות ואפילו בחירים ישבת ראש.

17.30: „בית קטן" — שם הפרק: „יברכו כל הילדים" (חלק ב'). בערב חג המולד יוצאים לורה ובני משפחתה העירה לקנות מתנות. אישה מיכה גורל וחטפה את ילדתם. ילד יתום מצטרף לחיפושים ועוזר למצוא את הילדה.

✱ יום שני

14.30: החיים במדינות ניו־אינגלנד — ניו אינגלנד ומקומה בהיסטוריה של ארה"ב. הנוף והתיירות במדינות ניו אינגלנד, והפיכתה מאזור חקלאי לאזור תעשייתי.

16.00: זכרון דברים — ז'ול ורן — פרק זה מתאר את ז'ול ורן בצעירותו והתקופה שבה התחיל לכתוב. את ה„גלגולים" שעברו יצירותיו עד שהחל לכתוב את סיפורי המדע הבדיוני שלו.

16.30: שניים אחרונים — דיוק את היה, הידיעים לדייק דבר בתוך דבר, מוזמנים לאולפן ובכינים בדיוק על „שומר שמר לשומר" ועל בנקים של ימי השלמה.

✱ יום שלישי

14.00: מה יודע הדולפין — סרט על אורחות חייהם של הדולפינים. היכרות עם תופעות שקשורות לדולפינים וללווייתנים, למקום שבהם היו אירועים מעניינים הקשורים באדם ובחיה זו שנתלקה לעיתים מסיבות השמורות עמה.

15.30: קשת ענן — אור השבת — המשדר מציג את נרות השבת כסמל לקדושת השבת לעומת ימי החולין. כמו כן מתוארים מנהגים והמסורת הקשורים בהדלקת נרות שבת: מועד הדלקת הנרות, [illegible]

16.15: דייב פרמין — פרק 17: התליה — דייב פרמין נקלע למארב ששם לו סטירפור. הוא נתפס ונידון לתלייה, אך אז באה לעזרתו ליידי הריבנטון.

18.00: [illegible]

✱ יום רביעי

14.00: אישיותו של פייסל — הסרט הוא הזדמנות להכיר את החיים בערב הסעודית, תוך התבוננות באישיותו של פייסל, שנרצח ב־1975. פייסל היה מנהיג שניסה לשלב בין מודרניזציה למסורת דתית אדוקה המאפיינת את כל שכבות העם הסעודי.

14.45: דפוס — סקירה היסטורית על התפתחות הדפוס באירופה ובארץ ישראל. [illegible] עבודת השנים המפתיעים ביותר ועד למהירים ביותר.

16.45: פלפלת — [illegible]

17.30: „שמיניה באוזיים" — [illegible] ביהודה לילם שחרור ירושלים.

✱ יום חמישי

14.00: [illegible]

15.45: [illegible] — פרק ח': גבול הנצח — [illegible]

18.00: [illegible]

יובל נמל התעופה בן־גוריון

מאת חיים לנגלבן

נמל התעופה בן־גוריון, המשמש כיום שער כניסה ויציאה ראשי של מדינת ישראל, הוקם על־ידי שלטונות המנדט הבריטי בארץ ישראל, כחלק מתכנית כללית לסלילת שדות תעופה בארץ ישראל המנדטורית. מטבע הדברים כשדה זה, בראש וראשונה בצרכי חיל האוויר המלכותי הבריטי.

בשנת 1935 הוחל בעבודות ההשתתית הראשונית ובאפריל 1937 נשלמו כבר ארבעה מסלולי בטון באורך שווה של 800 מטר ברוחב 100 מטר.

עם השלמת סלילת המסלולים נתאפשרה פעילה של מטוסי נוסעים כבדים האלה הלוך נחתים בקצב הולך וגובר. כך, למשל, חברת התעופה ההולנדית קישרה בין מערב אירופה למזרח הרחוק דרך לוד. ה־איירי חברת „לוט" הפולנית טסה בקביעות בין ורשה ללוד ואילו חברה ציכית הפעילה אף היא טיסות קבע ממזרח אירופה דרך איטליה. באותה שנה — 1937 — היה בבניה בסך מטוסים (הנגאר) לקליטת מטוסים בריטיים. מוסך זה, שנבנה בסיוע חברה גרמנית, משמש עד היום את תעשית „אל־על" למטוסי הבואינג הקולוניים.

תחילת מלחמת העולם השניה צמצמה את הפעילות האזרחית הוחל שלב הפעילות הצבאית. צרכי המבצעים הכתיבו דרישה מיידית להארכת מסלולי השדה ואמנם, כבר בסוף 1943 הוארך המסלול עד לאורך של 2 קילומטר. העבודות בוצעו הפעם על־ידי חברה ישראלית „סולל בונה", אמנם בפיקוח מהנדסי חילות האוויר הבריטי.

רישי האמריקני. עם פרוץ מלחמת השחרור, כאשר התיסות בין היהודים לערבים בארץ ישראל מחריף והולך, ננטש השדה על־ידי עובדיו היהודים. אולם תוך זמן קצר שב השדה לבעלות יהודית מלאה עם כיבושו ב„מבצע דני" ב־10 ביולי 1948. עבודות השיקום נמשכו מספר חודשים, עת חודשה בנובמבר הפעילות הסדירה כאשר גם נחתה הדקוטה הצ'כית בטיסה מפראג רוזאט.

לציון יובלו של נמל התעופה בן־גוריון, ינפיקו שירותי הדואר בול זכרון שיראה אור בחודש יולי 1986. כן הראוי להזכיר זו לציין, כי ב־15 לנובמבר 1948, הוקמה חברת „אל על" וב־31 ביולי 1949 בוצעה הטיסה הישראלית הראשונה הרשמית לפריז דרך רומא ובו־1950 החלה גם לפעול מלוד חברת „ארקיע" בטיסות פנים ארציות לאילת, מחניים וחיפה. בולי דואר האויר הראשונים ראו אור ביום בהמת ה־תש"י — 25 ביוני 1950, עם הנפקת סדרה מרשימה בת שישה בולי דואר עליהם מופיע חתונות בעלי כנף שאולות מציורים עתיקים — אמנות יהודית מהתקופה שלאחר חורבן הבית השני. על אחדים מן השובלים המצורפים לשורת הבולים התחתית, מופיעה רצפת הפסיפס לבית הכנסת בית אלפא והפסיפס לבית הכנסת נערן. מעטפת „היום הראשון" שלסדרה זו הודפסה לניו־יורק. והיום המעטפה מהווה פריט פילטלי מבוקש ויקר.

בחורף 1951—1952 הורחב כסוף הנופצים ב־36 אלף מ"ר המסלול הראשי הוארך ל־2400 מטרים. כושר קליטת הנוסעים בסוף עלה ל־100 אלף בחודש. שנה לאחר מכן, הוקם בשדה „המכון הבבישתי לבדק מטוסים", שבתחילה שנה הפרשים [illegible] את שמו ל„תעשיה האווירית לישראל", במבנן זה שוכנו, תוקנו, הובדקו בו את מטוסים אזרחיים וצבאיים של גופים ישראליים וזרים כאחד.

בשנת 1973, בחודש דצמבר נפטר ראש הממשלה הראשון דוד בן־גוריון והממשלה החליטה להסב את שם הנמל על שמו. מן הראוי לציין, כי בשנת היובל לנמל בן־גוריון הגיע לשיא ביעילותו והפעולות, עוברים ישבים בו מדי שנה כ־3 מיליון נוסעים, 40 אלף מטוסים כ־140 אלף טון מטענים.

את בול יובל נמל התעופה בן־גוריון עיצב משה פרג בצבעים רב־גוניים. גודל כל בול 40X30.8 מ"מ. הבולים נדפסים בגעת מיצוק של לוויר־אפשטיין בשיטת פוטוליטו. גליון הדואר יכיל 15 בולים עם 5 שובלי ביאור.

חוק חינוך תיכון חינם — הוסיף תלמידים למסלול העיוני

בניגוד לתחזיות שקדמו לחוק חינוך תיכון חינם ושלא צפו לשינוי בהרכב התלמידים בחינוך התיכון, מתברר היום ממחקר חדש שחוק חינוך תיכון חינם שיפר את התמדת הבנים ממוצא מזרחי במסלול הלימודים העיוני. דבר זה מתפרסם בימים אלה בבטאון של אוניברסיטת ת"א. עורכי המחקר, ד"ר אברהם יוגב וד"ר חנה איילון מדווחים:

להחלת החוק לא היתה כל השפעה יוצאת דופן על שיעורי הלמידה בחינוך התיכון באופן כללי. העליה בשוויון העדתי עקב החלת החוק בולטת במיוחד במסלול התיכון העיוני, ורק בקרב גילאי 17 (תלמידי כיתות י"ב). כאשר להשכלה במגמות המקצועית והחקלאית אין לשכלת האב השפעה עצמאית על ההתמדה בלימודים עד לכיתה י"ב אך סיכויי התלמידים במסלול העיוני שהשכלת אביהם גבוהה להישאר בביה"ס התיכון עד לסיומו גבוהים ב־30% בערך מסיכוייהם המקבילים של התלמידים שהשכלת אביהם נמוכה.

גם הממצאים לגבי שוויון ההזדמנויות בין בנים ובנות בחינוך התיכון עקביים עם התמונה הכללית של ממצאי המחקר. בעוד שלחוק חינוך תיכון חינם לא היתה השפעה מיוחדת על השוואת שיעורי הלמידה הכלליים של בנים ובנות, הוא שיפר במידה העולה על הצפוי את סיכויי הבנים להתמיד בלימודיהם עד כיתה י"ב. שיפור זה נכון רק לגבי התלמידים במסלול העיוני.

צירופם של הממצאים הללו מעלה, שהחוק הביא בעיקר לשיפור בהתמדתם של בנים ממוצא מזרחי במסלול הלימודים העיוני. חשיבותה של מסקנה זו בכך, שהיא מרמזת על השלכות אפשריות של החוק מבחינת השגי הסטטוס בעתיד של גברים ממוצא מזרחי מכיוון שהלימודים במסלול העיוני מכוונים לרכישת תעודת הבגרות וזו פותחת אפשרויות בתחום ההשכלה הגבוהה, החוק עשוי לשפר בעתיד את הישגי הסטטוס התעסוקתיים של גברים ממוצא מזרחי. עד לקבלת החוק היו הבנים ממוצא מזרחי הקבוצה הנוטה לנשירה הגבוהה ביותר ממערכת החינוך התיכון, ובפרט מן המסלול העיוני שבו. כן היתה נטיה להפנותם למסלולי לימוד ברמה נמוכה יותר בתהליך הייעוץ.

ממצאים אלה מנוגדים לתחזיות מדעניות שפותחו עם קבלת החוק, ושלא צפו לשינוי כלשהו בהרכב התלמידים בחינוך התיכון, על בסיס קיומו של שכר לימוד מדורג עוד טרם קבלת החוק. נראה, שהחוק הביא לשינוי בתפיסותיהן של קבוצות חברתיות מסויימות לגבי החינוך התיכון כשלב החוץ בהשכלתו הפורמאלית של הפרט. עצם מימונו הציבורי של החינוך התיכון עשוי היה לעודד תפיסות כאלה בקרב הציבור הרחב.